

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HECEÖYKÜ'DE BU SAYI

ÖYKÜ GÜNDEMİ 3

ÖYKÜLER

Sulhi Dölek	<i>Sardunyalılar</i>	10
Necati Mert	<i>Ay Gibi Geçmiyor</i>	20
Sadık Yalsızuçanlar	<i>Yorgun Yankı</i>	26
Haydar Ergülen	<i>Fazlalıklar</i>	39
Refik Algan	<i>Anatomi Tiyatrosu III</i>	42
Cemal Şakar	<i>Çılgılık</i>	44
Nemika Tuğcu	<i>Endüh</i>	49
Sezer Ateş Ayvaz	<i>Mızık</i>	55
Mehmet Harmancı	<i>Dolmuş Müziğinde Sade Bir Yaşam</i>	60
Mevlâna İdris	<i>Çocuk Kırmızı</i>	61
Hasan Aycın	<i>Çizgi</i>	64

DOSYA

A.H. TANPINAR, R. ÖZDENÖREN,
Y. BALKU, T. YÜCEL, S. AĞAOĞLU,
S. FAİK, G. ENGİN ÖYKÜSÜ 65

Necip Tosun	<i>Yaralı Bilinç'te Müzik, Zaman ve Rüya Estetiği:</i>	
	<i>Ahmet Hamdi Tanpınar Öykücülüğü</i>	66
Ömer Lekesiz	<i>Yücel Balku'nun Öykülerinde Zaman ve Mekan</i>	78
H. Nalan Genç	<i>Tahsin Yücel'in "Bebekler" İsimli Öyküsünde</i>	
	<i>Yabancılaşma Sorunsalı Üzerine Bir Çözümleme</i>	
	<i>Denemesi</i>	83

B. Şamil Potur 93

Mahmut Babacan 97

Tufan Erbarıştıran 103

Meral Demirel 107

Hilmi Uçan 110

Ayşe Kara 119

Ömer Faruk Dönmez 122

Abdullah Harmancı 133

Aliye Figen Adalı 135

Sedat Demir 139

Nehir Aydın Gökduman 146

Hale Torun 155

H. Hümeysra Şahin 158

Alan Marshall 161

Mahmut Teymür 165

SÖZLÜK

Hüseyin Su-Ömer Lekesiz 171

ÖYKÜ KİTAPLIĞI

Necip Tosun	<i>İlk yazların Anısıyla</i>	188
Suavi Kemal Yazgıç	<i>Saat Kulesi</i>	189
Murat Erol	<i>Gidenler Gelenlerdi</i>	190
	<i>Ateşle Dans</i>	

Ö^HY^EK^CÜ^E

İki Aylık Öykü Dergisi

YIL: 2 SAYI: 10 AĞUSTOS–EYLÜL 2005

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. Şti. Adına

Sahibi: Ö. Faruk Ergezen

Yazı İşleri Müdürü: İbrahim Çelik

Yayın Yönetmeni: Hüseyin Su

Yönetim Yeri

Konur Sk. No: 39/1

Kızılay/Ankara

Yazışma: P.K. 79 Yenışehir/Ankara

Tel: (312) 419 69 13 **Fax:** (312) 419 69 14

İnternet Adresi: www.hece.com.tr

e-mail: hece@hece.com.tr

hecedergi@yahoo.com

Teknik Hazırlık: Hece/ Bülent Güler

Kapak: Sarakusta **web:** www.sarakusta.com

Baskı: Öncü Basımevi **Tel:** 384 31 20

2005 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık : 45 YTL. / 45.000.000 TL.

(Kurumlar İçin : 90 YTL. / 90.000.000 TL.)

Yurt Dışı : 100 \$/100 Euro

Posta Çeki: 149582

Hece Basın Yayın Ltd.Şti.

Gelen yazılar yayınlansa da yayınlanmasa da geri verilmez. İlkelerimize uymayan ilânlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 31.07.2005

VÜS'AT O. BENER VEFAT ETTİ

Öykücü Vüs'at O. Bener, 3 Haziran 2005 tarihinde Ankara'da vefat etti.

1922 yılında Samsun'da doğdu. Tam adı, Vüs'at Orhan Bener'dir. İlkokulu Erzincan'da (1932), ortaokulu Sivas'ta (1936) bitirdi. Bursa Askeri Işıklar Lisesi'nde (1939), Harp Okulu'nda okudu (1941).

Vüs'at O. Bener

Levazım asteğmeni olarak Dikili ve Ankara'da görev yaptı. Sirt'te kıdemli yüzbaşı iken kendi isteğiyle ayrıldı (1953). Devlet istatistik Enstitüsü'nde memur, Ulus gazetesinde gece musahhihi, Cebeci İmam Hatip Okulu'nda Türkçe öğretmeni olarak çalıştı. AÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirerek (1957) Ticaret Bakanlığı'nda raportör, Karayolları Genel Müdürlüğü'nde hukuk müşaviri (1959-78) olarak çalıştı ve emekliye ayrıldı. Sendika danışmanı (1972-92) olarak tekrar iş hayatına döndü ve 1992'de ikinci kez emekli oldu.

1950'de New-york Herald Tribune gazetesi ile Yeni İstanbul gazetesinin ortaklaşa düzenledikleri öykü yarışmasında "Dost" öyküsü ile üçüncülüğü kazanınca edebiyatta karar kıldı. 1952'den itibaren öyküleri Seçilmiş Hikâyeler, Varlık, Yeditepe, Dönem, Gergedan, Argos ve Gösteri dergilerinde yer aldı.

Dost (1952), Yaşamasız (1957), Siyah Beyaz (1993), Mızıkalı Yürüyüş (1997), Kara Tren (1998), Kapan (2001), Dost/Yaşamasız (2003) adlı öykü, Buzul Çağının Virüsü (1984), Bay Muannit Sahtegi'nin Notları (1991) adlı

ÖYKÜ GÜNDEMİ

roman, İhlamur Ağacı (1962), İpin Ucu (1989) adlı oyun, Manzumeler (1994) adlı şiir kitapları bulunuyor.

Vüs'at O. Bener, İhlamur Ağacı ile 1963 Türk Dil Kurumu Tiyatro Armağanı'nı, İpin Ucu ile 1980 Abdi İpekçi Armağanı'nı (T. Cücenoglu'yla paylaşmalı), Siyah Beyaz ile 1993 Yunus Nadi Öykü Ödülü'nü (M. Zaman Saçlıoğlu'yla paylaşmalı) ve 1993 Sedat Simavi Vakfı Ödülü'nü (Oktay Akbal'la paylaşmalı), 1992 Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü'nü, 1997 Ankara Öykü Günleri Onur Ödülü'nü, 2000-2001 İsmet Küntay Tiyatro Ödülü'nü kazanmıştı.

SALİM ŞENGİL VEFAT ETTİ

Yayımladığı *Seçilmiş Hikâyeler* ve *Dost* dergileriyle Türk edebiyatında derin izler bırakan yayıncı ve öykücü Salim Şengil, 28 Haziran 2005 tarihinde vefat etti.

1913'te Selanik'te doğan Salim Şengil, ortaöğrenimini İzmir ve Ankara'da tamamladı. Tan gazetesinde muhabirlik, memurluk, tiyatro oyunculuğu yaptı.

Seçilmiş Hikayeler dergisini kurdu ve 1 Ekim 1947'den Temmuz 1957'ye kadar 66 sayı çıkardı. Ardından *Dost* dergisini ve *Dost Yayınları*'nı kuran Salim Şengil, dergiyle birlikte yayınevini, öykücü eşi Nezihe Meriç'in de desteğiyle 1973'e kadar yaşattı.

Salim Şengil

Seçilmiş Hikayeler dergisiyle '50 kuşağı, *Dost* dergisiyle de '70 kuşağı öykücülerinin yetişmesine imkan sağlayan Şengil, Bilge Karasu'dan Vüs'at O Bener'e Tarık Dursun K.'dan Nezihe

Meriç'e birçok usta öykücüyü öykü ortamına kazandırdı.

Kendisi de bir öykücü de olan Salim Şengil, öykülerini Kafasını Törpülenen Adam (1943), Es Be Süleyman Es (1980), Güzel Bir Oyun (1983), Savrulup Gidenler (1987), Penceredeki Işık (1992) adlı kitaplarında topladı.

Anılarını "Bir Rüzgar Esti" adlı kitabında toplayan Şengil, burada Memduh Şevket Esendal'la, Sait Faik'le kurduğu dostlukları Türk öykücülüğü adına bir kazanıma dönüştürme çabasını anlatmıştır.

SANATTA AYIP OLMAZ

Daha çok görsel sanatlar için kullanılan bu ifade, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra cinselliğin/erotizmin edebiyatı da kuşatmasıyla birlikte, genişletilerek tüm sanatlar için kullanılır oldu. Modernizmin tanrısı öldürüp her şeyi mubahlaştırmasının burada payının büyük olduğunu biliyoruz. Her şeyin görece bir anlam ifade ettiği bu anlayıştan ahlak da kendi nasibini aldı ve ahlakî ilkelere görece bir anlam ifade etmeye başladı. Sahne dışında, toplum tarafından 'ayıp' kabul edilen bir edim; artistin 'sahnedeki' rolüne dönüştüğünde, sanatsal bir imge olarak kabul edilebilir oldu.

Bu olgu genellikle, yaşananların ya da anlatılanların 'gerçek' olmadığı; her şeyin 'rol icabı' yapıldığı şeklinde açıklandı. Zaten sanat da nihayetinde 'kurmaca'; gerçeği sadece yansılayan bir ifade biçimiydi.

Aslında sanatın son çözümlemede yalanlanmasından öte, sorun insana 'şeref' bahşeden temellerin yıkılmaya çalışılmasıdır. Bu çabayla birlikte ahlak ile yaratılış arasındaki bağ berhava edilmiş; 'insanî' nitelikler sorgulanmaya başlan-

miştir. İnsan, bu bağısızlığın/yüksüzlüğün getirdiği özgürlük/özerklik sayesinde, hangi kişisel ilkeleri ve özel hakikatleri benimsediğinin çok da önemli olmadığı bireysel bir varolma alanını kendisi için açmıştır. Ahlaklı olma, ahlakî davranma, sözünü ettiğimiz bağısızlık/yüksüzlükle birlikte, bir ödev ve sorumluluk olmaktan çıkmış, olumsal bir niteliğe bürünmüştür.

Ahlakın olumsallaşmasıyla birlikte, insanı bağlayan, sınırlayan zorunlu ilkeler iptal edilmiş, sanatçı da özgür alan içinde icra-ı sanat eylemeye başlamıştır. Böylesi bir anlayışla biçimlenen sanat; tabuları yıkan, kurallara başkaldıran, otosansürü kaldıran, itiraf eden, örtüleri açan, gizlenmesi gerekeni aşikâr eden gibi kimi fiyakalı nitelemelerle anılır oldu. Sanatın işlediği konuyu meşrulaştırdığını ve normalleştirdiğini göz önüne alırsak, bu nitelemelerle nasıl bir tuzakla karşı karşıya kaldığımızı daha iyi anlayabiliriz. Ahlakın göreceliği ve olumsallığı anlayışı üzerine bina edilen ayıpsız ve utanmasız sanatın, insana neyi, nasıl, ne şekilde sunduğu; böylelikle neleri meşrulaştırmaya çalıştığını anlamaya çalışmak ahlaklı olmanın bir gereğidir. Çünkü, yazımızın başında sözünü ettiğimiz rol icabı önümüze getirilenleri, ancak ahlakî bir çerçeve içinde değerlendirebiliriz.

Hasan Bülent Kahraman'ın, Cinsellik Görsellik Pornografi (Agorakitaplığı, 2005) adlı kitabında; "Peki o zaman nasıl oldu da erotizm sanatı böylesine kuşattı?" sorusu bu bağlamda önemlidir. "Bu oluşumun arkasında, cinselliğin toplumsal bir içerik kazanması, belli cinsel tavır ve tutumların toplumsal alanda ifade edilen bireysel bir 'hak' haline getiril-

mek istenmesi yatıyor," saptamasına rağmen yine de şu soruyu sormadan edemez: "Bunlar gerçek ama hâlâ ortada bir soru var: 'yüksek sanat' bütün bunlara niye bulaştı, niye cinsellik, erotizm bugün onun temel motifini oluşturuyor?"

O, sorduğu soruya dört temel cevap verir. Özellikle dördüncü cevabı önemlidir: "sanatın, ele aldığı gizli ve yasak şeyi meşrulaştırmasıdır. Cinselliği içeren sanat, başka bir alanda bakılması, görülmesi yasak olanı kaygısızca insanın önüne getirir, insan da çekinmeden ve hatta bir 'paye kazanarak' bakar ona. Sanatta ayıp olmaz lafının asıl anlamı budur."

İnanıyoruz ki, insanın hayatı bir bütündür; iş hayatı, aile hayatı, sanat hayatı gibi şubelere ayrılmaz. Ve insan bir 'ömür' olarak yaşadığı 'bütün'den sorumludur. Ahlaklı olmak, kötüyü-çirkini örtmek; iyiyi-güzeli yaymak onun sorumlu tutulduğu ilkelerdir. Bu ilkelerin 'sahne' içinde bir anlamı, 'sahne' dışında başka bir anlamı yoktur.

ÖYKÜNÜN GERÇEK EVİ DERGİLERDİR

Bir süredir öykü dünyasında öykü ve öykü kitabı arasındaki ilişki tartışılıyor. Tartışma öyküler kitaplaştığında nasıl bir dönüşüme uğruyor, okurda karşılığı de-ğişiyor mu soruları etrafında yapılıyor. Gerçekten de "Öykü" ve "öykü kitabı" arasındaki ilişki öykü dünyasında önemli bir sorun olarak duruyor. Belki gecikmiş bir tartışma ama temel bir sorunun tartışılıyor olması yine de iyi bir gelişme.

Öykü üzerine yazılan kuramsal yazılara bakıldığında bunların tümünün tek bir öyküden yola çıktığı görülür. Öykü-

nün özellikleri, nitelikleri, fonksiyonları tek bir öykü üzerinden yapılır. Yazma serüveni, oluşumu, okurda bıraktığı etki hep bu bağlamda değerlendirilir. Oysa öyküler bir kitap bütünlüğünde okura sunulduğunda sözü edilen özellikleri, öykünün faziletleri acaba nasıl bir değişime uğruyor, değişiyor, dönüşüyor? Hiç kuşku yok ki öyküler kitaplaştıktan sonra ortaya yeni bir durum çıkıyor.

İbrahim Yıldırım

Öykünün kuramsallaştırılan faziletleri ancak tek tek öyküler için geçerlidir. Örneğin, modern insanın ritmine denk düşen yapısı/kısalığı, tek etki gücü hep tek bir öyküyle mümkündür. Bunların gerçekleşebilmesi için pek çok şartın bir arada olması gerekir. Örneğin okurun kitaptan bir öykü okuyup bırakması

daha sonra kitabı yeniden ele alması bunlardan biridir. Oysa öykü kitabını baştan sona kadar okumaya karar vermiş biri için öncelikle geniş bir zamana ihtiyacı vardır. Bu da öykünün kısalık avantajının sona ermesi demektir. Öte yandan okur öykü kitabında birbirinden kopuk temalarla, kahramanlarla karşılaşacaktır. Burada da tek etki fonksiyonu zafra uğrayacaktır. Tek tek öykülerde bir etki yaratılacak ama her etki birbirinden farklı olacaktır.

Başar Başarır öykü kitabının bu olumsuzluklarından söz ederken şöyle der: “Hikâyeden hikâyeye geçişte dünyalar yıkılır, dünyalar kurulur. Zaman sıçrar, şahıslar değişir. Ancak bu akışta beğenilen her öykü, ardından gelenin kuyusunu kazmaktadır. Etkisi sürdüğünden, yenisini başını uçurur, yani ilk sayfaları yutar; komşusunun kellesini ister.

Bitmedi. Beğenilmeyen her öykü de ardından gelen için kötü bir temrindir. Bir de kitap iyi kurulmamış, iki anı “ben” iki ardıl öykünün kahramanı olmuşsa, sıkıysa sıyrılırsın biri ötekinin gölgesinden. Ya okurun gözleri? Roman okumaya alışkın gözler, öyküden öyküye geçerken gafil avlanabiliyor.” Başarır bu sorunun önüne geçebilmek için çeşitli görüşler ileri sürer: “Bir kere okura şunu diyemeyiz: Ey çilekeş edebiyat tutkununu, sen bu kitaptan her gün bir toz al. Okuduğun öykü bitince, (...) ertesi günü bekle. Bir sonraki öyküyü yarın okusun.” Çare olarak ise kitabın dizilişiyle, formuyla oynanabilir, öyküden öyküye geçişte bir süzgeç konulabilir görüşünü ileri sürer. (Başar Başarır, Cumhuriyet Kitap Sayı:761).

İbrahim Yıldırım da bu konuya kafa yoranlardan: “Hikâye ya da öykü dergisiz gelişmez: Adı ne olursa olsun, bu tür dergisiz yaşayamaz! Önemli olan, tek bir öykü veya tek bir hikâyedir, öykü ya da hikâye kitabı değil!” (Vatan Kitap, 9 Şubat 2005).

Bu görüşlere katılmamak mümkün değildir. Örneğin bir dergideki okuduğumuz öykü hakkında şöyle ya da böyle bir yargımız oluşur. İyi ya da kötü buluruz, beğeniriz ya da beğenmeyiz. Ama içinde onlarca öykü olan bir kitap hakkında ne söyleyebiliriz ki? Belki bu yüzden “öykücüler yok, iyi öyküler var” sözü insana daha sıcak ve yakın geliyor. Elbette güçlü ve donanımlı bir yazarın elinden çıkan her öykü okunmaya değer. Ne var ki bir kitaptaki bütün öyküler aynı

Başar Başarır

derecede bizi yakalayamıyor. Şüphesiz bu durum yazarlar için de geçerli. Düşündüklerini, tasarladıklarını her zaman aynı nitelikte metne aktaramıyorlar. Onların da sevdikleri, tümüyle memnun oldukları eserleri, içlerinde bir kırıklık taşıdıkları eserleri var. Bu nedenle yazar genellemeleri ve onlar hakkındaki kanaatler hep bir soru işareti bırakır insanda. Bir öykü kitabına ilişkin bütüncül yargılar, övgüler, yargılar yanıltıcı olabilir. Bazen okuduğumuz bir öykü kitabından geride sadece bir öykü kalır, diğerlerini okur geçeriz.

Kestirmeden gidersek bütün bunlardan şu sonuçları çıkarmak mümkün. Öncelikle Öykünün gerçek evi dergilerdir. Doğasını, özelliklerini, güzelliklerini en iyi sergileyebileceği yer burasıdır. Ama iş kitaplaşma boyutuna geldiğinde yukarıda saydığımız sorunları yaşamamak için “tematik bütünlük” gözetilmelidir. Çünkü öykü kitabının ortak bir izlek peşinde olması önemlidir. Dergilerde bağımsız öykülere evet, ama bu öyküler bir kitapta toplanacaksa okura bir bütünlük hissi verilmelidir. Bu bütünlük hissinin kitaba ayrı bir tat ve fonksiyon yüklediğini söyleyebiliriz. Elbette bu bir zorunluluk olmakla birlikte öykülerin okurda etkisini artıran ve kitabı kalıcı kılan önemli bir özellik. Böylece her öykünün, parçanın ayrı ayrı etkisi ve tadı olacak ve kitap bittiğinde bütün bunlar bir merkezde ışılayacak.

YENİ ÖYKÜ KİTAPLARI

A. Alper Akçam, Gidenler Gelenlerdi, Ürün Yayınları, Ankara 2005, Doğruluk Pazar, Uğurlar Ola Haydar Usta!, Zamanını Yitirmiş Saat, Geçmişin Gölgesinde; Kâftarküski, Kim Yazdı Bu Tarihi?, Sorgucular Sırtımızda, Yaşamamış Birisi, Kırmızı Gelincik, Beyaz Mendil, Gölgelerin Gerçeği, Tanıdık Biri Gibiydi.

Ömer Asan, Niko'nun Kemençesi, Heyemola, İstanbul 2005, 13 öykü: Niko'nun Kemençesi; Gracia's Alavita; Tenzile; Ya İdris Ya!; Hey Gidi...; Bize Gömleğini Verir misin?; Öykü Kokusu; O Padişahıs Nto Ftay?; Trapezunta; Yıl 2050; Terörist; Olmuyor, Olmuyor, Olmuyor; Issızlığa İnat.

Lütfiye Aydın, Gri Gül, Can Yayınları, İstanbul 2005, 9 öykü: Gri Gül, Kum Kadınlar; Boşluga Yazılan; Modern Times; Kapanma; Konfor Gıro; Bedih Kimdi; Mahzul; Sonuncu Kat.

Erhan Bener, Yaşam Bir Düş, Dünya Yayınları, İstanbul 2005

Benan Bilek, Yüzde 30'un Peşinde, Mediacat Yayınları, İstanbul 2005

Oğuz Dinç, Maria'nın Yıldızları, Çitlembik Yayınları, İstanbul 2005, 11 öykü: Döngü; Maria'nın Yıldızları; Hüzüün; Modena'lı Bir Mektup; Ukde; Sesler; Lokanta; Çarşı ve Yaşlı Kadın; Merhaba Anton; Baharın Bulvarında; Defterler.

Ferit Edgü, Binbir Hece, Can Yayınları, İstanbul 2005, 60 öykü: Mutluluk; Balıkçı, Umut-suz; Savunma; Konuk; Eşikte; Sorgu; Nisyan; Kardeşler; Bir Köpek Sorunu; Açık / Kapalı; Kiralık; Kartpostal; Giderayak; Tüze; Mut; Renkli; Yanıt; Akıntıda; Yenilik; Varolmayan Karşıtlık; Yalın, Fark-sız; Yolcu; Olanaksız; Morgda; Kıyıda; Kaçınılmaz; Özel; Talih; Sorumluluk; Az/Çok; Ölçüt; Uslanmayan; Bilinmeyen; Yanılgı; Ten; Düş idi; Güven; Gden; Avutma; Soru; Bekçi; Kösnül; Garip; Simurg; Uyum; Susku; İkili; Cesaret; Uşak; K.F.; İş; Aracı; Karşı; H; Yaş-ılık; Dil; Kadın; Son.

Sezgin Kaymaz, Sandık Odası, İletişim Yayınları, İstanbul 2005, 18 öykü: Ateşin Var mı Birader?; Eşşek Şakası; Çok Oldu Kız Gideli; Geleneksel Kömüş

Güntü Şenlikleri; Ümit; Elmanın Yongası; Kuduz; Biz Geldik; Kaybedenler; Helva; Bakar mısınız?; Hayat Devam Ediyor; Çık Ordan!; Sakarlık Bulaşıcıdır; Bak Postacı Geliyor; Sen alkol Kokuyorsun!; Hayırlı Evlat; Yakın Hafıza.

Kadir Kivılcımlı, Suretler Kitabı, Dönemce Yayınları, İstanbul 2005, 17 öykü: Küçük Suretler Kitabı; Ağ; Tila- vet; Lal; Şiraze; Sürü; Şifre; Sakal; Terkip; Dört Masaldan Bir Mezar; Boşluk; Siper; Palyaçonun Eli; Zemberek; Kanat; Tesadüf; Ben.

Hüzeyme Yeşim Koçak, Muhabbet Buyursun Gelsin, Romantik Kitaplar, İstanbul 25 öykü: Kemal Beni Çağırınca; Alabalık Sever biydiniz?; Bıçak; Karımın Hikayeleri; Yazarlık Dersleri; Havva Hanım'ın Saçı; Ben O Değilim; Papatya; Bütün Kadınlar Çiçektir; Kız; Erkeklik Dersleri; Şişe, Kutu, Sandık; "Kendi"; Bebek; Aşık Garip Parkı; Selam; Gökde- len; Hüsnü'nün Dili; Balayı; Defile; Necmi Bey'in Karısı; Elmasiye; Söyleşi Keyfi; Sinderella'nın Papucu; İlk Doğum.

Reha Mağden, Ah O Müstehcen Salınış, 48 öykü: Ödül Törenleri: Tören Dışı; Ağa Töreni; Ölü Beden; Mirasyedi; Sevgilinin Ölümü; Yusuf Meselleri: Tenten; Panço; kör; Kuzen; Eş; Anne; Çocuk; Burgazada Hikayeleri: Elifana, Senin Domateslerin; Benim deli Nenem; Anuk Hanım Ah!; Amiral Beyazkuş; Ah O Müstehcen Salınış; Açık Mezar; Her Şey Yolunda; Emin İçin: Baba , Kardeş; Güneş – Kız; Baba – Saat; Okul – Sevgili; Şiir – Arkadaş; Anne – İş; Sardunya: Yeri Değiştirilen bir Sardunya Üzerine Söylenenler; Yan Koltuk: 'Uygun- suz Saatte Oradayım'; 'Annem, Çünkü Oradaymış'; 'Abim, Babamış Am- ca...'; 'Sana Anneni Tanıştırayım mı De-

di Bana'; 'Annem Olması Bana İyi Ge- liyor'; Murat: Mağara, Beni Sakla; Ayı, Avucunda Diken; Kurt, Karnı Açık; Yu- suf, Vefa; Topal Efe, İtibar; Adı, Yu- suf'un Oğlu; At, Kedi, Köpek ve Sair Efrad: Beyaz Atımız; İlk Aşkım; Karım, Çocuklarım; Ben Mühim Adam Oldum; Hainliğim; Karım Gitti; Ben Gidiyorum; Kedilerimiz, Köpeklerimiz; Sevme Son- rası İki Sirto: Bir Erkeği Sevmenin Beş Acısı; Bir Kadını Sevmenin Beş Duyu- su; Açık deniz Güncesi.

Cem Mumcu, Hassasa Ruhlar Te- razisi – Binbir İnsan Masalları IV –, Okuyanlar Yayınları, İstanbul 2005, 16 öykü: Mektup; Sen de mi Sağ Elini Kul- lanırdın Ben Yokken; Tersine; Gece; Orus, Nuto ve Moribundus; Potakal Su- yu; Kibir; Hoyrat; Sema; Kırık Üçgen; Hasasas Ruhlar Terazisi; Kahvehane; Masal; Kırık Dörtgen; Bir Tenyanın İnti- harından Çok Daha Fazlası, Hüzme Reçe- li ve/veya Bir Ders; Pusula II.

Orhan Kemal, İstanbul'dan Çizgi- ler, Epsilon Yayınları, İstanbul, 2005

Setenay Özbek, Hiçkimse Bir Baş- kası Olamaz, Cadde Yayınları, İstanbul 2005, 17 öykü: Kedi Kavgası; Bir Hika- yenin Bileşik Zamanları; Romantik Ateş; Yıldız Zamanları; Çizginin Ötesinde; Yelkovan; Mavi Tilki; Ekmek Kadayıfı; Gölge; Karda Uçmak; Sadece Bir Öykü İşte; Her Güne Bir Düş; Biraz Şeker, Biber ve...; Biri, Öteki ve Diğeri; Monolog; Yu- karıda, Hep Yukarıda; Ceda Zamanı.

Sevgi Soylu Koyuncu, Gelincikler Geceye Düşer, Yom Yayınları, ?, 2005

Nesrin Özyaycı, Alleben'de Boğul- mak, Kum Yayınları, Ankara 2005

Fusun Saka, Yeter ki Sen İste , Psi- koterapi Öyküleri –, Selis Yayınları, İstanbul 2005, 18 öykü: Bir Yıldız Kay-

dı Gökyüzünde; Aşkta Korkan Aşk Bağımlısı; Bir Alkolikle Evli Olmanın Dayanılmaz Ağırılığı; Tacizden Panik Atışa Yolculuk; Blumia Nervosadan Eşcinselliğe; Bir Mitomanın Yarım Kalan Hikayesi; İnternet ve Kameralar Önünde Aşk; Yönetici ve Asistanın Aşkı; bir Takıntı Sorunu; Manik Depresif Hasta; Bağımlı Aşkta İhtihara ya Kurtuluşa; İlişkilerde Kopuş Süreci: Sorumsuz Partner Sendromu; Sıkıtlıyım, Mutsuzum, Depresyondayım; İçimizdeki Çocuğu Bulmak; Bağımlılık ve Bir Genç Kızın Hikayesi; Sinem'in Kimlik Bunalımı; Arabesk Bir Hikaye

Bedrettin Şimşek, Aşk Zehiri, Aykırı Yayınları, İstanbul 2005

Nihan Taştekin, Karganın Güldüğü – Sekendiz Öyküleri –, Can Yayın-

ları, İstanbul 2005, 13 öykü: Mavi Kamyonetli Adam; İkinci Mercidabık Savaşı; Ürpermeler; Adasız; Atıfet Hanım'dan Bir Füg; Platonik; Hamam; Sayha; Dönüş; Ağrı; Masumun Masuniyeti; Baguk'un Yolu; Karganın Güldüğü.

Mustafa Ziyalan, Su Kedileri, Okuyan Yayınları, İstanbul 2005, 23 öykü: On Sekizinde Ölürdüm O Zaman; Su Kedileri; Saraçhane/ Fatih/ Aksaray; Yabancı Bir Lesinin Müfredat Defterinden; Patenciler; Katliam Hazırlıkları; Horror Vacui; Salzburg/ Viyana; Sayın Bayan; Telefonlarda; Cinayet Süsü; Vazgeçilebilir Kahramanları; Çarşamba Pazarı; Ne Seninle Ne Sensiz; Buluşma; Ayçiçekleri.

SULHİ DÖLEK

SARDUNYALAR

Evin yok olduğunu ilkin Nuriye fark etti.

İki sokak ötedeki ahretliği Cahide'ye kahve içmeye gitmiş, sardığı yalancı dolmadan da biraz götürmüştü. Dönerken, elindeki kapaklı sahanda kabuksuz fındıklar, kafasında da Cahide'nin söylediği sözcükler yuvarlanıp duruyordu. Falda bir ayrılık görünmüştü ama, kimin kimden ayrılacağı belli değildi. Yol boyu bütün kötü olasılıkları geçirmişti aklından Nuriye. Oğlu mu karısından boşanacaktı, haylaz torununun başına mı bir şey gelecekti, yoksa o delicoş Canan evden mi kaçacaktı?.. Cahide'nin ayrılık dediği, ölüm mölüm olmasındı da!.. İçinden "Kimse ölmesin, güzel Allahım!.." diye dua ediyordu Nuriye. "Biri ölecekse, bu ben olayım!"

Sulhi Dölek

Bahçe kapısının mandalını açmak için alışkanlıkla uzanan eli boşluğu tarayıp yanına düştü. İşte o zaman irkildi, ağzı açık bakakaldı. Ne bahçe kapısı vardı, ne tahtaperde, ne de ardındaki bahçe!.. Tenekelere dikili sardunyaların, epeydir tavuksuz olan kümesin, cılız mürdümeriğinin, sobanın, eski çamaşır makinesinin yerlerinde yeller esiyordu. Ev; camlı demir kapısıyla, sütlü kahveyken yağmurdan güneşten solup bal sarısına dönmüş olan duvarlarıyla ve içindeki her şeyle birlikte kayıplara karışmıştı.

Hırkasını çekiştirerek boş arsaya, arkadaki iki katlı yapının katranla boyanmış yan duvarına ve küçük hela pencerelerine şaşkınca baktı. Yanlış gelmiş olması olanaksızdı. Bunamıştı ya!.. Sokağın her taşını, her çukurunu tanırdı. Cahide'nin evinden buraya gözü kapalı gelebilirdi. Kaldı ki, köşedeki paslı elektirik direği, Musaların bitişikteki gecekondusu ve karşı kaldırımdaki patlak lastikli hurda otomobil yerli yerinde duruyordu.

İçini bir eziklik, bir boşluk duygusu kapladı. Kocasının ölümünden beri kendini hiç böyle hissetmemişti. Musa'nın kızı, iki arkadaşıyla sokağın ortasında ip atlıyordu. Daralan soluğuyla ona seslendi. "Aysel, ne oldu kızım bizim eve?"

Sıçramayı bırakmadan, "Bilmiyorum Nuriye Teyze," diye yanıtladı Aysel. İpi çeviren öbür iki kız oralı bile olmadılar.

Birkaç sokak aşağıdaki camiden ikinci ezanı okunmaya başladı. Genç müezzinin hünsa sesiyle makam gözetmeden avaz avaz bağırması her zamankinden daha da sinir bozucu geldi Nuriye'ye. Biraz yılların alışkanlığı, biraz da "Ne olur, ne olmaz!" tedirginliğiyle rasgele bir yerden değil, eskiden bahçe kapısının bulunduğu kesimden geçip artık bahçe olmayan bahçeye girdi. Bir iz, bir ipucu bulmak umuduyla eğilip yeşili naylon terliklerinin altındaki kuru ve sert toprağa baktı. Yan sokaktan kül rengi bir kedi geldi, hiç yadırgama belirtisi göstermeden aheste aheste yürüdü, sonra bir sıçrayışta Musaların bahçesine geçti. Nuriye, elindeki sahanı briketten örülmüş alçak bahçe duvarının üstüne bıraktı. Artan bir iç sıkıntısıyla geçire geçire ezanın bitmesini bekledi. "Ayten!" diye seslendi sonra. "Ayten diyorum kızım!.. Neredesin?.. Öldün mü?"

Mutfak penceresi açıldı. Musa'nın karısı başını merakla dışarı uzattı. "Ne oldu Nuriye Teyze, niye bağırıyorsun?" Aynı anda da, görmeye alıştığı birçok şeyin eksikliğini fark etti. "Hayırdır inşallah!" diyerek gözden kayboldu. Hayır bunun neresindeydi?.. Oğlu eve gelince Nuriye'ye demediğini bırakmayacaktı. *Eve* gelince!.. Yüreğini daha derin bir üzüntü kapladı. O sırada Ayten iri memelerini hoplatarak dışarı çıktı. Ucuna salça bulaşmış tahta kaşığı elinden bırakmayı bile akıl edememişti. Boş arsaya boş gözlerle bakarak küçük bir feryat kopardı. "Üstüme iyilik sağlık!.. Ne zaman yıkıldı burası?"

Kızdı Nuriye. "Ne diyorsun sen kızım?.. Yıkılsa, yıkıntısı burda olur. İlaç için bir tek kalas, bir kiremit, bir tuğla parçası görüyor musun ortalıkta?"

"Ne bileyim, Nuriye Teyze!. Ne oldu o zaman?.. Uçmadı ya koca ev!"

Mahallede hazırcevaplığıyla ünlü olan Nuriye, ne diyeceğini bilemedi.

* * *

Yorgun argın işten dönen Gülşen, köşede toplanan insanları görüp bezgince duraladı. Hamdi yine kafayı çekip birileriyle dalaşmıştı herhalde. Üç beş adım sonra, kocasının günahını aldığını anladı. Çok daha kötü bir şeyler olmuştu. Evlerinin ve bahçelerinin bulunması gereken yerde boş ve çorak bir alan vardı. Çoğunluğunu çocukların ve kadınların oluşturduğu kalabalık aylak aylak geziniyordu üstünde. Kulakları uğuldamaya, şakakları zonklamaya başladı. Dizleri çözülür gibi oldu, oracığa yığılmamak için kendini zor tuttu. "Ne olur, bu bir rüya olsun!" diye yalvardı içinden.

Sakız çiğneyen bir kız, onun düşürdüğü plastik torbayı yerden alıp tekrar eline tutuşturdu. Gülşen'in gözü torba morba görmüyordu. Zaten temizliğe gittiği evin hanımının verdiği birkaç eski giysiden başka bir şey yoktu içinde. Üç beş kişi onu avutmak için üstünkörü laflarla çevresini sardılar. Her kafadan bir ses çıkıyor, kimse anlaşılır bir şey söylemiyordu. Hasan'ı gördü o sırada. Saçları terden alnına yapışmış, üstü başı toz toprak, meşin topun üstüne oturmuş, fındık yiyordu. Gülşen seslenecekken, torununun kafasına öfkeyle vurdu Nuriye.

“Ne vuruyorsun be!..” diye diklenerek ayağa kalktı oğlan.

“Tıkınmanın sırası mı, salak?.. Şimdi hırsımı senden çıkartırım!”

Hasan, elinde sahanla, “Durup dururken vuruyor insana!..” diye sızlanarak Gülşen’in şişman gövdesinin arkasına sığındı. Gülşen’in onunla bile uğraşacak hali yokken, kaynanası da salya sümük ağlayarak boynuna sarıldı. “Gördün mü başımıza gelenleri kızım?.. Sokakta kaldık!”

“Ağlamadan anlat anne,” diyerek kendini onun kollarından kurtardı Gülşen. “Ne oldu?.. Anlat hadi, deli etme insanı!”

“Bir bilsem ne olduğunu!.. Cahide Abl’a kadar gitmiştim. Geldim ki ne ev kalmış, ne bahçe!.. Ah kızım, ah!.. Ne yapacağız şimdi?.. Neyse ki bileziklerin kolundaymış!”

Bilezikler umurunda değildi Gülşen’in. Kendini kirletilmiş, tecavüze uğramış hissediyordu. Yattıkları, yıkandıkları, yemek yedikleri yerlerde mahallelinin boş gevezeliklerle sigara içerek dolaşması ağırına gidiyordu. Birden deliye döndü, kadın erkek demeden önüne gelene vurmaya başladı. “Çıkın!..” diye bağııyordu. “Burası evimiz bizim. Defolun!..” Komşular, ona acıyan bakışlarla bakarak, koyun gibi sessizce, üçer beşer adım geri çekildi. Gülşen’in aklına kızının çeyizi geldi o sırada. Onca masrafa mı üzülsündü, yoksa yıllardır harcadığı el emeğine, göz nuruna mı?.. Büsbütün fena oldu.

“Tutun!” diye uyardı birisi. “Bayılıyor kadıncağız.”

* * *

Hasan, sıvasız briket duvarın üstünde oturan ve esmer sıska bacaklarını sallayarak her şeyi ilgisiz gözlerle izleyen Aysel’e, en çok da sıyrıkları kabuk bağlamış dizlerinin arasından görünen donuna bakıyordu. Ensesinde patlayan tokatla, bir fındık parçası boğazına kaçtı, boğulur gibi öksürmeye başladı.

“Aptal aptal dikileceğine bir şeyler yap!” dedi babaannesi. “Bak, evsiz kaldık. Annen de orda canıyla uğraşıyor.”

Kazık kadar insanların elinden bir şey gelmezken, Hasan ne yapsındı?.. Zaten annesi de ayılıyordu yavaş yavaş. Evinden getirdiği kolonyayla onun bileklerini ve şakaklarını ovmaya devam eden Ayten Abl’a’nın çiçekli bluzunun üst düğmesi açılmış, memelerinin arası görünüyordu. Babaannesinden yeni bir tokat yemekten korkup bakışlarını kaçırdı. Annesi inleyerek doğruldu, kadınlardan birinin içirmeye çalıştığı suyun çoğu üstüne başına döküldü. “Ah benim talihsiz başım!” diye sayıklıyordu. “Hiçbir şeye yanmıyorum da Canan’ın çeyizine yanıyorum!..”

Hasan’a gülünç geldi bu. Ablasının evlenmeye niyeti yoktu ki!.. En azından, meşhur olmadan evlenmeyecekti, öyle söylüyordu. Tabii meşhur olayım derken, babaannesinin dediği gibi kötü yola düşebilir ya da paralı bir dangalağın kapatması olabilirdi, o da başka. Ne olursa olsun, o rengârenk Bursa

havlularını, kanaviçeli köşeyastığı yüzlerini, daha şimdiden sararmış dantelleri, gazetelerden kuponla alınmış çatal bıçak takımlarını falan pek önemsemediği kesindi. Ama bu akşam çalıştığı mağazadan, ya da babaannesinin deyişiyle nerelerde sürtüyorsa oradan, geldiğinde bütün dergilerinin, kitaplarının, kasetlerinin, içine şiirlerini de yazdığı hatıra defterinin yok olduğunu görünce deliye dönecekti. Her zaman evden kaçacağını sayıklayıp dururdu, ama ev ondan önce kaçmıştı.

Kadınlardan birkaçı, güçlükle yerden kaldırdıkları annesini, karşı sıradaki üç katlı evin bodrumunda kiracı olan yaşlı adamın getirdiği arkalıksız hasır iskemleye oturtular. Babaannesi de, meraklılar kalabalığını iterek kendine yol açtı, anaç bir tavuk gibi gelinini kanadının altına aldı. “Toplanmayın şöyle. Açılın da hava alsın kadıncağız!”

Geçerken durup olanları seyreden bir kadın, “Ev kendinizin miydi, yoksa kirada mı oturuyordunuz?” diye sordu.

Annesi “Kendi evimizdi,” diye inledi. “Varımız yoğumuz bu evdi.”

Kadın üsteledi. “Gecekondu muydu?”

“Laf mı bu şimdi?” dedi Hasan’ın annesi, birden hırçınlaşarak. “Gecekonduydu ama tapusunu çoktan almıştık.”

Kadın alttan aldı, ama bu sefer Hasan, “Gecekondu olsa ne olur?” diye efelendi. “Gecekondu da oturanlar insan değil mi?”

Babaannesi, “Sen boyundan büyük işlere karışma!” diye çıkıştı ona. Sonra gelinine sızlandı. “Ah güzel kızım!.. Nedir bu başımıza gelenler?”

“Kimseye bildirdiniz mi anne?”

“Kezban’ın büyük oğlu karakola gitti ama, bakalım... Aah, ah!.. Günlerdir içimde bir sıkıntı vardı zaten. Cahide’nin falda gördükleri de tastamam çıktı.”

Annesinin bu sözlerle bitkince verdiği karşılık Hasan’ı güldürdü. “Ne gördü falda anne?.. Söyle hadi!.. ‘Eviniz birdenbire yok olacak’ mı dedi?..”

“Tam olarak öyle demedi ama, o manaya gelecek laflar etti.”

“Aman anne, Cahide Abla’yı bilmez misin!.. Tek ayak üstünde kırk yalan uydurur. Bugüne kadar hayırlı bir şey söyleyip de tutturduğu oldu mu?.. Ama ne zaman kötü bir şey söylese mutlaka çıkar. Kadının kerametinden değil. Zaten başımıza iyi bir şey geldiği yok da, ondan!..”

Hasan dayanamayıp güldü yine. Derslerde yaptığı gibi sahte bir öksürükle gülüşünü gizlemeye çalıştı ama, babaannesi yutmadı.

“Canın sopa mı istiyor, eşek kafalı?.. Bizim hayatımız kararmış, sen orda şebek gibi gülüyorsun!..”

Hasan suçlu suçlu başını öne eğdi. Evle birlikte onun da çizgi romanlarıyla dokuz ağızlı çakısı ve kurumuş kertenkelesi gitmişti. Başlarına gelen şeye gülmeden edemiyordu yine de. Gözlerinin önüne, parmağını ona doğru salladı.

yan Türkçe öğretmeni geldi. Doğrusu, *başlarından giden şey* olmalıydı. Pırk diye güldü, daha fazla gülmemek için avcunu dişledi.

“İnadına mı yapıyorsun salak?”

“Uğraşma çocukla anne,” diyerek araya girdi annesi. “O da ne halt edeceğini şaşırdı, üzüntüden.”

Kezban Teyze sabırsızca seslendi o sırada. “Hadi oğlum, sallanmayın!.. Nerde kaldınız?” Hasan başını kaldırdı. Yokuşun üst başından Selim Ağabey’le bir polis, telaşsız adımlarla geliyorlardı.

* * *

Ayten plastik şişedeki limon kolonyasından herkese tuttuktan sonra kendi avcuna da biraz döküp boynuna sürdü, burnuna çekti. Bitişik komşularının uğradığı felakete çok üzüliyordu üzülmesine ama, bir yandan da, hafif bir suçluluk duygusuyla kuşkusuz, böyle korkunç bir şeyin kendi başlarına gelmediğine seviniyordu. Nuriye Teyze’yi de, Gülşen Abla’yı da severdi. Allah için ikisi de iyi dayanıyorlardı. Onların yerinde kendisi olsa herhalde keçileri kaçırdı.

Genç polis belli ki pek de inanmadan dinliyordu anlatılanları. Kendisiyle alay edildiğini mi sanıyordu, yoksa sevimli güleç yüzü mü bu izlenimi veriyordu; Ayten pek kestiremedi.

“Sahiden bir ev var mıydı burda?”

“Bunca insan sana yalan söyleyecek değil ya evladım!” diye azarlar gibi konuştu Nuriye Teyze. “Hem sen bu mahallenin polisi değil misin?.. Hiç geçmedin mi bu sokaktan?.. Nerde ne var, bilmiyor musun?”

“Ne bileyim teyze!.. Evlerin hepsi birbirine benziyor.”

“İçinde kendin otursaydın böyle konuşmazdın. Hadi, bırak boş lafları da, vazifeni yap.”

Ayten, doğrusu, genç polisin haline de acıyordu biraz. Çocukcağız, çevresine toplanıp kendisinden çözüm bekleyen şaşkın insanlardan daha şaşkıındı. Çekinerek, “Olayı gören var mı?” diye sordu. Herkes bir ağızdan konuşmaya başlayınca, sorduğuna soracağına pişman oldu. Kimse “olayı” görmemişti. Böyle bir şeyin nasıl olabileceği konusunda kimsenin en küçük bir fikri yoktu. Ama abuk sabuk tahminler yürütmekte herkes birbiriyle yarışıyor-du. Bunun gecekondü mafyasının, hatta uzaylıların işi olabileceğini öne sürenler bile çıktı. Gülemiyordu Ayten, çünkü kendi aklına daha mantıklı bir yanıt gelmiyordu. İpe sapa gelmez lafları dinledikçe, kafasında beşik gibi sallanan “Neyse ki bizim evimiz yerinde duruyor!” avuntusu, “Ya yarın öbür gün bizimkine de bir şey olursa?” kaygısına dönüştü. Koruma güdüsüyle kızını yanına çağırırdı.

Feridun Bakkal, iki yıl kadar önce çalınan kamyonetinin bir hafta geçmeden şehrin öbür ucunda birçok parçası sökülmiş ve terk edilmiş olarak bu-

lunduğunu ballandırarak anlatıyordu. Zaten mahallede ne zaman bir hırsızlık olsa, bunu anlatırdı. “Bize ne şimdi senin kamyonetinden?” itirazlarına karşılık olarak, Hamdilerin evinin, kendi kamyoneti gibi, eninde sonunda bulunacağını söyledi. Hele Boğaz kıyıları gibi bir yerde bulunursa, Hamdi’nin başına devlet kuşu konmuş sayılırdı.

Kezban Abla’nın geceleri kahvede çalışan dişlek oğlu Selim, “Olur mu öyle saçma iş?” diye burun kıvırdı. Her zaman üstünden sünepelik akardı ama şimdi, herhalde polisi alıp getiren kendisi olduğu için, üstten üstten konuşuyordu “Boğaz kıyısındaki arsalar sahipsiz mi?”

Karşıda oturan yaşlı adam ona hak verdi. “Öyle ya canım!.. Hem koskoca bir evin kuş gibi bir yerlere konduğu nerde görülmüş?”

Feridun Bakkal, “Peki koskoca bir evin durduk yerde uçup gittiği nerde görülmüş?” diyerek aklınca taşı gediğine koydu.

Bu sözler yeni bir tartışmaya yol açtı. Çoğunluk, haklı olarak, evin havaya uçtuğunu da, yerin dibine girdiğini de kabullenemiyordu. Ne var ki, onların öne sürdükleri varsayımlar daha akla yakın değildi. Sabrı taştan polis memuru bağırarak herkesi susturdu. Sertlik ifadesi güleç yüzünde maske gibi duruyordu. Nuriye Teyze’yle Gülşen Abla’ya dönüp, evin tapusunun olup olmadığını sordu.

“Hay evin tapusuna!..” dedi, Gülşen Abla. Besbelli kurban konumunda olması kadar, genç polisin güvensizliğinden cesaret alıyordu. “Kimsenin başka derdi kalmadı mı, Allah aşkına?”

“Tapusu olsa ne yazar, olmasa ne yazar?” dedi Hasan. Ayten bu çocuğun sıfır numara bir fırlama mı, yoksa düpedüz salak mı olduğuna öteden beri karar veremezdi. “Tapu evimizi geri getirir mi sanki?”

Nuriye Teyze, “Çekil şöyle de, çarpmayayım elimin tersiyle bir tane!” diyerek tartakladı torununu. Sonra polis memuruna dönüp “Tapumuz var evladım,” dedi. “Niye sordun?”

“Görebilir miyim?”

Gelin kaynana, çaresizce bakiştılar. “Tapu, oturma odamızdaki büfenin çekmecesindeydi!” dedi Gülşen Abla.

Ayten genç polis memuru için üzüldü yine. Zavalılık, bunu akıl edememiş olmanın utançıyla kızarak, cebinden bir not defteri ve kalem çıkardı. “Evin eşkâlini verebilir misiniz?”

Mahalleli, evin sahiplerine fırsat bırakmadan bir ağızdan konuşmaya başladı. Yapıldığı zamanı, rengini, büyüklüğünü hep kendi evleriyle mukayese ederek anlatıyorlardı. Bunu doğal buldu Ayten. Nerdeyse o da, “Bizim evden daha güzeldi,” diye lafa karışacaktı. Gerçekten bitişikteki evi çok beğenirdi. Çünkü köşede idi. Daha geniş, daha aydınlıktı. Ama şimdi, belki de sırf yerinde durduğu için, kendi evlerini daha güzel buluyordu.

Hasan, toprağın sert yüzeyine bir taş parçasıyla çizgiler çizerek polise anlatmaya çalıştı. “Evimiz üç odalıydı. Oturma odasını da sayarsak, dört. Burası mutfak... Burası banyo...”

“Yeni şofben almıştık,” dedi Gülşen Abla. “Üstelik daha geçen ay badana yaptık... Kapı pencere, her şeyi boyadık, ellerimizle!..”

“Burası babamların odası. Arkada iki küçük oda vardı. Bunda babaannem yatıyordu, bunda da ablam.” Çocuk çizerek ilerledikçe, mahalleli iki yana açılıp yol veriyordu. “Bu oturma odası... Ben şurdaki çekyatta yatıyordum. Büfe burdaydı. Burda da televizyon duruyordu.”

“Taksitlerinin yarısını bile ödememiştik daha!” diye bir feryat kopardı Gülşen Abla.

Musa’nın elinde sebze ve meyve torbalarıyla işten döndüğünü görüp rahatladı Ayten. İçine bir güven duygusu doldu. Elinden sımsıkı tuttuğu kızıyla birlikte gitti, şaşkınca bakınan kocasının yanına sokuldu.

* * *

Canan’ın penceresi, arkalarındaki evin katran boyalı duvarına bakardı. Bu yüzden Canan perdeyi gece gündüz kapalı tutar, sadece sigara içtikten sonra odayı havalandırmak için pencereyi açınca yana çekerdi. Güneş girmeyen o odada ne hayaller kurmuştu!.. Henüz tanımadığı yakışıklı çocuk, bu koca şehrin bir yerlerindeydi. Belki o da, uykusuz gecelerinde Canan’ı düşünüyor-du. Günlerden bir gün, çok güzel bir gün, karşılaşacaklar, başka kimsenin kimseyi sevmediği kadar çok seveceklerdi birbirlerini. Bakışlarını lacivert gökyüzüne çevirdi. Belki henüz adını bilmediği sevgilisi de o anda aynı yıldızlara bakıyordu. Televizyoncular, hava karardıkça daha kara görünen katran boyalı duvarın önünde, annesi ve babaannesiyile konuşuyorlardı. En çok, babaannesinin sardunyalarına üzülüyordu Canan. Bahçeden her geçişinde ince tüylü kaba yapraklarını hoyratça okşar, elini burnuna götürür, o doyulmaz kokularını uzun uzun içine çekerdi. Yanında duran Hasan sırtarak “Sen de bir şeyler söylesene abla,” diye mırıldandı. Canan omuz silktilti. Aslında söylemek istediği çok şey vardı ama, bunların hiçbirisi evle ilgili değildi.

Uzatılan mikrofona, “Allah’ın gücüne gitmesin ama kızım, deprem bile bundan iyidir,” diyordu babaannesi. “En azından evinin enkazı ortadadır, nereye gitti diye arpacı kumrusu gibi düşünüp durmazsın. Eşyalarının bir kısmını kurtarırısın, kurtaramadıklarının da yerini bilirsin.”

Annesi mikrofonu tutup kendine çekerek “Neyimiz var, neyimiz yoksa kaybettik,” diye yakındı. “Üstümüzdekilerden başka bir şeyimiz kalmadı. Devlet ya evimizi bulsun, ya da bize yeni bir ev versin.” Canan’ı göstererek ekledi. “Kızımın çeyizi bile gitti!..”

Televizyon kameralarının kendisine döndüğünü gördü Canan. Parlak ışıklardan gözleri kamaştı. Yüreği deli gibi çarpıyordu. Tanımadığı sevgilisi haberlerde kendisini görebilir, görür görmez onun o olduğunu anlar, Canan'ı arayıp bulur, sonra da... Kardeşinin dürtmesiyle kendine geldi.

Televizyon meleği tane tane yineledi. “Neler hissettiğini bize anlatır mısın?” Canan’dan olsun olsun iki yaş büyüktü.

“Ne aptalca bir soru!” dedi Canan içinden. Ev için bir şey hissetmiyordu. Yok eğer sorudan kasıt, genelde, yani hayat karşısında neler hissettiğiye, bunu zaten anlatamazdı. Duyguları kendisini bile korkutuyordu bazen. İçinde kıpır kıpır bir canlı varmış da, günü gelince göğsünü paralayıp dışarı çıkacakmış gibi geliyordu ona. Belki çok büyük acılar çekecekti ama, dünyaya öyle güzel, öyle eşsiz bir varlık getirecekti ki... Bunları düşünürken ağzından bambaşka sözler çıktığının farkına vardı. “Herkesin evi kendine göre güzeldir. Gelip onu yerinde bulamayınca yıkıldım. Beynim durdu adeta. İçimden ağlamak geliyor. Başınıza gelmedikçe, bunu anlayamazsınız.” Kendine kızıp sustu.

Televizyon meleği mutluydu. “Gerçekten büyük bir felaket!..” diyerek Canan’ın acısını paylaşır gibi yaptı. Yüzündeki üzüntü maskesi, bu konuşmanın milyonlarca genç kızı ekrana çivileyecek olmasının sevincini örtemiyordu. “Yakında evleneceksin, yanılmıyorsam?..”

“Yoo... Henüz evlenmeyi düşünmüyorum.”

“Ama sevdiğin biri var, öyle değil mi?”

Canan bocaladı. “Yok... Yani var ama...” Bir yandan da içinden “Ne olur beni görsün!..” diye yalvarıyordu. “Görsün beni, ne olur!”

“Ablamın şiir defteri de gitti,” dedi Hasan.

“Demek şiir yazıyorsun!” dedi televizyon meleği, yeni bir damar bulmanın coşkusuyla. “Bu hazin ve gizemli olayı da şiirlerinde dile getirecek misin?”

“Bilmem... Ben aslında daha çok şarkı sözü gibi şeyler yazıyorum.”

“Sesi de çok güzel!..” diye yumurtladı Hasan. “Patronu ona kaset yaptıracmış. Klip de çecktirecekmiş hatta.”

“Hayır, hayır!” diye telaşla geçiştirdi Canan. “Laf arasında bazen öyle şeyler konuşuyoruz ama, kesin bir şey yok.” Televizyon meleği mikrofonu Hasan’a çevirince, rahat bir soluk aldı.

“Sen bize neler söyleyeceksin bakalım?”

“Başbakanımızdan evimizi bulmasını istiyoruz.”

Canan “Salak!” dedi içinden.

“Umarım Sayın Başbakanımız bu dileği karşılıksız bırakmaz,” dedi televizyon meleği. “Senin de bütün ders kitapların gitti, öyle değil mi?”

“Yaz tatilindeyiz,” diye umursamazca karşılık verdi Hasan.

“Evet ama, yine de okul çantan, giysilerin...”

Bu kızın Hasan'dan daha salak olduğunu düşündü Canan. O sırada aklına geldi. Üniversite sınavını kazanamadığını söyleseydi ona keşke!.. İçinde yanan ateşi ve kopan fırtınaları, sardunyaların kokusunu anlatsaydı!.. Tezgâhtar kızların çok yorulduklarını ve çok düşük ücret aldıklarını da ekleyeydi!..

Televizyon meleği kameraya dönmüş, abartılı bir duygusallıkla konuşuyordu. “Görülmedik bir olayla karşı karşıyayız sevgili izleyiciler... Perişan bir babaanne, gözlerinden yaşlar süzülen bir anne, derin üzüntüsü güzel yüzünden okunan bir genç kız, bu büyük trajediye anlam veremeyen kocaman gözlü masum bir çocuk... Kısacası, yıkılmış, acılar içinde kıvranan bir aile!.. Ekmek parası peşinde koşan babaları henüz durumdan habersiz. Bir akşam, gelip de sıcak yuvanızı yerinde bulamasanız, ne hissederdiniz?.. Bir evin içinde neler bulunduğunu hiç düşündünüz mü?.. Sadece bir ev değil kaybolan, sevgili izleyiciler!.. İçinde oturan insanların hayatlarından kocaman parçalar koptu, hayallerinin büyük bir bölümü yok oldu!”

Canan içinden, “Sana öyle geliyor,” dedi. Odası yoktu, penceresi yoktu, perdesi yoktu ama hayallerine bir şey olmamıştı. Şiirleri, günlüğü yoktu ama, kendisi burdaydı. Bakışlarını bir kere daha lacivert gökyüzüne çevirdi. Derin bir soluk aldı. Babaannesinin sardunyalarının kokusunu duyar gibi oldu.

* * *

Hamdi, domateslerin çoğunu satmış, Pala'nın tezgâhına uğramış, karşılıklı birer tek parlatmışlardı. “Yaşlandım artık,” demişti Pala. “Bırak şu arabayı, gel benimle çalış. Kışın elma-portakal, yazın karpuz... Hem taban tepmekten kurtulursun, hem de hesabını bilirsin.” Pala bu teklifi sürekli tekrarlar, Hamdi de her seferinde “Olur, bakarız,” diye geçiştirirdi.

Kıvırcık salata, üzüm, beyazpeynir ve bir küçük rakı alıp arabaya, kalan domateslerle Pala'nın verdiği karpuzun yanına koymuş, evinin yolunu tutmuştu. Hayattan çok şey beklemez, işler yolunda gittiğinde şükreder, gitmeyince de, “Kaderimiz bu,” deyip yine şükrederdi. Pala'yı severdi ama, bu yaşta sonra kimsenin ağız kokusunu çekemezdi. Allah bin bereket versin, iyi kötü kazanıyordu işte. Hem, kendi kendinin patronu olmak gibisi var mıydı?.. Yakında evin üstüne bir kat daha çıkacaktı. Şartlar elverdiğinde, bir kat daha... Birinde Canan oturacaktı evlenince, öbüründe Hasan. Sonra, ömrü olur da görürse, torunlar gelecekti. Aynı çatı altında kocaman bir aile olacaklar, huzur içinde yaşayıp gideceklerdi.

Önünde el arabası, bunları düşünerek yokuşu inerken keyfi yerindeydi. Oysa şimdi dünyası tepe taklak olmuştu. Kime isyan edeceğini bilmiyordu. Böyle bir cezayı hak etmek için nasıl bir günah işlemiş olabileceğine de akıl erdiremiyordu. Çalıp çırpmamış, kimsenin kuyusunu kazmamış, babasına son nefesine kadar bakmış, anasına saygıda kusur etmemiş, çocuklarına kol

kanat germiş, karısına hiç el kaldırmamıştı. Ceza olamazdı bu. Sadece talih-sizlikti. Sigarasının ateşi parmaklarını yaktı. Birden sinirlenerek attı izmariti elinden. “Bir eve sahip olamadınız!..” diye homurdandı. “Niye oturmuyorsunuz kışının üstünde?”

Anası bu sözleri hemen üstüne alındı. “Gülşen işteydi,” dedi. “Ben de, yemeği yaptıktan sonra, beş dakikalığına Cahide’ye gittim... Keşke ayaklarım kırılısaydı da...”

Kendi lafının abesliği Hamdi’nin kafasına dank etti. Evde olsalardı, belki evle birlikte onlar da... Yakınlarının donuk yüzlerindeki çaresizliği görünce içi acıdı. Kendi üzüntüsünü unuttur gibi oldu.

Burun buruna park etmiş olan iki polis otosunun mavi ışıkları yarıp sönüyordu. Komşular televizyoncuların çevresini almış, yerli yersiz konuşuyorlardı. O sırada yaşlı bir kadın, Hamdilerin bahçesinde çekilmiş solgun bir fotoğraf getirdi. Fotoğrafta, Hamdi’nin anası, karısı ve birkaç komşu kadın, rengârenk sardunyaların arasında çay içiyorlardı. Hamdi’nin içi daha çok sızladı. Gözleri doldu. Kendini bile şaşırtan cılız ve titrek bir sesle, “Yeter kardeşim,” dedi. “Çekmeyin artık. Çekecek bir şey yok.”

“Üzme kendini bu kadar Hamdi Ağabey,” dedi Musa’nın karısı. “Çocukları da ağlatacaksın şimdi. Boşver, beterin beteri var.”

Ona hak vererek başını salladı Hamdi. Hiç değilse arsa yerinde duruyordu.

Polisler ve televizyoncular araçlarına binip gittiler. Mahalleli de kırık dökük teselli sözleri mırıldanarak birer ikişer dağıldı.

Hasan’la birlikte, Hamdi’nin arabasını kendi bahçesine çekti Musa. Musa’nın sıska kızıyla Hasan, taşıyabildiklerini taşıdılar; karpuzu Musa aldı, Hamdi de rakıyla beyazpeyniri. Ayten, “Yabancı gibi durmayın Gülşen Ab-la,” diyerek iki kadınla Canan’ı önüne kattı. “Buyrun, buyrun.”

“Sabah ola, hayrola,” dedi Musa.

Eve girerken, yan komşularına hem sevgi, hem minnet duyuyordu Hamdi. “Sabah ola, hayrola!” diye canı yürekten tekrarladı. ✍

NECATİ MERT

AY GİBİ GEÇMİYOR

Alancuma'daki prefabriklere geldiklerinde şubat başıydı. Çadırdan geçirilen beş aydan sonra -çadır demek yazın sıcak, toz değil, kışın ayaz, kar demek değil sadece; güya mutfak olan o kuruluk altında yemek beklemek; hacet için, banyo için o yan yana odacıklar önünde sıralara girmek de demek; türlü türlü hayvanat dolaşır toprakta, gece kalkıp onlarla boğuşmak demek; zaten kapın açıktır, millet seni röntgenler, öyle sanırsın, kurtaramazsın bu histen kendini, n'aparsın o zaman, pat pat boğuş Allah boğuş toprakla, hayvanatla-prefabrikleri villa gibi göründü Çoksöz çiftine.

Necati Mert

Alancuma'ya herkes alınmıyor. Devlet memuru olacaksın ya da devlete yakın. Fıtnat Hanım Maliye'de şef. Daha yükselirdi ya, kocası... Yılmaz Çoksöz Ticaret Lisesi'nde öğretmen. Di daha doğrusu. 1985'ten beri muhasebeci. İkizleri 12 Eylül'de anne karnındaydılar, cezaevinden çıktığında Yılmaz Bey, onları birden büyümüş buldu. Birden mi, bunu Fıtnat Hanım'a sormalı. Söz açıldığında, "Ah, ah!" der Fıtnat Hanım, "Anneliğin acemisiyim, ama ikizlerim var. Bir yandan da Yılmaz içerde. O, içerdedir; ben de dairede gözaltındayım. Fıs fıs ederler. Her işi vermezler. Arşive peşimden gelirler." Bunlar neyse de, Fıtnat Hanım, Yılmaz Bey'in 141'le 142 temelli kaldırıldıktan sonra öğretmenliğe dönmeyişine içerler en çok: "Dönseydi öğretmenliğe, gül gibi emekli aylığı olurdu. Bağkur'un üç kuruşuyla yetinmezdik şimdi." Yılmaz Bey'se serbestliğinin o ilk günündeki kesinliği içindedir hâlâ: "Eksik olsun aylığı! Devlet beni öyle görmüş bir kere!"

Prefabrik aslında iki oturma odası büyüklüğünde. Biri bir ailenin, biri bir başka ailenin. Aile başına 25 metrekare. Banyo, tuvalet bölünmüş. Kalan kısım meydan. Yemek pişireceksin, yiyeceksin orada. Yatacak, kalkacak, soyunup giyineceksin, kitap okuyacak -ne bileyim- bulmaca çözeceksin orada. Komşunu karşılayacaksın orada.

Villalarına geldiklerinde akşamdı. Karlar kırt kırt ediyordu. Pikap sesine öteki odanın insanı çıktı. Bakıştılar. Hatırladılar kadını. Televizyondaydı önceki gün. Eşini, çocuklarını kaybetmiş, evden, mağazadan bir iğne bile kurtaramamıştı. Ağlamıyordu. Beceremiyor gibiydi. Şimdi de neye, kime, eşya-

ya mı, Fıtnat Hanım'a mı, Yılmaz Bey'e mi olduğu anlaşılmadan öyle boş boş bakıyordu sadece. Çoksözler'in de eşyası zaten üç beş parça kalmış, alıverdiler içeri. Ancak o zaman toparlanıp konuşabildi kadın:

"Hoş geldiniz. Çay koyayım. Isınırsınız."

İlk günler bakımsızdı kadın. Saçı başı dağınık. Giyimi özensiz. Giderek tarandı. Rujlanıp renklendi. Kaşları gayet düzgün kavislendi. Âlâsından Gülşen Hanım oldu. Fakat ailesi hakkında, çocukluğu hakkında ayrıntılar vermesini engellemedi bunlar. Şeker Mahallesi'ndenmiş. Altı kardeşin en küçüğü. Ortaokuldan ayrılma. Babasını hiç bilmiyor. Ne olmuş, ne görmüşse kocasından sonra olmuş, görmüş hep. Her şeyi öyle sakınmasız anlatıyordu ki buna kendi de şaşıyordu:

"Gördünüz mü depremin ettiğini. Ben geçmişimi sakladım hep. Şimdi oturmuş anlatıyorum."

Kadın, acılı kadındı, acıklı kadındı Fıtnat Hanım'ın gözünde. Görülen ve dinlenenlerden sonra mahalleden bir Gülşen oldu. O kadar ki... Kocasını sevmiş. Güzelleri aklından çıkmıyor. Hele büyüğü, sekizinci sınıfta olanı güzel de okumuş. Onlarla kadın. Dokunuyor. Tutuyor. Kucaklıyor. Dokunuyor, tutuyor, kucaklıyor ama, parmakları, elleri, kolları birbirlerinden ayrı, bağımsız. Kendi başlarına hareket etmekte. Hatta gözleri de nereye bakıyor, neyi görüyor belli değil. Dili bile kendi halinde:

"Ben okuyamadım ya... Titriyorum üstlerine. Sizinkiler... Maşallah! Ankara'daymışlar da! Keşke biz de... Yalova'mız mı kaldı! Temmuz..."

Düğümlü bir durum.

Ne ki Fıtnat Hanım yumuşamaz. Gülşen Hanım yine Gülşen'dir onun gözünde. Bunu kocasına da söyler:

"Kökten yoksul. Kökten görgüsüz. Üstelik okumamış."

Fıtnat Hanım, kendini okumuş sayar. Bunu kocası da bilir. Ama lise bitirmişliğin ağırlık olarak çıkartılacağını Fıtnat Hanım'dan bile ummazdı. Buna değinmedi Yılmaz Bey; komşularını aralamadan da edemedi ama:

"Kadın yalnız. Hayatı zikzaklı. Hep denge bulmakla geçmiş. Şimdi, yine."

"Yalnızlık ahlaksızlığın bahanesi olamaz."

"Hiçbir insan şartlarından bağımsız düşünülmemeli."

"Diyelim ki şartlarıyla haklı. Ne değişir? Beni çileden çıkaran, terbiyesizliğin önümde olması."

Neydi o terbiyesizlik? Bunu sormadı Yılmaz Bey. Sustu. Sustular.

İki ev, fakat öyle iç içeydi ki susuşları uzun sürmedi.

Alancuma'ya taşındıkları bir ay oldu olacak. Bir cumartesi. Akşam. Dışarısı yine kar. Yine buz. Fakat Ankara'daki teyzeleri yanından ikizler gelmiş, Fıtnat Hanım sevinç içinde, Yılmaz Bey mutlu, masadalar, yemeğe oturacak-

lar. Kapı çalınıyor: Gülşen. Gülşen Hanım. Adeta bir karnabahar. Üzerinde uzun, yeşil bir elbise. Hışır hışır. Başında aynı kumaştan bir bone. Camdan minik bir tavşan. Önünde kocaman beyaz bir önlük. Hizmetçi kız hamaratlı-ğıyla doğruca kızlara gidip -elinde bir kap vardır- yanlarından, kabı başıyla işaretle:

“Bilin bakalım, içinde ne var?”

Kızlar şaşırır, bakışır, bir şey diyemezler.

Yılmaz Bey kızların karşısındadır -kaptakinden emin- patlatır:

“Karnabahar!”

Çılgık çılgık olur Gülşen Hanım. Kızlar öyle. Yılmaz Bey de. Yer açılır. Masaya oturtulur karnabahar. Bekler servis edilsin. Herkesin tabağına konulsun. Fıtnat Hanım’sa hiç orali değildir, kenarda durur, izler.

Gülşen Hanım yine bir aceleyle, çıtır pıtır bir dille:

“Kızlarınız gelmiş Fıtnat Hanım, siz yorulmayın. Tabaklara ben dağıtı- rım.”

Dağıtır. Kendi de oturur. Yiyemez. Gözleri kızlardadır. Buğulu buğulu:

“Pek severlerdi karnabaharı. Koymaya yetiştiremezdim.”

Fıtnat Hanım, karşısındadır. Bu kez ona döner:

“Gelmiş ikizleriniz. Sevdim. Sevindim. Tabii ya. Severler, dedim. Karnaba- har bu.”

İkizler, hep o coşkun taşkın ikizler. Bir ses cümbüşü içinde:

“Pek sevdik. Elinize sağlık. Hiç sevilmez mi? Karnabahar bu.”

Gülşen Hanım pek memnun. Pek dolu. Fıtnat Hanım’a bakar yine. “Allah acılarını göstermesin!” diyecektir. Diyemez. Ne diyeceğini Yılmaz Bey sez- miştir sanki, sezmemişse bile kadıncağızın sağanaklı bir geçmişte yaşadığı apaçık, onu masaya çekmeye çalışır:

“Gerçekten elinize sağlık Gülşen Hanım! Çok güzel! Nasıl yapıyorsunuz Allah aşkına?”

Fıtnat Hanım sessiz. Sus pus. Kocasının bu ilgisini gereksiz bulmuş, bun- dan rahatsız. Gülşen Hanım’sa kendi âleminde. O kadar ki es vermiş, verdi- ğinin; yeniden kendi hüzzamına dönmüş, döndüğünün farkında değil, mırıl- danmakta:

“Adapazarı yeniden kurulacakmış. Hiç yıkılmamış gibi olacakmış. Kalan- lar? Yaşadıklarımız yaşanmamış... Olur mu hiç? Olur mu? Olur...? Ol...?”

Yılmaz Bey bir daha dener:

“Söyleyin Gülşen Hanım! Nasıl yapıyorsunuz bu karnabaharı? Pek leziz. Pek kibar. Pek sıcak. İnsanın içini açıyor. Safi sanat. Hayata uyandırıyor. Sa- fi keyif. Dolduruyor. Pek sevdim. Gelişiniz de pek güzel oldu.”

İkizler birbirlerini dürtüp gamze gamze gülüştüler. Babaları coşup da tekrar tekrar aynı sözü söylemeye başladı mı hep böyle olurdu. Boynu uzar, iki şah damarı şişip şişip inerti.

Gülşen Hanım bu yürek dolusu sözlere bir ayçiçeği dönüşüyle döndü. Karnabahar karnabahar baktı. Sanki bir gövel ördedir, suyun yüzünde onun gezinişiiyle gezindi. Bir çekimle, hayli uzak bir zamandan uzandı. Uzandı. Dokundu.

“Boynunuz ne kadar diri. Onunki de... Sunam... Öyleyd...”

Yılmaz Bey’in Yılmaz olduğı günler. Yanında Sunay. Öğrenciler. Baraj’dalar. Tanışmaları yeni. Bu yüzden... Su bütün maviliğıyle aşağıda. De ki dolgun bir göğüs. Ya da boyalı bir dolunay. Umurlarında değil. Sunay saçlı. Sunay misket elması. Sunay billur ten, berrak ses. Sunay avuca gelir. Sunay bir içim su. “Ne güzelsin!” diyor Yılmaz. “Seviyorum!” diyor. Peş peşe. Peş peşe.

Hayrandır, hayretlidir Sunay. Bakakalır. Uzanır, dokunur. Ilık mı ılık bir sesle:

“Boynun ne kadar beyaz!”

İkizlerde bir bağrıış, bir çığrıış:

“Aaa, hepiniz ayrı ayrı dünyalardasınız. Sıkıldık. Açılmak istiyoruz.”

Kapı önüne çıkarlar. Yerler kar. Sanki karlar kar değil de pamukturlar. Öylesine yumuşaklık. Derken bir aydınlık sökün eder. Prefabriklerin üzerinden bir lokmacık ay burun gösterip bir buluttan çıkmıştır, gitmektedir.

“Çay koyayım! İyi gider.”

Fitnat Hanım’dır. İçeri girer. Dediğı duyulmamıştır, içeri girdiğı de duyulmaz.

İkizler, Gülşen Hanım, Yılmaz Bey...

“Ay geçiyor...” der Gülşen Hanım, “Niye geçiyor?” dercesine.

İkizler:

“Hem de hızlı hızlı.”

“Ay geçiyor. Aylar geçiyor. Her şey... Ama her şey ay değil. Ay gibi geçmiyor.”

Yılmaz Bey de gözünün, gözlerinin bütün kavrayışıyla aydadır. Duyulur duyulmaz bir sesle:

“Ay geçiyor.” der, “Sunay geçiyor.” demiştir sanki.

Gece biter. Gülşen Hanım gidecek. Geçiriliyor.

“Eline sağlık Gülşen. Karnabaharın da senin kadar güzel olmuş.”

Üstüne başına bakar Gülşen Hanım. Bir elinde kap vardır, ötekiyle bonesini düzeltmeye çalışır:

“Sahi mi? Sizler de güzelsiniz. Bilsen nasıl mutluyum sizi tanıdığımı. Sizinle kayıplarına kavuşmuş, onlarla buluşmuş gibiyim.”

Sonra tek eliyle ikizlerin bir birini, bir birini kucaklar, öper:

“İyi uykular güzellerim!”

Ertesi gün, pazar. İkizler Arifiye’den yolcu edilir edilmez Fıtnat Hanım çekti Yılmaz Bey’i. Bir kavga... Yol yetmedi. Alancuma’da da devam. Odalarına giremiyorlar, girseler yandan duyulacak, prefabrik kentin arkalarına çekildiler. Sakarya boyundalar.

“Bu olup biten hâlâ terbiyesizlik değilse, söyle bana, ne öyleyse?”

“Değil. Büyültüyorsun.”

“Boyanmaları, koku sürünmeleri büyültüyorum diyelim. Podyumdaymış gibi o gidip gelmeler ne öyle? Çıtır kız havaları? Bunları da mı büyültüyorum?”

“Kadın darbe yemiş. Hâlâ şokunda.”

“Ben yemedim mi? Biz yemedik mi?”

“Biz depremin şokundayız. Onun kayıpları var. Öyleyken bir ucundan tekrar yakalamaya çalışıyor hayatı. Anla biraz.”

“Magazin kızlar gibi dönmüş kadın, boynuna dokunuyor senin. Diriymiş. Ona mı kalmış diriliği? Nesi varmış bunun daha anlaşılacak?”

“Kötü isim koyuyorsun. Oysa seni de seviyor kadın. İkizleri de sevdi.”

“Aaa, sağ olasınız! Mehtap seyrinde bulunmadık ama biz de seviliyoruz demek!”

“Canım, çay için seni içeri gönderen mi oldu? Neden gittin?”

“Neden gitmeyeyim? Kadın servisi yaptı, benim yerime de oturdu. Bana kaldı kapı tarafı. Bunları görmedin mi?”

“Ne yapabilirdim?”

“Yapacağını yaptın zaten. Kadın ikizlere soruyor: “Kapta ne var?” Sen atılıyorsun, “Karnabahar!” diye. Nerden biliyorsun be adam!”

“Sırf tesadüf. Kadın yeşiller giyinmiş. Önünde önlük. Akılma esti birden.”

“Peki, karnabaharın güzelliğini o kendinden geççe geççe övmeler neyin nesiydi?”

“Güzeldi. Gerçekten güzeldi ama. Ayrıca...”

“Hadi canım! Ne ayrıca’sı! Yok darbeymiş. Yok şokmuş da. Anlamak lazımmış. Mahalle kızı senin başını döndürmüş. Böyle demiyor da lafı döndürüyorsun. Siyaset yapıyorsun.”

Yılmaz Bey, anlaşılmamış insanların çaresizliği içindeydi. Fıtnat Hanım’a öylece baktı. Mahkeme kurulmuştu. Bir şey demenin faydası yoktu. Olmuyordu. İnsan neyi görmek istiyorsa kanıtını da buluyordu.

Fıtnat Hanım, bu sessiz dili duydu sanki:

“Bana iftiraya uğramış insan pozu verme. Aslında diyecek bir şeyin yok. Karnabahar güzel-miş. Gerçekten güzel-miş. Geç bu miş’leri. Sen karnabahar nedir bilmezsin.”

Küçük bir sessizlik. Soluklanma. Ardından mesafeli bir sesle:

“Yeni evliydik. Karnabahar yapmıştım. ‘Ben karnabahar yemedim hiç.’ dedin. ‘Yemeye şimdi başlarsın.’ dedim. ‘Sevmem!’ dedin. ‘Yememişsin ki sevip sevmeyeceğini bilesin.’ dedim. N’aptımsa yediremedim. Yediremedim.”

Yılmaz Bey, yutkundu:

“Doğru. Hepsi doğru. Ama...”

“Ama’sı mı var daha!” bakışıyla baktı Fıtnat Hanım.

Ne desin Yılmaz Bey?

Ben ne diyeyim?

En azından çeyrek yüzyıl bu. Ama ay gibi geçmiyor demek. Karnabahar yapmış Fıtnat Hanım, Yılmaz Bey yememiş. ❧

SADIK YALSIZUÇANLAR

YORGUN YANKI

Ben oyun sanmıştım. Konya'dan kaçıp gelirken bu kentte iyi bir oyuncu olacağımı ummuştum. Sen bana ilk karşılaştığımız o kafede 'tehlikeli bir oyun' demiştin. Ben sadece oyuncu olmak istiyordum, gerisi umurumda değildi.

Benim adım Meftune'ydi, evden çıkarken Özlem olarak değiştirdim.

Sen de beni Özlem biliyordun, sana Meftune'den yıllar sonra söz ettim, inanamadın.

Sadık Yalsızuçanlar

Babamın tiyatro dekoratörlüğünden emekli olmadığını, un fabrikasında çalıştığını, annemin İngilizce öğretmenliği hiç yapmadığını, Bozkır'lı bir ev hanımı olduğunu da sana çok sonraları anlattım. Sana anlatmadığım o kadar çok şey varmış ki...Şimdi beni bırakıp gittiğin bu bankta yalnız değilmişim, yanımdaymışsın gibi onları sana anlatıyorum.

Hatırlıyor musun ilk karşılaştığımızda gözlerimin içini bakarak, 'ben bu gözlerde daha önce hiç görmediğim bir sırrı görüyorum' demiştin. İşte o zaman, utangaçlığımı yenerek bir an kahverengi gözlerine

baktım, olanlar oldu. İçimde bir yer sızladı. Acıtan ama çok tatlı bir sızı duydum. Kaslarım gevşedi, hücrelerim dağıldı, kımıldayamayacak kadar güçsüzleştim, kalbimin üzerine bir şey kondu. Bunu sana anlatmam için aradan aylar geçmesi gerekiyordu. Çok utanıyordum. Sonra sen bakışlarını benden ayırmaksızın oturdun, sessizleştin, senin de içinde bir yer yerinden uğradı. Ben hissetmişim ama bir şey belli etmemeye çalışarak Sibel'in saçmalıklarını dinliyor gibi yapmıştım. Sen o gün ayrılırken bana Neruda'dan bir dize söylemiştin. Onu hiç unutamadım: 'Acılardan daha büyük bir yer yoktur'. Benden gizlediğin şey bu sözdeydi. Bunu beni bırakıp gittiğin ve bir daha dönmeyeceğin bu bankta otururken kendi kendime söylüyorum şimdi. Sibel, sen Sıhhiye'de, durakta bizi bırakıp giderken bana baktı, 'saçmalama' dedi, 'o evli.'

O gece uyuyamadım. Yatakta kıvranıp durdum. Kalktım balkona çıktım. Sigara içtim.

Mutfığa döndüm. Kahve yaptım. Tekrar balkona çıktım. İçerde duramıyordum. Dışarı çıktım.

Sabah uyanınca babam çıldırmış olmalıydı. Annemi hırsı dinene değin dövmüştü. Hırsı dinmek bilmediği için annemin bedeni çürüklerle dolmuştu.

Annemin şiş ve morarmış yüzü geçiyordu gözümden. İçim acıyordu ama asıl beni boğan şeyin yanında hiç kalıyordu. Hatırlıyor musun ertesı gün buluştuğumuzda sana sabaha kadar seni düşündüğümü söylemiştim? Sen, 'ben de' demiştin. Ben seni, eşini ve oğlunu düşünmüştüm. Annemi düşünüyordum, babamı, kardeşlerimi düşünüyordum. Onları düşününce içim çok acıyordu. Boğuluyordum. Gün doğuyordu. Ben hala yatakta dizlerimi göğsüme çekmiş, kollarımı kenetlemiş, boş gözlerle dışarı, karşıda sıralanan apartmanların pencerelerine, kirli duvarlarına, kükürtle ve kurşunla zehirlenmiş ağaçların dallarına bakıyordum. Boşluğa bakınca gözlerine gelenleri görmüyor insan. Ben sadece sana bakıyordum. Ayrılırken söylediğin söze. O benim korkumu büyütüyordu. Beni yalnızlığa bırakıyordu. Kendimi orada çok yalnız hissediyordum. Uzun bir süre ve dikkatle bakınca o söze, 'acılardan daha büyük bir yer yoktur'a, o söz içime doğru sızıyordu. Bunu şimdi farkedebiliyorum. Bunu burada, son kez ayrıldığımız ve bir daha asla birbirimizi kesin olarak göremeyeceğimizi bildiğimiz bu bankta otururken daha iyi anlıyorum.

Oysa gözüme uyku girmeyen gecenin sabahı, günün ilk ışıklarıyla birlikte tiyatro kursuna gelip seni gördüğümde, gece boyunca beni boğan sis dağılmış, o yıkıcı umarsızlık yerini geçici bir mutluluğa bırakmıştı. O umut ışığı içimde hiç sönmedi biliyor musun? Beni paramparça ettiğin kavgalardan sonra bile, içimde sürekli bir umut ışıltısı olurdu. Beni tutan oydu. Kendime kıyma düşüncesi ne zaman ruhuma sökün etse hep o uzaklardaki, sınırdaki fener gibi yanıp yanıp sönen ışık elimden tutardı.

Sabah seni görünce herşeyi unuttum, sadece gözlerini gördüm. O gece yüz yıl gibi uzundu, zor geçmişti. Seni görünce tanıdık bir şeyi yıllar sonra buldum gibi oldu. Senin de karşılaşınca sesin titredi, derin bir suçluluk hissi çehrenden hiç gitmedi, benden başka bir şey görmüyor gibiydin. O gün tanışma ve ilk dersler...metin okumaları...mimik, jest, yüz kullanımı, bedeni denetleme, sahnede rahatlık gibi dersler...En çok antik yunan tragediyalarına dalan hocadan sıkıldım ama kaynak verdiği her kitabı not ettim. Onları en kısa sürede edinmeliydim. Kararlıydım, oyuncu olacaktım.

Ders bitince beni Arjantin caddesindeki o cafeye götürdün. Kolombiya kahvesi içtik. Sen çocukluk anılarını anlattın, ben sessizce dinledim. Sen ağlıyordun. Yanağından yaşlar süzülürken, senin acı dolu çehrene baktığımda çok acı çekiyordum. Sana karşı iki karşıt duygu içimde hep birlikte yürüdü. Seni ölesiye seviyordum ve senden sonsuz bir biçimde nefret ediyordum. Bu hal bende hep sürdü. O an, acı dolu yüzüne baktığımda seni tarif edilemez bir aşkla sevdiğimi hissettiğimde, aynı zamanda senden bana verdiğin acı yüzünden nefret ettiğimi de duymuştum.

Akşam oldu, cafeden çıktık, Kızılay'a kadar yürüdük. Yolda çocuk parklarında oturduk, çok sessiz durduk, yanyana iki yabancı gibi, kımıldasız, soluk almıyormuş gibi durduk...bir boşluğun içine giriyor gibi...ne seni ne kendimi hissetmeksizin...saniyenin binde birinde umuttan korkuya acıdan saade-
te geçerek...hiç olmamış gibi seni hiç tanımamış gibi seni ilk kez görüyormuş gibi...bir yabancı gibi...hiç bilmediğim bir ülkede dilini bilmediğim bir yerde seni yeni tanıyormuş gibi...seni sonra babam gibi...annem gibi...seni sanki yıllardır tanıyormuş gibi...konuşmaksızın...arada derin derin soluklanarak...soluğum içimi daraltıyor, boğuyormuş gibi boşaltarak...içimden geçenleri okuduğunu düşünüp korkarak...utanarak...oturduk, yürüdük tekrar oturduk tekrar yürüdük. Eve kadar eşlik ettin. Sokağın köşesinde, ellerimi tuttun, paslı soluğunu duyurarak alnımdan öptün, ben titriyordum. Ertesi gün artık bir daha görmeyeceğimi düşünerek ayrıldım. Seni bir daha görmemem gerektiğini düşünerek.

O gece de uykusuz geçti. Ayaklarım sızlıyordu. Sibel evdeydi. 'Kızım nerdesin spagetti yapmıştım, açbiilaç bekliyorum' diye çıkıştı. 'Çok yorgunum' dedim, odaya çekildim. Yatağa sırtüstü yığıldım. Birkaç saat uyumuşum. Düşümde seni görüyordum. Sen dik, sarp bir tepede, beyaz giysiler içinde bana doğru koşuyordun. Ben sana koşmak istiyordum ama adımlarımı atamıyordum. Ayaklarıma ağırlık bağlanmış gibi koşamıyordum. Sen bana yaklaştıkça ben aramızda büyüyen bir diken görüyordum. O diken büyüdü büyüdü büyüdü tüm tepeyi sardı. Sen kayboldun. Ben bedenimi saran dikenli, zehirli sarmaşığın kanımı zehirlediğini hissederek uyandım. Sibel, 'kalk artık kızım yeter be! Çok sıkıldım' diye sesleniyordu. Kalktım. Sibel'e kahve var mı diye sordum. Bir lokma ye de sonra içelim dedi. Hayır dedim kahve istiyorum. Eee git kendin yap dedi. Şekersiz, koyu bir kahve yaptım. Sigara yak-tım. Ne kadar özlemiştim. Derin derin emdim. Kahvenin acı tadını damağıma iyice batırmaya çalışarak birkaç yudum aldım. Susuyordum. Sibel neden sonra, yolun başındasın kızım dedi, daha fazla kapılmadan aklını başına al. Aklım başımdan uçup gitmişti. Artık imkansızdı. Sadece seni düşünüyordum. Tüm benliğimi sarmıştın. Bir anda ben yokolmuştum, sadece senin varlığıyla dolmuş, çepeçevre kuşatılmıştım. Seni görüyordum sadece. Gözlerime başka hiçbir şey girmiyordu.

Gözlerim her gün yeni bir ana değil aynı puslu sabaha uyanıyordu artık. O gün var olduğumu uyanıp da aynı gerçeğe gözlerimi açtığımda hissediyordum ama bu hissediş, beni aynı çıkmaz sokakta dönenip durmaktan kurtarmı-yordu. Seni bir an görmeyince çıldıracak gibi oluyordum. Seninleyken ise gözlerimden karın ve çocuğunla evindeki resimlerin gitmiyordu. Bu kıskanç-lık beni yavaş yavaş eritiyor, yok ediyordu. Bir gün hiç kalmayacağımı, bir

gün ya seni veya kendimi ortadan kaldıracığımı düşünüyor; beynim bu düşüncenin ağırlığına dayanamıyor, uyumak, herşeyin üzerine doğru uyuşmak istiyordu.

İlk birlikte olduğumuz günü hatırlıyor musun? Serdar'ın Seyran'daki o berbat evindeydik. Kızılay'da buluşup kitapçıları gezdik. Döner ekmek ayran yedik, Sakarya'dan Kocatepe'ye doğru yürüdük. Serdar, sokağa girdiğimizde, 'eyvah' diye ünledi, 'benim saat üçte Dil Tarih'te olmam lazım.' Sen gülümsedin. Sırttın demek daha doğru olacak. Ben yer yarılrsa da içine girsem diye hissettim. Serdar, anahtarı verdi, 'ağbi siz gidin, işim bitince hemen gelirim' dedi, hızla uzaklaştı. Sustuk. Eve kadar sessizce yürüdük. Ev, ikinci bodrumda, güneşsiz, ışısız, sigara ve küf kokulu bir yerdi. Birileri görecekt diye korkuyor gibiydin. Sanki az sonra olacakları herkes biliyordu. Ne saçma. İçeri girdik. İçersi dağınık, pis ve karanlıktı. 'Sen salona geç, ben çay koyup geliyorum' dedin. Elimdeki simit paketini yanıma, yere koydum. Az sonra geldin, 'eveet, az sonra çayımız da tamam' dedin. Yanıma çöktün. Başını göğsüme yasladın. Kalbim duracakmış gibiydi. Soluklarını ve kalbinin vuruşlarını duyuyordum. Herşey o kadar sessiz, anlamsızdı ki...herşey o anda o denli güçleşti, o kadar karıştı ki...çay suyu taşı...demledin...bir süre sessiz öylece kaldık...kalbim duracak gibiydi...teyzemin düğününü anımsıyordum...üç gün üç gece sürmüştü...ilk gün hatim ve mevlit olmuştu...bir kazan kurufasülye tiridi bir leğen pirinç pilavı yapılmıştı...ayran salata lokma tatlısı verilmişti...ikinci günün akşamı kör ahmet gelmiş geç vakte değin kına yapılmıştı...konya kırıkhavalarıyla kadınlar havalanmıştı...son gün gelin alma getirme gerdek olmuştu...gerdeği halam savmıştı...sabah kanlı çarşafı alıp annelere getirmişti...babam bağa inmiş birkaç el silah atmıştı...aman Allahım neler neler olmuştu...o zamanlar ben ilkokul ikinci sınıftaydım...o zamanlar gerdek gelin düğün ne kadar çok kalabalık şenlikli telaşlı olurdu...gerdek korkusu bende o zaman başlamıştı...ne zaman bu korkulardan uzaklaşmıştım? Ne zaman o düğünler bitmişti, gelinler gitmişti, şenlikler dinmişti? Şimdi ben burada seninle yalnız otururken, bir korkunun kıskacında beklerken o çocuktan ne kadar çok uzaklaşmıştım. Onu göremiyordum. O neredeydi? Babama n olmuştu, anneme n olmuştu? Bende ondan ne kalmıştı? Ben şimdi burada kimdim, nasıldım? Sen yavaş yavaş sokuldun bana. Bir kedi gibi yaklaştın yaklaştın yüzüme, saçlarıma usulca dokundun. Bende bir ürperme oldu. Sana baktım senin çehrende bir melek gördüm. Melek miydi yoksa başka bir şey mi anlamıyordum. Sonra ansızın içime bir acı düştü, bir sızı gibi başladı, büyüdü büyüdü çok büyüdü, içime sığmaz oldu. İçim bu acıyı taşıyacak mıydı? Çok günah diye belli belirsiz sözler döküldü dudağımdan. Sen irkildin. Durdun, donakaldın. Çok günah çok günah dedim kendi kendime. Sen, anla-

madım güzelim ne diyorsun diye sordun. Ben sürekli o sözcükleri fısıldıyordum. Sen anlamıyordun. Duymuyorum dedin ne diyorsun? Ben senin yüzüne baktım, senin gözlerine baktım, senin gözlerinde güçsüz bir ışık gördüm. O ışık çok yetersiz diye fısıldadım. Sen bana sımsıkı sarıldın. Sen bana sarılınca bedenime bir ırmak akıyor gibi oldu. Ben bu kez gözlerim kapalı, boşluğa, seninle aramdaki boşluğa bakıyordum. Ben bakınca o boşluk çok büyüyor, derinleşiyordu. Çok korkuyordum. Bedenim sızlıyordu. Kasıklarım sızlıyordu. Dudaklarım kurumuştı. Yanağım yanıyordu. Saçlarım yanıyordu. Ellerim senin sırtında, ensende, başında oluyordu. Sen beni sürekli öpüyor, seni seviyorum seni seviyorum diyordun, canım diyordun, sevgilim sevgilim diyordun, sen ağlıyor gibi konuşuyordun, ben seni yitirmiştim kendimi yitirmiştim...benden birkaç damla kanla kirlendi kanepe...sen solumaların dinince birden boşanırcasına ağlamaya başladın...hıçkırıkların uzun süre devam etti...ben hiçbirşey anlamamıştım...noldu...niçin oldu...sen neden ağlıyorsun...bir ara, bana sımsıkı sarılarak ve hıçkırıklarla seni seviyorum dedin...seni seviyorum...benim kulaklarım dolmuş, tıkanmış gibiydi...hiçbirşey duymuyordum. Bir şey görmüyordum. Senin yüzün çok küçülmüştü. Gözlerin kahverengiydi. Parlıyordu. Gözbebeklerini görüyordum. Kehribar gibi yanıyordu. Bu benim ilk günahımdı. Bu senin çok günahın olmalıydı. Sana kadınlığımı vermiştim. Kendimi sana vermiştim. Sen beni zaten benden almıştın. Ben sonra seni ve hiçbirşeyi duymaksızın kalkıp kapıya doğru hızla yürüyerek çıktım. Ayaklarım beni taşımaz hale gelinceye kadar yürüdüm. Eve geldiğimde Sibel çoktan uyumuştı. Sabah olmak üzereydi. Kapıyı açınca üzerine yığıldım. Bağirtisini hatırlıyorum. Ertesi gün uyandığımda vakit ikinciye geçmişti. Başım zonkluyordu. Şimdi annem kuzine sobanın yanında elinde kalın şişler birşeyler örüyor olmalıydı. Babam camiden dönmüş, sedirinin köşesinde, gözlerinde kalın camlı gözlüğü gazetenin geri kalanını okuyordu. İçerde sobanın sesi, sessizliğe düşüyor olmalıydı.

Sibel yoktu. Mutfığa gidip iki gripin içtim, kahve yaptım.

Bacaklarım ağrıyordu, kasığım sızlıyordu. İçimde bir yer yıkılmıştı. Bir duvar aşılmıştı. Bir yol kapanmıştı. Dışarda bir kent uğultusu yükseliyordu. Bir insan sağnağı boşanıyordu. Ne çok şey oluyordu. Yaşam ne kadar gizemliydi. Acı çektikçe insanların ne denli çok gizemli olduklarını görüyorduk.

Burada bu bankta şimdi, bana, ilk birlikte olduğumuzda söylediğin o sırrı düşünüyorum. Benden hiç gitmeyen ikinci söz buydu, gerçekten acılardan daha büyük bir yer yoktu, bunu o an biraz daha anlamıştım.

Sonra yani o günden itibaren iki gün ne sen beni aradın ne ben seni görmek istedim. Seni okulun bahçesinde gördüğümde bu kez gerçekten yıllar sonra ilk defa karşılaşıyormuş gibi hissettim. Uzunca bir süre gözlerime bakmadım.

Akşam eşinle bir yere çağrılıydınız, erken ayrıldın. Ben kendi başıma, bir zaman sağda solda dolaştıktan sonra sinemaya gittim.

Salona girdiğimde film başlamıştı. İlk gözlerim karardı, uykuya dalmış gibi oldum. Bir düşe giriyor gibi. Sonra beyazperdede bir rüya görmeye başladım. Kendimi, seni, dünü, yarımı herşeyi unuttum. Başka bir hikaye ile takas edince hikayemi dünyayı unuttum.

Işıklar yanıp da rüya bitince, çıkıp tekrar o kalabalığın uğultusuna karıştım. Burada kendimi tümüyle yitiremiyordum. Eve bu kez erken gittim. Sibel yine yoktu.

Serdardan aldığım esrarı samsun tütününe sarıp çektim. İkinci solukta sanki beynimin tavanı açıldı, içim yukarı doğru yükseldi, hafifledim, tüy gibi, uçar gibi, ağır ağır yavaşlayarak hafifleyerek yeni soluklarla iyice azaldım.

O günden sonra Serdar'la daha çok görüşür olduk. Seninle gınaşırı buluşup onun evinde birlikte oluyorduk. Bu kez ben ağlıyordum. Sana bağıryordum. Kavgalarımız büyüyordu. Sen bana inanılmaz kaba davranıyordun. Ben sana küfrediyordum. Sonra ya sen veya ben ağlıyor, sarılıyorduk. Sonra beni bırakıp evine gittiğinde ardından bakarak sana ileniyor, senden nefret ettiğimi söylüyordum. Kendi kendime konuşuyordum. Okulda, kursta, biriyle konuşurken, otobüs beklerken, bir cafede yalnız otururken, Sibel'le evde yemek yerken sürekli kendi kendime konuşuyordum. Karşımdakini kısa bir süre dinledikten sonra kulağıma hep seninle kavgalarımız, bana fısıldadıkların, sana itiraflarım doluyordu. Kimseyi duymuyordum. Kendi seslerimden başka bir şey duymuyordum. Sana benzemeye başlamıştım. Beni yavaş yavaş kendine benzettiğini görüyordum. En çok beni akşam bırakıp evine gitmek üzere ayrıldığın zaman yalnızlığın zehri içime akıyordu. Şimdi burada tüm bu olup bitenlerden sonra, seni ebediyyen kaybettiğim şu anda bile, beni bırakıp gittiğin o andaki kadar umarsız değilim. Her akşam içimden bir şeyi yitirmiş bir halde dönüyordum eve. Beynimin bir yanı kopmuş, kalbimin bir ucu parçalanmış, gözlerimin ferisi biraz daha sönmüş bir halde...Bana acı vermekle sen daha çok acı çekiyordun bunu da görüyordum, ama hiçbir gerekçe sana duymakta olduğum nefretin büyümesini engelleyemiyordu.

Eylül gelip çattı. Ankara'nın tek sevdiğim yanı belirdi. Bu kentte bir tek sonbahar güzeldi. Hüznün eylülün ilk günlerinden itibaren ilkin ağaçların renklerine dokunur, onları altın sarısına boyar, ardından her gün sokaklardan eksik olmayan bir rüzgar estirir, geceleri pencerelerin pervazlarında yetimane bir ılık öttürür, insanı sınıksız yapıştığı yaşamın çeperlerinden koparır, kök saldığı, derinliklerine sızdığı toprağın altından kaymasına yol açar; gidecek, sessizliğin ve kimsesizliğin başkentine dönüştürdü. Eylül gelip çattığında, aramızda esen samyeli, içimizde bir yerleri çoktan ağulayıp öldürmüş-

tü. Eylül üzerine yeni bir hazan örtüsü serdi aramızın, beni ne zamandır düş-tüğüm umarsızlık çukuruna biraz daha gömdü, üzerimize seni benden uzak-laştıran ve bende seni biraz daha yalnızlaştıran safrasını sürdü.

Eylülün ikinci haftası, bir akşam geldin ve ertesi gün Bursa'ya gidebile-ceğimizi söyledin.

Sibel yanımda yokmuş gibi nasıl sarılmış, dudaklarımı dakikalarca sana bırakmıştım. Hatırlar mısın bilmem ama aylar sonra sana ilk kez seni seviyo-rum demiştim. Nasıl ağlamıştım, nasıl sarıl bana demiştim, ne kadar sevin-miştim hatırlıyor musun? O gece çok uzun sürdü. Gözlerim şişmişti. Sabah otobüse bindikten hemen sonra başımı omzuna yaslamış horlamaya başla-mıştım. Gözlerimi güçlkle açtığımda, 'ee kalk artık, yeter ama, bak az son-ra otogara gireceğiz' diyordun. Uyanıp tekrar başımı göğsüne yasladım.

Bursa'da geçirdiğimiz altı gün, benim için ölümden sonraki diriliş gibiy-di. Sen daha çok hüznü gömülmüştün gerçi, daha koyu bir sessizliğe düşmüş-tün, daha çok yalnızlaşmıştın, bana bakarken gözlerinde daha çok acı oluyor-du ama ben ruhumun bu şehrin ruhundan olduğunu keşfetmenin coşkusuyla sarhoştum.

Her gün yeni bir yüzünü gördük, yeni bir sayfasını okuduk kentin.

Bursada zamanı o camiin avlusundaki yaşlı insanların çehresinde seyret-tik. Nargile içtik. Arınıp içeri süzüldük, havuz, su sesi, insan boyunda elifler vavlar güzel he'ler, dingin insanlar, adımları temkinli, rahat; ak alınlarını ye-re koyan, vitraylardan süzülen ışıkla çehresi aydınlanan, sessiz, sakın yaşlı-lar...çıktık o çaybahçesinde semaverçayı içtik...sen benim lüpitelle fotoğraf-larımı çektin...ben senin tütününü sarışını yakışını soluklanışım seyrettim...sen-deki hüznü seyrettim...senin varlığın hüznle karılmıştı...mutluluk, sevinç, bunlar saçma diyordun...sadece huzur vardır diyordun...kesintisiz bir mutlu-luk olarak huzur...o da kendine ihanet etmediğin sürece...yine de umut kapı-sı açıktır...ne kadar kirlensen de deniz kir tutmaz...o denize dalmalısın diyor-dun...bir adım korku bir adım umut...bir solukta iki durak...senin gözlerin çok hüznü bakıyordu...bana bakınca ben ağlıyordum...sen bendeki acıya bakı-yordun...sen yalnızdın...ben yalnızdım...ikimiz birlikte tenhaydık...bursada altı gün geçirdik. Burada herşey tanıdıktı. Ben kendimi doğup büyüdüğüm beldede hissetmişim. Seninle burada tanışmıştık. Sen burada sadece benim-din. Düş gibiydi. Gün boyu gezip dolaşıyor, şehre doymuyorduk. Akşam kal-dığımız pansiyona dönüyor, odada sessizliğe gömülüydük. Sonra dilimiz çözülüyordu herşeyi konuşuyorduk, ara vermeksizin, kesintisiz biçimde ba-zen sen bazen de ben konuşuyorduk. Gece çıkıyor, iri gövdeli, yaşlı ihlamur ağaçlarının altından, bayıltan kokusunun içinden geçerek şehrin, eski şehrin merkezi olan, bugün iyice tenhalaşmış bulunan semtin sokaklarında dolaşı-

yor, türbelerin, küçük mescitlerin kaybolduğu yeşil, sakın, tek ü tenhalıklarda oturuyor, geçmiş, çocukluğu, bugünü, kadim, ölümsüz aşkları, şimdiki huzursuzluğu, umutsuzluğu, iki gönlün iki deniz gibi birbirine kavuşmasını, iki beden tutkuyla birbirine karışmasını, çocuğun varolma iradesiyle iki varlığın birbirini çekişini, bu ışıkları hala yanan eski evlerin gözleri olan pencerelere bakarak içinde yaşanan hayatları herşeyi düşünüyor, konuşuyorduk.

Altıncı günün sabahı döndük. Yine göğsüne başımı yasladım, uyudum.

Düşümde gözleri senden, dalgalı kestane saçları benden kızımızı gördüm.

Sonra bir bulut geçti, kırsalda uzayan asfalt yolda bir otobüs durdu, bir kadınla bir erkek çocuğu pencereden kayalığa fırlattı. Çocuk yere çakıldı, kafası parçalandı, bedeni lime lime oldu. Elleri, parmakları, her parçası bir tarafa düştü.

Bağırarak uyandım. Ter içinde kalmıştım. Sen de uyuyordun, korkuyla uyandın.

Döndükten bir ay sonra adetim gecikince, eczaneden aldığım testi birkaç kez tekrarladıktan sonra seninle buluştuğumuzda, yüzünde beliren kaygıya ve korkuya bakarak, sana, ilk kez, ‘seninle tanıştığım ana lanet olsun’ demiştim. Bir hafta boyunca birbirimizi yedik. Seni görmek istemiyordum. Senden iğreniyordum. Deneme oyunumuzun provaları başlamıştı, kendimi kanıtlamam için fırsat doğmuştu, devam edemiyordum, annemi aramıştım, ‘sen bilirsin kızım’ demişti, ‘babandan umudunu kes’; eve kapandım, kimseyi görmek istemiyordum...sonra o gün geldi...sen geldin...

Ben çıkmadım. Sibel çok ısrar etti. Benim ağlamaktan gözlerim şişmişti. Ciğerim sökülüyor gibiydi. İçimde bir şey vardı, bir hayat, bir can vardı sen onu hissetmiyordun. Onu istemiyordun.

Ben onu bir acı olarak içimde taşıyordum. Onun hiçbirşeyden haberi yoktu. O nasıldı, ruhu var mıydı, hissediyor muydu, neye benziyordu, kız mıydı, saçları bana benziyor muydu gözleri sana benziyor muydu sen niçin onu istemiyordun peki beni niçin sevdin niçin benimle oldun neden hala evliydin eşinle çocuğunla yaşamını sürdürüyordun bana neler olmuştu ben seni ölesiyeye nasıl seviyordum neydi bu aşk neydi bu tutku neydi ne çekiyordu beni kendimi nasıl yitirmiştim bana neler oluyordu bu can nasıl içimde belirdi onu nasıl koruyamadım

Onu nasıl koruyamadım

Onu ben koruyamadım o henüz kendine ruh üflenmeyen varlığı benden nasıl aldı?

Ayrancıda bir sokakta eski bir binanın giriş katındaki yere gittik. Hiç konuşmuyorduk. Senin yüzün boştu. Hiçbirşey görünmüyordu. Zaten sana hiç bakmıyordum. Yani seni görmüyordum. Kimseyi görmüyordum. Yaşlı bu-

nak gibi bir adamdı cerrah. Katile benziyordu suratı. Suratı turuncuydu. Bur-
nu çok büyüktü. Gözleri oyuktu. Alını kırmızıydı, pancar gibiydi. Çok peltey-
di. Gevezeydi. Hemşire yaşlıydı, cadıydı, iğrençti.

Beni uyuttular. sen orada, girişteki bekleme salonunda beni bekliyordun.

Boşuna bekliyordun, ben eski ben değildim.

Kendimi orada bıraktım, beni eve bıraktın.

Sibelin ağzını bıçak açmıyordu.

Sanırım o da sana biraz acıyor biraz senden nefret ediyordu.

Bir şey

kayıp

gitti.

Göğe bakıyordum. Uzun süre, gözlerimi

hiç ayırmaksızın, bakışlarımı çivileyerek bakıyordum,

bir şey

ansızın

kayıp

gitti avcumdan,

kaçırdım onu,

içimden

kayıp

gitti

yitirdim onu. O artık benim değildi. Ben değildim o. Ben eski ben değil-
dim.

İçim boşalmıştı.

İçimdeki can sönmüştü.

O canla birlikte

bir şey

gözlerimden

akıp

gitmişti.

Önceleri çok büyüktüm. Çok cesurdum. Kendime güveniyordum...sonra
noldu bilmiyorum birden küçülmeye başladım...küçülüydüm küçülüyor-
dum...içerde yalnızdım...sibele beni yalnız bırakmasını rica etmiştim...o çok
üzgündü...beni yalnız bıraktı...bırakınca ben azalmaya başladım...küçülüyor-
dum...baktım gözlerim ellerim saçlarım azalıyor...soluklarım azalıyor...ben çok
azaldım çok küçüldüm görünmeyecek kadar küçüldüm küçüldüm küçüldüm...

Ç o k p a r ç a
l a n d ı m . d a
ğ ı l d ı m p a r
ç a
l a r ı m
d ö r t
b i r
y a n a
s a ç
ı l
d ı

Yanlarım çürüyordu.

İçim yanıyordu, yandıkça içimden yanık kokusu geliyordu. Geldikçe içim küçülüyordu. Eski ben olamazdım, eski kendim değildim artık. Senin yüzün çok küçülüyordu. Gözlerini hatırlayamıyorum. Ansızın bir kireç kuyusuna düşmüş gibiydim. Daha önce hiç duymadığım bir ateş acısı, bir yanık kokusu, bir ağrı büyüyordu içimde. İçim küçüldükçe ağrı büyüyordu.

Hava kararıyordu, ışıyordu, tekrar kararıyor tekrar ışıyordu

ben hala hiçbir şey hissetmiyor gibi taş gibi hissiz katı donuk paslı bir demir külçesi gibi bir kaya gibi sert bir kömür tozu gibi acıyordu içim çok acıyordu hep düş görüyordum...saçları dalgalı kestane gözleri kahve o kızı görüyordum bana anne demiyordu ben onu görünce neden bana anne demiyorsun kızım diyordum o bana sen kimsin diyordu ben anne değilim kızım ama sen gerçeksin diyordum ama ben seni tanımıyorum diyordu ben kızım seninle birlikte ben de parçalandım diyordum o senin karnın oyulmuş diyordu ben ama kızım diyordum o bana kızım deme diyordu ben çok şey söylemek istiyordum ama boşunaydı görüyordum ben suçluyum kızım ben seni koruyamadım ben sana hazır değildim ben çok çaresizdim ben çok yalnızdım kızım ben çok sevmiştim ben evimden kaçarken bütün bunları düşünmemiştim kızım ben oyuncu olmak istiyordum ben bunun bir oyun olduğunu sanmıştım bir oyun...sadece bir oyun....herkes oynuyordu...herkes kendisine verileni okuyordu...herkesin biçilmiş bir giysisi vardı onu giyyordu...bir yönetmen vardı...bir oyun yazılmıştı herkes için bir rol belirlenmişti...benim rolüm de bu idi...ben bir şey yapamazdım...benim için yazılan bir yazı vardı...onu ezberlemiştim...onu sahnede söylüyordum...benim şimdi sahnem burası bu oda bu yataktayım şimdi aman allahım bu da ne bu bacaklarımdan sızan kan ne

Kabus bitti. Herşey çok sessizdi. Fırtına esmişti herşeyi yerle bir etmişti. Meyler dökülmüş camlar kırılmış ağaçlar yere serilmiş yapraklar çürümüş dal-

lar paramparça olmuştu. Bir sel gelmiş önüne kattığı herşeyi saçmış savurmuştu. Ben hiçbir şey hatırlamıyorum. Sen hatırlıyor musun gala gecesini? Oyundan önce kulise geldin, bana şans diledin. Beni öptün. Hayal meyal hatırlıyorum. Çok zayıflamıştın. Yüzün solgundu. Sesin titriyordu. Sağol dedim sadece. Sonra gittin. Seni seyirciler arasında bir ara gördüm. Ben yavrusunu yiyen kediye oynuyordum. Kostümümü giymiştim sen kulise geldiğinde. Oyundan sonra napıyorsun diye sormuştun. Hiç demiştim, eve gideceğim. Biraz görüşebilir miyiz diye sormuştun. Olur demiştim. Sonra Sibel sen ben eve gittik.

Sibel kahve yaptı, senin aldığın pastayı dilimledi, tabaklara koydu. Yere oturduk. Sen bağdaş kurmuştun. Yine drum sarıyordun. Bize de sardın. İçersi dumana boğulmuştu. Sibel odasına çekildi. Sen sessizce ağladın. Benim burnum kanadı. Sen kağıt mendil verdin. Ellerime dokununca ben birden çektim. Bana dokununca çok soğuk bir şey oldu. Sende bir şey dağıldı. Sen benim kadar kendini kimsesiz hissedemezsin. Ama bak bu acıya dayanamıyorsun. Çekildin. Böylesi anlarda yaptığın gibi sus pus oldun. Suçlu gibi ezildin.

Çok zaman geçti. Zaman tırnaklarını batırarak tenimizi kazıyıp kanatarak ciğerimizi yararak geçti. Sibel geldi. Oflayıp pufladı. Yanıma çöktü. Başımı sardı. Göğsüne çekti. Sağa sola sallanmaya başladı. Hiç ses yoktu içerde. Dışardaki sesler içeri girmiyordu. İçimizde çok uğultu vardı. İçimiz dışımızdan habersizdi. Ben herşeyden habersizdim. Sen bana yaklaşıyordun. Benimle aranda duvarlar yükseliyordu. Sesler bu duvarı aşamıyordu. Sesin içime ulaşamıyordu. Benim içimde çok uğultu vardı çok uğultu vardı çok yorgun çok yorgun yankılar oluyordu bu seslerden usandım ne çabuk usandım yaşamdan ne çabuk usandım senden usandım kendimden usandım...Kendim çok ağırdım. Sen çok ağırdın. Sen kurşun gibisin. Seni taşıyamam. Beni taşıyamıyorsun. Bana dokunma. Bana bir daha dokunabilecek misin? Beni duyuyor musun? Ben nasıl yaşıyorum biliyor musun? Ben birden bir zamanı unuttum. Ben ilkokula gidiyorum bak bir çocuk oldum. Ben o kızımı işte annemin sabahları saçlarını ördüğü çantasını hazırladığı giydirip doyurup kapıdan uğurladığı...ben o çocuğum...seni tanımıyorum...sen kimsin...o sen misin? Seni tanımıyorum....seni duyamıyorum...çok uğultu var içimde çok uğultu var uğultu uğul...

Bir ömür geçer gibi bir zaman geçti. Bir gün Serdar'la Sakaryada dolaşırken sen çıkıverdin. Seni görünce yeni bir yüz görmüş gibi, eski bir tanıdığın yeni yüzünü görmüş gibi sana dokundum. Sen çok değişmiştin. Daha sessiz, daha utangaç, daha içli bakıyor daha çok acı daha çok kimsesiz serdar bu kez sana sarıldı تنها bir cafenin bahçesine oturduk çay içtik sen çok sigara içtin hep sustuk serdar bizi bıraktı gitti sen bende bir açık bir kapı gördün beni alıp eymür gölüne götürdün ormanda bir zaman yürüdük yabani badem ağacının

dibine oturduk yaşlı bir ağaçtı bu ihtiyar bir adama benziyordu dağda yaşıyordu bir kulübesi bile yoktu geniş bir ağaç gövdesinin oyduğunda kalıyordu sen o adama benziyorsun şimdi ben de çok değiştim biliyor musun sen benim iyileşmekte olan yaralarımı dokundun onlara bakarak konuştun beni iyileştiriyorsun dedin sen benim derdinsin dedin ben yetmez mi dert derman sana dedim dilim çözülüyordu sen benim yalnızlığıma dokunuyordun sonra ne zaman sonra bilmiyorum herşey çözüldü eridi aktı sen benim gözlerimin içine baktın beni sardın sarmaladın yeniden bana...

Yeni oyunun provaları başlamıştı. Platusun çömleki miydi sanırım oydu sibelden ayrılmış bir çatı aralığı kiralamıştım seyranda sen her gün geliyordun bazen kalıyordun babam hala benimle konuşmuyordu annemi her hafta arıyor dertleşiyordum sen eşinle çocuğunu ailesini ziyaret için göndermiştin bende kalmaya başladın ben yeni bir rüyaya girmiş gibiydim o günler geride kalmıştı birşeyleri de almıştı ama her an her şey yenileniyordu yeniden sana tutkuyula bağlanıyordum benim senden başka umarım var mıydı senden başka kimseye ruhumu vermezdim ruhum senindi tüm hazinelerimi sana açmıştım gözlerime giren ilk hayal sendin seni öyle seviyordum ki kendimi aradan kaldırbilirdim böylece günler akıp gitti giderken yine biryerlerim kanyordu ama bu yaşama hastalığındandı o ruh sıkıntısı seninle aramdaki boşluktandı sık sık boşluk oluyordu mekanda ve zamanda çok boşluklar oluyordu sen gelince şenleniyordu boşluk gidiyordu sonra derin büyük bir boşluk oluyordu onu kimse kapatamazdı onu hiçbir şey senin kadar büyütemezdi sen benim en büyük boşluğumdun sen benim çölümdün benim denizimdin sende yıkanıyordum sende kirleniyordum sende büyüyor sende küçülüyordum sen benim mağaramdın sana sığınyordum sende o yalnızlığı koruyordum sen bana çok acılar öğrettin çok oyunlar oynadık çok zordu herşey çok güzeldi seninle saatlerce sevişiyorduk bedenim ne kadar benden uzaklaşıyordu onu hep benim olmayan bana ait olmayan bir şey gibi görüyordum bedenim ne kadar hafifliyordu bazen ne kadar ağırlaşıyordu büyüyordu ruhumu yutuyordu o geceyi hatırlıyor musun o gün öğleye değin uyumuştuk uzun bir geceydi üç gün hiç evden çıkmadık ikimiz bir mağaradaydık bu iki ayrı yalnızlık ikimizi de yormuştu sonra sen gittin o gece gelmedin eşinle çocuğun dönmüştü ben sana oyundan sonra gitme demiştin sen noldu yine ne var dedin ben çok kötüyüm dedim noldu dedin ben korkuyorum dedim sen gözlerimdeki korkuya baktın sezdin sen herşeyi seziyordun sezdiğin doğrudu bunu birlikte ertesi gün öğrendik bir karanlık oldu oraya girdim bir orada hiç ışık yoktu beni yalnız bırak dedim eve gittim testi yeniledim doğrudu

O iki günden hiçbirşey hatırlamıyorum bu kez kentin kenar semtlerinden birindeki polikliniğe götürdün beni o canı da içimden kazıdılar beni eve ge-

tirip yatağa bıraktın saatlerdir tek sözcük etmemiştik söylenecek bir şey yoktu herşey sönmişti hiçbir sözcük kalmamıştı ben bir konuşmayım dediğin günler geride kalmıştı rahmim değil belleğim kazınmıştı sanki hiçbir şey hatırlamıyordum oyun bitti yeni bir oyunun provaları başladı hoca bu kez bana repliği az bir rol verdi seni bir daha hiç görmedim ta ki bu gün kurtuluş parkındaki bu bankta buluşana değin hiçbir şey konuşmadık sen çok üzgün olduğunu söyledin sonra acılardan büyük bir yoktur dedin beni bırakıp gittin ben oyun sanmıştım hala oyun sanıyorum bu bir oyun ben bunun için evimden kaçıp bu kente gelmişim oyuncu olmak istiyordum. ❧

HAYDAR ERGÜLEN

FAZLALIKLAR

Yolcu

(Abbas Kiarostami, 1974, Siyah-Beyaz, 75')

"Yeni İran Sinemasının en tanınmış yönetmeni olan, 1940 doğumlu Abbas Kiarostami'nin ilk uzun metrajlı filmi Yolcu, yönetmenin çocuklarla ve amatör oyuncularla çalışma konusundaki dehasını çok iyi yansıtıyor. Küçük bir şehirde yaşayan İranlı bir genç futbol fanatiğinin milli takımın başkent Tahran'da yapacağı maçı izlemek için yaptığı macera dolu yolculuğun, çevirdiği dolaplar, yalanlar ve hırsızlıklarla tutkusunun peşine takılışının öyküsü. Yolcu, İran Sinemasının başlıca izleklerinden birini izliyor: Bir mikrokosmos ve simge olarak çocuk dünyası."

Futbol benim için yalnızca Eskişehirspor demektir. Tam 40 yıldır ailemizin milli takımıdır Eskişehirspor. Aramızda Neşet Ertaş'ın "Gönül Dağı" kadar büyük bir gönül bağıyla. Futbol'dan da anladığımız budur: Neşet'i dinleriz, gönül çekeriz, Eskişehirspor'u severiz. Babam çok eskiden Fenerbahçeliydi, çünkü Eskişehirspor yoktu o zamanlar. Sanayi Çarşısındaki kaportacı dükkanının, Gül Kaporta, duvarlarında, Hayat Mecmuasının ortasından alıp çerçevelettiği Fenerbahçe fotoğrafları dururdu. Poster kelimesi de henüz duvarlara asılmamıştı. Sonra Eskişehirspor sahaya çıktı, Fenerbahçe de duvardan indi. Hatıraların hızlanıp kısalarak 'anı'ya dönüşmesinden önceki son günler. Anlatmaya başlarsam hikaye sayılır.

Babamı iki yıl önce kaybettik. Onun bedenini toprağa vermek, ruhunu gökyüzüne saklamak üzere köye giderken Eskişehir Atatürk Stadının önünden geçiyorduk. Küçük kızkardeşimin kocası, elini stada doğru sallayarak "haber var mı?" dedi, "Eskişehirspor bugün en vefalı taraftarını kaybetti."

Hüseyin Dedem Vefalıydı, kızkardeşimin kocası Fenerbahçeli. Eskişehirspor vefa ister her zaman, oysa ne Vefalı dedem var şimdi ne de Es-Es'li babam. Eskişehirspor'la birlikte Vefa da içimdeki kümeden düştü.

Koşucu

(Amir Naderi, 1984, Renkli, 94')

"1946 doğumlu Amir Naderi'yi uluslararası üne kavuşturan Koşucu, yarı-otobiyografik bir film. Terk edilmiş bir gemide yaşayan, okuma yazma bil-

Haydar Ergülen

meyen hiperaktif bir çocuğun koşma, öğrenme, yolculuğa çıkma tutkusunu anlatan son derece etkileyici sahnelerle dolu filmde fiziksel öğelerin kullanımı kimi zaman öykünün önüne geçecek kadar temel bir izleğe dönüşüyor.”

Okuma yazma öğrenir öğrenmez küçük dayımın kitaplığına dadandım. Bir tane dayım vardı ama, şimdi o da yok, onu çok sevdiğim için hep küçük dayım diye hatırlamak istiyorum. Biricik dayım, küçük dayım Ankara’da üniversite öğrencisiydi, kitaplığı ise Eskişehir’de anneannemin evindeydi. Dayımın kitaplığında her bakımdan boyuma posuma uygun kitaplar buldum, Varlık Yayınlarının eski,küçükboy,cep kitapları. Panait Istrati’nin “Baragan’ın Dikenleri” romanı ilk okuduğum kitaplardan biriydi, hala ilk gözağrı-larım arasındadır. Bu küçücük romanda, yoksul bir babayla oğlunun satış yapmak üzere eski bir arabayla dolaşmaları anlatılır. Tarihin yoksullarını coğrafyanın zenginleştirdiği nerde görülmüş ? Uzunboylu gezmiyorlardı gez-mesine de,onlar benim ilk yolcularım,ilk gurbete çıkışım sayılır.

Liseyi bitirdiğim yıl, “Konuk Kervan” adını verdiğimiz, ucuz giysiler satan gezici bir dükkan açtı babam. 1 yıl boyunca babamla birlikte Trakya’nın şehirlerinde, kasabalarında dolaştık: Küçük kasabalar, küçük oteller, büyük kışlar. Kolayından “Trakya’nın Dikenleri” diyebilirdim ama ,olmaz. Ben öm-rümün ilkbaharındaydım, babamla o uzun yolculuğumuzu da hep ilkbahar duygusuyla yaşadım.

Babam 8-9 yaşlarında tamirci çırağı olduğunda başlamış koşmaya, bir da-ha da hiç durmamış. Onun uzun koşusuna bakınca,yürüdüm demek bile ayıp gelir bana. Hem koşsam da babama yetişemezdim ki ! Bazıları ayakta ölür, babam koşarken...Göğe yükseldi !

Balık

(Kambozia Partovi, 1988, Renkli, 72’)

“İran Sinemasının uluslararası festivallerde en çok başarı kazanmış film-lerinden biri olan Balık’ın konusu yönetmenin çocukluk anılarına dayanı-yor.İki çocuğun bir süs balığına sahip olabilmek adına giriştikleri tıhaf mü-cadele film boyunca sürüyor ; filmin ve çocukların ortak noktası, son derece sıradan bir konuda böylesine ısrarcı olmaları. Bu ortaklık filmin bir metafo-ra dönüşmesini sağlıyor. Balık aslında nedir, sebepleri nelerdir ? Sinema sa-natı üzerine ‘basit’ bir film.”

Saksıları,demirden yapılmış,çiçek desenli ve boy boy dizilebilecekleri saksılıklara yerleştirme modası çıkmıştı ortahalli evlerde.Televizyon yoktu, gazetelerin cicili bicili kadın ekleri de yoktu, yenilikleri izleyebilmek için ev ev gezen kadınlardan olmak gerekiyordu. Anneminse değil başka evlere, ka-pının önüne çıkacak vakti yoktu. Hem altı çocukla ya da onları bırakıp nere-

ye gidilirdi ki ? Babam düşküdü yeniye,bir gün tuttu,yeni moda,10 kadar saksı alabilecek,demirden,yeşil boyalı bir saksılık getirdi eve,kendi elleriyle yapmıştı tamirci dükkanında. Gül Annem yeşillendi, çiçeklendi.

Babamın verdiği harçlıkları biriktirerek kitap alıyordum,böyle böyle 60-70 kadar kitabım olmuştu. Sırtlarına numaralı etiket yapıştırıyor, büyüdüğümden binlerce kitabımın olacağını ve çocuklarıma da 1 numaralı kitaptan başlayarak okutacağımı hayal ediyordum. Kitapların sayısı hızla artmaya başlayınca,numaralama işinden vazgeçtim,hem çocuklarım da olmadı. O kitaplardan bazıları şurda burda hala çıkar karşıma. O 60-70 kitabı salondaki büfenin içine dizmiştim.Babam bir gün yine kendi elleriyle yaptığı, 7 raf-lı,yeşile boyadığı demirden kitaplıkla çıkageldi.En üst rafta da Hayat Ansiklopedisinin 6 cildi diziliydi.

Kardeşim Halil tam bahçıvan olacak adamdır,bayılır bağ bahçe işleriyle uğraşmaya. Evimiz küçüktü,biz altı çocuktuk,aileboyu bir kedi korkumuz vardı.Halil evimizin küçüklüğüne ve bizim kalabalığımıza ironik biçimde pek uygun düşen bir işe koyuldu. Çarşıdan poşet içinde süs balıkları,japon,lepistes almaya ve onları evde yaşatmanın yollarını aramaya başladı. Elbette balıklar hemen ölüyor,Halil üzüntü içinde gidip yenilerini alıyordu. Bir kaç gün geçti geçmedi,yine bu hatıratın “babam bir gün” nakaratında tekrarlanan şey oldu:Babam bir gün tuttu,elinde bir akvaryumla çıkageldi,yine kendisi yapmıştı,yine yeşile boyamıştı.Halil de çok sevindi biz de.Balıkların sayısı hızla arttı,Halil onları sürekli sayıyor,ilgililiyor,yemlerini veriyordu.

“Babam bir gün” değil...Nazlı Babaannemin bir gün, yanlışlıkla akvaryumun fişini çekmesiyle balıkların topluca öldüğü güne kadar, Halil’in balıklarla arasından su sızılmıyordu. Balıkların bir daha geri dönmeyeceğini anladığı zamansa peltek bir ağlama tutturdu.Sözleri peltek çıkıyordu ama gözyaşları yağmur gibi yağıyordu. Nazlı Babaannem, o karıncaezmez kadınsa, o gece sabaha kadar ağladı,dövündü,kendine kızdı, nasıl böyle bir günah işlediğine şaşıtı. Yedi kat yabancıyı bile akrabasıymış gibi seven,yoldan geçen yok-sulları Hızır’dır diye eve davet edip çay,su,ayran,yemek ikram eden Babaannemin gözyaşları sel olduysa da balıkları geri getirmeye yetmedi.

Balık aslında sebebi kalple anlaşılacak kadardereindedir.Yeşil,saksılığın,kitaplığın,akvaryumun renginden önce,hatıranın rengidir.Bu “hikaye”nin geçtiği evin yüzüysen,mavi aşı boyalıydı, herhalde şimdiye çoktan müteahhite verilmiştir. Anılarını müteahhite vermeyenler bilir:Anıların üstüne kat çıkılmaz.Bir de müteahhit yazarlar gibi laf fazla uzatılmaz: “Babam bir gün yeşil bir...” demek yeterlidir.

(10 dakika ara) ❧

REFİK ALGAN

ANATOMİ TİYATROSU III

Hastalıklar Bilimi Laboratuvarı, Cam Kavanozlar, Beyin ve Organlar

Dinle, bu beyin nasıl yakınıyor, kopmuşluğunu nasıl anlatıyor?

Şimdi bir hastalıklar bilimi laboratuvarındayım. Cam bir kavanoz içinde formaline yatırdılar beni; yıllarca ve yıllarca hiç çürümeden durabilirim böyle.

Refik Algan

Sinirlerimden ve ötelerdeki organlarımdan kesip ayırdıklarından beri, feryadımı hiç kimseler duymuyor artık. Her erkek ve her kadın şimdi bir başkasına çevirdi yüzünü. Oysa, göz göze geldiğimizde nasıl da ayna tutardık birbirimize.

Ayrılığın, birliğin ve aşkın gizemini araştıran bir beyin isterim ki, şimdiki koparılmışlığı, uzaklığımla anlatabileyim ona.

Bütünsellik... İşte tüm kutsal gizemlerin anahtarı! Bütünselliğinden uzak düşen kişi, yine birleşme zamanını, birleşme durumunu nasıl aramaz?

Bir zamanlar çevrem şimdiki gibi böyle içlerine organlar yerleştirilmiş kavanozlar ile dolu değildi; ben ve organlarım bir topluluk oluşturduk. Birbirimize sıkıca bağlı, hep birlikte iyi günler de yaşadık, kötü günler de. Akciğerlerim, kırların ve denizin tertemiz havasını da gönderirdi bana, sigara dumanları ile kentlerin pis havasını da. Kalbim bazen sakındı, bazen de bir yarışa girmiş gibi güm güm atardı. Barsaklarım içindekileri boşaltmak için hiç durmadan çalışırdı. Hele böbreklerim kaç litre içkiyi ve içine gaz basılmış kolayı boşaltmak için uğraşmıştır. Ya hormonların baskısı altında inleyen, durmadan bir buraya, bir oraya yönelen üreme organım? Hiç durmadan bana haberler gönderirdi. Bir bakarsın birgün birinin organına yönelmiş, bir başka gün de bir başkasınıninkine. Hipofizim de Türk Eğeri'nin¹ üzerine kurulmuş, bir orkestra şefi gibi yukarıdan ve benden gelecek emirleri bekler, onları yönetmeye çalışırdı. Organlarım beni hep kendi arzularına göre yönlendirmek için uğraşırken ben de onları denetim altında tutmaya çalışır, bana öğretilmiş ve öğrenmekte olduğum doğruları göstermeye çabazardım.

Semalarımı oluşturan altı katmanlı yıldız hücrelerime karşı, yetkemi kullanamayıp yenik düştüğüm de çok oldu, zaman zaman sözümü dinletebildiğim de. Diyebilirim ki tüm ömrüm o “hareket ve duyu canavarı²”nın kocaman elleri, ağzı, dudakları ve yüzü ile boğuşmakla geçti. Her organım benim için çalışırken, aynı zamanda beni kendisi için de kullanmak istedi; bu yüzden, birbirleri ile de hep savaşıp durdular. Beni hep kendi yetke savaşımı ile uğraştırdılar. Hiç birisi içimdeki gizemleri merak etmedi, aramadı; oysa bu gizemler, onlardan hiç de uzakta değildi. İçimde açılmamış ne kapılar, yürünmemiş ne yollar ve hiç yaşanmamış ne hayatlar vardı! Hepsini de organlarımın karpisleri yüzünden sönüp gitti ve yolda kalakaldılar.

Bu yakınmalarım, gizemlerimi de açıklamıyor mu? Benden kesitler aldıkları da oldu. Her yerimi, en ince dokularıma kadar mikroskop altında incelediler, ama çok az şey bulabildiler. Büyük giz, bütünselliğimde saklıydı. Birimiz hepimiz için, hepimiz birimiz için olmalıydı... Ben ve organlarım, tüm bedenim, hepimiz el ele verip tek bir noktada toplanabilseydik, işte o zaman aşkın “hayat suyu”ndan içebilirdik ve ancak o zaman aşkın o sonsuz bahçesine adım atabilirdik. Evet, hiçbir organa o sonsuz bahçeye tek başına girmek için izin yoktu. Hep “Biz” demek zorundaydı herkes. İşte bir kez daha o kapının gizemi!...

Kim aşktan, yani benim bütünselliğimden uzaksa, organlarımın boyunduruğundan kurtarsın beni. Sen, beni “bir” etmedikçe, bir başkası ile nasıl “bir” olabilirsin ki? İşte bu yüzden öykülerim hep aşktan uzak düşenleri, bir yaprak gibi çürüyüp toprağa karışanları anlatıyor.

Bu kavanozların içindeyken bile zaman ve mekanın içinde hep akıp gitmek zorundayız. Hayatlar geliyor, organların peşinde nice hayatlar sönüyor. Herkes bir başka organımı kendisine en yakın yoldaş edinmiş. Birgün birisini bırakıp öteki gün bir başkasına sarılıyor. Herkes parça parça... Herkes bir sonraki gün herşeyin düzeleceğini umuyor ve beni kendi ölümüne ortak ediyor.

Oysa ki ben her insanın içinde, kendi derinliklerimde, hep o bütünselliğimin özlemi ile yaşarım. Karanlığı delen bir yıldız olmayı, aydınlanmayı özlerim.

Şimdi burada o kapısız kapıdan ve aşkın sonsuz bahçesinden dem vursam, beni hangi organım dinler?

Parça, bütünü nasıl kavrar?

Atılacak çok adımlar var daha.

İyisi mi, sözü burada kesmeli hemen.

İşte, hepsi bu kadar! ✍

¹ Cella Turcica

² Motor Homunculus

CEMAL ŞAKAR

ÇİĞLİK

*bir haziran çarşambasında,
çarşının ortayerinde,
bir bankta,
bir akasyanın gecenin sessizliğini
dengeleyen kıpırtılarının altında,
geceyarısına ulanan sohbetin,
sabaha kadar süren uğultusuyla:
Vehbi Başer'e*

Şimdi, buradayım işte!...

Böyle olsun istemezdim.

Gelmeseydim, hep orada kalsaydım; nasıl desem? İşte! Kalamadım. Bir savrulma bu, herkes savrulur, ama ben dimdik dururum, derdim. İnsan hep iddialarına yenik düşüyor galiba, diyorum.

Buradayım ve şimdi önümde hangi kapının açılacağını bilmiyorum, bilemiyorum; önümdeki -ardımdaki mi?- kapılar birbir kapanırken. Hep kapı metaforuyla anlatıveririm, şaşakalmamı; kolayıma gelir, yol derim, sık sık; şaşkınlığımı yenmek için uzaklaşvermemi anlatmak için.

YOLDA/

yım yine; yollarda, iki uç arasında; iki uç arasında sayısız sapakların ortasında: yürüyorum ya da dönüyorum -geri-; iki nokta arasında bir doğrudayım

-sırat-; kıldan ince kılıçtan keskin -müstakim-. Ayağım bir yolda, bir boşlukta; yalpalıyorum: bir boşlukta, bir yolda; düşmemeliyim. Düşersen, ben, düşersen, nereye?... Karanlıkların prensesi, nereye?...

Ah! Ardımda kalan, ardımdan beni bağlayan anılar. Bir ip; bir ucu yolda, bir ucu elimde; bir ucu boynumda, bir ucu boşlukta. Çağırma beni karanlıkların, ah!

Biliyorum bu yolun sonunda, sapakların birinde ne bekleyen biri var; ne de beklenen. Sadece bir uğultu; bir çağrı: karanlıklardan ya da hatiften.

Cemal Şakar

İki nokta arasındaki doğrudayım; bir varım, bir yokum. Ardımda toplanan anlam, kurduğum ellerimle; ellerimin tersiyle bir sillede yıktığım, yıkıverdiğim anlam. Her şey kırılıp dö-kü-lü-ver-miş-ti; her şey kırı-lı-p dökülüversin istemişim; geriye bir uğultu; kırılıp dökülenlerin boşluğu kalıvermişti. Öfkeliydim, bu da birşeydir, dedim.

Tanımlayamasam da, birşeyler olmuştu. Yapmıştım, yapmasam, yapamasam çıldırabilirdim. Bir şeyler yapmış olmanın erinciye belki de; o zaman; uzun zamandan sonra kendime dönmüştüm; yönümü yitirdiğimden belki de, tek yön kendime dönmek, kalmıştı. Beni bilirsin, böyle anlarda, tek ve kesin bildiğim kendi yönümdür; hesapsız, kitapsız, umarsız, vakitli, vakitsiz ve de adressiz düşerim yollara; nereye, ne zaman, gittiğimin, gideceğimin bir önemi yoktur. Benim için, aydın ve aydınlık bir yoldur, böylesi anlarda tutturduğum; illâ nereye varılacağına bir anlamı olmayabilir.

Zaten başka da bir şey yapamazdım.

Yoldayım yine; yollarda, iki uç arasında; iki uç arasında sayısız sapakların ortasında: yürüyorum ya da dönüyorum -geri-; iki nokta arasında bir doğrudayım -sırat-; kıldan ince kılıçtan keskin -müstakim-. Ayağım bir yolda, bir boşlukta; yalpalıyorum: bir boşlukta, bir yolda; düşmemeliyim, diye düşündüm; işte tam o an, durdum, başımı kaldırdım; üzerinde yalpalayıp durduğum çizgiyi sildim; iki nokta arasında olamıyordum;

Çoğalmak;
bütünlenmek istiyordum;
yeni bir yön;
yeni bir yol;
akacak yeni bir mecra;
belki de.

GİT/

dediler; hep bir ağızdan, git demişlerdi; muhasebe hesabını kessin. Gittim, dürülmüş bir defteri yeniden açmak gibi bir niyetim yoktu. Gittim, bir evin kapısını ilk kez açıyordum. Sipariş ettiğim çek-yat gelmişti; bir de perdeler; dinmeyen uğultular, bir evden çok, bir cangıl. Çek-yata çökekalmışım; başım ellerimin arasında, gözümün önünde..... Ah! dedim.

Yok, hayır!

Ulan, dedim, benim muhasebeye uğramaya filan niyetim yok / zaten / defterimi ancak ben açarım, ben kaparım.

Çıktım, ardıma bakabaka.

Geldim, önümde uzanan yolları ben nereden bileceğim. Bilsem... bir adım atacak mecalim yok, işte. O an her şeyi geride bıraktım, şu an tutundu-

ğum ne varsa her şeyi; tutunmasam, düşerim, düşmemeliyim, -demiş miydim-, tutunduklarımı geride bıraktım, tutunmaya devam ederken, yoksa düşerim.

GECE/

yalnızdım. Anlatamam ki. Ekran karşısında donup kalmıştım. Sabah olmuş; hep yeni haberler, yeni umutlar getiren sabah, ama o sabah öyle değildi. Kuşlar ötüşmüş. Yok. Anlatılabilir şeyler değil, değildi. Bir uğultu, bir cangıl, hayır, dur ya! O başka bir sabahı. Çığ gibi bir şey, ha, evet, bir çığ, bir uğultuyla, her şeyi kendine katarak üzerime yuvarlanıverdi; öylece, tüm yaşadıklarımın altında kalıverdim. Çıgılık, çıgılığım sanki yeryüzünü yırtıyordu / sanmıştım / hiç sesim çıkmamış meğerse. Saatlerce öyle kalakalmışım; çıksaydı belki böyle olmazdı, ama oldu / işte / çıkmadı çıgılığım; şaşkın, yorgun, bîçare, kalktım, çıktım. Ardıma bakabaka çıktım. Geride bıraktıklarım, yüreğimi yakıyordu, çıktım, boş bir evde, başım ellerimin arasında, kalakaldım, hiçbirşey geride kalmamıştı; söylemişim değil mi, bir uğultu /sadece / cangıl filan diye.

O evde, günlerce dışarı çıkmadan, yaşam yumağımı çözdüm, durdum. Düğümlemleri çözdüm. Sanki her düğüm, bir ânı temsil ediyordu, ayrı ayrı, ayrıksı /gibi / yok, diye düşündüm, bunlar ayrıksılığı ortadan kaldıracak, yaşamımı bütünlüklü bir hale getirecek buluşma noktaları, birleşme noktaları olmalı. Düğümlemleri çözmekten vazgeçtim. Çözdüklerimi yeniden düğümledim, ipi yeniden yumak haline getirdim. Yaşamım yeniden bütünlenmişti sanki; tamam, dedim, dışarı çıktım.

Gece, gözlerim karanlığa alışkındı; temiz hava ciğerlerime dokundu, bir öksürük, bir kriz, uyuz bir akasyanın altına sinip bir sigara yaktım. Çarşının ortayerinde, yapayalnız, bir bankta... Öyle işte, şimdiki gibi, böyle geceyarısı, bir bankta, çarşının ortayerinde, uyuz bir akasyanın... uğultular, hiç dinmeyen;

anlatılabilir miymiş?...

Demek ki, yılların geçmesi gerekiyormuş. İpi yumak haline getirip çıktım, demiştim. O zaman bütünlendiğimi düşünmüştüm. Yanılmışım. Yıllar geçmeliymiş, düğümlemlerin yeniden anlam kazanabilmesi için. Aslında yeniden anlam kazanma, benim ancak yeniden kurduğum, kendimde karşılıklarını bulabildiğim kadarmış, öyle işte. Evet, evet, işte öyle. Bugün karşılıklarını bulduğumu varsaydığım, önceleri, çok önceleri, bulamadıklarım olduğunu, artık biliyorum. Onlar zaten varmışlarmış, ben bîhabermişim. Şimdi biliyorum (...) onlar neredeler (...) şimdi durmadan konuşup dururken (...) nasıl da elimin tersiyle bir sillede, kurduklarımı, bulduklarımı, karşılıklarımı, kağıttan

evler gibi yıkıver (...) bilemeyiz, bazen yıkıverdıklarımızın arasından çıkar aradığımız (...) düğüm, kavşak, buluşma noktası, öyle değil mi.

Bağışlayın; yanılıyorsam, beni uyarın. İnsan bilebilir mi kendi hakkındaki hayırlıyı, hayırsızı?

Bazen yokederiz, geçersiz kılarız; ayrılmalar, kırılmalar, kopmalar; belki de;

aradığımız bizden uzaktır: uzaklaşırsın, uzaklaştıkça her şey küçülür; küçülür ve görüş açımızın içine girer, belki de, o zaman buluruz, belki de uzaklaşmaya çalıştıkça, bir gölge gibi, evet, kendi gölgemiz gibi hep bizimledir; bizimle gelmiştir, hiçbirşey geride kalmamıştır.

Yıllar geçsin diye beklemişsindir, belki de, uzaklaşabilmek için; daha iyi kavrayabilmek için. Sonra -yani şimdi- oturur yüreğini orta yere koyarsın, yeniden yumağı çözüp anlamaya çalışırsın; o günkü gibi; gecedir, uyuz bir akasyanın altında, gecenin sessizliğine denk düşersin; şimdi de öyle değil mi, gece, bank, akasya... geceye denk düşen şeyler.....

Geceye nelerin denk düşeceğini her zaman, hatta çoğunlukla bilemiyor insan. İstediklerin, gönlünden geçenler denk düşmüyor çoğu kez; hemen, şimdi istemediklerini yanında buluveriyorsun; sınav ya!...

Yaşadıklarım da, yaşayamadıklarım da, öyle!

Hep eksikiz, noksanız, durmadan yürüyoruz; eksikimizi, noksanımızı arıyoruz; sanki bulabilecekmişiz gibi!!! Rahat da durmuyoruz, duramıyoruz. Duramıyoruz çünkü eksikimiz, noksanımız hep suç hanemize yazılıyor, sanki. Oysa öyle değil, öyle olmamalı, şurada, oturup duruyoruz, işte.

GARİP/

tir, ilk kez, o gece yaşadım; o gece çıkıp gittiğim de yaşadım; daha doğrusu gördüm: önümde birçok sapak. Hep ikilemde kaldığımı sanırdım, yanılmışım: üçlem, dörtlem... filan. Seçenekler, yapabileceklerim, yapamayacaklarım, yapmayacaklarım, şaşakaldım, kaldım, öylece: Anlatmıştım, değil mi? Yoldayım yine; yollarda, iki uç arasında; iki uç arasında sayısız sapakların ortasında: yürüyorum ya da dönüyorum -geri-; iki nokta arasında bir doğru-dayım -sırat-; kıldan ince kılıçtan keskin -müstakim-. Ayağım bir yolda, bir boşlukta; yalpalıyorum: bir boşlukta, bir yolda; düşmemeliyim, diye düşündüm; işte tam o an, durdum, başımı kaldırdım; üzerinde yalpalayıp durduğum çizgiyi sildim; iki nokta arasında olamıyordum; çoğalmak, bütünlenmek istiyordum;

yeni bir yön;

yeni bir yol;

yani gelecek yeni bir mecra, belki de.

Anlatmıştım, değil mi?

BİLİYOR/

sun, daha önce de denemiştım, anlatabilmeyi, anlatamamıştım; oysa anlatabilmeliydim; o zaman hükmettim; anlattıklarımızın, anlatabildiklerimizin; sadece bizi incitmeyecek, üzmeyecek; başkalarını üzmeyecek, incitmeyecek ortalama şeyler olduğuna. Aslında biz anlattıklarımızla, anlatamadıklarımızı, yüreğimizi yakan şeyleri, örtmeye, gizlemeye çalışıyoruz. Konuştukça, anlattıkça biraz daha kararıyor her yan; gecenin karanlığı biraz daha koyulaşıyor; sözlerimizin arkasına biraz daha gizleniyoruz ve gizlendikçe, örttükçe rahatlıyoruz, huzur buluyoruz / belki de / yüreğimizi yakan şeyleri anlatmıyoruz, anlatamıyoruz, anlatılamıyor; yüreğimizi yakmaya devam ediyor, bir anlamda bizi pişiriyor, insan oluyoruz, işte;

ya da;
yok yok;
öyle işte!
Boşver, yüreğimiz...
yansın...

TUHAF/

değil mi; ne gecenin, ne akasyanın, ne sessizliğin bir anlamı yok yaşamımda;
öyle bir geceydi;
öyle bir andı;
yaşandı ve bitti.
Şimdi -burada, bu an- yine gece..... ne kadar da direngen; bazı anlar, bazı anılar; hep gecikmiş gibi; hep uzak gibi; ama hiç gelmemiş; hep yanımda gibi.....

söylemesem, belki de, beni yanlış anlayacaksın;
müsterihim;
ben;
içimde taşıyıp durduğum direngen anların, anıların;
hepsinin bedelini ödedim.

-Birer sigara daha içip kalkalım mı? Sen yarın yine yola gideceksin. 🍷

NEMİKA TUĞCU

ENDUH

Gülüştü güzeldi. Duru. Biraz utangaç.

Önceleri bana adımla seslenmekte zorlandı. Sen ve siz arasında gidip geldi, ismine ‘Hanım’ı ekledi, çıkardı, ekledi, çıkardı...Sonra hitapsız cümlelerle konuştu bir süre:

“Çay? Kahve getireyim mi?... Marcel Proust’un günceleri yayınlandı!”

Senli benli konuşacak olursa benim gösterebileceğim tepkiyi kestiremiyordu. Ben kimdim? Aynı çevrede bulunuşumuz bir rastlantı mıydı, macera arayan bir kadın mıydım, yalnız bir kadın mı, kendini gizlemiş bir entelektüel mi, bir araştırmacı mı? Bir hayat kırgını mı, yaralarını saklayan eski bir devrimci mi?

Sadece o değil, diğerleri de benzer kaygıları taşıyordu; hissediyordum benimle konuşurlarken. Saygı duymalarını gerektirecek kadar uzun yılları ardımda bırakmıştım onlara göre ama bu yıllar nasıl geçmişti bilen yoktu. Tuhaf bir rastlantıyla tanıştığım ve diğerleriyle tanışmama neden olan kişi de beni pek tanımıyordu. Beni tanıştıran arkadaşım adımlı öyle bir vurguyla söylemiş, ela gözlerini açıp, sesinin tonuna öyle bir anlam katmış, altını öyle kalın çizmişti ki, Gülsen Karaderya adı tuhaf bir rastlantı sonucu tanıştırıldığım kişinin belleğine büyük bir olasılıkla o an anımsayamadığı geçmişteki hikayelere karışıp yazılmıştı. Adımı bildiğini sanıyordu. Önemli biri olmalıydım.

“Çay içer miyiz?” “Anlatacağım öyle çok şey var ki!”

Özne hep ‘biz’dik. Saçların ne güzel diyemedi. “Bunlar ne güzel saçlar böyle!” Gülsen Hanım, deseydi aramıza kapanması zaman alacak bir mesafe koymuş olacaktı. Yakınlaştıkça, yabancılığımızı aştıkça, denetimini azalttı.

Ne kadar yakınlaşmıştık? Her sabah aynı durakta bekleyen yolcular kadar mı, aynı apartmanda oturan insanlar kadar mı? Tanıdık birinden öte bir anlam taşıyor muydu benim için?

Bazen çay içer misin?” diye sorduktan sonra özür diler gibi gözlerini kırıştırıp, “İçer misiniz?” diye düzeltiyor, garson çayımı masaya bırakırken tabağına dökülmüşse, ortada duran kağıt peçeteleri değil,siyah deri çantasından

Nemika Tuğcu

çıkardığı kağıt mendili çay bardağımın altına koyuyor, uzanabileceğim bir mesafeye bırakıyordu. Hem beni, hem kendini alıştırıyordu; yakında ‘siz’ den ‘sen’e geçivereceğini hissediyordum. Sınır kapılarımdan birini birazcık aralamam bunu kolaylaştıracaktı.

Kahve içmediğimi, çayıma bir dilim limon attığımı, şeker kullanmadığımı öğrenmişti. Benim için ‘özel’ bir şeyler yaparken bana bakmasını istiyordum duygusunu anlayabilmek için. Israrla bakışlarını uzaklaştırıyor, doğal bir davranış içindeymiş gibi sürdürüyordu hareketlerini. Gecikmişsem biraz ve masanın etrafı doluyorsa, herkesten önce sandalyesini boşaltıyor, karşı koymama aldırmaaksızın sık sık çay paramı ödüyor, anımsayamadığı yazarların adlarını bana soruyor, geç bir saate kalmışsak, “ eğer beni gelip alacak biri yoksa”, evime kadar eşlik etmek istiyordu.

O, toprağın altında yol bulmuş bir su gibi akıyor, bir engelle karşılaştığında duruyor, sonra yeniden hızla akmaya devam ediyordu. Nereye kadar gidebileceğini bilmiyordum. Bana özel davranışını fark ettiğimi anlamıştı, ötekilerin sezinlemesine de hiç aldırılmıyormuş gibi görünüyordu ama içtenliğini sınınamamıştım henüz.

Israrı canımı sıkırsa da ilgisini belli etmek için geliştirdiği yöntemlerle beni şaşırtabiliyordu. Masanın üzerine bıraktığım küçük not kâğıtlarını bir arada tutmak için renkli bir mandal, yıllar önce kapanmış bir derginin tüm sayfaları, hiç birimizin adını bile duymadığı, yurtdışından gelmiş bir poşet çay, bilimkurgu dergisinden çevrilmiş, tartışmaya açılacak bir sayfalık metin, basım evinden henüz çıkmış çiçeği burnunda bir kitap, eski bir film afişi, onun tanık olamayacağı yıllarda etkinliği olan bir fraksiyonun yasadışı bildirisi, artık hayatta olmayan ünlü cazcılardan birinin taş plağı ya da eski bir parfüm şişesiyle geliyordu.

İlgilenebileceği başka kişiler varken benim üzerimde yoğunlaşmasını tuhaf buluyor, sonra alınganlık yaptığımı, bütün bunların paranoyadan ibaret olduğunu, orta yaş bunalımına uğradığımı düşünüyor, onu bu kadar çok düşündüğüm için de kendime kızıyordum.

Sıradan biri olmadığını kanıtlamaya çalışırken, sıradan olmamak için gösterdiği çabayı da göz ardı etmiyordum. Özel birileri için varolan salonum kapanmış, hiçbir ziyaretçiyi kabul etmiyor, tozlanmış, yıpranmış, kapalı kaldığı için de hiçbir canlılık taşımıyordu. Sonsuz merakı ve öğrenme isteği olan bu genç adama bunları anlatmak zordu. Asıl nedenleri, anımsamaktan bile kaçındığım nedenleri kurcalayacağını düşünerek kapattım kapılarımı. Emniyete aldım...Kendimi...

Kitap okumak için kahveye bir saat erken geldiğimde oradaydı. Ötekiler gelmemişi henüz. Çayımı getirdi, kitabıma baktı, sigaranın birini yakıp biri-

ni söndürdü, pencereden baktı, müziğin sesini kısırdı. Masanın üzerindeki-
leri boy sırasına dizdi, kül tablalarını döktü, sandalyeleri hizaladı.

Dikkatim dağılmıştı; aynı sayfayı yeniden okuyor ama okuduklarımdan
bir şey anlamıyor, onunla ilgilenmek istemesem de her hareketini fark edi-
yordum. İzleyicisi olmayan bir arenada karşı karşıya durmuş, kolluyorduk
birbirimizi. İlk hamle sonucu belirleyeceğinden kitabımı kapatıp gitmek isti-
yor ama bunun bir kaçış olarak algılanabileceğini düşünerek cayıyordum.
Gergin bir bekleyişti. O, zırhımı delip beni çıkarmak istiyor, bense direniyor-
dum. Zırhımı söküp atmak onun başarısı olacaktı ama ben kanatları kırılmış
bir kuş kadar korunmasız kalacaktım. Hiç gelmemeliydim buraya. Daha baş-
tan yapmıştım yanlış. Çoluk çocukla ne işim vardı benim! Kitabı kapattım;
bir daha gelmezdim, olur biterdi. Hatta hemen kalkıp burayı terk etmeliydim.

İç konuşmam bitmeden karşıma oturdu: “Affedersin, affedersin!” dedi.
“Seni tedirgin ettiğimin farkındayım ama...” İpi göğüslemiş bir koşucu gibi
dosdoğru gözümün içine bakarak, “Biliyor musun Gülsen, sana hayranım”
dedi. Gözleri kısıldı, dudakları bembeyaz dişlerini ortaya çıkartan geniş bir
gülümsemeyle yayıldı. “Yok, yok...ondan öte...”

Tepkimi ölçebilecek, hatta karşılayacak güce erişmişti demek. Sol eliyle
masanın üzerinde yumulu duran elimi avuçlarının arasına aldı.

Kıpırdayamadan öyle durdum. Zırhımdan bir parça koparmayı başarmış-
tı. Bir süre baktık birbirimize. Mavi gömleğinin yakasının bir ucu kazağının
içinde, diğeri dışında. Gömlek açık, kazak koyu mavi. Kol ağızları sararmış.
Saati yok. Traşlı yüzü tertemiz. Bıyıksız.

Yüksek tavanlı, eski, hatta köhne, serin bir kahvede toplanıyoruz her haf-
ta. Kitaplardan konuşuyoruz, yazarlardan, filmlerden, konserlerden; kimi za-
man siyaset konuşuluyor. Aralarına yeni katılmış biri olarak zararsız dediko-
duları anlamaya çalışıyorum. Ondan daha çok yaşamış olduğum için edindi-
ğim bilgi ve deneyimlerim mi hayranlık uyandırıyor -ki bunu bilmesi he-
nüz olanaksız- yoksa herkesin sözünü ettiği, biraz da benim biçimlendirdiğim
öğretmen, avukat, doktor duruşum mu? Gizemli bir yanımda olduğumu, bu ka-
palılığı bilinçli olarak seçtiğimi, ser verip sır vermeyen bir yapıya sahip ol-
duğumu biliyorum. Kale duvarlarım yüksektir.

Elimi bırakmadan ama gözlerime de bakmadan devam etti:

“Entelektüel çabaların insanları sıradanlıktan çıkarıp farklı bir noktaya ta-
şıdığı düşünülen çevrelerde mesafeler daha da kısalır. Hiyerarşi yoktur. Tüm
dünya insanları için, barış ve adalet için, varoluş sorunlarını aşmak için, adil
bir düzen için, onurlu bir yaşam için, ölümlü olduğumuzu bile bile şu
bog.....şu kahpe dünyaya dayanabilmek için çile çekeriz biz. - Baktan sözcü-
ğü daha yakıştırdı dünyaya ama söyleyemedi. Öğretmen kızabilirdi - Bu yo-

lun yolcuları, ruhlarını ateşten bir tepsi içinde eritir; her iğnenin bitmeyecek bir gergef üzerinde açtığı deliklerdir yüreğimizdeki yaralar. Akan kanı im-bikten geçiririz. Damıtırız o kanı, teri... Aşk ve sevda ile örülmüştür yolu-muz. İnsan sevgisiyle.... ” Sözcükler zıplayıp sağa sola savrilmaya başladı. Yaşam, serüven, gizem, yüreklilik, sanat, nedensellik, aşk...”

Duvarı, tozlu bir rafın üzerinde eski model bir radyo duruyor. Kitaplığın üstüne gelişigüzel konulmuş gazeteler. Kül tablasında beş izmarit var. Kaçı-nı ben içtim, kaçını o? Terliyorum. Elimi bırakmıyor. Elimi bırakmadığı için terliyorum. Buna hazırlıklı değildim.

Tahta masanın üzerine bir tarih düşülmüş: 17. 4.1999 Enduh. Birden bi-re fark ediyorum. Dikkatle bakıyorum; Memduh olabilir mi, silinmiş mi? E büyük harfle yazılmış, öbürleri küçük. “Enduh”. Alelade bir tahta değil, ko-yu kahve rengi kalın bacaklı, ceviz bir masa bu. Lenduha. Tarih, çakıyla ka-zılmış büyük bir olasılıkla. Dokuzların kuyrukları eşit değil, kimi uzun kimi kısa. Kim ya da ne bu Enduh?

On yedi Noksan dokuz. Yitip giden biri mi ? Ayrılık mı, kavuşma mı?

Enduh’un peşine düşmeliyim.

“ Enduh nedir ?”

Duymadı, dinlemedi, aldırmadı. Ya da ben bu soruyu içimden sordum. Yüzü aydınlık. Şaşkın, bıkkın, sabırsız, öfkeli, içten; nasıl bir bakış bu? Bi-çimli bir ağız ve burun. Omuzları, göğsü geniş. Parmakları uzun. Yüzünde belirgin olan siyah gözleri. Kara demek daha yakışır. Hep istemiştım gözü-me bakmasını; sonunda oldu. Özel biri olduğuma ilişkin bir mimik, işaret, duygu aramaya başladım. Bulabilir miydim? Ne olabilirdi bu?

Yaşam deneyimlerinden yararlanılması gereken bir arkadaş, yaşam dene-yimleri ve bilgi birikimi paylaşılacak bir arkadaş, kentli bir kadın, bir burju-va, bir öğretmen, geçmiş merak edilen biri...Hoş bir kadın...! Yok canım, hiç biri değildir. Peki neydi bu ilginin nedeni?

Karşımda genç bir adam duruyordu. Bakışları arsız değildi;utangaç hiç değil. Cesur bir hareketin sonuçlarına ilişkin endişe vardı bu bakışta. Sınav sonucunu öğrenme telaşı.

Ne kadar gençti! İki kaşının ortasındaki dışında hinoğlu hinlikleri, çıkar-cılığı, alçaklığı barındıran tek bir çizgi bile göremedim yüzünde. İnce bir yel esmeye başladı yüreğime doğru. Avuçlarımızda bir çiçek mi tutuyorduk yok-sa. Sandalyesini masaya doğru çekince başlarımız ve dizlerimiz birbirine değdi bir an. Bir çarpışma değil, yumuşak bir dokunuştı. Kaslarımın tek tek gevşediğini hissettim. Gerginliğim azalmıştı. Göz göze kıvıldamadan baktık birbirimize; sonra o, boynumdaki ipek eşarba yavaşça çekip masanın üzerine yaydı. İnce uzun parmaklarıyla okşadı, okşadı, avucunun içinde sıktı, bana uzattı. Çabucak çantama tıktım eşarba. Kalktım. Kitabım ve sigara paketim

düştü yere. Onun almasına izin veremezdim; hızla eğilip aldım. Kalkarken masaya çarpıp kül tablasını düşürdüm. Hiç kımıldamadan bakıyordu bana. Yüzümün yandığını hissettim. Kül tablasının parçalarını topladım yerden. Çöp kutusunu göremediğimden telaşla çantama attım.

“Enduh’u bulmalıyım”, dedim. “Enduh’u bulmalıyım”. Sakince elini uzattı: “Güle güle Gülsen Hanım,” dedi, “Kendinize iyi bakın...”

Yol boyunca yineledim içimden: On yedi Nisan bin dokuz yüz doksan dokuz: Enduh. O masa, ceviz ağacıydı bir zamanlar, sonra o cevizi kestiler,-kesilirken canı yanmış mıdır?- tabakalar haline getirildi, bir depoda bekletildi, satıldı. Marangoz bir masa yaptı. Belki bir evdeydi daha önce; üzerinde yemek yenildi, yazı yazıldı, bıçkı biçildi, ders çalışıldı, kâğıt oynandı. Sonra satıldı. Ya da sahibi öldü. Yaşlı biriydi, ölünce eşyaları haraç mezat satıldı. Kim sesizdi ya da ! İkinci el olarak kullanıldı bir süre daha. Buraya nasıl geldi?

Önce Enduh’u bulmalıyım ama.

Cadde boyunca neredeyse koşar adımlarla meydana doğru yürürken derin nefesler aldım. Serinlik iyi geldi. Akşam menekşelenmiş, sokak lambaları ve vitrinlerin ışıkları yanmış, bahar kokuları yayılmıştı etrafa. Aşağıdan yukarı, yukarıdan aşağı giden insan selinin içinde amaçsızca yürüdüm. Sokaklara taşan müzik sesleri, iki yanımdan akan kalabalık arasında yürürken güvendedim. Hep oraya aitmişim ve hep onlarla birlikte yürüyormuşum gibi bir yakınlık duydum hepsine. Kendiliğinden bir güzergâh çizilmişti de ben uysal uysal izliyordum onu. İnsan seli beni yukarıya doğru sürüklüyor, sonra geri dönüp aşağı yürüyor, durup bir vitrine bakıyor, devam ediyordum yoluma. Önümde sarmaş dolaş yürüyen çift bir Cafeye daldı. Ben de arkalarından. Rengarenk, yumuşak görünümlü koltuklarda oturan müşterilerin çoğu gençti. En yakınımda oturan delikanlı hayli aralık bacaklarından birini, dizinden büküp diğerinin üzerine yatırmış, yumuşak koltukta kaykılmıştı. Loş ışıkta oturanların yüz ifadelerini tam göremiyor, beden dillerini çözmek için de bayağı bir çaba sarf ediyordum. Gençlerin davranışlarına, seçimlerine, ilişkilerine, seçtikleri müziklere, meraklarına yabancıydım.

Bu kez farklı bir kahve denemek istediğimi belirttiğim için garson üç ayrı isim söyleyip Brezilya, Meksika ve Kolombiya kahvelerini önerdi. Hiç tatmadığımı bu kahvelerin aromalarını iki kez tane tane ve alçak sesle yineleyen genç garsonun taşmak üzere olan sabrını dizginlediğini anlıyor ama “müşteri memnuniyeti” konusunda da hassas davranıp davranmadıklarını da sınamaktan geri kalmıyordum. Bu denli kararsız kalınca, adını asla tekrar edemeyeceğim Meksika kahvesini önerip,

“Bir kez deneyin” dedi.

“Ya damak tadıma uymazsa?”

Garson, masada duran m n y  alıp kendinden çok emin bir ifadeyle yineledi:

“ Deneyin! ”

Bu bir emrivaki idi!

Yuvarlak, küçük cam masanın tozlu olup olmadığını kontrol ettim, üzerindeki vazoun    eklerini yokladım sahte olup olmadıklarını anlamak için. Sahiciymi . Kırmızı-beyaz    ek desenli peçeteleri çıkarıp yeniden katladım ve yerle tirdim pe eteli e.

Enduh’u bulmak için bir plan yapmalıydım. Hemen  imdi, kahvemi içerken yapmalıydım.  nce yöntemi bulmalı, sonra uygulamaya ge meliyim. Aray ımı sistematik bir şekilde y r tmeliyim. Kahveye her gün onlarca, yüzlerce insan geldiğine ve bunların kimlik denetimi yapılmadı ına göre Enduh adlı bir kişinin...Bu bir insan ismi miydi, bir yer adı mı? Bir maden mi, bir kurulu  mu? Bir gezegen mi, marka mı? Bir  ifre mi?

Aradı ım neydi?

Şifre olma olasılığı gittikçe daha mantıklı gelmeye başladı. Şifre   z c  bir kitap olmalıydı. Belle im böyle bir kitabı kaydetmemi  olsa da yabancı dillerde ya da Osmanlıca yazılmış şifre çözme formüllerini içeren kitap bulunabilirdi. Bunu ara tırmalı ve kitabı hemen bulmalıydım.

Garson tabağına iki minik bisküvi konulmuş bir fincan bıraktı masama. Aroması mis gibi t tt . İlk yudum dudaklarımın arasından bo azıma doğru kaydı ında “Enfes bir şey bu!” dedim. Sıcaklığı rahatlattı, sakinle tirdi, kokusu mutluluk gibi yayıldı içime. Kafein belle imi harekete geçirdi. Evet...Enduh bir  ifreydi ve ben bu  ifreyi   zecektim. Ne pahasına olursa olsun   zecektim,   zmeliydim. Masanın  zerine bah   i de karşılayacak parayı bıraktım, ipek e arbımı boynuma dolayıp çantamı kaptı ım gibi kapıya yöneldim.

“Kahveyi nasıl buldunuz?” diye tela la arkamdan ko an garsona “Harikaydı” dedim, “  nerinize teşekkürler.”

Gökyüzü laciverde dönmüş, mis gibi kokore , köfte, dürüm kokuları sarmıştı her yanı. Fena halde acıkmı tım ama bir dakika bile kaybedemezdim. Enduh’u bulmam gerekiyordu. Caddedeki kalabalıkla, geldiğim kafeye geri döndüm. Basamakları çıkarken güven duygusunu ve mutluluğu yanımda ta ıyordum. Katman katman sigara dumanlarının arasından bizimkilerin masasına doğru yürüdüm. Oradaydı...   ki iydiler. “Geç kaldınız bugün Gülsen Hanım, herkes da ıldı” dedi biri. Genç adamın yanına oturdum:

“Engin,” dedim, “Enduh’u bulmama yardım eder misin?”

 a ırmı  gibi baktı yüzüme: “Benim adım Engin değil, Devrim” dedi.

“Ben Engin demek istiyorum” dedim.

“Peki” dedi, güldü.

G l    güzeldi. Duru. Biraz utangaç.   

SEZER ATEŞ AYVAZ

MIZIKA

Annemmiş: O yaldızlı kahverengi gözleri olan kadın. Durmuş gülümsüyor-
muş. Parlak gökyüzünden balkona dolan, çini döşeli yerde dalgalanan bu-
ğudan ışıık... Annem balkonda çiçekleri suluyor, derinlerden geliyor sesi “O
senin baban” diyor ; çocuğa. Sonra, geniş kaplarda yemyeşil yapraklarıyla sar-
maşıklar yanında o adam. Ben yaklaşıyorum, o üç adım geri kaçıyor. Üç adım
daha atıyorum, balkona süzülen parlak yaz ışığında gözlerim kamaşıyor, kir-
piklerimin arasından bakıyorum çocuğa. Mızıka çalıyor ; ince , saz benizli,
küskün bir çocuk. Hiç bir ses duyulmuyor. Sesiz ve derin, dalgalı bir su için-
de her şey. Babam çocuğun yanına yaklaşp uzaklaşıyor sonra. Gözleri kısık,
zor görüyor sanki.” İşi çok, yetiştirmesi gerekiyor” diyor annem, yüzündeki
gülümseme cömert , saçları ışıık dolu. Eline beyaz kağıtlar veriyor çocuğun,
gözlerinde yaş mı var? Ağlayan, solgun çocuk kim?

Tüm aksiliklerin başladığı zaman; o sabah işte..Yüreğimin
delice çarpması, ellerimin soğuyup dizlerimin üzerinde duruşu,
her şey..Muhasebe sekreteri yanıma gelmiş kaygılı bir yüzle
konuşuyor. Son bir aydır bana ait imzaların hiç biri diğerini tut-
muyormuş. Bankalardaki çeklerde, dosyalarda, satış işlemlerin-
de bulunan tüm imzalar geçersizmiş. Satış müdürü olarak ben
sorumluluğumdaki tüm işlerde kendi ellerimle kendime ihanet
etmiştim.

O güzel bahar sabahı, dönüp durduğum bir çıkmaz sokağa
dönüştü.

Suskun, hareketsiz ama içimdeki uğultulu sorularla baş başa saatler geçir-
meye başladım.. Kimseye anlatamıyor bir testere ağzında ufalanıp duruyor-
dum. Hem kendimden korkuyordum hem de benim yerime imza atan bir baş-
ka kişinin varlığından. Benim adıma imza atan bir başka kişi varsa eğer bu
benim için tam bir felaket demektir.

Şirkette çalışan herkese kuşkuyla bakmaya başladım. İmzamı taklit eden,
beni bu zor duruma düşüren kişi kimdi? Bana bu oyunu oynayabilecek hiç
kimse gelmiyordu aklıma. Herkese görevimin gerektiği özen ve nezaket sı-
nırları içinde davranmış, gereksiz konuşmalardan, sertliklerden kaçınmışım.
Çalışanlarla hep ölçülü bir yakınlık içinde olmuştum...Ne eksik ne fazla, kim-

Sezer Ateş Ayvaz

seye diğerinden daha çok önem vermemiş, kimseyi kırıp gücendirecek davranış göstermemiştim.

Camlı kapıların ardında, klimaların dingin soluğuyla başladığımız sabahları, birbirimize yakınlaşmadan yorgun akşamlara çeviriyorduk hep beraber. Yalnızca görevimizi yapıyor, çalışıp duruyorduk.

Peki ne oldu, gecelerimi kaba çeviren, birbirini yalanlayan bu geçersiz imzalar nereden çıktı?

Halkla ilişkiler temsilcisi kızın, buruk sesiyle kendime geldim. Nasıl daha önce düşünemedim? Evet, beni bu ürkütücü serüvene tutsak eden, yapayalnız kalmamı sağlayan kişiydi o. Gene de inanmak gelmiyordu içimden. Akşamları, sadece akşamları, cam kapının gerisinden, bedeninin kıvrımlarını kaçamak bakışlarla izlediğim güzel kız... Nasıl olur, bana bu acımasız kumpası neden kurar? Çalkantısız yüzüne baktım. O her zamanki gibi, telaşsız, sevinçli gözlerini gözlerime dikmiş öylece durdu. Yargılayan ve bağışlamayan bir ifade takındım. Çocuk pembeliğindeki teni birdenbire yüzünü boyayan kırmızı dalgalarla boğuldu. Gene de, o akşamüstü, masanın üzerinde duran ellerini tuttuğumdaki gibi, gözleri de dudakları da kayıtsızdı.” Hayır o olamaz “ dedim kendime. Yalnızca ona duyduğum yakınlığa kapılmış, ısrarcı olmamıştım.

Yolculukların boşluk anlarında, dosyaların birinden ötekine geçerken , bilgisayarın bekleme aralıklarında anımsıyordum onu, o güzel esmer boynunu. Sadece bir yakınlık duygusuydu...O kadar. Gençliği ve güzelliğiyle, beni kendine çeken, bir an için yüreğimi ısıtıp geçendi o.

Beni bu tehlikeli duruma düşüren asıl nedeni bulmakta gecikmedim.

İmza sorununun çıkmasından dört gün sonra, sabah, sorumlu genel müdür benimle görüşmek istedi. Gittim. İçeri girerken kendime güvenliydim. Odasında; her zamanki ağırbaşlı duruşuyla, uzak, belirsiz bir noktayı arayan bakışlarıyla, masanın gerisinde oturuyordu. Bahar ışığının odaya vuran renklerini seyrettim hoşnutlukla, üzerime yansımalarını bekledim. Ne güzel, ne geniş bir rahatlık vardı odada. Yürüyüp ona yaklaşan, kendine inanan bir ben vardı. Olgun bir tavırla sıktım elini. Masanın üzerinde açık duran sayfada görünen imzalara bile gülerek baktım.

Kaygıya kapılmayacak, bu lanet olayı birlikte aydınlatmaya yarayacak uygun sözleri bulup söyleyecektim. Kararlıydım. Karşısındaki koltuğa oturunca kadar. Hayır, koltuğun bir suçu yok. Gereğinden biraz fazla gömülmememe rağmen, rahatça oturuyordum. Ta ki, bacaklarımın yan yana duruşundaki yapaylığı görene kadar.

Ne bahtsız adamım ben. Bacaklarımı saran pantolonumda, üstten aşağıya özellikle dizde, sivri, düz, kalıptan çıkmışçasına ütü çizgisi oluşmuş. Tanrım,

olacak şey mi bu! Her zaman özenli giysileriyle, beğenisine, şıklığına hayran olduğumuz müdürün karşısındayım. Bacaklarım! Dik bir çizgi olarak duran bacaklarımın titreyişini engelleyemedim. Ellerim bu titremeye katılmada gecikmedi. Gözlerimi kısarak o iki uzun çizginin kaybolacağını umdum. Ama boşuna. Yadsınamayacak kadar kalın hatlar halinde duran iki bacak benimdi. Yüzüme, bacaklarıma çarpan ışık, koltuğa gömülmüş bir kalıp gibi oturuşum, iki delici çizgiden ibaret bacaklarım. Hepsi..her şey..düşman bana...

Sırttım ama bacaklarım, o iki di-key çiz-gi de tit-re-di aynı anda. Konuşmak, durumumu kurtarmak için çır-pın-dım. Kötücül duyguların seline kapılmayacaktım. Boğazımda iki kat düğümden kurtularak çıkan son iki sözcük arasında telefon çaldı. Yutkunup, kendime çeki düzen vereceğimi sanarak yarılmışım.

Koltuğa yaslanmış telefonda konuşurken, bir yandan da bana pantolonuma, kasıktan dizlere uzanan, katı çizgilere dikti gözlerini.

Tanrım, soluk almak ne zor, kıpırdanmak, bedenimi kuşatan sıcaklığa, şakaklarımda ilerleyen tere karşı koymak. İri tomurcuklar, sıcak sıcak terler. Kızgın, içimi kaplayan, kavuran su. Bitimsiz bir kaynak bu, evrendeki çağlayanların hepsi gelip bu zavallı bedeni bulmuş, içimden dışıma yayılan, tenimi kaplayan azgın alev, beni bir an olsun bırakacak gibi değil. Terliyorum, bitimsiz buharlarla pelteleşip dağılıyorum.. Boğulacağım! Hiçbir şey gelmeyecek elimden..

Yok olabilsem... Bir magma gibi dışarıya aksam...Kapı açılıp kapanıyor. Son kez açıldığında istemeden görüyorum; sekreter kız, bana bakıyor.

Sonrası debelendikçe sulara gömülen birinin yok oluş süreci. Sonrasını hatırlamıyorum. Bütün bildiğim; odasından çıkmadan önce, müdürün karşısında attığım imzaların da, öncekilere uymadığı. Ve yıkıma uğramış elimi, orada öylece bıraktığım.Özürlü bir el vardı orada. Ve ben ona egemen olamıyordum.

* * *

Kendime geldiğimde anladım ki; bu utanç verici duruma düşmemi sağlayan kişi karımdı. Pantolonlarımı hep kalıp gibi ütüleyen, bütün uyarılarıma rağmen beni yeterince dikkate almayan karımdı sorumlu olan.

Hayatımızın mutlu geçip geçmemesini belirleyen şey, yaptığımız seçimlerdir. En önemli kavşakta yanlış yola saptığım ortada.

Oysa Selma, hayır , karım değil, ilk ve tek aşkım Selma, onunla evlenseydim, ne kadar farklı olurdu her şey. Olamadı.

Ona duyduğum aşkı karşılıksız bıraktı, önemsemedi beni... Günler, geceler boyu, bir gölge gibi ardında koşup durduğum, dudaklarından çıkacak tek sözcük, bir bakışı için neleri göze alacağımı anlamayan Selma. O iri, bal ren-

gi gözlerine, simli saçlarına bakmaya doyamadığım, peşinden yollar yürüdüğüm..Bir kez olsun , ellerinden tutup ona olan aşkı anlatamadığım; Selma!

Akşamüstü, okul kapısından çıkışını bekliyorum bak, evine giden bütün yollar ezberimde, Nevzat'la kapının önüne kadar geldik. Yola çıkarken kararlı, evin önüne varınca bocalıyor adımlarım , bir türlü yaklaşmıyorum yanına. Onca yemine karşın öne çıkıp iki söz edemiyor, sevgimi söyleyemiyorum. Konuşacak cesareti bulamadan, tek bir söz bile edemeden geçip gidiyor günlerim.Uzaktan görmekle yetindiğim, o güzel, ıııklı baş, ince beden, okulun önüne gelince aşığıya bırakılan bukle saçlar... Aldırmaz gülüş...Neredesin şimdi?

* * *

Yol boyunca onu düşünmüşüm. Eve ulaşmışım, içeri girerken, ne birbirini tutmayan imzalar, ne de karıma duyduğum öfke kalmış.. Ev, çoğu gün olduğu gibi, belleğıme yabancılaşmış karşılıyor beni. Karım, sıkıntılı olduğu günlerde hep yaptığı gibi; mobilyaların yerini, salonun düzenini değıştirmiş. Ne istiyorsun bu eşyalardan diyecek oldum, vazgeçtim sonra. Saplantıları yerinden oynatamaz, değıştiremezsiniz. Hiç bir şey söylemedim.

Aldırmazlığı bürünüp, ona baktım, ne garip, kül rengi benzi, yumuşak kumral saçlarıyla karşımda duran, dünyaya isteksizce bakan bu kadın sanki Selma. Ona ne çok benziyor. İçimde bastırılmış olarak duran öfke aniden geri geldi. Salondan çıkıp mutfağı gidecekken yetiştım ona. İmza krizini, pantolonumun beni düşürdüğü zor durumu, her şeyi, her şeyi anlattım bir solukta. En son karşılıklı bağırmalara geldi sıra. Çalışan bir kadın olmanın yorgunluğunu öne sürdü, beni anlayışsızlıkla, değer bilmemekle suçladı. Sözde, sevgisiz, bencil adamın tekiymişim. Sevginin değerini bilirmiş sanki. Duygularımı, isteklerimi görüp anlarmış gibi. Bana ve beklentilerime ne kadar uzak olduğunu haykırdım ona. Kendimizle küskün, birbirimize düşman, yatmaya gittik.

Uyandığımda, gördüğüm son rüyayı hatırladım. Beyaz kağıtlar üzerine şekiller çizen, gözlerine yaş yürüyen çocuğı.

Sabah, her zamandan erken saatte vardım şirkete, günün başlamasına hazır dım.Yüreğımda ne geceden kalan sıkıntı, ne karım, ne de uzaklarda gülümseyerek duran Selma vardı, her şeyi silen taze duygularla oturdum masama.

Dosyaların içindeki rakamlar, çalan telefonlar, kapıların ardından geçen insanlar, iş arkadaşlarım, ilgilendirmiyordu beni. Camın gerisinden ara sıra bana bakan sekreterimin alaycı yüz ifadesi.. hatta, dün karşılıklı oturup konuştuğumuz genel müdür, hiç kimse, hiç kimse umurumda değıldi.

Biliyordum ki onların gözünde, imza atmayı bile beceremeyen bir adam olup çıkmıştım. Bir süre sonra bankadan gelen müfettişler beni sorgulayacak, para akışını kontrol altına alacaklardı.

* * *

Ne olursa olsun, ben içimde çarpıp duran, çocukluğuma dek gidip bana geri dönen dalgayı düşleyeceğim. İşten erkenden çıkıp eve gideceğim.

Yolumun ilk durağı bir mağaza olacak. Önce birkaç pantolon alacağım kendime. Sonra bir tomar beyaz kağıt.

Geldiklerinde...Geleceklerini biliyorum.

Benim de onlara soracak bir sorum var: Mızıka çalabiliyor musunuz? 🎵

MEHMET HARMANCI

DOLMUŞ MÜZİĞİNDE
SADE BİR YAŞAM

Adam marşa bastı. Bismillâh dedi.

Marşa basarken mi bismillâh dedi, bismillâh derken mi marşa bastı?
Onu Allah biliyor.

Vitese taktı. Debriyajdan çekerken ayağını, gaza bastı.

Vitesi ikiye almadan bir kaset sürdü kasetçalara.

Makaralar döndü, banttan boşluk hışırtısı, cızırtısı, cıyirtısı –artık ne dersiniz o- duyuldu ilkin.

Adam ilk durakta durdu. Aldığı ilk yolcu, çalan ilk şarkıdan fırlamış gibiydi.

Adamın kendisi zaten çalan kasette söyleyen şarkıcının aynısı...

Adam bu kez ikinci duruşunda, ikinci şarkıdaki kızı almıştı dolmuşa.

Sonraki durakta bir kalabalık bindi dolmuşa.

Ve üçüncü şarkı da tam bundan bahsetmekteydi.

Sonraki şarkı tam başlarken el kaldıran biri olduğunu, son anda fark etti adam.

Mehmet Harmancı

Durdu.

Bu kez başını kapıya doğru çevirerek basmıştı kapı otomatığına.

O sırada şarkıda şuh bir kadın anlatıldığı için mi çevirmişti başını adamımız?

Yoksa başını çevirdiği için mi görmüştü o şuh kadını...

Onu da melekler biliyor!

Dolmuş güzergâhının sonuna yaklaşırken kasette de son parça çalmaya başlamıştı:

O sırada dolmuşa binenin Azrail Aleyhisselâm olduğunu bi Azrail'in kendisi bi de marşa basarken mi bismillâh demiş, bismillâh derken mi marşa basmış olduğunu bilmediğimiz, kasetten gelen sesin sahibine benzeyen, başını çevirdiği için mi şol şuh hatun kişiyi gördüğü yoksa ol şuh hatunu gördüğü için mi başını kapıya çevirmiş olduğunu meleklerin bildiği ve yazdığı ve şahitlik ettiği adam biliyordu. ✍

MEVLÂNA İDRİS

ÇOCUK KIRMIZI

Dünyanın bütün sabahlarında önce çocuklar uyanır.

Uyandı bir çocuk, her çocuktan önce. Yataktan kalktı, pijamalarını çıkardı. Kırmızı pantolonunu, kırmızı gömleğini ve kırmızı çoraplarını giydi. Kırmızı ayakkabılarını ayaklarına geçirmeden önce yaptı bunları. Sokağa çıkmadan önce.

Sokakta, dünyanın her sokağında akan kalabalığı ve şeyleri izlemeye başlamadan önce yaptı bunu. Klaksonları, frenleri, yürürken birbirinin yanından hışırtyla geçen insan seslerini duymadan önce.

Trafik ışıkları değişirken, duran araçlar harekete geçip, hareket hâlindeki araçlar dururken, rüzgâr bir eczanenin büyük tabelasını sallarken, bir çöp tenekesinin yanında yatan bir köpek kalkıp güneşin ışıklarıyla yeni buluşan başka bir köşeye geçerken...

Bir masada bir karar alınmadan önce.

Bir puronun yanmış kısmı makasla kesilip yeniden yakılmadan ve alevlenen purodan çekilen ilk nefesin dumanı büyük bir kayıtsızlıkla havaya savrulmadan önce.

Savaş uçakları kara bir hazırlıkla yakıt tanklarını doldurmadan ve bombaları yüklenmeden önce yaptı kırmızılı çocuk bunları.

Yürüyordu sokakta. Kırmızıydı.

Pilotlar yerlerine oturdular. Başlarını sola çevirip neye baktılsa baktılar. Grileştiler, havalandılar, uçaklar arasındaki koordinatları gözeterek hedefe doğru uçmaya başladılar.

İlk bomba düşmeden önce.

Vardı bir şehir, vardı birşeyler.

Çocuğun vardı bir annesi. Annenin de vardı bir çocuğu. Vardı bir kedile-ri. Bir okul, bir bahçe, içine doğdukları bir ev, evin önünde bir sokak. Köşede bir fırın. Ekmekte bir buğ. Akşam eve sevinçle dönüp çocuklarına sarılmak isteyen bir baba. Okulda dünyanın yarıçapını, bir sayının karekökünü, bir üçgenin iç açılarını, bir oyunun terlerine ekleyen çocuklar vardı. Bir dilbilgisi kuralını dalgınlıkla laboratuardaki bir deney tüpünün içine boşaltan kara gözlü çocuklar. Bir şiir dizesinden akdenize usulca giren çocuklar. Onlara bakarken kendi çocukluğuna, çocukluğundaki bir ayakkabının altı parça-

lanmış zamanına dönen bir öğretmen...İlk bomba düşmeden önce. Daha uçaklar gelmeden önce.

Kırmızı çocuk, daha her zamanki hızıyla yürürken, sokaklarda akarken, dünyaya her zamanki gibi bakarken...

Havanın sürtünme katsayısı nedir ki grilemişseniz.

Bombalarınız varsa ilerlersiniz.

Bir çocuğun kedisine süt vermek için mutfağa gitmesi ve bir sandalyenin üstüne çıkarak süte uzanmaya çalışması nedir ki? Ve nedir bir annenin patatesleri doğraması akşam yemeği için. Ve nedir bir babanın çocuğunun iyice solgunlaşan mevsimlik giysilerini değiştirmek için o gün biraz daha çalışması...

Ve nedir büyükannelerin, büyükbabaların kendi büyükanne ve büyükbabalarından duydukları, gördükleri şeyleri çocuklarına, torunlarına kutsal bir emanet aktarır gibi aktarmasının huzurunu birden bozan şey...

Kalabilir mi bunlar?

Gökler ve kuşlar, gökler ve bulutlar kalabilir mi, bomba yüklü uçaklar görüldüğünde.

Birden gözler havaya çevrilip olanları anlamaya çalışırken,

Akşam yemeği için mercimek çorbası on dakika daha kaynamaya bırakılmışken,

Cacık için yoğurt belirli bir kıvama getirilirken,

Kedi, içeceği sütün çocuk tarafından şişeden kaba dökülüşünü mırıldanarak izlerken,

İlk bombanın serbest bırakılması!

Bütün uçakların ilk bombalarını ve arkasından ikinci, üçüncü bombalarını serbest bırakışı.

Nereye? Nereye düşerse oraya.

Kimin üstüne? Kim varsa onun üstüne.

Daha yalnızca anne ve baba diyebilen ve o sırada yerde gördüğü bir karcıyı izlemeye çalışan bir çocuk varsa onun da mı üstüne? Onun da üstüne.

Bir annenin de mi? Bir annenin de.

Buğusu kaybolmamış bir ekmeğin de.

Deli gibi çiçek açmış bir erik ağacının üstüne.

Mutlu bir günde çekildiği belli olan eski bir resmin de.

Ve gerçekliğin parçalanmaya, öğrenilen herşeyin parçalanmaya başlaması. Kopanlar, havaya uçanlar, yerde açılan çukurlar, yerinden büyük bir hızla savrulan ve artık asla eskisi gibi olmayacak nesneler...

İnmeye devam eden bombalar bombalar...

Seyreltilmiş uranyumlu misket bombaları. Hafızaların ve hafızalardaki herşeyin kaymaya başlaması. Anneye son bakış. Pilotlar bombalardan bir ha-

lı oluştururken. Annenin ağzından çıkan son kelime. Kedinin önce süt kabını, sonra kendini kaybedişi. Eriğin çiçekleri yok artık. Bir daha hiç erik olmayacak o ağaçta. Ağaç yok.

Çok anne, çok çocuk, çok kedi ve başka çokşeylerin yokşeyler oluşu...Birden! Evet birden.

Uçakların tekrar dönüşü. Göklerin yeniden bölünüşü. Merkezde durum değerlendirmesi. Yeni bir puronun ateşlenmesi. Bir emir daha. Sonra tamamdır herhalde.

Bırakmak nedir ki bombaları.

Uçaktaysanız ve bombalarınız varsa yerçekimi kanunları işler.

Bütün bunlar bir çizgi film olamaz değil mi? Olamaz ve değil zaten.

Kırmızılar giymiş çocuk, bütün bunlardan haberdar olduğunda incecik kanamaya başladı. Kalbinin biraz altından başladı sanırım. Sonra sağ yanında biraz yukarılarda başka bir yeri daha. Sonra dizkapaklarının orada bir başka ince kan sızıntısı...

Benim yerime kanıyordu galiba. Belki senin yerine de. Kanamayan kim varsa onun yerine. Yani biraz hepimizin. O savrulup, parçalanmış biçimde toprağa düşenler dışında.

Asfaltlar, VIP salonları, çok iyi korunan kimi binalar ve hemen herkesin bildiği bazı merkezler dışında herkesin yerine.

Ayakkabılarının içi kanla dolduğunda durmadı. Yürürken arkasında kıpkırmızı, ıslak ve taze ayak izleri bırakması bundandı. Kanla ıslanmıştı giysileri ve heryeri. Ama suyla ıslansa da daha farklı görünmezdi. Herşeyi kırmızıydı çocuğun. Şimdi biraz ağırlaşmıştı elbiseleri. Daha da ağırlaşacaktı.

Çakıl taşları bazan, tozlar bazan, kahverengi bir toprak bazan... Çocuk yürüdükçe geride kaldılar. Yürüyordu çocuk. Kimin yerine? Önemsiz artık.

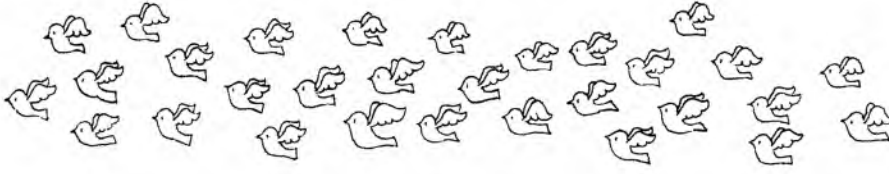
Sadece arkasında kırmızı ayak izleri.

Yürüyordu ağır.

Biraz da ağlıyordu galiba.

Galiba. 🐾

HASAN AYCIN

ÇİZGİ

DOSYA
A. H. TANPINAR, R. ÖZDENÖREN,
Y. BALKU, T. YÜCEL, S. AĞAOĞLU,
S. FAİK, G. ENGİN
ÖYKÜSÜ

NECİP TOSUN

YARALI BİLİNÇ’TE MÜZİK, ZAMAN VE RÜYA
ESTETİĞİ: AHMET HAMDİ TANPINAR
ÖYKÜCÜLÜĞÜ

Ahmet Hamdi Tanpınar bilgi, donanım, kültür ve sanatçı kimliği olarak Türk edebiyatının en nitelikli yazarlarından biri olmasına rağmen yaşadığı dönemde hak ettiği ilgiyi görememiş, eserleri sınırlı bir kesimde dolaşım imkânı bulabilmiştir. Kendi deyimiyle kelimenin tam anlamıyla “sükut suikastı”na uğramıştır. Aslında onun bu dönemde görmezlikten gelinmesinde şaşılacak bir şey yoktur. Çünkü o duygu, düşünce ve anlayış olarak bulunduğu “zamanın dışında” yaşamış, zamansız (zamanı, günceli aşan) ürünler vermiştir. Öncelikle “yeni” olan her şeyin baş tacı edildiği, eskinin kötülendiği bir zaman diliminde o bu furyaya katılmamış, “yeni”yi benimsemekle birlikte, maziyle, eskiyle bağlantısını sürdürmüş, kopuştan değil “devam”dan yana bir tavır koymuştur. Herkesin gözünü Batıya çevirdiği bir zamanda o Doğuyu, onun birikimlerini de savunmuş, Doğunun yaşayan dinamiklerini bulmaya, aydınlatmaya çalışmıştır.

Tanpınar, sadece medeniyet, uygarlık seçiminde değil, sanatsal, biçimsel tercih olarak da yaşadığı dönemde “zaman dışı”na düşmüştür. Döneminin gerçekçilik, halkçılık akımlarına itibar etmemiş, daha derin, kalıcı bir sanat estetiği arayışı içerisinde olmuştur. Bütün bunlar da kaçınılmaz olarak onu düşünce ve sanat alanında yalnızlığa sürüklemiş, zamana, güncele odaklı edebiyat iktidarınca dışlanmasına neden olmuştur: “Varsın sussunlar, varsın okumasınlar, varsın beğenmesinler, hayatlarına getirdiğim şeyin farkında olmadan, sathından beni tanısinlar, Bursa şiirimle iktifa etsinler, gazeteler bana boykot yapsın! Ben işime devam edeceğim.” Ayrıca Tanpınar gündeme gelebilmek için kendine ideolojik bir yer de seçmemiş, onların ucuzculuklarına teslim olmamıştır. Sonuçta o kamplarca da dışlanmış, yeterince anlaşılammıştır: “Sağ taraf beni kâfi derecede kendilerinden, kâfi derecede inhisarcı, kâfi derecede cahil görmüyor. Sol bana düşman. Benim kültür seviyemde olanlar ise Frenklerde benden daha iyisini buluyorlar.” O tüm bu kuşatılmışlığına karşın inançla, sabırla kozasını örmeyi sürdürmüş, sonuçta Türk edebiyatının en nitelikli eserlerini üretmiştir.

Ancak Tanpınar 1970’lerden sonra kelimenin tam anlamıyla yeniden keş-

fedilmiş, günümüze değin hakkında sayısız inceleme, araştırma yapılmış, giderek Türk edebiyatında üzerinde en fazla konuşulan yazarlardan biri olmuştur. Aslında bu süreç bir anlamda traji-komik bir durum olarak Tanpınar'ın "zaman dışılık" iddiasını da haklı çıkarmıştır. Çünkü yazarlığı, sanatçılığı "içinde bulunduğu zamanda" değil de ancak bir başka zamanda keşfedilmiştir. Ama bu ilginin asıl dikkat çekici yanı (Türk edebiyatında görülmedik biçimde) geniş bir kesime yayılmış olmasıdır. Sanat hayatı boyunca bir kampa yer almamasının olumsuzluklarını yaşayan Tanpınar, bu kez de neredeyse aynı gerekçeyle tüm kesimlerin ilgi odağı olmuştur. Tanpınar'ın her kesime sıcak gelişinin arkasında, kuşkusuz onun düşünsel serüveni ve arayışları gelir. Didaktikliğe düşmeyen yaralı bilincin savruluşları, insanlar için önemli bir tecrübe olarak değerlendirilmiş, herkes az çok bu serüvende kendi macerasını bulmuştur. Ölümünden sonra Marksist, İslâmcı, Batıcı gibi her türlü ideolojik kamplara çekilmiş ama tam olarak ideolojik yeri belirlenmemiştir. Gerçekten de Tanpınar bunlardan hiçbirisi değildir. Çünkü o düşünsel ikilikler yaşayan, tipik bir geçiş dönemi aydınıdır. Hep arafta, sancılı ve arayan bir aydın. Onun aklı ve mantığı Batıdan, yüreği ve gönlü maziden yanadır. Bu yüzden Batıcı arkadaşlarına şöyle demiştir: "Benden çok şey bekliyorsunuz. Oysa benim yarım Osmanlı." Yaşadığı dönem itibarıyla bir uygarlıklar çatışmasının göbeğinde yer alan Tanpınar, aklı, mantığı, kalbi ve hafızasıyla oradan araya savrulmuş, çarpılmış, yaralı bir bilinçle, "Wagner'i sevmiş, Mâhur Beste'yi yaşamıştır." Bütün bu çelişkileri, açmazları da eserlerine yansıtmıştır. Büyük bir sanatçı ve kültür adamı olan Tanpınar, gecikmiş de olsa kuşkusuz şimdilerdeki bu yoğun ilgiyi hak eden bir yazardır.

Öykü Serüveni

Tanpınar, sanat yaşamında hep şiiri önemsemiş, kendi ifadesiyle roman ve öykülerini şiir yazmadığı yani "sustuğu" anlarda kaleme almıştır: "Şiir söylemekten ziyade bir susma işidir. İşte o sustuğum şeyleri hikâyeye ve romanlarımda anlatırım. Onun için mümkün olduğu kadar kapalı âlemler olmasını istediğim şiirlerimin anahtarlarını roman ve hikâyelerim verir." (Antalyalı Genç Kıza Mektup). Ama asıl ününü ve kalıcılığını şiirleriyle değil sus-

tuğunda yazdığı romanları ve öyküleriyle sağlamıştır. Tanpınar kuşkusuz iyi bir şairdir ama önünde Yahya Kemal vardır ve peşinde olduğu şiirin en iyilerini o yazmıştır. Bu yüzden çok önem verdiği şiirlerinden çok öyküleri ve romanları ona vefalı çıkmıştır.

Onun yayınlanmış ilk kitabının “Abdullah Efendinin Rüyaları” (1943) adlı bir “öykü” kitabı olması manidardır. “Yaz Yağmuru” adlı ikinci öykü kitabı ise 1955 yılında basılmıştır. Daha sonra tüm öyküleri (kitaplara girmemiş iki öyküyle birlikte) “Hikâyeler” başlığı altında toplanmıştır. (Bu yazıda Derghah Yayınlarınca basılan “Hikâyeler” kitabı esas alınmıştır.) Yazarlık hayatı boyunca toplam on dört öykü yayınlamış olan Tanpınar, bu öykü birikimiyle bile Türk öykücülüğünün temel taşlarından biri olmayı başarmıştır.

Tanpınar, rüya, gerçek, zaman olgularının tartışıldığı öykülerini, psikolojik yoğunluk, şaşırtıcı semboller ve soyutlama yaklaşımlarıyla, derinlikli, çağrışımı bol bir alana yerleştirir. Elbette bütün bunlar sanatta peşinde olduğu “rüya estetiği” anlayışının bir tezahürüdür. O öykülerinde hep bir “güzellik yaratmak” peşindedir. Çünkü ona göre öykü, hayat güzelleşsin diye yazılmalıdır. Rüyanın, masalın, korkunun hatta yalanın sanatı güzelleştiren unsurlar olduğunu düşünür ve öyküsünü bu öğelere yaslar. Anlattığı her şeyi (hayatın kendisini) folklor olmaktan çıkarıp sembollerle sanat (öykü) katına çıkartır. Ama bu güzellik her zaman yoğun bir dikkatin ve bir düşüncenin dışlaşmasıyla oluşur. Öyküleri öylesine sağlam, üzerinde inceden inceye düşünülmüş bir yapıdadır ki, sanki her satırına tüm düşünsel, sanatsal, felsefi görüşlerini sığdırmaya çalışır.

Rüya

Tanpınar’ın öykülerinin anahtar kelimelerini rüya, müzik, zaman, ayna, sükunet, duassıla, muzdarip, sır, tesadüf, masal, buhran, vehim olarak sıralamak mümkündür. Bu kelimelerin açılımı bir bakıma onun sanatının da açılımıdır.

Onun genelde sanatının özelde de öykülerinin şifresini çözmede izaha muhtaç ilk kavram kuşkusuz rüyadır. Kendi deyimiyle tam bir “hülya adamı” olan Tanpınar’da rüya, anlam alanı oldukça geniş bir kavramdır. Rüya kavramı üzerine çok düşünülmüş, onu sanatının temel öğelerinden biri yapmıştır. İnsan muhayyilesinin en iyi tezahürlerinden biri olarak gördüğü rüya ona göre başlı başına bir sanattır. Çünkü rüya “üst üste gelmiş binlerce hayatı yeni bir terkipile sunar.” Batıdaki rüya araştırmalarından derinden etkilenmiş olan Tanpınar, hem sanatçıların hem de bilim adamlarının rüya teorilerinden yola çıkarak kendine özgü bir “rüya estetiği” oluşturmaya çalışmıştır. O rüyayı sanatı besleyen önemli bir tecrübe, form olarak düşünür. Tanpınar bir anlamda

sanat manifestosu diyebileceğimiz otobiyografik metni Antalya Mektubu'nda şöyle der: "Asıl estetiğim Valery'i tanıdıktan sonra (1928-1930) yıllarında teşekkül etti. Bu estetiği veya şiir anlayışını rüya kelimesi ve şuurlu çalışma fikirleri etrafında toplamak mümkündür. Yahut da musiki ve rüya. Valery'nin (velev ki, rüyalarını yazmak isteyen adam bile azami şekilde uyanık olmalıdır) cümlesini (en uyanık gayret ve çalışma ile dilde bir rüya halini kurma) şeklinde değiştirin, benim şiir anlayışım çıkar." Tanpınar mektubun ilerleyen bölümlerinden roman ve öykü anlayışının şiir anlayışından farklı olmadığını belirtir.

Kuşkusuz onun rüya anlayışını diğer eserlerinden soyutlayarak öykü odaklı izaha kalkışmak mutlaka eksik bir yaklaşım olacaktır. Ama yine de öykülerinin "rüya öyküler" olduğunu belirtebiliriz. Özellikle Abdullah Efendinin Rüyalari, Rüyalari, Yaz Yağmuru, Geçmiş Zaman Elbiseleri, Adem'le Havva öykülerini "rüya" odaklı öyküler olarak anmak mümkündür. Bu öykülerde hem Freud hem de diğer rüya üzerine düşünen bilim adamlarının derin izleri vardır. Rüyalari kahramanlar için bazen hayata tutunma gerekçesi bazen de hastalıklı hâllerinin nedenidir. Ama anlatıcı/yazar için rüya, biçimsel bir seçiş, güzellik yaratma unsurudur. O diğer öykülerinde tümüyle rüyadan söz etmese bile okurlarını bir masal, rüya atmosferine sokmak ister. Pek çok benzetmede de rüya çağrışımına başvurur.

Onda rüya imkansız yakalama arzusu, bulunduğu açmazdan kurtulma tutkusu, mistik bir sıçrama zeminidir. Maddi dünyaya başkaldırı, melekleşme girişimidir. Ona göre öyküde rüya formatı, resimde olduğu gibi sembolik anlatım en uygun biçimdir. Çünkü "rüya mitlerin çocuğudur."

Tanpınar, Doğuyu çok iyi tanımasına karşın, Doğulu insanın rüya ile iç içe yaşayışını Batılı bilim adamlarının penceresinden yorumlayarak, -rüya meseleleri beni Freud ve psikanalistlere götürdü- Doğunun bu zengin kaynağına farklı bir bakış açısı getirmiştir. Doğunun mistik rüya yorumlarına itibar etmemiştir. Kahramanlar bu yüzden rüya yorumları için "sinir doktorları"na koşarlar. Onun sentezci yaklaşımını düşündüğümüzde Doğunun rüya yaklaşımına/birikimine itibar etmemesi düşündürücüdür.

Müzik

Tanpınar'ın sanatının temel dayanaklarından biri de müziktir. Onda genelde rüya ve müzik birbirini besler. Bir tecrübesini aktaran Tanpınar, müzik dinlerken gözlerinin önünde canlanan cisimlerden söz eder. Bunun "uyanıkken görülen rüya" olduğunu düşünür. Bu enstantaneyi onun pek çok eserinde görmek mümkündür. Antalya Mektubu'nda şöyle der: "Zaten rüyanın

kendisinden ziyade bazı rüyalara içimizde refakat eden duygu mühimdir. Asıl olan duygudur. Musiki burada devreye girer. Çünkü bu duygu musikişinas olmamak şartıyla musiki sevenlerde bu san'atın uyandırdığı hisse benzer. Bunu yaşadığımızdan başka zamana geçmek diye tarif edebilirim. Başka türlü ritmi olan ve mekânla, eşya ile içten kaynaşan bir zaman.” Tahir Abacı'nın dediği gibi, “Müzik Tanpınar'ın eserlerinin atmosferi, nesnesi hatta kimi zaman doğrudan öznesidir.” O bütün güzellikleri müzikle ifade eder. Klasik Batı Müziği kadar, Klasik Türk Müziğine de tutkundur. Müzik dinlemek onda bir ritüel, giderek bir coşku ve vecd anıdır. Çünkü Tanpınar'a göre “müzik duaya benzer.”

Müzik, romanları ve şiirleri kadar ağırlıklı olmasa da öykülerde de fonksiyoneldir. Müzik insanı bulunduğu ortamdan bir başka aleme sürükler: “Debussy musikisinin, sanki yanı başlarında uyuyan bir mahlûk gibi yerden silkindiğini, mücevher parıltılarıyla kımıldandığını, kendisine yol açtığını duydu: Bu sefer de karısını hatırlatmıştı ona. Bazı geceler çocuklarının beşiğinin başında onu aynı işaretle çağırırdı. Hakikaten garipti bu. Durup dururken insana kendi mazisinin içinden ona bürünerek hücum ediyordu. Tıpkı musiki gibi.” (S. 21). “Gramofona kadar gitti. Geceki plağı çaldı. Debussy'nin bir parçasıydı bu. Denizin dalga gürültüleri arasında kadın sesleri, beyaz, sadece dua ve ağlayış, büyük yelkenler gibi yırtıldı.” (S. 117). “Dinlediği parçanın arasından –bu Ravel'in Daphnis'le Chloe'siydi- parçanın birinci kısmındaki insana dalgalı bir deniz hissi veren emsalsiz armonileri arasında birdenbire rüyasındaki kadını tekrar gördü.” (S.118). “İlk önce Kâr-i Nâtık'tan birkaç parça ile başladı. Gözlerimizin önünde acayip, gayri şe'ni renklerle bir halı dokundu, her makam kendi hususilikleriyle, kendi akşamlarının ve şafaklarının büyüyle, mehtaplarının sihri, bahçelerindeki açan çiçeklerinin kokusu ve meyvelerinin lezzetiyle bir iklim tadılır gibi önümüzden geçti.” (S. 309).

Bazen de musiki iki cins arasında duygu ortaklığı oluşturan bir şeydir: “Musiki bu iki saat evvel birbirlerini tanımayan iki insanı tek bir noktaya indirmişti. Şimdi oradan zenginleşiyorlardı.” (S. 22).

Zaman

Zaman da onun üzerinde yoğun olarak düşündüğü kavramlardan biridir. Tanpınar'a göre zaman yekparedir ve parçalanamaz. Öykülerde, “zamanın ne içinde ne büsbütün dışında” yer alan kahramanlar tam bir açmazı yaşarlar. Kahramanlar “sanki o anda yaptığı ve söylediği şeylerden başka kendi içinde, daha mühim, hayatını daha derinden kavrayan bir düşüncenin peşindeymiş, çok ayrı ve yalnız kendine mahsus bir zamanı yaşıyormuş gibi”dirler. (S.19). Tanpınar zamanda “devam”, “süreklilik” düşüncesinden yanadır. Pro-

ust, Hegel, Bergson onun bu konuda yol göstericileridir. Zaman kaymalarını yerli yerine oturtamayan kahramanlarda bu trajik durum olarak ortaya çıkar. Mazi insanın hep peşindedir. Pek çok kahraman geçmişinde yaşar bu da patolojik bir durum olarak ortaya çıkar. İçinde bulunulan anı bir türlü kabullemezler. Geçmiş bu güne taşar ve anı/şimdiyi boğar. “Biz de takvim dışı yaşadık. Her şey bizim için müsavi idi. Fakat başka türlü. Sadece hatırlardık. Büyükannem, dedem, babam, kalfalar hepsi hatırlardı.” (S.17). Bu zaman geçişlerine olan tutkunluğu onu rüya estetiği arayışına sürüklemiştir: “Sadece uyur uyumaz kendi zamanından çıktığını, başka birisinin dünyasına girdiğini biliyordu.” (S.109). Zaman geçişlerini sağlayan bir başka unsur da müziktir. Pek çok öyküde bu durum örneklendirilir.

Ahmet Hamdi Tanpınar, Eski Zaman Elbiseleri’nde zaman kavramını tartışır. Bir kaza sonucu yaralanan kahramanımız, kendisine yardım eden bir ailenin yanında konaklamak zorunda kalır. Gece yarısı, eski elbiseler giymiş bir kızla karşılaşır. Kız sanki bir masal dünyasından fırlamış kadar büyümlü bir güzelliğe sahiptir. Bu haliyle “uzak zamanlardan kalmış gibi”dir. Mutsuzdur: “Bu evde, bütün bu eski eşyalar içinde, bu eski zaman elbiseleriyle kendimi o kadar başka bir dünyanın adamı, o kadar yaşadığım zamandan ayrı buluyorum ki.” (S. 226). Kız bu eski elbiseleri babası istediği için giymektedir çünkü babasına gençliğini hatırlatmaktadır. Bu evden dışarı çıkması yasak olan kızla babası evde “bütün mevsimleri ve günleri tek başlarına yaşamaktadır.” (S. 224). Öylesine güzeldir ki (Leyla, Şirin, Zühre gibidir) kahramanımız kıza aşık olur. Geçmiş zamanda yaşamaya zorlanan kız, geçmişte değil, şimdi ki anda yaşamak ister: “Oh, ne mesutsunuz bir bilseniz...Geniş dünyada, kendi hayatını yaşamak, günlerin çıkırgını kendi ruhunun imkanlarıyla çevirmek...” (S. 226). Peki “şimdiki zaman” yaşanacak bir zaman mıdır? Kahramanımız şöyle der: “Vâkıa geniş dediğiniz dünya bazen insan için zannedebileceğinizden çok fazla darlaşır ve zamanın çıkırgı çok defa hiç istemeyeceğiniz bir şekilde döner. Fakat ne olursa olsun, dışarısının ıstırabı bile bu kâbustan elbette ki daha iyidir.” (S. 227). Bu öyküde Tanpınar zamanı odak alarak bir bakıma mazide kalan güzelliklerin bugüne taşınamamasını eleştirir.

Yaralı Bilinç/İkilik/parçalanmışlık

Bir medeniyet ve kültür değişimine bütün boyutlarıyla şahit olmuş ve yaşamış olan Tanpınar, eserlerinde bu çarpılmayı ve bireydeki sarsıcı etkisini işler. O yeniye sahiplenmekle birlikte, sonuna kadara maziye sadıktır ve bu kırılmayı hazmedememektedir. Çünkü yeniyle birlikte zaman ve bütünlük parçalanmış, bilinç yaralanmıştır.

Onun kahramanları sentezci oldukları için parçalanmış bir ruha sahiptirler ve buhranlarının kaynakları bu ikiliktir, seçimsizliktir: “Sabri bu ağacın komşu bahçe ile bulunduğu yer arasında bir türlü karar verememiş gibi darmadağın, bir kısmı duvara yapışmış, bir kısmı duvarın üstünden aşmış haline her gördükçe şaşıyordu. Tıpkı benim gibi.” (S. 39). “Bir şeyi yıkamadan, geçici bile olsa, ikincisini kabul edemeyen o biçare insanlardandı. (...) Her düşünce, her duygu daima bir yığın benzeri, zıddı, daha ilerisi ve gerisi ile geldiği için daima parça parça yaşardı.” (S. 48).

Genelde kahramanları, gidişattan memnun olmayan, boşlukta insanlardır. Bu insanlar, uyku ile uyanıklık arasında gördükleri hayallerden, rüyalarından bir yol, bir iz bulmaya çalışırlar. Bu anlamda rüyalar onlar için kendilerinden kaçma, kapandan kurtulma, gerçek hayatlarında ulaşamadıkları amaçlarına ulaşma girişimleridir. Öykülerin çoğunda bu tipler psikologlara (sinir doktoru) giderler. Hem de gördükleri rüyalarından şikayetlerle. Ama doktorların hiçbirisi bu sorunlara çare bulamaz. Kahramanlar genellikle “küçük, kapalı bir estet hayatı yaşarlar.” Bu küçük, satıhta yaşayan insanlar için bütün yollar kapalıdır. Ve bir dolaba kapatılmış gibidirler. Bunlar her dört yol ağzında bir şey kaybeden adamlardır. Yine bu kahramanların çoğu yazma sıkıntısı çeken yazarlardır. Sokaktaki sıradan insanlar gibi yaşamak isteseler de vehimler ve buhranlar peşlerini bırakmaz.

Kahramanlar hep parçalanmış, ikili bir kimlik taşırlar. Olaylara ilişkin net bir fikirleri yoktur. Bütün zıt fikirleri bünyelerinde toplamışlardır. Zamanın ritmine kendilerini bırakmışlardır. Bu parçalı hayat, ikili kimlik hep peşlerindedir. Bütün olayları, durumları çözen bütüncül bir doğru anlayışından yoksundurlar. Hep “eşik”tedirler. “O bütün ömrü boyunca büyüğü bir eşiğin önünde adımlarını tecrübe etti, fakat her defasında içinde vaktinden evvel uyanan bir taraf onu bu eşiği atlamaktan, ileriye geçmekten menetti. O bütün ömründe bir küçük tereddüt ve şuur jestinin olduğu yerde dönmeye mahkum ettiği bir bostan dolabı oldu.” (S. 191). Hiçbir konuda tavır alamayan bu insanların kafası karışıktır: “Dünya kan, ateş içinde yahu! Diye kendi içinden devam etti. Fakat hayır, bunu düşünemezdi. O, hayatında kurulan acayip tahterevallide, kâh bir taraf kâh öbür taraf ağır basarak yaşayacaktı.” (S. 59). “Asıl hastalık bende. Kafamda. İçimdeki ikilikte.” (S. 58).

Abdullah Efendinin Rüyalari öyküsündeki Abdullah Efendi bunlardan biridir. Kahramanımız içinde iki Abdullah taşımaktadır. Biri bütün arzularını gerçekleştirmek isteyen, hiçbir sınır, toplumsal kural tanımayan birinci kişiliği, öbürü, onu dizginleyen, toplumsal kurallara çağıran vicdanı, ikinci kişiliği. Abdullah Efendi, bu parçalanmışlığa daha fazla dayanamaz diğerini rüyasında öldürerek özgürlüğe kavuşacağını sanır. Ama bu da hastalıklı halini büsbütün artırır.

Onun öykülerinde bir hayatın içinde yaşayan sıradan insanlar vardır bir de hayatın dışında, onlara bir malzeme gibi bakan idealist insanlar, aydınlar. Kimi ikilikler de buradan çıkar. Tanpınar, Teslim öyküsünde bu sorunu gündeme getirir ve kitabî ve dogmatik fikirlerle taşra hayatının kavranamayacağını vurgular. O hayatın tepeden inme, hizaya getirici bir aydın bakışıyla kavranamayacağını, onların hayatlarına nüfuz edilemeyeceğini düşünür. Tam da burada yabancılaşma devreye girer. Kahramanların bölünmüşlüklerinin bir nedeni de işte bu yabancılaşmadır. Onlar içinde bulundukları topluma yabancılaşmışlardır: “Bu hayatla (taşra hayatı NT) kendi dalgın, içine gömülmüş, yarım öğrenilmiş fikirlerin peşini güden ve her lâhza ele avuca sığmaz hayatı bir laboratuvar potasına sokmaya çalışan kendi hayatı ve düşünceleri arasındaki farkı hesapladıkça ürkerdi.” (S. 83).

Çocukluk

Kahramanların hastalıklı hâllerinin nedeni çoğunlukla çocukluktur. Çocukluğun derin izleri büyüyünce bir vehim olup çıkar. Çocukluk bir karabasan gibi hayatları boyunca kahramanları takip eder. Onları başarısızlığa, hastalıklı hâllere, deliliğe sürükler.

Yaz Yağmuru’ndaki kadının hastalıklı hâli çocukluğundan kaynaklanır. Onu küçükken, nikahına bir hafta kala intihar etmiş teyzesine benzetirler: “Hayatını herkesten o kadar dinlemiştim ki, onu benimsemiştim artık. Ve kendi hayatım gibi hatırlıyordum. Ölümünü de böyle. Gece olup da yatağıma yatınca onun gibi ölür, sonra dadımın ilk kımıldanışında onu kaldırır giyinir, evin içinde dolaşırdık.” (S. 67). Dadısı, “Sen osun! Muhakkak osun. Fatma’sın.. diye ağlardı. Madem ki tekrar gelecektin, niye öldün? derdi.” (S. 66). Daha sonra yalıda yangın çıkar ve kuşları da dahil her şeyleri yanar. Bu onu büsbütün hastalıklı bir hâle sokar. “Belli ki ömrü boyunca çocukluğu onu bir lahza bile rahat bırakmamış, bir türlü kendisi olma fırsatını vermemişti. (...) Şüphesiz bunun bir adım ötesi uçurumdu.” (S. 72).

Bir Tren Yolculuğu öyküsü de benzer bir iz üzerinde yürür. Hayatını tiyatroya adayan genç kızın peşinde hep çocukluk korkuları vardır. Küçüklüğünde üvey annesinin bir yere saklanıp aniden ortaya çıkıp bağırarak korkuttuğu kahramanımız büyüyünce tiyatrodan başarısız olur. Yaz Gecesi bir çocukluğun kötü hatırası üzerine kurulmuştur. İki kadın bir arkadaşlarını köşke davet etmiştir. Oysa adamın bu evde kötü hatıraları vardır. “Beni çocukluğumun en acayip tarafına misafir ettiklerini acaba biliyorlar mı?” (S.149). Yatması için hazırlanan odada sekiz yıl çocukluğunun kabusu olan bir hasta yatmıştır. Çocukluğu bu hastanın iniltilerini dinlemekle geçmiştir. Çünkü evleri tam karşıdadır. “Geceleri hep o adamın sesleriyle korkarak uyandım. Sesini

işitince beni yanına çağırıyor sanıyordum. O bağırır bağırılmaz annem yanıma gelir, korkmayayım diye benimle konuşurdu.” (S. 157). Daha sonra bu evde yaşadığı bir cinsel tecrübe onun bir daha hiçbir kadınla birlikte olmamasına, evlenmemesine neden olmuştur.

Evin Sahibi öyküsü bir başka çocukluk karabasanını anlatır. Kahramanımızın annesini bir yılan öldürmüştür. Yılan sürekli kadının rüyasına girer çünkü kadına aşıktır. Bir başkasıyla evlenmesi üzerine ise annesini öldürür. Çocukluğu bunları dinleyerek geçen kahramanımızın peşini bu olay hiç bırakmaz. Hayatı boyunca yılan hep karşısına çıkar.

Öykülerin Kaynakları

Eserlerini sosyoloji, psikoloji, felsefe, tasavvuf, resim, mimari, hat, müzik, sinema, tiyatro, tarih gibi geniş, derin bir kültür bilgisine yaslayan Tanpınar’da, hem Doğunun hem de Batının büyük felsefî, ahlakî, sanat görüşlerinin izleri vardır. O sanatını besleyecek her görüşü araştırır, ondan bir şey öğrenir, sanatının malzemesi, reçetesi yapmaya çalışır. Ama hiçbir etkilenimi saklamaz, beslendiği kaynakları çeşitli yazılarında bir bir sıralar. Çünkü onun için önemli olan “içindekileri” mükemmel bir şekilde dışlaştıracak yöntemi, sözcükleri bulmaktır. Düzyazılarındaki pek çok görüşleri öykülerinde bir cümle olarak kullanmaktan çekinmez. Bu nedenle onun öyküleri sayısız yazarla, eserle irtibatlandırılır. Öyle ki Türk edebiyatında etkilenim ve kaynak olarak çok değişik yazarla akrabalık/yakınlık kurulan yazarların başında Tanpınar gelir. Bu yazılara bakılırsa Tanpınar’ın etkilenmediği yazar yok gibidir.

Abdülhak Şinasi Hisar’a göre, Tanpınar’ın “mütevazı, hayalperest, sanatkar, manyak, kendi musikilerinin hatıralarıyla kendi meselelerinin içinde yaşayan” kahramanları Dostoyevski’yi, Şükran Kurdakul’a göre, vehimlerin batağında çırpınan bu kişilerin kimileri Necip Fazıl’ın şiirini, zaman zaman da Peyami Sefa’yı çağırıştırır. M. Orhan Okay ise korku ve rüyaların hakim olduğu öykülerden yola çıkarak onun öyküleriyle Edgar Allan Poe arasında bir bağlantı kurar. Yine Orhan Okay onun Geçmiş Zaman Elbiseleri öyküsünün Alain Fournier’nin Adsız Köşk adlı romanından etkilenme olduğunu düşünür. Süha Oğuzertem, “Yaz Gecesi” üzerine yaptığı çözümlemeye, Tanpınar’ın Sigmund Freud’un rüya yorumlarından etkilendiğini yazar. Özellikle James Joyce’nun “Kız Kardeşler” öyküsüyle “Yaz Gecesi” arasında kurduğu bağlantı çarpıcıdır. Ve bu iki öykü arasındaki ilişkiyi açık bir şekilde gözler önüne serer. (Aslında “Her gece Ulyses’ten bir sayfa okumadan uyuyamam” diyen Tanpınar’daki bu Joyce etkisine şaşırılmamak gerek.) Pek çok yazar da onun özellikle zaman yorumlarıyla ve anlatım biçimi seçimiyle Marcel Pro-

ust'a yaklaştırır. Tahir Alangu ise "Ahmet Hamdi bir yandan eskiye dönük ve özlemle bağlı dünya görüşü ile Abdülhak Şinasi'ye, bir yandan dengesiz ve huzursuz üstün adam anlayışıyla Peyami Sefa'ya bağlanır," görüşündedir. İlhan Alemdar, "Tanpınar, öykülerinde su toprak, karanlık, korku vs. gibi semboller de sık sık kullanır. Yaptığı ruh tahlillerinde ve kullandığı sembollerde Bachelard'ın etkisi barizdir," yargısını belirtir. Tahir Abacı da onun kaynaklarını şöyle sıralar: Yahya Kemal, Nietzsche, Bergson, Camus...

Hiç şüphesiz bütün bunlar doğrudur. Ama hiçbir etki onda sırtıtmaz ve büyük bir yazarın sadece malzemesi, yol göstericisi olur. Sonuçta Tanpınar bu etkilenimlerden özgün bir yazar çıkarmayı başarır.

Biçim ve dil

Türk edebiyatında eserlerinin biçim, dil, kurgu ve estetiği üzerine en yoğun dikkati gösteren yazarların başında Tanpınar gelir. Yaptığı işi öylesine önemser ki "yazdığı her şeyi bir taslak olarak" görür. Eser neredeyse hiç bitmez onda, sürekli zihinde değişir, gelişir. Yayın konusundaki gecikmişliği'nin arkasında da bu titizliği yatmaktadır. Bunun en tipik örneği Yaz Yağmuru ile Emirgan'da Akşam Saati öyküleridir. Emirgan'da Akşam Saati, 1944-1946 yılları arasında yayınlanmış ama daha sonra öykü kitaplarına girmemiştir. Çünkü bu öyküyü Tanpınar Yaz Yağmuru öyküsüne dönüştürmüştür. Yaz Yağmuru ilk kez kitap halinde 1955 yılında yayınlanmıştır. Bu iki metin, iyi öykü ile kötü öykü arasındaki farkı ortaya koyan ilginç bir örnektir. Yazdıklarını hep bir taslak olarak gören Tanpınar'ın ne kadar haklı olduğunun da ispatıdır bu. Emirgan'da Akşam saati ne kadar yavan, zayıf ve sıkıntılı ise, Yaz Yağmuru o kadar akıcı, şiirsel, derinlikli ve kusursuzdur. Tanpınar, başarısız öyküsünün bütün aksayan yönlerini tespit eder ve onu kusursuz bir öyküye dönüştürmeyi başarır.

Tanpınar'ın öykülerinde geniş, derin bir kültürel arka plan vardır. Felsefî meseleler, tarihsel anekdotlar, müzik yorumları, mitolojik göndermeler, rüya tartışmaları... Öykülerde pek çok özel ada, kavrama, göndermeye rastlarız. Doktor Moro, Galile, Debussy, Evliya Çelebi, Mevlevi Mehmet Paşa, Murata Paşa, Aziz Efendi, Bektaş Ağa, Birinci Şarl, Kral Gudea, Persephone, Ravel, Shakespeare, Sofokles, Kral Oidupus, Antigone, Othello, Cervantes, Hafız, David Copperfield, Baudelaire, Quincey, Itri, Bekir Ağa, Napolyon, İskender, Tuzsuz Deli Bekir, Güliyer, Faust bunlardan bazılarıdır. Eserlerinde yoğun bir şekilde ansiklopedik bilgiler, entelektüel aşırılıklar olsa da kültür onda didaktik bir nutuk olarak değil hazmedilmiş bir öge olarak dışlaşır.

Dilde yenilikçi değil, gelenekçidir. Özleştirme/sadeleştirme çabalarına itibar etmez. Kendisini ifade edecek her kelimeyi kullanır. Öykülerinde temiz,

akıcı bir Türkçe vardır. Okur, daha onun ilk cümleleriyle, kendini kasan, derdini anlatmak için olmadık biçimlere başvuran kısır öykücülere inat, gürül gürül akan, bu coşkuyla kendini dizginleyemeyen bir büyük anlatıcıyla karşı karşıya olduğunu anlar. Tanpınar'ın peşinde koştuğu şey şiirselliktir. Öykülerinde dozağını bile aşan bir şiirsellik hakimdir. Sanki öykülerin her satırının bir şair elinden çıkma olduğunu hissettirmeye çalışır. Ama bu akıcılık ve şiirsellik arayışları onun bazen zorlama benzetmeler yapmasına neden olur: "Bahçe büyük bir buhurdan gibi tütüyordu." (S. 29). "Yaz tekrar gümüşten bir yığın uğultu olmuştu." (S. 29). "Sadece gülümseyen dudakları bir balık ağzına benziyordu." (S. 49). "Her taraf küçük, görünmez alevler içinde iyi kısılmış büyük bir havagazı fırınına benziyordu." (S. 54). "Eşeğin kısılmaya başlayan kulakları insan budalalığı hakkında fikirlerinin sonuna geldiğini gösteriyordu." (S. 86). "Sonra karısının bal rengi mayo içinde, yaz güneşiyle ve bütün peyzajla cenkleşen vücuduna baktı. Küçük bir güneş kayığına benziyordu." (S. 114). "Bir marşandiz treni dünyanın sonunu müjdelere gibi etrafı sarstı." (S. 255). Tanpınar'ın belki de en "tuhaf" benzetmesi şu olmalıdır: "Onun içindir ki Abdullah geniş, ağır ve kaypak halkalarını bütün vücuduna doladıktan sonra, zehirli dişini en can alacak yerine geçirmeye hazırlanan bir yılanın ayaklarının ucunda birdenbire uyuyup kaldığını gören bir çöl yolcusunun inanılmaz sevinci içinde kadeh kadeh üstüne içiyordu." (S. 163).

Tanpınar öykülerinde pek çok anlatım biçimi denemiştir. Grotesk, korku ve fantastik türde öyküler yazan Tanpınar, iç monolog, bilinç akışı, geriye dönüş, sembolik anlatım, soyutlama gibi anlatı yöntemlerini kullanmıştır. O gelir geçer, yüzeysel, sık gerçeklerle uğraşmayıp, eşyada ve olayda değişmezi aramış ve bu yüzden sembolik anlatıma, soyutlamaya yönelmiştir. Böylece gerçeğin anlam alanını genişletmiş, çoğaltmış, kalıcı kılmıştır. Bilindiği gibi sembolik anlatımda, zaman, mekan, isimler aşıp gerçek sembolleştirilerek muhayyilenin de devreye girmesiyle kalıcılık sağlanır. "Niçin Gülbey'un hatırasını olduğu gibi yazamıyorum? Fakat böyle yapsaydım, folklor düşerdim. Ve her eserimde istediğim şeyi, o sembol kıymetini kaybederdim," (Yaşadığım Gibi, S. 346) diyen Tanpınar sembolik anlatımın gücünün farkındadır.

Sembolik anlatım öykülerinin pek çoğunda ağırlıklı olarak görülse de özellikle Yaz Yağmuru ve Adem'le Havva öyküleri bu tarzın en bariz örnekleridir. Yaz Yağmuru, iki çocuğu ve karısını Antalya'ya babasının yanına gönderip, on yedinci asırda geçen tarihî bir roman yazmaya çalışan Sabri Bey'in evinin önünde bir yaz yağmuruna tutulan genç bir kadını evine alması sonucu iki kadın arasında kalışını anlatır. Genç kadınla yazar arasında kısa süreli bir aşk serüveni yaşanır. Evli ama kendisini kocasına karşı sorumlu

hissetmeyen kadın tam da kahramanımızın arzu ettiği, düşlediği tiplerdendir. Oysa genç kadının o eve tesadüfen gelmediği sonradan anlaşılacaktır. Genç kadın daha önce bu evin bulunduğu yalıda doğup büyümüştür. Buraya ait bir çok hatırası vardır ve onun için buraya gelmiştir. Yalılarında bir yangın çıkmış her şeyleri yanmıştır. Burada o hatıraları aramaktadır. Yaz yağmuru kadar kısa süren ilişki sonunda yazar da kadın da ailelerine dönecektir.

Öykünün görünürdeki bu hikâyesine karşın (Tamer Kütükçü'nün de yerinde tespitiyle) arka planda sembollere örülmüş bir yüzleşme öyküsü yatar. Genç kadının bir zamanlar yaşadığı eve dönüşü “maziye dönüşü”dür bir bakıma. Hayatı boyunca çocukluğunun anılarından kurtulamayışı, çocukluğunun peşi sıra geliş mazinin sürekliliğine ilişkin bir göndermedir. Öyküdeki konak yangını ise bir “medeniyet değişimi/yıkımı” olarak sembolize edilmiştir. Konaktaki eşyaların yok pahasına satılması, mazinin birikimlerinin “yeni” karşısında çar çur edilmesine işaret eder. Yangının büyümemesi için ağaçların kesilmesi ise “yenilikler” olsa gerektir. Yeninin bir çözüm arayışı. Öykünün sonunda yangından çıkmış ama iyice “kötülemiş” ağacın etrafına kahramanımızın sarmaşık, süs ağacı sarması da aynı göndermedir. Maziye yeşertme, onunla bağ kurma girişimi. Genç kadın burada bir cinsel obje olmaktan çok, yazara maziye hatırlatan bir ayna görevi görmektedir.

Adem’le Havva öyküsü de bir başka sembolik öyküdür. Tanpınar bu öyküde Adem ile Havva kıssasından yola çıkarak kadın erkek ilişkilerini anlatır. Öykü boyunca Tanpınar pek çok sembole, soyutlamaya başvurur.

Sonuç olarak Tanpınar, zamana direnip onu aşarak genelde Türk edebiyatının özelde de Türk öykücülüğünün anıt isimlerinden biri olmayı başarmış, kendinden sonra gelen öykücülere de zengin bir birikim aktarmıştır. ❧

ÖMER LEKESİZ

YÜCEL BALKU'NUN ÖYKÜLERİNDE
ZAMAN VE MEKAN*

Zaman, mekan, tahkiye düzeni yani olay örgüsü, tema, izlekler, karakterler ve dil klasik eleştirinin temel unsurlarıdır. Modern eleştirinin de yer yer başvurduğu ancak çok kesin başlıklar olarak benimsemediği bu unsurlardan zaman ve mekanın Yücel Balku öykülerindeki yerlerine, karşılıklarına, ne klasik ne de modern eleştirideki değerleriyle değil, bir sanatçının ruh evrenenini, sanatsal yaratım dizgesini oluşturan felsefi anlayışın uçlanma noktaları olarak bakacağımı öncelikle belirtmek istiyorum.

Yücel Balku

Şundan ki, zaman/mekan anlayışı bir sanatçının dünya görüşünü, hayat algısını, metinlerindeki özne ve nesnelerin varoluş ve konumlanış nedenlerini, aynı özne ve nesneler üstünden onun ait olduğu ya da başvurduğu kültürün kodlarını, kısaca bilinç yapısını ve hatta tüm sanatsal dehasını ele verir. Proust'tan Albülhak Şinasi Hisar'a, Lawrence Durrell'den Ahmet Hamdi Tanpınar'a, Şeyh Galib'den Aragon'a hemen her sanat dahası için geçerli olan bu belirlemeyi, eleştirinin dışında durarak Yücel Balku öyküleriyle birlikte düşünmek onu tüm cepheleriyle tanıyabilmek için gerekli görünüyor.

Aragon'un Elsa'ya Şiirler'ini hepiniz bilirsiniz. Aragon, Elsa'ya Şiirler'ine Sadi'den bir alıntıyla başlar. Hafızalarımızı tazeleyeyim isterseniz:

“Cihan Hatun, ki Dünya hatunu demeye geliyor, ulu hükümdarın sevmiş olduğu ünlü kadınların başta gelenlerinden biri değildir.

Hanım bir gün hamamda yıkanırken, kocası Sultan, konuşturma niyetiyle, ona küçük bir toprak topağı attı. Hanım da İranlı ozanlardan Zahir'in şu anlama gelen dizelerini söyledi:

Dünya o yarı yıkılmış kaşanedir ki bir çağlayanın en hızlı akıntısı üstüne kurulmuştur; ve çağlayan onun duvarlarından birini, temellerinden birini söküp sürükler durmadan; boşunadır onu bir toprak parçasıyla onarmaya çalışmanız.

Cihan, Dünya demektir, bu idi kadının adı.”

Aragon, bu alıntının ardından şu dizeleri yazar:

“Sana büyük bir sır söyleyeceğim Zaman sensin
Zaman kadındır İster ki
Hep okşansın, diz çökülsün hep
Dökülmesi gereken bir giysi gibi ayaklarına
Bir taranmış
Bir upuzun saç gibi zaman
Soluğun buğulandırıp sildiği ayna gibi
Zaman sensin, uyuyan sen şafakta ben uykusuz seni beklerken
Sensin gırtlığıma dalan bir bıçak gibi”

Sadi ile Aragon’un dizeleri arasındaki ilginç çelişki sizlerin de dikkatin-den kaçmamıştır: Sadi, zamandan çok mekana vurgu yaparken, Aragon mekandan çok zamana vurgu yapmaktadır. Ve bu vurgu farklılığı Doğu ile Batı’nın zaman ve mekana bakışındaki farklılığı doğrudan ele verir.

Doğu, “bugün bir önceki günden daha iyi olmayacaktır” anlayışında zamanla ilgili kötümser bakışını somutlaştırırken, Batı, künhüne vakıf olunamayan zamana karşı bir tür kutsama tutumu sergiler. Doğu, tahripkar zamana karşı mekanı daha değerli sayarken, mekanın tahribini “gelişme” olarak alan Batı, zamanı daha değerli sayar.

Yine Aragon üstünden bir örnekleme daha yapacak olursak, Aragon:

“Sana büyük bir sır söyleyeceğim Bilmem ben
Sana benzeyen zamandan söz açmayı
Bilmem senden söz açmayı bilir görünürüm
Tıpkı uzun süre bir garda
El sallayanlar gibi gittikten sonar trenler
Bilekler sönerken yeni ağırlığından göz yaşlarının”

dizlerinde zamanı gündelik, hüznler üreten sıradan bir olgu olarak alır-ken, Ahmet Hamdi Tanpınar,

“Billur bir avize Bursa’da zaman”

dizesiyle, zamanı mekanın bir tümleyeni olarak alır.

Şimdi sıra Yücel Balku’nun sesini duymada. Zaman ve mekan konusunda Doğu ile Batı arasındaki bu anlamsal ayrışmanın tam da kavşak noktasından seslenir Yücel Balku:

“Ama kütüphanede geçirdiğim zamandan haberdar değildim. Orada; uzayan, genleşen, çarpılan, zaman olmayan bir zaman vardı. Geçmezdi, akmazdı. Geçtiğinde yüzyıllar küçük bir arpa tarlasına dönerdi.” (Sisten Sonra)

“Bir ceylan yavrusunun dehşetle açılmış gözlerini, bir kırsal kralları birbirine düşürebilecek kadar gösterişli yelesini ve bir serçenin patırtısı aleme sığmaz minnacık telaşını gördüm. Sağıma dönünce farkettim benim yüzyıllardır gördüğüm şeyi, babamın da diyelim ki, on yıldır seyrettiğini; onun da benim gibi mekanın ve zamanın bunaltıcı sınırlarından koptuğunu, sıyrıldığını...” (Zümrüt Kurbağa)

Bu cümlelerden benim görebildiğim şudur: Yücel Balku, Doğulu ve Batılı zaman/mezan anlayışlarının “bilinçli” olarak kavşak noktasında durmayı tercih etmiştir; bu nedenle ne Aragon gibi zamanın akışkanlığından doğan büyü karşısında acze, komplekse düşmüş, ne de Tanpınar gibi zamanı kristalize ederek onu kendi sanatsal erkine almak istemiştir. Bilakis, zamanın (ve mekanın) bunaltıcı sınırlarından kopmayı, sıyrılmayı düşünmektedir. Bu aynı zamanda, zaman (ve mekan) adına yapılmış ve yapılacak olan tüm tanımları aşma, onların dışında durma niyetiyle, sanatsal planda “biricik” olma, tüm farklılıklardan üretilmiş yeni bir farka sahip olma gayretini de içermektedir.

Nitekim Yücel Balku öykülerinde, “A”ya göre “B” şimdi, “C” geçmiş, “D” gelecek... olarak biçimlenir ve tüm bunlar aynı zamanda sınırsız bir zamanın (ve mekanın) toplamını veririr.

Peki, nasıl verir? Loş ortama düşen bir huzmenin içerdği milyonlarca toz zerreciğini getirelim gözlerimizin önüne. Işık olmadan da orada var olan toz zerrecikleri, ancak ışıkla buluştuklarında gerçeklik kazanırlar; tersinden bir bakışla, aynı loş ortamda yer alan binlerce toz zerreciğinden sadece ışığın sızma açısına denk düşenler aynı zamanda ışığın çapı kadar bir sınıra da hapsolmuş gibi görünürler. İşte Yücel Balku tahkiyesi, loş ortama düşen huzme ve o hüzmede hapsolan toz zerrecikleriyle yapısal bir benzerlik taşır. Loş ortam -ki buna esatiri, masalsı, büyülü, fantastik, mitik ortam da diyebiliriz-kendiliğinden, bizden bağımsız olarak hep vardır; onu edilgen konumdan etkin konuma taşımak için bir “göz” ışığının ona değmesi gerekir. Loş ortama “dünden bugüne dünya”, “göz ışığına” da “öykücü bakışı” dersek Yücel Balku’nun kaleminden (gözünden) çıkan huzmenin aydınlığı onun tahkiyesindeki “gerçek”in karşılığını verir. Ve işte bu tahkiyenin zamanı, o toz zerreciklerinin hüzmedeki sınırlanmışlığı kadar bir sınırlanmışlık içerir. Ama bu gerçeklik, aynı ortamdaki öteki toz zerreciklerinin varlığını inka retmek anlamına gelmediği gibi, tahkiyede onları yoksamak anlamına da gelmez. Tam bu noktada yine Yücel Balku’dan (kalem sahibinin muhayyilesinden) üreyen derin dikkat (tecessüs) ve rüya aynı tahkiyenin sembolik, mitik, esatiri boyutunu kuşatır. İşte o derin dikkat ve işte o rüyadır ki zamanın sınırlarını tek başına ortadan kaldırır. Şundan ki, derin dikkat, düş ve rüya metafiziktir, “metafizik”se aynı zamanda “meta-linguistiktir”. Öykücünün meta-linguistik soyutlaması da zaman üstü, zamanı aşan bir tutumu beraberinde getirir.

Yücel Balku'nun öykülerinde “mekan” konusuna gelince:

“İnsanoğlu kenti icat etmemiş, daha çok kent, insanı, insana özgü gelenekleri ve alışkanlıkları yaratmıştır” diyen Kolombia’lı denemeci Guillermo Cabrera Infante “Şehirler Kitabı”nda şunu da söyler: “Birisi mimarının donmuş müzik olduğuna hükmetmiş, buna karşın kimse çıkıp müziğin eriyen mimari olabileceğini söylememiş bugüne kadar”.

Yücel Balku'nun Bursa öyküleriyle ilgili yazımı yazarken de bana rehberlik eden bu sözlere şimdi daha somut olarak yaslanmak istiyorum. Çünkü Yücel Balku'nun öyküleri Infante'nin sözlerini yansılıyor; şehri insan tarafından icat edilmiş bir yapı olarak değil onu insanı “gerçekleştiren” bir önemli unsur olarak görüyor.

Önce “kent” sonra “şehir” dedim. Yücel Balku'nun bu iki kelimeyi özellikle ayırtmasına bakarak, Infante'deki “kent”i de “şehir” olarak okumamız gerekiyor. Ne demişti Yücel Balku, Pınar Şenel’le söyleşirken, hatırlayalım:

“...bir edebiyatçının kendi edebiyatını mutlaka bir coğrafyaya oturtması gerektiği kanaatine vardım. Çünkü ancak böyle derinleşme ihtimali vardı. İnsanî olana, yaşantının kendisine böyle yaklaşma ihtimali vardı. Bu, en fantastik olayı anlatırken de geçerli olan bir şey bence. İnsanların hiç aklına gelmeyecek, onları çok şaşırtacak bir olayı bile, bildikleri ama belki benim gibi yorumlamadıkları bir mekân içerisinde anlatınca daha akılda kalıcı, daha sarsıcı olabiliyor. Bursa parantezinde şunu da söylemek istiyorum. Bursa’yla ilgili öyküler yazmamın sebebi, hasbelkader Bursa’da yaşamam değil. Elbette bu bana Bursa’yı daha iyi tanıma fırsatı verdi ama daha temel ayrım aslında Bursa’nın bir “kent” değil, “şehir” oluşu. Neden kent değil? Mesela, Ankaralılar belki alınır ama, sosyolojik anlamda Ankara bir şehir değildir; kurulmuştur, tasarlanmıştır, bir kurgudur, dolayısıyla bir kenttir. Ve kentlerin sosyolojik tabirle “eril” oldukları, dolayısıyla çok üretken olmadıkları, kendilerini yeniden üretmedikleri söylenir. Şehirler ise doğal oluşumlardır. Çoğu kere çok verimli bir ovada, bir su kenarında oluşmuşlardır. Ve biraz da anarşiktirler; kendilerini yeniden üretirler, düzensiz biçimde üretirler. Bu düzensizlikte, bu kaotik ortamda çok fazla öykü konusu, çok fazla öykü kişisi ortaya çıkabiliyor. Dolayısıyla bir edebiyatçının, bir yazarın gerçek bir şehirde istese de istemese de çok fazla öykü yakalayabileceği kanaatindeyim. Çünkü şehir, öyküyü kendisi üretmektedir. Dolayısıyla Bursa öyküleri bir takıntı değil ya da Bursalılık ekseninde değil. Aslında İstanbul da olabilirdi, o da iyi bildiğim bir şehir- Sadece şehir olmak gibi bir esası kolluyorum diyebilirim.”

Yücel Balku, burada mekan anlayışını öylesine net bir şekilde ortaya koyuyor ki, yapılacak her açıklama kendiliğinden zait kalıyor.

Bu bağlamda sadece şunu söylemek istiyorum: Doğu ile batı'nın zaman/mekan anlayışları konusunda kavşak noktasında durduğunu söylediğimiz Yücel Balku, mekan özelinde yüzünü daha çok Doğu'ya dönmüş görünüyor.

Bunu da şöyle yorumlayabiliyorum: Murathan Mungan'ı emsallerinden farklı bir öykücü kılan onun Urfa-Şam-Bağdat üçgeninden oluşan coğrafyadan kısaca Mezopotamya kültüründen besleniyor oluşuydu. Yücel Balku da tıpkı onun gibi kendisine mahsus bir coğrafya ve dolayısıyla bir kültür alanı belirlemişti. Onun coğrafyası Türk, Azer ve Fars kültürlerini içeren Bursa-Meşhed, Meşhed-Bakü, Bakü-Sapanca hatları arasındaki alandan oluşuyordu.

Yukarıda da söylediğim gibi Yücel Balku “biricik” ve farklı olmaya özen gösteriyordu. Sanıyorum o da benim gibi düşünüyordu: “Birincilik” diye bir şey varsa, ikinci olmak aptallıktır.

Ve kesinlikle inanıyorum ki, o kendi zamanının birincisiydi. ✍

* 23 Nisan 2005 tarihinde, Bursa'daki Yücel Balku toplantısında yapılan konuşma metnidir

H. NALAN GENÇ

TAHSİN YÜCEL'İN “BEBEKLER”
İSİMLİ ÖYKÜSÜNDE YABANCILAŞMA
SORUNSALI ÜZERİNE
BİR ÇÖZÜMLEME DENEMESİ

*“Dünya birbirinden kopuk bireylerin bir
toplumu değildir; tüm bireyler bir şekilde
birbirleriyle bağlantılıdır.” (Aristoteles)*

Giriş

İnsan varoluşunun gereği olarak doğan iletişim, psikolojik, kültürel ve toplumsal bir gereksinimdir. Bu gereksinimin anlamlandırması ve konumlandırmasında toplumun yapısı kadar bireylerin etkileşimi de doğrudan etkindir. Sanayileşme ve ekonomik gelişmelere koşut olarak geleneksel toplum yapısından modern toplum yapısına geçiş ve kentleşme sürecindeki uyum/uyumsuzluk da modern insanın temel sorunsalı olarak belirmiştir. Bilim ve teknolojiye tüm ilerlemelere karşın insan, geleceğe artan bir kaygıyla bakmaya başlamış, kesinlemelerinden kopmuştur. Bir sorunsala dönüşen bu genel rahatsızlık politikadan, morale, bilimden felsefeye değin kendisini duyumsatmıştır. Bu toplumsal, kültürel yapı içinde beliren sorunların en önemlileri kimlik sorunsalı ve onun doğurduğu iletişimsizlik ve yabancılaşma olgularıdır.

Tahsin Yücel

Birbirlerinin doğuşunu tetikleyen iletişimsizlik ve yabancılaşma sorunsalı öncelikle kişinin çevresinden, işinden, kimliğinden uzaklaşması olarak değerlendirilebilir. “Latince ‘başkası’ (alienus) anlamına gelen yabancılaşma; bir açıdan, kişinin kendisine ve kendisinde var olan güce yabancılaşmasıdır” (Beşe, 2004: 206). Yabancılaşma kavramı beraberinde güçsüzlük, anlamsızlık, kuralsızlık, yerleşik değerlerden kopma, içinde bulunulan toplumdan yalıtılma, kendi gerçekliğini anlamlandıramama gibi pekçok sancılı duygusal du-

rumları da imler. Özellikle felsefi boyutta değerlendirilen yabancılaşma kavramı değişik biçimlerde tanımlanmaktadır (1). Yabancılaşma, iletişimsizlik ve kimlik sorunsalına açılım yapar. Kimlik duyusundan yoksun insan, gerçeklikle bağlarını kopartarak kendisinden bile uzaklaşır. Kişisel değer algıları doğal ve sosyal çevresine yabancı hale gelmiş, varlığın gerçekliğini sorgulayan birey, yalnızdır, mutsuzdur. Yabancılaşma bireyin sosyolojik yönden hem yaşadığı ve ait olduğu toplumun değerlerine, (Dönmezer, 1984: 202) hem de psikolojik açıdan diğer insanlara ve kendine yabancılık duyumsamasını imler (Kızılcılık, 1996: 597). Bunun dışında ekonomik yabancılaşma, teknolojik gelişime koşut yabancılaşma, toplumsal yaşamdaki değişiklikler sonucu beliren yabancılaşma olarak nitelendirilebilen biçimleri de vardır.

Maddi gereksinimlerin ön plana çıktığı toplumsal bir yapıda insanın yaratıcı gücü azalmış, tinsel dünyası ve ilişkileri de oldukça etkilenmiş sosyal ya da psikolojik sapmalara değin ulaşmıştır. Bu bütünleşmeyi sağlayamayan birey, tekdüze yaşamında kimi olumlu değer yargılarını, dayanışma ve paylaşma duyguları da yavaş yavaş yitirmeye başlamıştır. Yabancılaşma, insanın doğasına aykırı bir yaşam biçimini besimseyerek kendi öznel varlığının değil yaşamın varlığının önüne geçmesidir diye de değerlendirilebilir. Çünkü birey, kendi yaratıcı benliğini sergileme uğraşındayken bu karmaşa içinde kaybolur, başkalarınca yönlendirilen büyük bir kaosa dönüşür. Toplumsal yapı ve kuralların dengesizliğinde bunalıma düşmüş belirsiz, karmaşık ve değerlerinden uzaklaşmış olarak Albert Camus'nün anlatımıyla “yaşama ve eylemlerine yabancılaşmıştır”. Çevresinde olup bitene izleyici kalan bu ilgisiz birey, ne bir etki gösterebilir ne de tepkisine dile getirebilir. Camus'un “Yabancı” da dile getirdiği “Her şey ben karıştırılmaksızın olup bitiyordu, kaderim bana sorulmadan tayin olunuyordu (...) Kendi kendimi seyrediyormuş gibi bir hisse kapıldım” betimlemesine koşut bir duygu durumunu anlatır. Mekanikleşen insan, karmaşıklaşan toplumsal ilişkilerinde daha da bir çıkmaza girer.

Yabancılaşan Birey ve İlişkileri

Toplumsal yapı içinde birey, bilinen gerçekliklerin ardındakileri sorgular durur. En yakın ilişkilerde tanıdığını düşündüğü kişilere dahi ne kadar yabancılaştığını, onların bilinmeyen yönlerini ortaya çıkardığında ayırdına varır. Kısıtlı ilişkilerde insanların birbirlerini tanımasına da olanak yoktur esasında. Çevirmen, göstergebilimci, öykücü, romancı, denemeci, dilci, yazar, bilim adamı, aydın, düşünür, dilbilimci, yazın araştırmacısı Tahsin Yücel'in *Bebekler* (2) isimli öyküsünde de söz konusu olan bu farkındalık durumudur. Bir aile çatısı altında kişilerin ne kadar süredir birlikte oldukları ve ne kadar zaman geçirdikleri değil birbirlerini ne kadar tanıdıkları/tanıyabildikleri sorgulanır. Öykü aile bireyleri arasında en yakın ilişkiler bile sorgulandığında

bilinenlerin sınırlılığını sert bir tokat gibi okurun yüzüne vurur. Yıllar yılı birlikte olmuş eşlerin birbiri ardından söyledikleri ‘kırkıdan sonra huy değişirme’ söylemi de aslında bu gerçekliğin bir başka dışa vurumudur. Tanımadığı kişileri tanıdığı yanlısına düşen birey, yabancılaşma etkisinin de tam ortasında bulur kendisini. Estetik değer süzgecinden geçen ve yorumlanan yapıyla kurmacasal nitelik taşıyan *Bebekler*’i iki aşamada kurgulandırmak olasıdır.

Bebekler’de daha çok kent yaşamına yaraştırılan yabancılaşma etkisi ilişkilerin daha yakın ve sıcak olabileceği beklenen Ötegeçe denilen bir kasaba ortamında yansıtılır. Yazar Ötegeçe’yi kast ederek “öykülerin baş kişileri de, değil kentliye, birlikte yaşadıkları köylülere bile alabildiğine uzaktırlar” der (Lekesiz, 1998: 505). Aslında sosyal çevre olarak kenti değil kasabayı tercih eden Yücel, bu seçimiyle de bu kalıplaşmış düşünceye bir eleştiri getirir. Köyün toplumsal yaşamına dair anlatımlar ve/veya betimlemeler yer almaz. Bildirişim güçlüğü ve yalnızlık gibi kentliye yakıştırılan çöküntülerin aslında bir köylünün iç yaşamında kentlininkinden daha karmaşık olabileceği seçilen ayrık kişilerinle kesinlenir. Daha ilk bakışta kentliye özgü bu izleklerin yansıtılması okuru yadırgatır.

Bebekler’i İzlencesel Bir Çözümleme Denemesi

Öykü çözümlemesinde yorumsal anlam katmanlarının varlığı metin içinde var olan göstergebilimsel öğelerin, okurun deneyim ve birikimlerinin eşsüremlili olarak çözümlemesini koşullar. “Çözümleme; bir metnin işleyiş şeklinin, temel düşüncesini, temel düşünceleri destekleyen yardımcı düşünceleri, yazarın amacına ulaşıp ulaşmadığını, okuyucu üzerinde bıraktığı etkilerin ortaya konmasıdır. Bir bakıma çözümleme, metnin dış ve iç yapı açısından okunmasıdır” (Erkul, 2004: 164). Metnin yansıtıklarından çok daha fazlasını okur, boş alanları doldurmasıyla sağlar. Ancak her metnin anlamsal yapısı kendi varlığı içinde bir ayrıştırmayı gerektirir. Bir başka anlatımla, bir yazınsal yapıtı çözümlemede kurallarla belirlenmiş bir yöntemden söz etmek her zaman doğru değildir. “Yücel yapıt incelemesinde yapıtın kendisi için ve kendisi içinde incelenmesi gerektiğini savunan yapısalcı bir yöntemi benimser” (Günay, 2000: 36). Bir bakıma okurla yapıt arasında iletişim sayılan bu buluşmada yazarın neyi anlatmak istediğinden çok okurun neyi anladığı önemlidir. “Yazınsal bir metnin anlamı da, metnin yansıttığı varsayılan tüm anlamları vermesi amaçlanan biçimsel anlatımı ile içeriği arasında gidip gelen karmaşık bir eylemdir” (Günay, 2001: 33). Bu yaklaşımla şöyle bir değerlendirme yapılabilir. Öykü metni biçimsel özellikleri ile birinci (ilk) okumanın gereklerini sağlarken, içeriksel (anlamsal) yapısı ile ikinci okumanın

sonuçlarını gerçekleştirir. Metnin anlam katmanlarının çözümlemesi metnin ilk okumasında alımlamayla, ikinci okumasında da anlamlandırma ve yorumlamayla gerçekleştiren bir edimdir. Her yapıtın değişik düzeyleri vardır ve bu da yalın/tek okumayla ortaya çıkarılamaz. Bu da bir yöntem işidir. “İkinci yeni” oluşumcularından olan Tahsin Yücel de kendine özgü kuralları ve biçimiyle özerk bir tür olan öykünün “ne anlattığı kadar, nasıl anlatmalı kaygısını öncelleyen” yazarlardan bir tanesi olmuştur (Andaç, 1998: 189). Okur ve yapıt arasında sonsuz anlamlar vardır ve bu anlamlar art süremlili olarak kişiden kişiye değişim gösterir. Bir başka anlatımla, bir yapıt durmaksızın değişir yeniden üretilir. Çünkü her okur kendisine yeni anlamlar çıkarır. Yazarın bu konudaki sözleri de söz konusu bu anlamlandırmanın gerekliliğini doğrular niteliktedir. “Okuyanla okunanı birbirine karıştırarak, her yazın yapıtı için sonsuz sayıda okumanın ve sonsuz sayıda anlamın varlığını varsaydığını biliyoruz” (Yücel, 1982: 50). Bütünüyle anlatının anlaşılması değil, onu oluşturan öğeler arasındaki ilişki ve bağlantıları anlamlandırmak ve yerli yerinde kurmak bu anlam katmanlarının ayrılmasında etkindir. Yan anlam ve göndergelerle dolu öykü metnini kendi içindeki verilerle değerlendirme esastır. Bir bakıma anlatısal söylem çözümlemesi de simgesel bildirileri belirlemek değil midir?

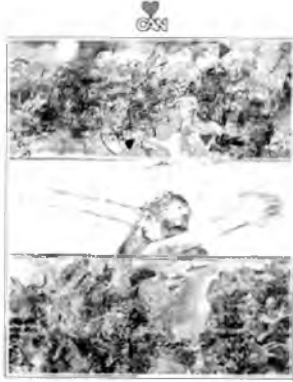
Öyküyü çözümleme yapısı daha çok çağrışımlar ve göndermeler yoluyla sağlanmaktadır. Akbayır, öykü çözümlemesini üç başat öğenin değerlendirilmesine bağlayarak ne, niçin ve nasıl (3N) biçiminde özetler. Bu değerlendirmede, ne, öykünün materyal yapısını, niçin izleksel, nasıl ise estetik yönü kapsar (Akbayır, 2004: 255). Kuşkusuz bu değişkenlerin sayıları değiştirilebilir ve artırılabilir. Çözümlemede “Kim? Ne? Niçin? Ne zaman? Nasıl? Soruları yöneltilmelidir” (Karaalioğlu, 1963: 136).

Bir durum ve kesit öyküsü olan *Bebekler* Meryem’lerin arasında olan gizi odak noktasına alır. Ancak bebekler isimlerinin çağrıştırdığı güzel duyguları da yansıtmaktan çok uzaktırlar. “Dümdüz, toparlak bacaklı, ayaksız, yuvanlak gözlü, al yanaklı, tombul” (s.218) “ihtiyar ve hiçbir çocuğun istemeyeceği bu bebekler” (s.219) de tıpkı Memedali’nin kardeşi Meryem gibi yaşlı, eksik ve sevimsizdir. Öykünün başlığı ve simgelediği karşıtlığın amacı insanın değişmez denilen gerçekliğine dikkat çekmek içindir. “Başlıklar ve adlar gibi aykırılık örnekçeleri de onları birleştirecek bir koşutluk ortaya koymaktadırlar” (Yalçın, 2000:111). Başlığın göndergesi belirsiz (anıştırmalı) değildir. “Her konu başlığı ile adlandırılır” (Karaalioğlu, 1963: 135) görüşü dikkate alındığında, öykünün başlığının çağrıştırdığı duygu ve anlamlara eğretilemeli bir yaklaşım taşıdığı görülür. Sayıları zaman göstergesi olan bebekler Meryem gibi istenmeyen çocukları somutlaştırır. *Bebekler*’de zaman “değerlerle sürdürülen bir zamandır” (Forster, 1985: 22). Öyküde tek bir zincir

halinde aktarılan olaylar Memedali'nin gözünden anlatılır. Zaten bu öyküde de “biz Ötegeçe’de herşeyi Memeali’den sonra, Memedali’nin gözleriyle görmeye alışmıştık” (s.212) sözleriyle açıkca belirtilir. El öyküsel anlatımla olaylar Memeali’nin ağzından ‘biz’ diye nitelenen kişilere aktarılır. Köyünü, köylüsünü tanıyan ve bu yönüyle de gurur duyan Memedali ne ki kızkardeşi-nin konuştuğunun ancak o beş yaşına geldiğinde ayırdına varır. Öykü Memedali’nin rastlantı sonucu Meryem’in bir kilit gibi kapalı ağzından dökülen bir şarkıyı duyması, hayret içinde kalarak, şaşırması üzerine kurulur ve gelişir. Bu küçük ayrıntı Meryem’i Memedali’nin gözünde araştırılması gereken ve merak uyandıran bir kişilik boyutuna ulaştırır. Öyle ya konuşmadığı zannedilen Meryem konuşmakta dahası tekerlemeler söylemektedir. Kimbilir hakkında öğrenilmesi gereken daha neler vardır? Zaten bu farkındalık ile Memedali nine ile torun arasındaki gizli anlaşmayı keşfeder. Meryem’lerin iç dünyalarına yönelik anlatım ve aralarındaki uzaklık öylesine somutlanır ki fiziksel olarak yakın tinsel olarak uzak ilişkileri resmeder. İlişkilerindeki sınırlılıklar ve yabancılaşmayla Memedali’nin Meryem’leri tanıma yolundaki onca çabası tam anlamıyla başarıya ulaşmaz. Memedali ve diğer aile bireyleri aynı çatı altında birbirinden habersiz bir yaşam sürerler. Yaşarlarken birbirinden uzak olduklarının da ayırdında değillerdir. Zaten kardeşini tanıma yolundaki ilk deneyiminde Memedali’nin bunca şaşırması da bu yüzdendir. Babasının yüzünü ekşiterek “serseriliğin sorduğun şeyden belli: Eve uğradığın yok ki!” (s.215) diye homurdanması ile aslında Memeali’nin üyesi olduğu ailesine de ne denli yabancılaştığını gösterir. Babanın bu sitem dolu sözleri hermenuatik yani anlamı görünmeyen ancak bilinen tümceler arasında bir anlam ilişkisi kurmaya yeter.

Öyküde olaylar ezilmişlikleri ile birleşen Meryem’lerin kaçış planı, ilişkilerin bozulması ve Memedali’nin pişmanlığı biçiminde gelişim gösterir. Konunun ne olduğu değil, bu kaçış planının ve sonunda bozulan ilişkilerin yorumlanması ön plandadır. Bu açıdan öykünün kişi, süre, uzam yerlemleri Yücel’de farklı bir yapılanma gösterir. Adaşlar arasında kimbilir ne zaman yapılmış bir anlaşmaya göre planlanan kaçış planı her iki Meryem’i de bu sevgisiz ortamdan uzaklaştıracaktır. Bunun için de kardeşlere sattıkları meyve ve yaptıkları bez bebeklerin parası tek güvenceleridir. Bir gece herkes uyuduğunda Memedali Meryem’lerin “on lira bile tutmayan” paralarını gizledikleri yerden alıp kahvede iki saatte eritir. Bu olayın ardından beklenmedik olaylar başlar adaşların arası açılır kocakarının çabaları ve barışma girişimleri sonuçsuz kalır. İkisinin arasının açılmasına kimse anlam veremez. Meryem’in bacımsa eziyetleri artar. Ölüm döşeğine düşen ninenin Memedali’nin Meryem’in varlığını ilk farkettiğinde söylediği şarkıyı fısıldadığı duyulur.

Tahsin Yücel BEN ve ÖTEKİ

Biraz da adaşlar arasındaki anlaşmayı bozmaktan kendini sorumlu tuttuğundan mıdır Memedali ninesinden Meryem'e de hakkını helal etmesini ister. Ancak Nine'nin öykünün sonunda ağzından dökülen "Meryem'in ağzına..." sözleri herşeyi tersine döndürür ya da düzeltir Memedali'ye göre. (s. 214). Öykünün başında Meryem'in söylediği şarkıyla irkilen Memedali sonunda da ninenin bu sözleriyle şaşkına döner. Bütünsel bir sonuca ulaştıracak bu çözümleme Yücel'in "...tüm yazma çabalarımnda benim tutkuyla kovaladığım şey yani bütünlük" (Yücel, 1998: 12) ilkesini de bir kez daha doğrulamış olur.

Dilsel Örgü

Yücel belli uzmanlık alanı gerektiren dilbilimsel yaklaşımı geliştirmekle kalmamış aynı zamanda, dile katkıları ve öz Türkçe kullanımında ustalığı ile de örnek bir yazar olmuştur. Çok yönlü bir kişi olan Yücel, *Bebekler*'de bilindik dünyayı yine bilindik dilsel özellikleri ve yapısıyla okuruna bulgulatmak ister gibidir. Yani yaşamın içinden dokunulunca tutulacak denli somut kişiler ve onların günlük dil yapıları yansıtılır *Bebekler*'de. "Tahsin Yücel'de gerçekçi durumlar ve o durumlar içindeki insanların hâlleri her zaman önemli olmuştur" (Gümüş, 2003: 20). Bu yolla Yücel, söyleme biçimine değil, söylenene dikkat çekmek amacıyla bilinçli bir seçimi kesinler. Çünkü öykü her yazısal yapıt gibi kapalı bir metin özelliği taşır.

Uzam Olarak Ötegeçe

Öykülerin pek çoğunda Ötegeçe'nin kullanılması Yücel'in gerçeklik duygusu yaratma isteğini güçlendirir. Yazarın çocukluk ve gençlik yıllarının geçtiği Ötegeçe Elbistan'da gerçekten var olan bir yerdir. Yazarın dolaylı ya da doğrudan yapıtında var olduğu düşünülürse yadırganan bir durum olmaktan da çıkar. Ancak Yücel varlığının izlerini doğrudan yaşantı yoluyla değil sezdirmeci bir yaklaşımla aktarır. Bu noktada yazarın "...gerçek romancı yapıtın hem her yerindedir, hem de hiçbir yerinde" (Yücel, 1995: 34) biçimindeki görüşlerini anısamadan geçmemek gerekir.

Kişiler

Toplumsal yaşamda insanlar çoğunlukla birbirlerini genel nitelikleri ve özellikleri ile tanırlar. Aslında her birey bir dünya ve çözülmesi gereken giz-

li bir serüven, bir çözümlemedir. Bu kavram “Kişilerin, olayların ve durumların görülmeyen yönlerinin anlatılmasını” (Kavcar ve diğ., 2003: 103) bir bakıma görünenlerin ardındaki görünmeyenleri su üstüne çıkartmayı imler.

Toplumdan çok bireyle ilgilenen Yücel öykülerinin merkezine bireyi yerleştirir. Yücel’in kişileri “...kendi iç yaşamlarına dönük, arayış içinde –ama neyi ya da kimi aradığını bilmeyen- yazgılarının sonucu olan mutsuzluğu ve ezilmişliği yaşamak zorundaki çelişkin kişiler olarak karşımıza çıkarlar” (Kızılcım, 2000: 134). Gördüklerini dıştan yansıtan yazar içine kapanıklılıkları, çevreleriyle ilişkileriyle halktan insanların içinden gelen kişileri seçer öyküsünde. Çoğu edilgin, yoksul, sorumsuz, güçsüz ve karamsardır. Ancak kahramanları birer tip özelliği de taşımazlar. Her birinin derin iç dünyaları vardır.

Geleneksel Türk aile yapısının özelliklerini taşıyan Memedali’nin ailesinde ‘erkek’ üstünlüğü açıkça görülür. “Mükerrem istenmiyordu ya, hiç değilse bekleniyordu, üstelik de erkekti: Herkesçe sevildi”(s.213). Meryem’in ve ikiz kardeşi Mükerrem’in istenmeden gerçekleşmiş doğumlarının cezasını yalnızca Meryem çekerken Mükerrem meyve ve harçlıktan erkek olması yönüyle daha fazla oranda pay alır ve yararlanır. Bu aile yapısındaki bir başka ölçüt yaşla koşut olmayan saygınlıktır. ‘Büyüklerle saygı küçüklerle sevgi’ sözü bu ailede kabul gören bir görüş olmaktan çıkmıştır. Meryem’lerin aile içinde konumları değerlendirildiğinde, bu saptamanın örnekleri somut olarak da görülür. Kocakarı kayınvalidelik edeyim derken sert kayaya çarpmış, evdeki saltanatını geline kaptırdığı günden bu yana otoritesini birden yitirmiştir. Ezen konumundan ezilen konumuna düşmesi de gelininden yediği dayakla kesinleşmiştir. Gelinin kararlı ve biraz da emirvaki söylemi karşısında suskun kalan Memedali’nin babası da o gün karısının buyruğu altına giren biri olup çıkmıştır. Kocakarının saygınlığını yitirmesi kendisine evin en küçüğünün üzerinde bile bir söz hakkı bırakmamış onu herkesten uzak, küskün ve yalnız bir yaşamın içine itmiştir. Kocakarıya duyulan horgörüğü sonsuza dek yaşatmak adına torununa verilen Meryem ismi de bacı Meryem’in bu ailedeki değerini belirlemeye yeter. “Meryem’e gelince, doğumundan yarım saat önceye kadar, beklenmeyen, varlığından şüphe bile edilmeyendi, istenmeyen bir çocuk bile sayılamazdı, fazladan bir kızdı, gereksiz bir nesneydi” (s. 213). Bacı Meryem de itilmiş, hor görülmüş, sevilmemiştir. Dahası ev halkı ondan o denli uzaktır ki iki dışlanmış kişinin dostluğu da bu açıdan Memedali’yi bir dedektif gibi davranmaya itmiştir. Babaanne ile torun arasındakileri çözme-ye çalışan, merak eden Memedali işte bu noktada ev halkı arasında uzun zaman önce başlamış yabancılığın ayırdına varmaya başlar. Bacı Meryem’in çocuksu dünyasına yakışmayan sözleri, düşleri ve davranışları ile hayrete düşen Memedali ilk kez bu vesile ile ailesindeki iletişimsizliğe tanık olur. “Ne

birbirleriyle konuştukları olurdu, ne başkalarıyla. Uzak, ilgisiz, biraz da küçümser gözlerle ötekileri seyredip konuşmalarını dinlemekle yetinirlerdi” (s. 216). Nine ve torun arsındaki güçlü birleşme sevgiden çok ortak düşmana karşı birleşen bir güç birliği anlamı taşır. Çünkü yalnız kaldıklarında aralarında çok fazla sevgi sözcükleri de uçuşmaz. “İnsanın iş yaşamı, kültür düzeyi, ruh hali, zekası, aile terbiyesi, yaşam biçimi, yakın çevresi onun davranış biçimini oluşturmasında etkin bir rol oynar” (Erbarıştıran, 2004: 88). Benzer ilişkilerde olduğu gibi Meryem’lerin de çevrelerine tepkileri yine onlardan aldıkları etkinin sonucu değil midir? Meryem’ler artık büyüteç altına alınmışlardır ve ikisini birbirine bunca yakınlığa nedenleri bulma yolundaki çabalarında Memedali kimi zaman şaşırır kimi zaman da üzülür.

Öykünün kahramanlarından ‘küçük baci’ ‘küçük Meryem’ istenerek doğmamıştır üstelik de kızdır. Bu Anadolu gerçekliğini tamamen yansıtan bir eleştiri olarak öyküde yer alır. Bu nedenle sevilmeyen, hor görülen bir fazlalıktır. Öyküde Meryem fiziki ve psikolojik olarak öyle tanımlanır ki okur, küçük bir çocuk görüntüsü altında bir yetişkin görmeye itilir. Memedali’nin bir gün eve döndüğünde rastlantı sonucu duyduğu Meryem’in sözleri ona “amma da çok bilmiş çocuk” (s.212) dedirtir. Bu sözün sahibini bir konunun çocuğu gibi düşünen ancak öyle olsa tanımama olasılığının da ortadan kalkmasıyla merakı artan ağabey bir solukta eve gelip Meryem’i gördüğü sahnede yalnız sözleriyle de davranışlarıyla da bir çocuk görmez. “Bir Meryem’i gördü örtmede: nalınlarını önüne koymuş, ayaklarını altına kıvrıp oturmuştu, yetmişlik kadınlar gibi” (s.212) benzetmesi yapmaktan kendini alamaz. Sanki büyümüş de küçülmüştür. Meryem’in bu bilgiç ve çocuksu olmayan çocukluğu içe dönük, suskun ve korkak bir yapı altında ancak dediğim dedik havasını yansıtan yaşlılara özgü bir dikbaşlılık edası ile verilir. Meryem’in gelişen olaylara tavır alması ve bunu yansıtmaya biçimi çocuksu değil intikam alan ve bundan da gaddarca zevk alan bir zalim portresiyle aktarılır. Babaanne ile adaş Meryem hem birbirlerinin sırdaşı, hem de arkadaşındır. Zaten iki Meryem’i birbirlerine yakınlığa da ezilmişlikleridir. Öyküde Meryem’in yaptıkları değerlendirilir, üzerinde düşünülür ve yargılar sunulur. Tüm bu ussal yaklaşımlar öyküde Memedali tarafından yapılır. Memedali Cuma dışındaki “bütün öykülerde yalnızca bir yanıyla yaşar: çevresindeki insanları tanımak tutkusuyula” (Lekesiz, 1998: 507). Memedali değil ailenin, tüm kasabasının gözü kulağıdır. İnsanlar onun gözünden görmeye, kulağından duymaya alıştırmışlardır kendilerini. Bu durum öylesine olağan ve doğal yansıtılır ki yadırgayacakları bir durum söz konusu değildir. “Meryemler’in dostluğu konusunda hiçbir şey bilmeyişimiz, Memedali’nin de hiç bir şey bilmemesinden” (s.212) sözüyle oldukça olağan bir durum olarak aktarılır.

Sonuç

Gerek anlatı gerekse anlatı yerlemleriyle Tahsin Yücel biçiminin tüm özelliklerini yansıtan *Bebekler*, yazın yaşamındaki yerini yetkinleştirmiş örneklerden bir tanesi olmayı hak etmiştir. Öyküde ele alınan yabancılaşma Ötegeçe kasabasında yaşayan bir ailenin bilinen ve sıradan yaşamından bir kesitle aktarılmaktadır. Ancak öyküyü çarpıcı hale getiren de bu bilinen yaşamın ardında gizli kalan yaşam öyküleri, kişiler ve onların el değmemiş öyküleri, düşleri ve beklentileridir. Öyküde yabancılaşma olgusu kent soylu bir ailede değil bir kasabada ele alınmasıyla özgündür. Çoğu kez iletişimsizlik, yalnızlık ve küskünlüğe itilen ilişkilere farklı bir bakış getiren, onları eleştiren ve sorgulayan bir iç ses olarak düşünülebilir *Bebekler*. Tanıdık tanınmayanlara, bildik bilinmeyenlere yeniden ve bir kez daha bakmaya ve görmeye geç kalmamak için şimdi tam zamanı... ✍️

KAYNAKÇA

- Akbayır, Sıddık. **Metin Bilgisi** / 3. Basım, Samsun, Deniz Kültür Yayınları, 2004.
- Andaç, Feridun. “Romanda ve Öyküde Yeni Açılımlar (1940-1950)”, **Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı Sempozyum Kitabı**, Ankara, Edebiyatçılar Derneği Yayınları 15, 1998, ss.171-193.
- Beşe, Ahmet. “Yabancılaşma: Düş, Gerçeklik, Yanılsama”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 4 (33), 2004, ss.205-213.
- Dönmezer S., **Sosyoloji**, Ankara, Savaş Yayınları, 1984.
- Erbarıştıran, Tufan. “Yaşamın Derinliğine Uzanan Bir Yolculuk” **Hece Öykü**, sayı:6, Ocak 2004, ss. 87-95.
- Erkul, Rasih. **Cümle ve Metin Bilgisi**, Ankara, Anı, 2004.
- Forster, E.M. **Roman Sanatı**, (Çev. Ünal Aytür), İstanbul, Adam , 1985.
- Gümüş, Semih. “Semih Gümüş ile Türk Öyküsünün Modernleşme Serüveni Üzerine Konuşma”, **Eylül Öykü 2**, 2003. ss.7-30.
- Günay, Doğan. **Metin Bilgisi**. İstanbul, Multilingual Yayınları, 2001.
- Günay, Doğan. “Göstergebilimci Yücel”, **Her Yönüyle Tahsin Yücel**, İstanbul, Multilingual, 2000.
- Karalıoğlu, Seyit Kemal. **Sözlü/Yazılı Kompozisyon Konuşmak ve Yazmak Sanatı**, (27. Basım), İstanbul, İnkılâp Yayınevi, 1963.
- Kavcar, Cahit; Ferhan Oğuzkan; Özlem Aksoy. **Yazılı ve Sözlü Anlatım**, (Genişletilmiş 3. Baskı), Ankara, Anı, 2003.
- Kızılçelik, S. , Ergen Y. , **Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü**, İzmir, Saray Kitabevleri, 1996. Kızılçim, Yavuz. “Tahsin Yücel’in Mutfak Çıkmazı Adlı Romanında Anlatının Yapısı ve Anlatıcının İşlevi” **Her Yönüyle Tahsin Yücel**, İstanbul, Multilingual, 2000, ss.125-134.

- Lekesiz, Ömer. **Yeni Türk Edebiyatında Öykü**, İstanbul, Kaknüs Yay, 1998.
- Yalçın, Mehmet. “Tahsin Yücel’in Aykırı Öyküleri Gerçekten Aykırı mı?” **Her Yö-nüyle Tahsin Yücel**, İstanbul, Multilingual, 2000, ss.105-111.
- Yücel, Tahsin. **Yazının Sınırları**, İstanbul, Adam Yayınları, 1982.
- Yücel, Tahsin. **Yazın Gene Yazın**. 1995
- Yücel, Tahsin. **Söylemlerin İçinden**, İstanbul, YKY, 1998.

-
- (1) Yabancılaşma terimi Felsefe Terimleri Sözlüğü, Ahmet Cevizci, İstanbul, Paradigma Ya-yınları, 2000’de şöyle tanımlanmaktadır.
1. Özgün anlamı içinde, bir şeyi ya da kimseyi başka bir şeyden ya da kimseden uzaklaştıran, başka bir şeye ya da kimseye yabancı hale getiren eylem ya da gelişme.
 2. Psikiyatride, normalden sapma durumu.
 3. Çağdaş psikoloji ya da sosyolojide, kişinin kendisine, içinde yaşadığı topluma, doğaya ve başka insanlara karşı duyduğu yabancılaşma hissi.
 4. Felsefede, şeylerin, nesnelerin bilinç için yabancı, uzak ve ilgisiz görünmesi, daha önceden ilgi duyulan şeylere, dostluk ilişkisi içinde bulunan insanlara karşı kayıtsız kalma, ilgi duymama, hatta bıkkınlık ya da tiksinti hissetme.
 5. Benin kendi özünden uzaklaşmasıyla, kendisine ve eylemlerine nesnel bir biçimde, sanki bir ustanın elinden çıkmış bir nesneye bakarcasına yaklaşımıyla belirlenen bilinç hali. Ki-şinin kendi benliğiyle ya da zihin halleriyle, kendisi arasına duygusal bakımdan mesafe bı-rakması durumu, kişinin gerçek benliğiyle olan içsel temasını yitirdiğini anlamasının sonucu olan kendisinden kopması hali.
- (2) Bu çalışmada içinde toplam on altı öykü bulunan “Ben ve Öteki”, Can Yayınları, 1998 (ikin-ci Basım) 2000, ss.212-224 sayfa aralığında bulunan *Bebekler* isimli öykü incelenmiştir.

B. ŞAMİL POTUR

SAMET AĞAOĞLU OLMAK

Samet Ağaoğlu'nun ilk öykü kitabı "Strazburg Hâtıraları"nda, yabancı bir Sülkeye okumaya giden gencin, geleceğine ilişkin şöyle bir olasılık cümlesi geçer: "Ya üniversite ve kitaplar arasında geçecek temiz bir yaşayış, yahut sergüzeştler, hâdiseler ve yeislerle dolu bir rüya!" Bugün, Ağaoğlu'nun yaşamına ve yazdıklarına bakınca kendisinin yıllar evvel belirttiği olasılıkların yolcusu olduğu anlaşıyor. Demek insanoğlu, kaderin yapacaklarını bir ilham gibi önceden fısıldayabiliyor. Bunun gereğini yerine getirmek için her iki yolda ete kemiğe bürünüp Samet Ağaoğlu olarak görünebiliyor.

Karabağ'da doğan Ağaoğlu, ailesinin Türkiye'ye göç etmesi ile önce İstanbul sonra Ankara'da okur. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra doktora çalışması için Strazburg'a gider. Bir buçuk senenin ardından doktorasını tamamlayamadan yurda döner. Ekonomi ve Ticaret Bakanlıkları'nda çalışılır. Bir müddet avukatlık yapar. İlk öyküsü 1931'de yayınlanan Ağaoğlu'nun ilk öykü kitabı "Strazburg Hâtıraları" ve deneme kitabı "Kuvayı Milliye Ruhu" 1944'de yayınlanır. Bu sırada Demokrat Parti saflarında politikaya atılmıştır. 1950'de Manisa milletvekili olarak meclise girer.

"Strazburg Hâtıraları" otobiyografik öğeler taşır. Ağaoğlu'nun öyküleri üzerine yazanlar Dostoyevski ve Rus klasiklerinin etkisinden bahsederler. Bana bir parça Necip Fazıl öykülerini de anımsatıyor: Bazen bohem, bazen gizemli atmosferleri, Allah inanın sık sık irdelenmesi...

Buradaki öyküler ileride neredeyse roman olacak uzunluktaki öykülerine göre kısadır. Kişiler, tekil ilişkidir. Atyas, hasta annesinin iniltilerine alışmış bir Bulgar gencidir. Annesi ölünce geceleri sessizliğe katlanamaz olur; huzuru annesininkilere benzer iniltiler çıkarmakta bulur. Febüs, ailesinden kopmak isteyen bir avaredir. Noama, düşler kuran çirkin bir kızdır. Stamarof ise cimri ve kibirli birisidir, Sonraki öyküler ise karşılıksız bir aşka düşmüş rahip ve Çinlinin hikâyesidir.

Ağaoğlu'nun ikinci kitapla birlikte dramatik olan anlatımlar yerini yavaş yavaş ruhsal çözümlemelere bırakır. "Zürriyet"te karısının gebeliği ve çocuğun doğumundan sonraki aşamalarıyla ilgili kuruntular, paranoyalar yaşan-

Samet Ağaoğlu

maya başlayan adam anlatılır. “Mahalleye Dönüş”, “Otuz Sene Sonra”, geçmişe yapılan ruhsal bir yolculuktur. “Sokak”, sokaklarda yaşayan iki çocuğun yaşamı keşfetmelerini anlatır. “Bir Hastane Hatırası”, “Kediseven Sokağındaki Bahçe”, “Bir Hastanın Rüyalari”, düşler, sanrılar, yumağıdır. “Yegâne çare ölümdür.”

Öykülerdeki kahramanlar yer yer Raskolnikof’u çağırıştırır. “Otuz Yıl Sonra”da erkeğin geçmişte “Evet, büyük işler yapacak insanlar kalpsiz ve merhametsiz olmalıdır” demesi işlenecek günahlara dair bir Raskolnikof yüceltmesidir. Yine öyküdeki kadının mezardan çıkma imgesi de “Suç ve Ceza”nın sonlarında Raskolnikof’un, Lazarus’u anmasına bir gönderme gibi durur. Bir de “Hücredeki Adam”la şöyle bir aynılıkları vardır: “Hücredeki adam”, karısını arkasından ensesine bıçak saplayarak öldürür. “Otuz Yıl Sonra” öyküsünde de kadın, evden ayrılışı anlatılırken “mademki gitmek istiyorsun git cevabın beni bir yıldırım gibi çarptı. Kaburga kemiklerimin arasında sanki bir çelik zenberek sıkışmıştı.” der, peşinden gelen satırlarda kadının ölmüş olduğunu öğrenmemiz, buradaki çelik zemberek benzetmesinin gerçekte saplanıp duran bir bıçak olduğu izlenimi verir. Adeta Adem’in kaburga kemiklerinden yaratılan kadından, ölümle sunulan hayatın iadesi istenmektedir. Zaten “Zürriyet”te erkek kadını değil, kendisini hayat veren olarak görür.

Üçüncü kitap “Öğretmen Gafur”, 1953’de yayınlanır. Önceki kitabın basıkı tarihi 1950 olduğuna göre “Öğretmen Gafur” 1950’de Manisa milletvekili olarak meclise giren Ağaoğlu’nun, başbakan yardımcılığı ve çalışma bakanlığı yaptığı dönemin ürünüdür. Kitapla aynı adı taşıyan “Öğretmen Gafur” öyküsü “Strazburg Hâtıraları”ndan sonra otobiyografik yönelimleri barındıran bir kitaptır. Yazar, aynı adı taşıyan öyküde, yaşadığı toplum için bir şeyler yapmak isteyen, bunun için “cemiyetimizin bütün hastalıklarını ortaya koyacağı.” bir roman yazmaya başlayan gayretkeş bir insanı anlatır. Ne yazık ki bütün Samet Ağaoğlu tipleri gibi onun da marazi bir tarafı vardır: Paranoya. Tabii bu kişi Samet Ağaoğlu değildir, yalnız Türkiye’de toplumu değiştiren erkin hiçbir zaman aydınlar olamadığını görünce, siyasi otoritenin başarısını arzulayan bir başbakan yardımcısı düşünmeden edemiyorum. Ama şunları söyleyen Ağaoğlu’nun ta kendisidir: “Birazdan karanlık çökecek. Bu sizlerin dalmanız için bir işarettir. Benim için ise ruhumun bütün ışıklarının yanacağı an geldi. Artık hepsi benim olan Çin’den Türkistan’a, Türkistan’dan Efgan’a kadar olan ülkelerde dolaşabilirim!”

“Öğretmen Gafur” kitabını otobiyografik yönelimleri gösteren bir başka öyküde “Babam” öyküsüdür. Öykü, yazarın babası olan bir Ahmet Ağaoğlu serencamıdır. “Bir İntihar öyküsü”, “Otuz Yıl Sonra” öyküsünde başlayan erkeğin, kadını öldürmesi temasının tekrarıdır. Gerçi sonunda tabancayı ka-

dının eline aldığını anlıyoruz: Öyküdeki kadın, Ağaoğlu'nun başka öykülerde tekrar ettiği gibi “Sessiz, sedasız ölmek!” istememektedir. “Ahmet Sâi'nin Vicdan Azabı”, bugün öyküde artık modası geçmiş gibi görünen nasihat etme, kıssadan hisse verme imkânlarını zorlar. Ahmet Sâi, geçmişte yaptıklarından ötürü kâbuslarla geçen bir gecenin sabahında tövbekâr olmuştur, “hayatında yeni bir devir baş”lar. Ağaoğlu, “Büyük Aile” kitabında “Ahmet Sâi'nin Korkuları” adlı bir başka öykü ile aynı kahramanın ölüm ve yaşama dair düşüncelerini anlatmaya devam eder. “Büyük Aile”de taşradan İstanbul'a göçen bir ailenin mahvını anlatır. “Sağır Yalı”, Ömer adlı bir gencin “kulakları sağır, dilsiz bir insanı temsil eden bir heykele benzet”tiği bir yalıya girmesini, orada “Bu evde yaşamış insanların müşterek kalbi olabilir miyim” düşüncesi etrafında başlayıp şekillenen yer yer çatallanan ruh hallerini anlatır.

Samet Ağaoğlu, 1958'de “Babamın Arkadaşları”nı yayınlar. Anı. 1960'da 27 Mayıs askeri müdahalesinde tutuklanıp hüküm giyer. 1964'de yayınlanan “Hücredeki Adam”, Yassıada ve Kayseri hapishanelerinde yazdığı öykülerdir. Aynı yılda affedilerek serbest bırakılmıştır. “Hücredeki Adam”la birlikte ruh çözümlemelerine daha çok yer verir. Önsözde “Ben şimdiye kadar hikâyelerimde kendimle başka insanlar ve eşya arasındaki ilgileri ele aldım. Halbuki insanın bir de kendi kendisiyle, kendi ruhu, dimağı, hisleriyle ilgileri var.” der. Ama sanki daha çok ruh sağlığı gittikçe bozulan bir adamla karşılaşırız “Hücredeki Adam”da.

“Hücredeki Adam”da yaşadıklarından etkileşim de mümkündür: İhtilal olmuştur. Arkadaşı ve Türkiye'nin başvekili asılmış, Ağaoğlu, “Hücredeki Adam” gibi ömürboyu hapse mahkûm edilmiştir. Bu arada, “Hücredeki Adam”ın cinayetten dolayı bir yıl ömürboyu hapse mahkûmiyeti ile kendisinin siyasi mahkûmiyeti arasında belki acı bir tebessüm göndermesi yaptığı gözardı edilmemelidir. Bunu biraz da Ağaoğlu'nun, yazarın hayatının anlatıma dahil edilmesiyle roman oluşacağı düşüncesinden yüz bularak yapıyorum.

“Onlardan Bazıları”, “Ben âdi bir mahkûm değilim.” dediği anısal bir hapishane anlatımıdır. Ağaoğlu, kitabın diğer öykülerinde ise, “Bir Gece Yarısı”nda, yalnızlığı anlatır. “Öğretmen Gafur”daki gibi onun da bir zamanlar yazmayı düşündüğü bir piyesi vardır. “Üç Kişi Arasında” bir baba oğul öyküsüdür.

“Katırın Ölümü” kitabına gelince, Ağaoğlu, öykü yazımının sonuna yaklaştıkça öykü kişileri müminleşir. “Martılar”da Yassıada hapishanesi gibi bir hücrenin penceresinden martılara bakan adam, martıları Allah'ın varlığına delil olarak görmeye başlar. Diğer öykülerdeki, “Neden Allah kaderimi böyle çizdi?” diyen kader mahkûmlarının; “Biliyorsun, kadere, onunla ilgili her-

hangi bir şeye inanmam.” Ömer’lerin yerini bu adama bırakmıştır. Allah’a teslim olur. “Allah insan hayalinin yarattığı bir kavram değildir” der. “Ridimet Nüklüm Telada” öyküsünde “İnsanları seveceksin diyorlar. Güzel, ama hangi insanları? Bir kere ölecek insan sevilmez. Mademki hep öleceğiz, o halde hiç kimseyi sevmeyeceksin. Ta insanlar ölümsüz bir medeniyet kuruncaya kadar.” Denmesi, Ahmet Sâi gibi insanın ölümsüzlüğü arzulamasından öte bir şeyleri söyler: Ölümsüz olanı arayışı....

“Ridimet Nüklüm Telada”, yani Adalet Mülkün Temelidir, toplum, yönetim, düzene ilişkin bir şeylerin ilk defa açıkça söylendiği bir öyküdür. Öykü, anlatıcının, doğduğu topraklardan batıya sürgüne gönderilen bir adamın anlattıklarını dinlemesiyle başlar. Sonra anlatıcı, çalıştığı iş yerlerinde, hastanede ve fabrikada tanık olduğu haksızlıkları birer birer anlatır. Fabrikadaki sendika başkanından yola çıkarak haksızlık yapan idarecilere firavun der. “Cemiyetin idaresi nasıl olursa olsun, sosyalist, milliyetçi, liberal, komünist, bunların hepsinde Firaun koltuğunda oturanlar” bulunmaktadır. Öykünün sonunda anlatıcı da bir haksızlığa uğrayıp hapse düşer.

Ağaoğlu, “Ridimet Nüklüm Telada”, öyküsünde hasta bir çocuğun halini resmedebilse resmin adını “Şikayet” koyardım der. “Şikayet”, Ağaoğlu’nun “Bütün Öyküleri”ni özetleyen bir sözcük. Yeterli de. Biraz, Tanrıtanır Thomas Bernhard...

1967’de “Sovyet Rusya İmparatorluğu”, 1968’de “Arkadaşım Menderes”, 1972’de “Marmara’da Bir Ada”, ardından “Demokrat Parti’nin Doğuş ve Yıkılış Sebepleri” yayınlanır.

Bu yazı daha etraflı, derli toplu yazıla bilinirdi. Ne ki yeterince geç kalınmış, bir buçuk seneyi bulmuş “Bütün Öyküleri”n YKY’de yayınlanması. Elimde 1961 tarihli “Karikatür Mecmuası”nın 12. sayısı var, Yassıada’da yargılananlarla sayfalarca alay edilen. Orada Samet Ağaoğlu karikatürüne şu mani yazılmış:

*Yumuşaktır elleri,
Tuti gibi dilleri,
Başka diyarda yoktur,
Yurdumun güzelleri.*

Ama “Bütün Öyküleri”ndeki güzel Türkçe’yi, düzgün anlatımı gördükçe, şımarıklık yapan karikatürcünün eğer hayatta ise bugün o sözleri olumlularak okuduğumuzu bilmesini isterim. 🍀

MAHMUT BABACAN

SAİT FAİK'İN "KAMERİYELİ MEZAR" ÖYKÜSÜNE YAŞAM-ÖYKÜSEL BİR YAKLAŞIM

Sait Faik'in biyografisine ilişkin eserler incelendiğinde, "siroz" hastalığına yakalanışı ve bu nedenle doktorlar tarafından konulan "içki yasağı" gibi olayların başlangıcı olarak 1945 yılı ortalarına rastladığını görürüz. Bu gibi sağlık sorunları yazarı oldukça etkilemiş, iyice yalnızlığa sürüklemiş ve yazar ölümü daha çok düşünmeye başlamıştır. Bu yüzden de yazar, çevresiyle uyumsuz, karamsar bir bakışla hayatı sorgulamaya başlar. Ölüm, onun kafasını epeyce meşgul etmekte, ölümle yaşamak arasında ikileme düşünmeye neden olmaktadır. Aynı zamanda insanlardan, toplumdan da kaçmaktadır. Sait Faik'in artık aydınlık bir gelecek umudu da kalmamıştır. Yine bu yüzden aldığı Beyoğlu çevresini bırakır, zamanının çoğunu Burgazada da geçirir, nadiren İstanbul'a iner.

Hemen hemen aynı tarihlerde kaleme aldığı *Lüzumsuz Adam* öyküsünde yazar: "Her insandan korkuyorum. Kimdir bu sokakları dolduran adamlar? Bu koca şehir, ne kadar birbirine yabancı insanlarla dolu." cümleleriyle bu gibi duygularını dile getirir.

İşte bu çalışmamızda, yazarın yukarıda söylemeye çalıştığımız ruh hali ile kaleme aldığı inandığımız *Lüzumsuz Adam* isimli öykü kitabında yer alan "Kameriyeli Mezar" öyküsünü ele alacağız. Bu öyküde yer alan olayları; yüzeyde görünen insan ilişkileri ve duygularını yorumlamak ve açıklamaya girişmeksizin öykünün dil bakımından nasıl kurulduğunu, başka bir ifadeyle öykünün görünmeyen iç yapısının nasıl oluşturulduğu ortaya koymaya, ayrıca da öyküde yer alan kimi kelimelerin (gösterenin) metin içindeki göstergesini ve yazarın hayatındaki göstergelerini anlamaya çalışacağız.

Burada amacımız öykünün bir yorumunu değil, dil bakımından nasıl kurulduğunu, öyküde yer alan her kelimenin (gösterenin) metin içindeki göstergesini ve yazarın hayatındaki göstergelerini ortaya çıkarmaktır. Bir başka deyişle metinle, metinde olmayan ve söylenmeyenle bağlantılarını kurmaktır. Bununla birlikte metindeki kimi sözcüklerin yazarın hayatındaki göstergeleri ve anlamları da bulunmaya çalışmaktır.

1) Olay Örgüsü:

Anlatıcı-yazar, sahile martı yumurtası toplamak için gittiği bir gün yol üzerinde bulunan mezarlığa girer. Mezarlıktaki kameriyeli mezar dikkatini çeker. Mezar başındaki taşta yer alan yazıdan Hüseyin Avni isimli birine ait olduğunu öğrenir. Hemen yanındaki boş mezarın taşında da burasının Ayşe Hüseyin Avni'ye ayrılmış olduğunu öğrenir. Henüz mezar boş olduğu için, anlatıcı-yazar Ayşe Hüseyin Avni'nin yaşamı hakkında çeşitli tahminlerde bulunur ve hayaller kurar. İlk olarak onun; eşinin ölümünden sonra Konya'ya gittiğini orada İhsan adlı bir beyle evlendiğini düşünür. İkinci olarak onun İzmir'e gittiğini ve orada hiç evlenmeden öldüğünü düşünür.

Anlatıcı mezarlıktan çıkarken bir başka mezar taşındaki yazıyı okur. Bu taşın üzerinde "Muhlis Gelincik-Burgaz Posta Müdürü"yazar. Anlatıcı bir süre düşündükten sonra Muhlis Beyi tanıdığını hatırlar ve onunla ilgili bildiklerini Hüseyin Avni ile karşılaştırarak anlatır.

Anlatıcı mezarlıktan çıktıktan sonra sahile gider ve oradan kırka yakın martı yumurtası toplar. Birkaç gün sonra gittiği gazinoda üç kadının aralarında geçen konuşmalardan Ayşe Hüseyin Avni'nin yaşadığını, hiç evlenmediğini ve ölen kocasına sadık bir yaşam sürdüğünü öğrenir. Bunun üzerine anlatıcı, Hüseyin Avni Beyin öldükten sonra bile bu "unutulmamayı" nasıl becerebildiğini kendi kendine sorarak öyküyü bitirir.

2) Kişiler:

a) Anlatıcı -yazar:

Bu öyküdeki olayları yaşayan ve anlatan kişidir. Öyküde fiziksel özelliği hakkında hiçbir şey belirtilmemiştir. Öyküde verilen birkaç özelliğini de, örneğin martı yumurtası yemeyi ve içki içmeyi sevdiğini kendi ifadesinden öğreniyoruz. Ayrıca anlatıcı zengin, paralı insanlardan hoşlanmamaktadır. Bunu da "Ama seni hiç merak etmiyorum Hüseyin Avni Bey. Zengindin, iyi yaşadın, sevdin, sevidin, öldün, gömüldün, olacak oldu yani!" (s.79) sözünden anlıyoruz.

Anlatıcı aynı zamanda yalnızlığı seven, çekingen biridir. Bunu öyküde söylediği şu sözden anlıyoruz: "Kim bu Ayşe Hanım? diye sorayım şu hanımlara diyordum. Soramayacaktım ya, bereket versin üçüncü hanım sordu." (s.81)

b) *Hüseyin Avni Bey*: Hakkında verilen bilgileri anlatıcıdan ve mezar taşından öğreniyoruz. 1921 yılında ölmüştür. Burgaz Ada da sahile bakan bir mezarlıkta, kameriyeli bir mezarda yatmaktadır. Genç yaşta ölmüş; zengin olmakla birlikte şair ruhlu biridir. Ayrıca karısı Ayşe tarafından büyük bir bağlılıkla öldükten sonra bile sevilen biridir.

c)- *Ayşe Hüseyin Avni*: Hakkındaki bilgileri ve düşünceleri hem anlatıcıdan, hem de öykünün sonunda ortaya çıkan üç kadından öğrenebiliyoruz.

Hüseyin Avni'nin mezarının yanı başında duran boş yerdeki mezar taşından eşi olduğunu anlarız ve anlatıcı da mezarın hâlâ boş olmasından dolayı onun henüz hayatta olduğunu düşünür.

Ayrıca öyküde aralarında konuşan üç kadın da Ayşe Hanım'ın yetmiş yaşında ve yirmi altı yıl önce ölmüş olmasına rağmen kocasına hâlâ büyük bir sevgi ve saygıyla bağlı yaşlı biri olduğunu söylerler.

d) *İhsan Bey*: Anlatıcı-yazarın Ayşe Hüseyin Avni'nin ikinci eşi olabileceğini düşündüğü biridir.

e) *Muhlis Gelincik*: 1880- 1932 yılları arasında yaşamış Burgazada posta müdürüdür. Hakkındaki bilgileri anlatıcının söylemlerinden alıyoruz: Muhlis Gelincik, “Zayıf, kibar, çelebi bir adamdı. Her zaman “kahverenkli” giyerdi. Uzun, mahzun, kibar bir yüzü vardı. Kınalı'ya bakan burundaki kanepeye oturur güneşin batışını seyrederdi. Genç bir karısı vardı. Dinç adamdı. Daha yaşayabilirdi. Karısı yüzünden öldü derler.” (s.80) Yazarın Burgazadadaki sahil mezarlığında yatan Muhlis Gelincik'e öyküde yer vermesinin asıl amacı zengin Hüseyin Avni Bey'e zıtlık oluşturmak istemesidir.

Ayrıca öykünün ilk cümlesinde adı geçen bahçıvanla Ayşe Hüseyin Avni'yi tanıyan ve hakkında bilgi veren üç kadın öyküde son iki paragrafında yer alan adı geçen diğer kişilerdir.

3) Mekân:

Öyküde betimlenen veya anılan mekânlar şöyledir:

a) Mezarlığa giden yolun tasviri, (ilk paragraf)

b) Mezarlığın tasviri,

1. Hüseyin Avni'nin mezarının tasviri, (4-8. paragraflar)

2. Muhlis Gelincik'in mezarının tasviri, (10. paragraf)

c) Martı yumurtalarının bulunduğu tepenin tasviri (2. paragraf)

Ayrıca öyküde Ayşe Hüseyin Avni'yi tanıyan ve hakkında bilgi veren üç kadının bulundukları gazino betimlenmemiş, sadece adı geçmiştir.

4) Özne- Zamir İlişkisi:

Şimdi de öyküdeki kişi eklerinin “gösterge”ve “gösterilen”olmaları bakımından ele alalım:

Öyküdeki cümlelerin özneleri sayı olarak “I. Tekil” ağırlıklı olarak bulunmakta, bunlardan “açık özne”olarak kişi zamiri “ben”sadece üç kez kullanılmış diğer I.tekil kişi özneleri, “gizli özne”olarak yer almaktadır:

a) ben geçtim (5. paragraf)

b) ben söylüyorum (9. paragraf)

c) ben isterdim (9. paragraf)

“Sen”, “o”, “biz”, “siz” ve “onlar” zamirleri ise açık olarak bulunmamakta, yüklemde “gizli özne” olarak yer almaktadır.

Öyküde sayıca en az-2 kez-1. çoğul kişi eki alan yüklem vardır:

a) “(biz) ne yapalım?” (9. paragraf)

b) “bahçesi güzeldir, otururuz” (14. paragraf)

5) Cümlelerarası Neden-Sonuç İlişkisi Ve Sözcük Seçimi:

Sait Faik bu öyküsünde her kelimayı bir mimar özeniyle metne yerleştirmiştir. Öyküye bilinçli bir şekilde bakıldığında yazarın belli bir sıra ve amaç (neden-sonuç ilişkisi) gözettiği anlaşılmaktadır. Yazar varlıkları betimler ve niteliklerini anlatılırken paragraf başlangıcında anlattığı konuyu, belli bir yerden sonra zıddıyla karşılaştırır. Öyküdeki paragrafları sırasıyla ele alarak bu neden-sonuç ilişkisi ve zıtlığı şöyle gösterebiliriz:

Yazar öyküye mezarlığı betimleyerek başlar. Bu betimleme sırasında yaşamla ölüm arasında gider gelir. Bu gidiş gelişleri, martılar veya yumurtalarından söz açarak sağlar. Böylece öykünün tümüne *yaşam – ölüm zıtlığı* hakim olur.

1. Paragraf: Önce arı, sinek, sinek vızıltısı, eşek nanelerinin kırmızı çiçekleri, katırtırmakları, yaban turpları v.b.’den söz açarak doğanın yeniden canlanması olan ilkbahar mevsimini sezdirir; daha sonra da mezarlıktan söz açarak ölümü anlatır.

2. Paragraf: Martılar ve martı yumurtalarından söz açarak yaşamı ifade eder.

3-4. Paragraf: Önceki paragrafta bahsettiği martı ve yumurtalarından söz açmaya devam eder. Sonra da kendi kendine “Mezarlıkta ne işim var?” sorarak mezarlık ve ölüm konusuna geri döner.

5. Paragraf: Mezar ve ölüm konusu işlenir.

6. Paragraf: Burada yazar-anlatıcı, mezarının önüne geldiğinde Hüseyin Avni Bey’den söz açarak *ölümü*; hemen yan tarafta eşi için hazırlanmış henüz boş olan mezarın sahibi Ayşe Hüseyin Avni’nin henüz ölmediği varsayımından yola çıkarak nerede ve nasıl yaşadığı hakkında çeşitli düşünceler tasarlایarak yaşamı anlatır.

7. Paragraf: Burada ilk paragrafta sözü geçen bitkiler tekrarlanır. Bunların ölüme yol açan hastalıklara karşı yararlı ve tedavi edici özelliklerinden dolayı “yaşam ve yaşama bağlılık-ölüm” zıtlığı birlikte verilmiş olur.

8. Paragraf: İnsanın ve doğanın yok edici ve ölüme neden olabilecek özelliklerinden söz açar: **9. Paragraf:** Hüseyin Avni’nin mezarının önünde

onun ölmeden önceki zengin ve müreffeh yaşantısından söz açarak ölüm-yaşam zıtlığını verir.

10. Paragraf: Yazar, her ikisi de ölmüş olan zengin H. Avni'ni karşısına fakir posta müdürü Muhlis Gelincik'i çıkartarak her iki insanın hayattayken yaptıkları, kişilik ve davranışlarını anlatarak "yaşamı"; mezarlıklarını karşılaştırarak da "ölümü" anlatmış olur.

11. Paragraf: Martı yumurtaları ve yumurta avcılarından bahsedilir.

12. Paragraf: Martı, ördek ve tepeli tavukların yaşam biçimleri karşılaştırılır. Ölümün insan yaşamının bir parçası olduğu dile getirilir.

13. Paragraf: Yazar, burada kendi kendine "*Neye bana üzüntü vermedi ölüm?*" sorusunu sorar her insan için bir gün mutlaka yaşanacak olan ölümün kendi hayatı için henüz erken olduğunu düşünerek yaşama bağlanmayı seçer.

14. Paragraf: Yazar, 6. paragraftaki Ayşe Hüseyin Avni'nin yaşantısı hakkındaki kendi varsayımlarına tamamen aykırı olarak "üç farklı kadının" anlattıklarına yer verir. Öykünün sonunda da "*Seni Hüseyin Avni Bey seni! Nasıl da bağlamışsın kadını? Bu işin sırrını da beraber gömdün gitti.*" (s.82) diyerek kimi insanlar için "ölüm" engeline rağmen, "sevgi" gibi yüce değerlerin hâlâ nasıl yaşayabileceğini ortaya koyarak yaşam-ölüm karşıtlığını vermiş olur.

SONUÇ:

Yukarıda yer verdiğimiz örnekler, öyküdeki kimi sözcük ve cümlelerin yazarın yaşam-öyküsel göstergelerini oluşturmaktadır.

Bu bağlamda öykü ile yazarın hayatı arasında şöyle bağlantı kurulabilir:

1- Birçok kaynaktan Sait Faik'in yaşamının belli bir süresinden sonra günlerini çoğunlukla Burgazada'da geçirmeye başladığını biliyoruz. Bu öyküdeki olay da Burgazada'da geçmektedir.

2- Öyküde anlatılan olay 1946-1947 yıllarında geçmektedir. Biz bu yargıya; yazar-anlatıcının Hüseyin Avni'nin mezar taşında ölüm tarihi olarak 1921 tarihini okuması (4.paragraf); öykünün ilerleyen satırlarında da Hüseyin Avni'nin genç yaşta ölmüş olduğunu ve ölümünün üzerinden "yirmi altı sene geçmiş" olduğunu söylemesinden (6.paragraf) anlıyoruz. Böylece (1921+26= 1947) tarihine ulaşmış oluyoruz.

1946-1947 yılları yukarıda da anlattığımız gibi Sait Faik'in hayatında çok önemlidir. Sait Faik, hastalığının etkisiyle ölüm korkusunu bu dönemde yoğun olarak yaşamıştır. Bu öyküsünde olduğu gibi yaşam-ölüm ikilemi arasında kalmıştır.

3- Sait Faik, her ne kadar zengin bir ailenin çocuğu olsa da hiçbir zaman zengin gibi davranmamıştır. Fakir insanlarla birlikte olmaktan özellikle de

balıkçılarla birlikte vakit geçirmekten büyük bir zevk almıştır. Bu öyküsünde deniz, martı, martı yumurtalarından sıklıkla söz açması ve özelliklerini en ince ayrıntısına varıncaya değin anlatması onun balıkçılarla sürekli birlikte olmasına bağlayabiliriz.

4- Hastalığından dolayı doktor ve arkadaş çevresinin ona perhiz uygulamak istemesi çerçevesinde içki yasağı konulması onun içkiye olan özlemini tam tersine arttırmıştır. Bu öyküde de yazar-anlatıcı, “kameriyeli mezar”ın bulunduğu yeri mezarlık olmasına bakmaksızın “hani oturup rakı içmek için fevkalade bir yer” diye nitelemesi bunun en güzel kanıtıdır. ❧

KAYNAKÇA

- ABASIYANIK, Sait Faik. *Lüzumsuz Adam*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2004.
 ÇELİK, Yakup. *Sait Faik ve İnsan*. Ankara: Akçağ Yayınevi, 2002.
 ERDEN, Aysu. *Kısa Öykü ve Dilbilimsel Eleştiri*. İstanbul: Gendaş Kültür Yayınları, 2002.
 KAVAZ, İbrahim. *Sait Faik ABASIYANIK*. İstanbul: Şule Yayınevi, 1999.
 KUTLU, Mustafa. *Sait Faik' in Hikâye Dünyası*. İstanbul: Dergah Yayınları,?
 LEKESİZ, Ömer. *Yeni Türk Edebiyatı Öykü*. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 1997, 1. Cilt.
 MORAN, Berna. *Edebiyat Kuramları Ve Eleştiri*. İstanbul: Cem Yayınevi, 1994.
 NACI, Fethi. *Sait Faik' in Hikâyeciliği*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2003.
 UYGUNER, Muzaffer. *Sait Faik ABASIYANIK*. Ankara: TDK Yayınları, 1983.
 YILMAZ, Engin. *Sait Faik'in Sakarya'sı*. İstanbul: Değişim Yayınları, 2002.

TUFAN ERBARIŞTIRAN

GÜLSEREN ENGİN'İN ÖYKÜCÜLÜĞÜ “KAÇIŞ DÜŞLERİ”

Günümüz insanının sıkça karşılaştığı sorunlardan biri de, tekdüzeliktir. Uzun yıllar süren evliliklerin/aşkların birçoğu başlangıçtaki heyecanını yitirmektedir. Coşkunun yerini yılgınlığın alması ister istemez dramatik sonuçlar doğurmaktadır.

Gülseren Engin ‘**Kaçış Düşleri**’ adlı öyküsünde aynı konuyu işliyor. Yazar bununla da yetinmiyor, bireyin yaşam kulvarındaki yerini saptamaya çalışıyor. Günlük yaşamın içindeki sıkıntıları, bireyin ‘karşısındakiyle’ olan sorunlarını dolaylı yoldan sorguluyor. Öykünün daha ilk paragafında önemli ipuçları buluruz.

“Terliklerini giyiyor, yüzüme bile bakmadan mutfığa giriyor. ‘Ne yemek var?’ ‘Bu kısa başlangıçtan bile anlıyoruz ki, mutfığa giren erkektir ve klasik bir anlayışla davranmaktadır. Karısıyla akşam yemeğini özdeşleştirmiştir. İkinci paragrafta şunları okuyor. “Yanıtlamamı beklemeden tencerenin kapağını açıp bakıyor. Bir şeyler homurdanarak salona geçiyor. “Bu tümceler en azından öykünün girişi üzerine bilgi sahibi olmamızı sağlıyor. Evli olan bu çiftin belli ki sorunları vardır. Erkek kahraman işten yorgun dönmüştür ve aklı sadece yiyeceği yemektedir. Erkek böylesine duyarsız davrandığına göre..

Öyküde kadın-erkek ilişkisinin görünmeyen boyutunu aralara serpiştiriyor. Tüm bunlar mercek altına yatırılıyor.

Gülseren Engin, birçok öykücünün aksine güç olanı yeğliyor, düşlerin/fantezilerin yolunda değil, okura somut bir şeyler vermenin peşinde koşuyor. O’nun öykülerinde toplumun değer yargılarını, geleneklerini, Anadolu kadınının temel sorunlarını buluruz. Kadının ‘yeri’ neresidir sorusundan çok, kadın ‘nerede’ olmalıdır sorusunu dile getirir. Feminist bir bakış açısından daha düzeyli ve bilinçli bir yaklaşımla kadını tanımlamaya çalışır. ‘**Kaçış Düşleri**’nde ‘ise, bir evliliğin çatırdamasını ve bunun gizli nedenlerini önümüze seriyor. Edebiyatın sadece edebiyat olmadığını imliyor.

Bu öyküsünde kadın-erkek ilişkisini kendine özgü bir bakış açısıyla yansıtıyor. **Bireyin yılgın/kırılgan duygularını ve onun yaşamını doğrudan anlatmayı yeğlemiyor. Aynı bireyin soğan zarını ayıklar gibi ruhunun**

derinliklerindeki sorunları tıpkı bir kazıbilimci duyarlılığıyla ortaya çıkarmaya çalışıyor. Şu tümce ne kadar anlamlıdır. *“Birlikte geçirdiğimiz zaman öyle uzun geliyor ki bana, sanki asırlardır birlikteyiz.* “Kadının böylesine yitik duygular yaşamasına, acı dolu itiraflarına gerekçe nedir? Hiç kuşku yok ki, uzun yıllardır süren birlikteliklerin kendini yenilememesi, başladıkları yerde kalması, bir yerden sonra her şeyin ‘alışkanlıklara’ dönüşmesine yol açar. Öyküdeki karı-koca birlikte televizyon bile izleyememektedir. Bakın işin ucu nereye kadar varmaktadır. *“Yıllardır süregelen gizli bir çekişme bu aramızdaki. Ben, güzel bir plak dinlemeyi yeğlerken o, televizyonu yirmi dört saat açık tutmak ister. Önemli olan, evde, bizim dışımızda bir görüntü ve sesin sürekliliği. Sanki benimle baş başa kalmak istemiyor hiç.”* Bu tümceler ilk başta dramatik gelse de, işin iç yüzüne indiğimizde sosyolojik bir sorunla karşılaşırız. Kendini yenile(ye)meyen birçok ilişkinin bu anlamda kısır içsel bir döngü yaşadığını, heyecan yerine bunalım ürettiğini yakın çevremizden biliriz. Yazarın gizlice dile getirmek istediği de budur zaten. Kadın ve erkek birlikteliğinin görünmeyen yönünü, temeldeki karşıtlığını, sorunların gerçek nedenlerini edebi bir metin ile ulaştırmak istiyor okurlarına. Çağımızın toplumsal bir sorununu dile getiriyor.

Öyküde geniş bir yer tutan monologlar ise, tam anlamıyla ruhsal derinliğin kaosunu yansıtmaktadır. Son yıllarda okuduğum öykücüler içinde beğendiğim bir isim daha var. Bu yazarın ismi, Ayşe Sarısayın. O’nun öykülerinde felsefi katmanlar, zengin tragedyalar bulunuyor. Mitolojik bir anlatımın içsel sarkmalarını yaşatır bize. Gülseren Engin ise, felsefi derinlikten çok sosyolojik ve toplumsal değerlere eğilir, öykülerini bu doğrultuda yazar. Söz konusu öyküsü günlük yaşamdan bir karı koca kavgasını alıp, o kavganın arka fonunu tamamlayan esas unsurlara yelken açar ve düşünsel derinlikli tartışmalar yaratır. İşte yazarı özgün yapan budur. Sıradanlığın arkasındaki karmaşa ve bunalımın baş gösterdiği, sivrildiği nedenselliği yakalamak ve okurlarıyla paylaşmak! Varoluşun edimsel özümsemesidir okuduklarımız. Bu bağlamda epistemolojik katmanların, düşünsel uç vermelerin görüntüsüdür öyküdeki konunun gerçek adı.

Gülseren Engin, kurduğu tümcelerde öyküdeki temel yaptırımları bilinçli bir serpiştirmeyle okura yönlendirir. Nitekim az önce alıntısını okuduğumuz tümcelerde şu sözler vardı. *“Yıllardır süregelen gizli bir çekişme bu aramızdaki.”* Karı koca arasındaki sıradan gibi görünen, basit, ama derine inildiğinde hayli ürkütücü sorunların bulunduğu bir kompleks yatmaktadır. Birbirini yıllardır tanıyan iki insan böylesine anlamsız, önemsiz bir konuda niçin kırar, incir. Öykünün devamında bunun gerekçelerini öğreniyoruz. Yazarın özgün anlatımı sayesinde kendimizden de bazı gerçekler buluruz. “Ben’in” öznelliğindeki uzamsal sorunsallık, kendine ait bir yerin kimlik-kişilik çatışkısı ve bera-

berindeki soyut-somut açılımlar... Bunların hepsi kavramsal konumdan çıkıp, toplumsal anlayışın perde arkasındaki 'sızıntıyı' yakalamaya yöneliktir.

Öykü içindeki anlatım salt edebiyat yapmaya yönelik değildir. Yazarın düşünsel derinlikli yazdığı monologlar bireyin kendisini tanımaya yarayan anlamlar içermektedir. Birey kendini sorgular, yaşamını, ilkelerini, felsefesini yeniden anlamaya çalışırken hep aynı sorunla karşılaşır. 'Ben' ve yenilenme istenci. Her ikisi de bireyin olmazsa olmaz diyeceği değer yargısıdır. Yazar bunun ayırında olmalı ki, şu sözleri yazmıştır. "*Neden korkuyoruz ? Neden bakmıyoruz birbirimizin gözlerine? Derinlemesine, içten bir bakışla. Görmekten kaçındığımız ne? Giderek yozlaşan, giderek sıradanlaşan kişiliğimizi keşfetmek korkusudur bu.*" İşte yazarın özgün yaklaşımı burada başlıyor. Bir öyküde günlük yaşamdan yola çıkılarak varılan en uç nokta bu olabilir ancak.

Basit, sıradan bir evliliği evrensel boyuta taşıyor. Karı koca kavgasını sosyolojik bir bakış açısıyla edebiyata konu ediyor. Sözümlü kanıtlayan bir tümce daha okuyalım. "*Oysa yıllar, birbirimize değmeden yatma becerisini çoktandır kazandırdı bize, yine de kavgaya geceleri özel bir çaba harcarız buna.*" Şimdi düşünelim bir kez, bedenleri değmeden yatmayı öğrenebilen bir karı koca var ve cinsellik dahil hiçbir sıcaklık kalmamış (içlerinde) birbirlerine karşı. Hoş, yazarın da hakkını yemeyelim doğrusu. Kurduğu tümceler ile hem metin içinde yolumuzu bulmamızı sağlıyor, hem de öykünün sürekliliği açısından akışkanlık yaratıyor. Hemen imleyelim ki, metnin boşlukları çok fazla yok. Bunun nedeni ise, okurun katılmasını gerektiren nedensellik/sorunsallık unsurlarının çatışkıya yönelik anlamsal ifadesidir. Okur genel bir yaklaşımla konuyu değerlendirecektir. Genel özele inecektir. Başka deyişle tündengelim metodu uygulanacaktır.

Öykünün bir başka özelliği ise, tek taraflı değil, her iki tarafın bakış açısını yansıtmada yatıyor. Yazar belki yansız kalmak adına, belki de yazdığı öyküye biçim ve özgünlük katmak adına yaptığı bir farklılık var. Kadın ve erkeğin kişisel açıdan karşılıklı düşüncelerini monologlar halinde yansıtıyor. **Her iki kahraman da kendi haklılıklarını içsel sarkmalarla, düş kırıklarıyla, kaotik bir yapıda mırıldanıyor.** Tümcedeki son sözcüğü bilinçli olarak kullandım. Çünkü, her ikisinin itirazları bir yerden sonra itirafa dönüşüyor. Kadın ve erkek de kendi haklılıklarını kendilerine anlatmakla dışı vurmayı gizliyorlar. Belki de bunu umuyorlar.. Temelinde itirafların gizli kaldı-

ğı, sözün iletmekten yoksun olduğu bu monologlar yazarın ustalığından kaynaklanıyor. Bakın öykünün sonundaki şu sözlere. “*Oysa hiçbir şey sonsuza kadar yaşamıyor. İnsanlar, dünya kuruldu kurulalı birbirine benzer aşk, heşecan ve acıları yaşıyorlar. Daha önce benzeri yaşanmamış hiçbir duygu yok. Her insan, kendi kişisel özelliklerini katıp biraz çeşitlendiriyor, renklendiriyor, o kadar.*”

Gülseren Engin, monolog ağırlıklı yazdığı öyküsünde kadın-erkek ilişkisini toplumsal bir bakış açısıyla irdeliyor, metinde yer alan iki kahramanın kişilikleri ise, birbirini tamamlayan bir örgüyü andırıyor. Yazar böyle yapmakla benzer kişiliklerin yaratacağı etkiyi gösteriyor aslında. İpe atılan düğümlerin tek bir amaca yönelik ayrıntısal bir ‘izidir’ öyküdeki kişilik örtüşmesi. Öyküdeki kadın ve erkek fiziki olarak çok fazla tanıtılmaz, okurun gözü önüne getirilmez hiç. Bunun nedeni ise, iki kahramanın özel değil genel anlamda bütünlük oluşturmalarıdır. Öyküyü okuyan herkes kendince bir şeyler katar, yorumlamaya çalışır.

Gülseren Engin, bu öyküsünde toplumsal bir bakış açısıyla (yakından ve gerçekçi) yaklaşarak, okuru çok fazla yönlendirmeden kadın-erkek ilişkisini nesnel bir gözle irdeliyor. Yazarın anlatımı yalın, okuru yormayan, ama onu bir yandan da düşünmeye davet eden, bu anlamda yer yer kışkırtıcı bir özelliğe sahip. Düşlerin/fantezilerin yaşanmadığı, gerçeğe yakın bir anlatımla sürrekli okunabilecek bir öykü, ‘**Kaçış Düşleri.**’ ❧

HİLMİ UÇAN

YAŞADIĞI GİBİ YAZAN, YAZDIĞI GİBİ YAŞAYAN
BİR ÖYKÜCÜ: MAUPASSANT

Maupassant'ın yazın yaşamında şiir, masal, tiyatro da var. Ama O, öyküde ustadır. 1850-1893 yılları arasında 43 yıllık bir ömrün son 10 yılına yüzlerce öykü ve iki önemli roman sığdıran Fransız öykücünün, söylemek bile fazla, dünya öykü tarihinde önemli bir yeri var. Türk öykücülüğü üzerinde de konuşmaya başladığımız andan itibaren hemen “öykümüzün iki ana damarı vardır: Biri Çehov, diğeri Maupassant” diye söze başlarız. Hemen hemen bütün öyküleri Türkçe'ye kazandırıldı diyebiliriz. Yayınladığı romanları da (*Bir Hayat, Güzel Dost...*)Türkçe'ye çevrildi. Günümüzde öykü, Maupassant öyküsünden çok farklı boyutlar kazandı. Anlatı tekniği çok değişti. Ama Maupassant 110 yıl sonra yine okunuyor, kitapları tekrar tekrar yine basılıyor. Yaşamöyküsü ile ilgili Fransa'da birçok kitap yayınlandı. Bunlardan biri de Türkçe'ye çevrildi, Hece Yayınları arasında okuyucuya sunuldu: “**Maupassant / Fransız Edebiyatının Özgür Tayı**”¹.

Maupassant

Maupassant'ın yaşamöyküsüne bakıldığında insan, ‘yazdığı gibi yaşamış, yaşadığı gibi yazmış’ demekten kendisini alamıyor. İnsanın insanı, evreni, nesneleri nasıl gördüğü, nasıl anlamlandırdığı bakış açısı ile, niyet ile çok yakından ilgili. Bakış açısının oluşmasında da ailenin, toplumsal ve entelektüel çevrenin önemi büyük.

Guy de Maupassant'ın ailesine bakacak olursak, baba Gustave Maupassant evine bağlı bir erkek değildir. Çekici, zarif, birçok kadını etkileyebilecek kadife bakışlı bir erkektir²; gönül eğlendirmek için kadın peşinde koşan bir kişidir. Oğul Maupassant'ın entelektüel yaşamında ise annesi Laura'nın önemli bir yeri vardır: Maupassant, annesiyle birlikte 18. yüzyıl yapımı bir villada yaşar. O'na *Bir Yaz Rüyası, Macbeth*, Flaubert'in *Salambo* gibi eserlerini yüksek sesle okuyan annesidir. Flaubert ile O'nu tanıştıran kişi de annesidir ve annesinin Flaubert ile beraberliği, yakın bir arkadaşlığı vardır. Yaşamöyküsü ile ilgili adını andığımız kitaba bakacak olursak, Maupassant'ın Flaubert'in oğlu olduğu bile ima ediliyor. Troyat'ya göre Maupassant'ın da

“piçlik konusuyla kafası karışıktır. Öykülerinin birçoğunda terkedilmiş ya da evlat edinilmiş zina çocuğunun yaşamını, gayri meşru bağ korkusunu, gerçeğin araştırılmasını, çaresiz isyanları, yasal olmayan babanın kıskançlığını ve suçlu kadının dramını işlemiş”tir³.

Maupassant’a “özgür bir tay gibi isteğine göre yaşama”⁴ izni veren yine annesidir. Laura, Gustave ile evlenmeden önce, entelektüel açıdan bu insanın kendisini tatmin edip edemeyeceğinden kuşkuludur. İtalyanca ve İngilizce bilen, edebiyat tutkunu, Şekspir hayranı bir kadın Laura. Karakter olarak da “kibirli, seçkin kişilerle iletişim kurmak isteyen”⁵ birisidir. Soylu biriyle evlenmek ister. Evleneceği Gustave Maupassant ise soylu değildir. Soy kütüğünü araştırmasını ısrarla ister. Bir soyluluk ünvanı bulunur ve Laura bundan sonra Gustave ile evlenir. Doğan çocukları da Henry-René-Albert de Guy de Maupassant adıyla nüfus kütüğüne yazılır.

Fakat bu evlilik yürümeyecektir. Uzun kavga ve gürültülerden sonra evlilik yıkılır. Laura nafakayı hak eder ve ayrılırlar. Maupassant babasına hiç de kin duymaz. O’na göre her evlilik yıkılmaya mahkumdur. Maupassant bir erkeğin “gece gündüz bir kadınla yaşamak zorunda” olmadığını düşünür. Babasını anlayışla karşılar. Babası için, biraz da hoşlanarak, “bencil çapkın”⁶ der.

Maupassant, yazdıklarını Flaubert’e götürür. Flaubert titiz bir kişidir ve eleştirilerinde hiçbir şeyi gözden kaçırmaz. O’nun öykücülüğünde ve romancılığında en büyük katkı Flaubert’e aittir. Annesi şöyle diyecektir: “Oğlumu romancı yapan Flaubert’dir”. Oğlu dikkatli, akıllı, güçlü, sanata karşı da oldukça duyarlıdır. Bu esnada Maupassant 12 yaşındadır. Maupassant pazardan pazara Flaubert’in yanına gider, öğütlerini dikkatle dinler. Flaubert’in kendisine söylediği sözler, verdiği öğütler kalıcı bir anlatının, kısa öykünün ilk ve temel özellikleri, bir sanatçının dikkate alması gereken ilkeler olarak kabul edilebilir:

“Eğer başkalarından farklı bir özelliğimiz varsa, her şeyden önce onu gün ışığına çıkarmalıyız. Böyle bir özelliğimiz yoksa onu edinmeliyiz. (...) İfade etmek istediğimiz bir şey üzerinde uzun süre ve büyük bir dikkatle düşünmeli ve kimsenin göremediği ve söyleyemediği bir yanını görüp söylemeye çalışmalıyız. En önemsiz şeylerin bile bilinmeyen bir yanı vardır. İşte onu aramalıyız. Titreşen bir ateşi, bir ovadaki tek bir ağacı betimlerken bunların karşısına geçip başka bir ateşe ya da başka bir ağaca benzemeyen yanını bulmalıyız. İşte orijinal olabilmenin tek yolu budur”. Maupassant başlangıçta şiir yazar, lirizmde ısrar eder. Flaubert ise O’na, “sanatın her şeyden önce gözlem, berraklık ve çaba olduğunu” söyler. Bir ara bu delikanlının kendisini anlamayacağı endişesine kapılır. Önerilerini çok daha açık örneklerle çarpıcı bir şekilde dile getirir: “Kapısının önüne oturmuş bir bakkalın, piposunu iç-

mekte olan bir kapıcının veya bir fayton durağının yanından geçerken, bir bakkal ya da bir kapıcının gerek görünüm gerekse ruh haliyle diğerlerinden farklılığını öyle anlatabilmelisin ki, ben onları başka bir bakkal ve başka bir kapıcıdan ayrı görebileyim. Bir fayton atının, ondan önce geçmiş veya ondan sonra geçecek olan diğer atlardan hangi bakımdan farklı olduğunu tek sözcük ile anlatabilmelisin”.

Maupassant, başarının uzun süre sabır gerektirdiğini Flaubert’den öğrenir. “Sanatın matematik gibi olduğu, basit ama iyi sentez yapılmış öğelerden önemli sonuçlar elde edilebileceği” söylenir O’na. Zeki olmak, düşünmek, taklitçi olmamak bu yolda ilk koşullardır. Maupassant da Flaubert gibi betimlenirken sınırları zorlamaz, “gerçeğimsi” olanı yakalamaya çalışır. Sanat anlayışı hakkında bir okuyucuya kendisi de şöyle yazacaktır: İnsan, “yazabilmek için çok fazla muhakeme yapmamalı. Çok gözlem yapıp gördükleri üzerinde zihin yormalı. Doğru görebiliyorsan işte her şey orada. (...) Bir sanatçının orijinal olup olmadığı küçük şeylerde belli olur, büyük şeylerde değil. Sıradan ayrıntılara dayalı olarak şaheserler üretilebilmiştir. Önemli olan kimsenin veremediği anlamı verebilmek ve anlamda özgün olabilmektir”.

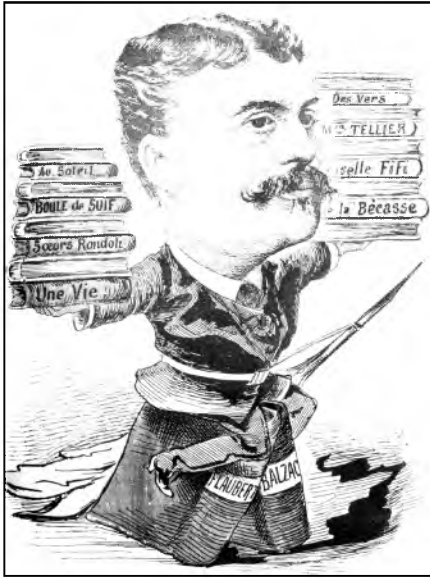
Maupassant’ı diğer edebiyatçılarla tanıştıran da Flaubert’dir. Genç yaşta yazarlar çevresine girer. Yine Flaubert’in ve annesinin önerisiyle Paris Hukuk Fakültesi’ne gider. Bu iki insan, ölünceye kadar Maupassant’a sahip çıkar, kendisine saldıranlar olursa O’nu savunurlar. Maupassant, öykülerinde de “son derece kötümser”dir⁷, kötümser bir bakış açısına sahiptir. O’nun yapıtlarında “toplumsal yaşam, aptallığın krallığıdır.” Aşktan ve dostluktan söz edecekse, bunlar, “oltanın ucuna takılan yemler”dir ancak. Toplum O’nun gözünde “sofu ve aptal bir fahişe”dir. Bu “aptallar”, güya kendilerinden daha akıllı gördükleri aptallar tarafından yönetilmeye can atmaktadırlar. Politikayı sevmez. Politika “çalışmama, eğlenmeme, düşünmeme ve yazmama engel oluyor” der.

Naturalizm, edebiyatı laboratuvar ortamına sokmak isteyen bir akımdır, olguculuk kokar. Edebiyat tarihleri Maupassant’ı Naturalistler arasında sayar ve Naturalistler solcu bilinir. Ama O kendisini ne sağcı ne solcu sayar. “Flaubert gibi O da isyankar, bireyci, anarşist bir burjuva”dır. İçinde yer aldığı, birlikte bulunduğu edebiyatçılar grubuna yakıştırılan “Zolacı Beyler” yaftasını, bu ortak ünvanı kabul etmez; akımları eleştirir, “kendimizi niçin kuralar içinde sınırlandıralım ki!” der.

Anlatılarındaki baş kişi kadın ise bu kadın güzeldir ama kötüdür, doyum-suzdur, az ile yetinmez, fahişedir; doğruyu bulmuş bir kadın ise, bu kez onu toplum rahat bırakmaz; kadın ya yalnızlığa ya yoksulluğa boyun eğer ya da intihar eder. O’nun gözünde kadın “hafif, küçümsemeyi hak eden ve dünya-

daki tek varlık nedeni erkekleri tatmin etmek olan bir yaratık”tır. Baş kişi erkek ise, bu erkek güçlüdür, zengindir, insafsızdır. Maupassant’ın kahramanları ya nevrotiktirler ya da vazgeçemedikleri bir alışkanlığın, kötü bir huyun tutsaklarıdır. Öykülerinde ve iki romanında yaşamın güzel yanlarını değil, olmaması gereken çirkin yanlarını ortaya koyar, okuyucuya ‘böyle olmamalıydı’ dedirtir. Öykülerinde Çehov’un tersine, insanın güzel, kurnaz, akıllı yanı değil, ikiyezli, çirkin yanını ortaya koyar.

Maupassant’ın sanatı, gerçekçiliği hakkında öne çıkarılabilecek en önemli özelliği “gözlem nesnesi ile ilgili ciddi bir ön çalışma”yı⁸ ihmal etmemesidir. Bulunduğu, çalıştığı her ortamda dikkatli bir gözü, gözlemi vardır:

Beş parasız kaldığı, kaldırımlarda gezindiği anlar olduğu gibi, eserlerinden yıllık 120 bin frank kazandığı zamanlar da vardır. Beş parasız kaldığı sanat yaşamının ilk günlerinde, memur olabilmek için can atar, Flaubert’e aracılık yapması konusunda âdeta yalvarır. Memur olursa üç beş kuruş kazanacaktır. Memurluk yapar, bürokrasiyi tanır. Bürokrasiden söz eder, ama önce kendisi Donanma Bakanlığı’nda memur olarak çalışırken bürokrasiyi iyi gözlemiştir. “Dosya duvarlarının arasına” sıkışmak O’nu sıkır, “uysal” görünmeye çalışır, içinden ise “isyan” eder. “Dalgınlıkla koyun ağılına alınmış bir kurt” gibidir çalıştığı büroda. Donanma bakanlığındaki işinden çok sıkılır. “Kendimi ya Seine nehrine atmalıyım ya da

şefimin ayaklarının altına” der, Eğitim Bakanlığı’na geçer.

Kentsoyluları Cannes plajlarında; savaşı, bizzat savaşa katılarak, cephede bulunarak yaşar, gözler. 1870 yılında Fransa-Prusya arasındaki savaşa “çağrı pusulası beklemeden gönüllü asker olarak” katılır. Esir düşmekten zor kurtulur. Kilometrelerce yaya yürür, “buz gibi soğuk bir mahzende” taşların üzerinde yatıp dinlenebilir. Ayakları kanlar içindedir; omuzları, çantasının kayışları tarafından kesilmiştir; bacakları artık yorgunluktan tutmaz haldedir, “uyurgezer gibi”dir. Bu durumda savaşın içinden savaşı gözler. Savaş gözlemleri, kendisini edebiyat dünyasında tanıtan ünlü öykülerini (*Deux Amis*, *Boule de Suif*, *Mademoiselle Fifi*...) doğurur.

La Maison Tellier’yi yazmadan fuhuş dünyasını tanır gözler. Aristokrat ve zengin takımını cezbeden Cannes kıyılarına gider. Gözlem yapar. Fuhuş

evlerinin bulunduğu “Clauzel Sokağına” yerleşir. “Böylece fahişelerin ortasında yaşayacaktır ve mutludur”. Yaşamı cinsel aşk ile deniz aşkı arasında geçecektir. Maupassant’ın yaşamı denilince ilk akla gelen bu iki öğedir: cinsellik, cinsel aşk ve deniz. Yaşamında, öykülerinde meyhane, içki, fuhuş, deniz ve eter koklama belirgin bir çizgi oluşturur. Cinselliğe o kadar düşkündür ki sınırları, sağlığı bu yüzden bozulur. Bu öğeler, öykülerine de yansır. Olgunluk çağında bu yıllardan söz ederken şöyle diyecektir: “Damarlarımda korsan kanı dolaştığını hissediyorum”. Firengi hastalığına yakalanır. Hızlı bir yaşamın ardından zaman zaman karamsar düşüncelere dalar, “dünya işlerinin boş olduğunu” düşünür. Yaşamından da pek pişman değildir: “Firengi hastasıyım ve bundan gurur duyuyorum” der.

Bu arada bir de piyes yazar: *Gül Yaprakında Türk Evi*. Bu piyeste olay, yeni evli bir çiftin otel zannederek girdikleri bir fuhuş evinde geçer. “Çalıştığı bakanlığın başlıklı kağıdına davetiyeler yazıp gönderir.” Goncourt bu piyes için “ahlak dışılıkta yenilik!” der.

Kiliseyi, Hristiyanlığı tanır, çünkü küçük yaşlarda, 13 yaşında, annesi O’nu Kilise okuluna gönderir. Okulun kale gibi yüksek duvarları arasında sıkılır. Böyle bir ortam O’nu dinden nefret ettirir. Etrafının “papazlarla çevrili” olmasından yakınır. İsyankardır. Kilise okulunda “müdürün anahtarlarını aşırır” ve arkadaşlarıyla mahzene inerler, birlikte “güzelce kafa çeker”ler ve okuldan atılır. Rouen Lisesi’ne gider. Manastırı eleştiren şiirler yazar. Belki bu nedenledir ki öykülerindeki papazlar, rahipler hep sahtekardır. Bir protestan papazının bir ölünün yatağına girebileceğini düşünür, tiksindir, *Bir Yaşam* adlı romanında papaz Tolbiac’a, hamile bir köpeği tekmeleye tekmeleye öldürtür. Okuyucu da bu papazdan tiksindir.

Zaman zaman metafizik endişeler de taşır. Bir din adamının sorduğu şu soru O’nu çok düşündürür. “Varlıkların yüz binde birini görebiliyor muyuz acaba?” *Le Horla* böyle bir endisenin, korkunun ürünüdür. Bir defasında Le Gaulois gazetesinin muhabiri olarak, ikincisinde sağlık nedeniyle iki kez Kuzey Afrika’ya gider. Kuzey Afrika’yı, oradaki insanları, inançlarını, ibadetlerini gözler. “Hiçbir gürültünün içine sızmadığı son derece dingin dua sığınakları olan Cezayir camilerinde uzun süre kalmaktan hoşlandığını”⁹ söyler. Buradaki insanlardan “bu hayranlık verici ve ağırbaşlı adamlar” diye söz eder. Ama alışkanlığını bozmaz, burada da kadın peşinde koşar. O’na yakıştırılan bir başka ad da “Etretat boğası”dır. Yaşamı boyunca hiçbir zaman “dindar” olmaz. Zaman zaman Voltaire’in Tanrı anlayışına benzeyen bir Tanrı anlayışına sahiptir: Dünya bir saattir ve bu saatin bir saatçisi vardır. Bir şiirinde şöyle diyecektir:

Kimsenin tanımadığı görmediği varlık, Tanrı

Uzayda hüküm süren, kralların kralı

Deniz tutkusu ise küçük yaşta başlar. Küçük yaşlarda balıkçılarla denize çıkar. “Deniz ne kadar dalgalı olursa Guy de o kadar keyif” almaktadır. 13 yaşlarında usta bir kayıkçı gibi kayık kullanır.

Sanat değeri olan kalıcı bir ürün ortaya koymak için sadece gözlem şüphesiz yeterli değildir. İyi bir dil, sağlam bir anlatı tekniği, okutan bir kurgu, olay örgüsündeki gerilim, acı ya da tatlı bir gerçekliğin yakalanması... kalıcı olmanın bazı koşullarıdır. Maupassant’da sadece gözlem yoktur. Dili, anlatı tekniği ile bir ‘tarz’ oluşturmuştur: “Maupassant tarzı” deriz. “Gözlemindeki kesinlik ve biçimindeki canlı sadelikle”¹⁰ okuyucuyu büyüler.

İlk ses getiren öyküsü *Boule de Suif*’tir. Bu öyküsü ile G. Flaubert, A. Daudet, Goncourt, Paul Bourget, M. Proust (lise öğrencisi), Turgueniev vd. birçok ünlü edebiyatçı arasında kendisine bir yer açar. İnsani zayıflıkların simgesi olan *Boule de Suif* ile, 30 yaşlarındaki Maupassant artık kendi kendine vardır. Bu öyküde, cephede bedenini düşman subayına bırakmayı ısrarla reddeden bir fahişe anlatılır. Yanı başındaki insanlar kendi kurtuluşları için, “genel fayda” için kadından kendisini feda etmesini isterler. Kadın da bu “seçkin insanlar”ın isteğini yerine getirir, kendisini Alman subayına terk etmeyi kabul eder. “Çok bilmiş topluma karşı bir hicviye niteliğindedir bu öykü”. Ustası Flaubert de O’nu takdir eder. Öykü için şöyle diyecektir: “Gerçekten bir kompozisyon, güldürü ve gözlem şaheseri”. Artık sadece Fransa’da değil, dünyada kabul gören, kendini okutan bir öykücü, romancı olur. Öyküleri Amerika’da da yayınlanır. Amerika’ya avukatını gönderir. Kitaplarından para kazanmaya başlamıştır. Bir köşk, Bel-Ami adını verdiği bir yat satın alır.

Maupassant, annesinin nitelemesiyle “özgür tay” adını doğrularcasına, bütün yaşamı boyunca ayaklarına, düşüncelerine, yaşantısına vurulacak hiçbir zinciri kabul etmez. Masonluğa girmesi teklif edilince şöyle der: “İster bir fikir akımından, ister bir kadından gelsin, en küçük zincirden korkarım.” Akademi üyeliğini de reddeder. Alexandre Dumas yapmıştır bu teklifi. “Üstadım ve büyük dostum Flaubert’in üyesi olmadığı bir kurula üye olmaya razı olamam” der.

Maupassant’ın gözünde Flaubert “harikulade dost, baba, kusursuz önderdir.” Flaubert de O’na “oğlum” diye hitabeder, “seni yürekten seviyorum” der. Aralarında bir baba-oğul, bir usta-çırak ilişkisi vardır. Maupassant, Flaubert’e birçok yönden benzer: Her ikisi de evliliğe karşıdır, genelev kadınlarına düşkündür, yapıtlarında aynı ironi, kentsoylulara karşı aynı kin, aynı sanat duyarlılığı gözlenir. Maupassant, bir kadına bağlanmayı hiç düşünmez. Belki bağlandığı tek kişi Flaubert’dir. “İdeal kadın güçsüzlerin icadıdır. O’na

göre hiçbir kadın ömür boyunca kendisine bağlanılmaya değmez.” Nikah, evlilik O’nun için düşünülecek bir şey değildir. Litzelmann isimli bir kadından olan Margueritte, Lucien ve Lucienne adlı üç çocuğun babasının Maupassant olduğu söylenir. Maupassant bu ilişkinin hiçbir zaman gün yüzüne çıkmasını istemez, hep gizli tutar ve çocuklarını kabul etmekten kaçınır, bu kadınla evliliği “öfkeyle” reddeder.

H.Troyat, Maupassant’ı tanıtırken, Fransız olduğunu da unutmaz. Okuyucu Troyat’nın, Kuzey Afrika’ya giren Fransızlar’ı temize çıkarmak gibi bir niyetini sezer. O’na göre Fransa’nın Kuzey Afrika’ya girişi “isyancı aşiretleri barış içinde yaşamaya alıştırmaya mücadelesi”dir. Bu düşüncenin Maupassant’ın düşüncesi olduğunu söyler. Kaynak belirtmeden Maupassant için şöyle der: Maupassant, “Fransız himayesindeki şu bölük pörçük aşiretlerin yenik düşmesinin daha iyi olup olmayacağını kendi kendine soruyordu. Zira bu topraklar yeni yerleşimcilerin elinde, Arapların elindekinden daha yararlı olacaktı. İlkel topluluklar ortadan kalkmalıydı” ve ekler: “Ama O’nun görevi yargılamak değildi. O gözlemliyor, not ediyor, okuyucuların hoşuna gitse de gitmese de gerçeği söylüyordu”.

Maupassant “aşk”tan cinselliği anlar. “Guy, aşk ızdırabını tadamayacaktır”. Salonlardaki yapay ortam O’nun için bıktırıcıdır, sıkıcıdır, ama katılması da gerekmektedir. “Ben hiç dalkavukluğu beceremem. Bu büyük denemelerin bende bıraktığı hissi bir bilseniz! der.

Troyat’ya göre yaşam Maupassant için iki şey ifade etmektedir: “Yararlanmak ve yazmak.” Gerisi O’nun için “boş” şeylerdir. Goncourt, Zola’nın kendisine, “Guy’un utanmaz bir yalancı olduğunu” söylediğini belirtir.

Guy de Maupassant’ın öykülerinde bir acımasızlık vardır. Bir sadizm açıkça kendini gösterir: *La Parure* (Ziyet) adlı öyküsündeki Madam Loisel’e, *Madame Baptiste* adlı öyküsündeki bayana, bir serçenin makasla boğazının kesilip kurban edilmesine (*Deli*), kör bir kişinin toplum içinde herkes tarafından itilip kakılmasına (*Aveugle/Kör*), bir hayvanın diri diri yakılmasına, ırzlarına geçilen küçük çocuklara, savaşta Alman subayıyla yatmak zorunda kalan bir kadına, *Bir Yaşam*’daki Jeanne’a... kim acımaz, kimin içi sızlamaz?

Naturalist, olgucu bir bakış açısının gereği olarak Maupassant düşüncelerinde, duygularında soğuk, nötr bir bakış açısına sahiptir. Bu bakış açısı öykülerine de yansır. Olmaması gerekeni gösterir. Öykülerinde endişe, kararsızlık, öfke, kin, acımasızlık vardır. İnsanın iki yüzünden kötü yüzünü ortaya koyar.

Kendini okutan, yazdıklarıyla her türlü gereksinimini karşılayabilecek kadar kazanan bir öykücüdür. Ama bu gücü, dili ve anlatı tekniği ile kendisi elde etmiştir. Akademiye üye olmak, Légion d’honneur sahibi olmak gibi bir çabanın içine girmemiştir. “Edebiyatta resmi hiyerarşiyi kabul etmiyorum.

Sınıflandırmaya gerek olmaksızın ne isek oyuz. Légion d'honneur nişanına saygım var ve bunun aksi zannedilmemelidir” der. Bu nişanı reddederken o çevreden de kopmak, onları kırmak istemez. “Burjuva geleneklerine saldıran Maupassant, düzeni güvence altına alan unsurlara saygılı”dır. “Kibarlar takımına yazılarında defalarca saldırmakla birlikte, onlarla görüşmeyi kesmemesiyle bu iki yönlü tutumunu ortaya” koyar. “Çağdaşlarının gözünde ihtiyatlı bir isyancı ve çıkarına düşkün bir ikiyüzlü”dür. O’na en yakın düşmanı olan Goncourt; “Maupassant kötü, kalles bir Normandiyalıdır” diyecektir.

Çılgınca bir yaşam süren Guy hastalanır, delirmek üzeredir, yaşamaktan bıkar. Hastalığına konulan tanı, “beyin zarı firengisidir. Doktor “zihinsel bir işlev bozukluğuna yakalanmış” olduğunu söyler. 26 yaşında bu hastalığa yakalanır, ama aldırmaz. Biri tabancayla, biri kamayla iki kez intihara girer. “İntihar etmeyi memnurlukla düşünüyorum. İnsan bıkmışsa yaşamaktan, kaçmak için açık kapı budur” der. İki seçeneği vardır: Ya delilik ya ölüm. İntihar niyetini de şöyle açıklar: “Edebiyat dünyasına bir göktaş gibi girdim. Bu dünyadan çıkışım yıldırım gibi olacak”. Hastalığı esnasında eter ve morfin çok yüksek dozlara çıkarılır, ağrıları yine geçmez. Sanrılar görür, kendi kendine konuşur. Bir gün “giydirin beni günahlarımdan arınma yerine gideceğim” derken, ertesi gün Tanrı’ya hakaret eder, “benim dokunulmazlığım var, bütün şeytanları öldüreceğim” der. “İşememeye karar verir. İdrar vücudu besler...” diye saçmalar. Hayali kişilerle konuşurken “özellikle bankacılar, borsacılar ve zenginlerle” konuştuğunu” söyler Goncourt”.

“Yıpranmış manyak Don Juan Maupassant son günlerinde, hasta iken kadınlardan uzak” duramaz. “İnsan-hayvan söylemcisi, bir hayvana dönüşmüş, dört ayakla yürüyerek odasının duvarlarını yalamaktadır”. Doktoru Blanche da şöyle der: “Maupassant, kendini hayvanlarla özdeşleştirme halini yaşıyor.”

6 temmuz 1893 sabahı ölür mirası tartışılmaya başlanır.

Schaupenhauer’ın “hayat ne kadar nâhoş” diyen bir sözünü anımsıyorum. Bu karamsar felsefeciye göre evren birbirini yiyenlerin yeridir. Var olmak, acı çekmek demektir. Yine bu düşünüre göre mutluluk, gerçekleştirilemeyecek bir kuruntudur. İnsanlar, ısınmak için bir araya gelen kirpilerdir. Birbirlerine sokulsalar, birinin dikenini diğerine batacaaktır; ayrılışlar yine yalnız, mutsuz olacaklardır. Maupassant da Schaupenhauer’i çok sever, O’nun karamsar düşüncelerinden, kuramlarından hoşlanır. O’nun gözünde bir dehâdır Schaupenhauer ve Voltaire’in bu dâhi yanında “cüce” kaldığını düşünür. Bu karamsar bakış açısıyla, yaşamla bir hesaplaşma, yaşamdan bir intikam alma peşindedir.

Maupassant’ın öykülerinde yaşamın olumlu yanını pek göremezsiniz. Öy-

külerinde insanlar, kurumlar, köylüler, kentliler, kadın, erkek, toplum... olumsuz yüzleriyle resmedilir. Okuyucunun belleğinde kalan bu resim hep negatiftir, ama kendi ifadesiyle “gerçeğimsi”dir (vraisemblable), “gerçek” izlenimi verir, kendini okutur.

Yaşamı da böyle. Yaşamöyküsüne bakarsak Troyat haklı: “Yazmış ve yararlanmış.” Yaşadığı gibi yazmış, yazdığı gibi yaşamış.

Öykü tadında bir kitap. Maupassant’ı tanımak, yaşamındaki bazı belirgin çizgileri görmek, Flaubert’in kendisine verdiği öğütleri, sanat anlayışını gözlemek açısından önemli bir kitap, önemli bir yaşam öyküsü. ✍

¹ H.TROYAT, **Maupassant, Fransız Edebiyatının Özgür Tayı** (Çev.A.Çetin Ertürk), Hece Yay. Ankara, 2004.

² H.TROYAT, a.g.y. s.7.

³ H.TROYAT, a.g.y. s.143.

⁴ H.TROYAT, **Guy de Maupassant, Fransız Edebiyatının Özgür Tayı**, (Çev.A.Çetin Ertürk), Hece Yay. Ankara, 2004, s.12.

⁵ H.TROYAT, a.g.y. s.7.

⁶ H.TROYAT, a.g.y. s.10. (Bundan sonra tırnak içinde gösterilip dipnot gösterilmeyen alıntılar Troyat’ın adını andığımız kitabından alınmıştır.)

⁷ P.DESHUSSES-L.KARSLON-P.THORNANDER, **Dix Siècles de Littérature Française, Tome:2**, Bordas, Paris, 1984, s.113.

⁸ G.LANSON, **Histoire de la Littérature Française**, Hachette, Paris, 1951, s.1090.

⁹ A.M.SCHMIDT, **Maupassant par lui-même**, Ed.du Seuil, Paris, 1971, s.127.

¹⁰ G.LANSON, a.g.y. s.1090.

AYŞE KARA

BİR ÇOCUK ŞARKISI

Genç ressam masasının başına geçmiş ama bir türlü resme geçememişti. Gözleri tavanda, yerde, perdede avizelerde... yalnız kendi gördüğü bir yerlerde ve önündeki kağıdın üzerinde avare avare dolaşıyordu.

O günün ikindisinde gezdiği bir resim sergisinde beyaz elbiseli, beyaz kanatlı, uzun sarı saçlı, gözleri göklerde, hülyaya dalmış güzel bir kadın resmi görmüştü. İnsan muhayyilesi... Ressam ne düşünmüştü? Kanatlanıp göklerde uçmak! Olabilir.

Oğlu etrafında dolaşp şarkı söylüyor onun ilgisini çekmeye çalışıyordu... Bir ara dalgınlıktan sıyrılıp küçüğün söylediği çocuk şarkısını dinledi. Çocuğa döndü, eliyle tempo tutup, şarkıya eşlik etti.

“Tertemiz yürekleri, tertemiz yürekleri bütün çocuklar

Her biri bir kelebek, bin bir kokulu çiçek bütün çocuklar

Tembelliği sevmezler kötülüğü bilmezler bütün çocuklar.”

Çocuğun yüzüne baktı. Ne kadar da doğruydu. Ne kadar masum ve temizdiler.

“Tembelliği sevmezler bütün çocuklar”

Kıpır kıpır gelinirdi dünyaya, kıpır kıpır. Eller kollar ayaklar sallanır dururdu.

Oğlunu yarım kundaklı minicik bir bebekken beyaz eldivenleriyle, “Dur, geç” diyen trafik polislerine benzetmiş, şaşıp kalmıştı o düşmez tempoya. Kollar nasıl yana düşmüyor, uyurken bile havada duruyordu. İlk günlerde onu kucağında tutarken kırılabilir kıymetli bir cam eşyaymış gibi tutmuştu.. Bir ay evvel de ikinci bir oğul sahibi olmuştu. Ailede ona, ‘babacık’ diyorlardı Bir başkaydı bu bebekler. Çünkü onun bebeğiydiler. Annesinin kendisine bakarken gözlerindeki ifade daha bir anlam kazanmıştı gözünde.

Annesi onu bebeğini seyrederken görmüş, ‘Yusuf, ben de seni senin bebeğini sevdiğin gibi seviyorum. Hatta yılların aşinalığıyla daha çok.’ Demişti.

Sahi yıllar alışkanlık mı yapardı; zamanla artar, çoğalır mıydı sevgiler? Peki çoğaldıkça taşmaz mıydı içinden ta derinlerden bir yerden ılık ılık akan bu şeyler.

Galiba kendisi de bebeğine öyle; annesinin ona baktığı gibi bakıyordu; sevgiyle, övünçle, güvençle.

Oğlu döne döne şarkıya devam ediyordu.

“Tembelliği sevmezler bütün çocuklar.”

Erkenden uyanır dur durak, tembellik nedir bilmezdi afacan. Ya o?

Zamanları şaşırmış, geç yatar, geç kalkar, çocuğun ‘Niçin uyuyosunuz? Benim canım sıkılıyo’ diye şikayetlerine: ‘Sen de yatsana...’ cevabını verirdi.

Biz büyükler, tembelliği seviyoruz diye düşündü.

Tamam, küçük afacan babayı yakalamıştı. Artık ne yapıp babayı alıkoyacağını bilemiyor, öğrendiği bütün şarkıları söylüyor dönmeye devam ediyordu.

Bir ara babasına döndü; ‘Baba sana okulumuzun şarkısını söyleyeyim:

“Biz Yunusta öğrenciyiz, biz çalışkan ve güçlüyüz... Bilgimizle övünçlüyüz.”

Babasının ilgisini kaybetmekten korkarak aceleyle devam etti:

-Baba biz anaokulunda altına çiş yapanlara ne diyoruz biliyo musun? Soluksuz devam etti.

-Bebek bebek altına çiş yaptı.

Baba da neşeyle aynı nakaratı tutturdu.

-Bebek bebek altına çiş yaptı.

Çocuk babasının ona vokal yapmasına gülmekten katılarak hızla atıldı.

-Dur! Önce ismini söylüyoruz.

Baba: küçüğün adını söyleyerek:

-Ahmet Ahmet altına çiş yaptı... Çocuk şiddetle itiraz etti:

-Hayır hayır ben değil... Melahat... Melahat altına çiş yaptı.

Melodiyle, ‘Melehat sidikli sidikli...

Ve gene soluksuz, yazlık komşuları ak saçlı Alaaddin Amca’dan -onun da kim bilir dedesinden- öğrendiği tekerlemeyle devam etti. Baba yine eğlenerek eşlik etti.

“Enna menna tettere tenna... ucuu fil fil derecik tepecik, ağzı kara burnu kara gelsin çıksın yüzü kara.”

Trompet çalar gibi “tettere tennayı” iyice vurgulayarak tekrar ettiler. Alaaddin Amca unutmasın diye defalarca tekerlemeyi tekrar ettirmişti çocuğa. Bir taraftan da, ‘Ahmet sakın beni de unutma tamam mı.’ Diye sıkı sıkı tembih etmişti.

Genç adam tekerlemenin çağrışımıyla yazlığı, yazlıkta ona misafir olan siyah noktalı beyaz kelebeği hatırladı.

Bir akşam bahçede otururken üzeri siyah noktalı bembeyaz kadifemsi kanatları olan bir kelebek gelip elinin üzerine konmuş, dakikalarca elinin üzerinde sürekli-kanat çırpma hareketleri ile helezonik bir gösteri yapmıştı. Elinin üzerine ona alışkın bir kuş gibi-konan kelebeği Alaaddin Amcalara çıkıp göstermiş, kelebek onların balkonda da kanatlarını çırparak gösteriye devam etmişti.

Elinin üzerinde kıvrılıp kalan; ihtimal ki uyuyan kelebeği konsolun üstünde bir dut yaprağının üzerine koyup yatmışlardı.

Gece aklına takılmıştı, Nerede görülmüş bir kelebeğin birinin eline konup bir saat durması. Evde dut yaprağının üstünde uyuması. Acaba bu bir işaret mi? Beyaz... Beyaz renk bir işaret olmasın? Kefen!

Peki üzerindeki siyah noktalar... belli bir intizam içindeki noktalar neydi? Noktalar ölüm tarihinin; gününün, saatinin şifreleri miydi?

Sonra birden tamam! ‘Ah ne aptalım, demişti... Karayı aka yazarlar!!!

Bu bir işaretti ama ölmek değil, kalma işaretiydi.

Siyah kalem, beyaz kağıt... ‘Karayı aka yazarlar.’

Kara kalem çalışırken ak kağıdın üstünde kara çizgilerle büyüğü dünyalara dalıyor gibiydi.

Binbir gece masallarında dolaşıyor, kırk kapılı odalardan geçiyor, gizli kapıları açıyor, cennet bahçelerine çıkıyor, turuncu güzeline ulaşıyordu.

Tamam resme geçiyordu. Bu masum çocuk yüzünde, bu çocuk şarkısında ona perilerin bile sunamayacağı bir ilham sunulmuştu.

Resim yapmak kolaydı. Zor olan sanat “Bir adam yaratmaktı.” Kendisine söz verdi bundan sonra oğluyla daha çok ilgilenecek daha çok oynayacaktı.

Aslında ne güzel şeyler konuşuyorlardı onunla. Önceki gün küçük yüzünü göğse kaldırıp bir uçağı göstererek ...

-Sen buna mı bindin baba?

-Evet.

-Ayı yakalayabildin mi, kuşları tutabildin mi baba?

-Hayır oğlum, ay çok uzaklardaydı.

-Ben olsam ayı yakalayabilir, kuşları tutabilirdim.

Kap kara gözleri ışıltı ışıltı. O ışıltılı topu yakalamışta kucağında tutuyor gibiydi.

-Ay dede bizi çok mu seviyor, neden biz nereye gitsek bizimle geliyor?

Baba kelekler en çok neyi sever?

-Uçmayı her halde.

-Yemek... yemek, diyorum

-Belki de en çok şekeri seviyorlardır çocuklar gibi. Çiçeklerde gezdiklerine göre.

Epeydir yapmıyordu bu akşam sulu boya çalışacaktı. Kalktı dolaptan boyaalarını, fırçalarını çıkardı, tuvalini kurdu.

Evet bir tarla yapacaktı, çiçek tarlası ve kelekler... Kelek kanatlı, çiçek yüzlü çocuklar.

Ah ne olurdu hayata da böyle müdahale edebilse; resimdeki gibi çocukların yüzlerini güldürebilse.

“Her biri bir kelek bin bir kokulu çiçek, bütün çocuklar.”

Küçük darbelerle çiçeklere, kelebeklere beyaz vurup ışık verdi. Cıvıl cıvıl renkler, sarı, yeşil, mavi tonlar uçuşturdu. Uzaklaştı resme baktı. Hiç kırmızı yoktu. Birkaç gelincik kondurmak için kırmızıya dokundu.

Resim tamamlandığında tarlanın ön tarafında akşam kavşakta gördüğü en fazla dört yaşında bir sokak çocuğu, yağmurun, soğğun kızarttığı yüzüyle gelinciğin içinden küçük siyah mahzun gözleriyle onu izliyordu. ❧

ÖMER FARUK DÖNMEZ

GÖMÜLEN

Gecenin şu vakti, kimsenin olmadığı bu karanlık bahçede toprağı öfkeyle kazarken şöyle düşünüyorum: Ben deli miyim? Hayır. O halde akıllı ve normal bir adam gibi yatağında uyuyor olman gerekmez miydi? Elindeki meyve bıçağıyla toprağı neden kazıyorsun?

A tabi, bunun bir açıklaması var: Friedrich'i gömeceğim. Sonuçta, hayatımın belli bir dönemini onunla geçirdim. Hukukumuz var. Bir cenaze töreni düzenlemeli ve onu saygıyla toprağı vermeliyim. Oh hayır, ölümünde kaba-hatim olduğu için yapmıyorum bunu. Vicdanım rahat. Peki neden yapıyorum? Anlatması biraz güç aslında. Fakat şöyle oldu: Karım evi terk etti. İki aydır Friedrich ile yaşıyorduk: karım gittikten sonra ortaya çıkmıştı: odalarda şaşkın şaşkın dolaşıyordum. Hayatı, evliliği, aşkı falan düşünüyordum. Benim durumumdaki bir adam için biraz geç kalındığı söylenebilir tabi ama, başka da çarem yok gibiydi. Kapının üstünde onu gördüm. Yedi santim kaddardı. Gerçi yarısı kuyruk olarak hesaptan düşülürse, üç buçuk santim de diyebiliriz. Sarı-kahverengi arası bir rengi vardı; neredeyse iç organları görünüyordu. Olduğum yere çömeldim ve epeyce yaklaştım. Selam Friedrich, dedim: yanılmıyorsam kuyruğunu oynattı. Biyoloji biliminin bunu nasıl açıkladığı umurumda bile değil: ben bilime olan inancımı uzun zaman önce yitirmiş bir adamım: bu kuyruk oynatmayı, Friedrich'in selamı olarak algıladım. Gü-lümsedim. Yedi santimlik bir kertenkele gibiydi: ama tam olarak bir kertenkele olmadığını düşündüm. (Neden böyle düşündüğümü bilmiyorum: ben bazen neden öyle düşündüğümü bilmeden bazı şeyler düşünürüm.) Kirpiksiz, gözkapaksız, iri, patlak, siyah gözleri vardı. Biraz tedirgin görünüyordu. Onu korkutmak istemediğim için hafifçe geri çekildim. Sakin ol dostum. Benden sana bir zarar gelmez. Aslında benden kimseye bir zarar gelmez: Karın neden evi terk etti o zaman. Bak Friedrich sen de tüm insanlar gibi saçma sapan sorular soracaksan, bu ilişkiye hiç başlamayalım: hayatımda yeterince aptal var. Kalktım ve odama geçtim.

Her yer dağınıktı. Kanepenin üzerindeki örtü kaymıştı. Yatağına hiç toplamıyordum zaten. Nasıl olsa akşam tekrar sermem gerekecekti. Hiç misafirim de gelmezdi: hem gelse bile salona alırdım onları. Evet daha bir sürü geçerli sebebim vardı yatağına toplamamak için. Bir kere dünyada milyonlarca insan her sabah yatağına topluyordu da ne oluyordu. Başları göğe mi eriyor-

du. Hayır. Yine mutsuzdular işte. O halde yatak toplamama hususunda çok da haksız sayılmazdım. Televizyonun üstündeki örtü de kaymıştı, ayrıca televizyon sehпасı da hayli tozlanmıştı. Odadaki diğer kanepede bir sürü kitap vardı. Başlanmış ve bitirilememiş bir sürü kitap. Fakat benim hatam değil: Her kitaba müthiş bir coşkuyla başlıyorum ben. Hemen de seviyorum: kahramanların yerine koyuyorum kendimi, onlarla beraber üzüliyorum, seviniyorum. Elli yüz sayfa sonra yazarın pili bitiyor. (Kendime şunu soracak kadar akıllıyım tabi: Acaba elli sayfa sonra okuyucu olarak benim mi pilim bitiyor? Hayır. Kimi kitapları sonuna kadar okumayı başarabiliyorum. Hatta çok sevdiklerim var içlerinde: Dört beş defa okuduklarım var. Sorun bende değil.) Olay saçma sapan bir hal alıyor. Eskiden bırakamazdım: başladığım bir kitabı mutlaka bitirirdim. Günlerce, haftalarca sürse de, inat eder bitirirdim. Fakat günün birinde bunun bir işkence olduğunu fark ettim. Şimdi rahatım. Elli yüz sayfa okuyorum: Sarmadı mı? Geç. Yüz sayfada sarmayan ne zaman saracak? Artık her şeyden kolay vazgeçiyorum zaten. Örneğin eskiden olsa (yani başladığım ve nefret ettiğim bir kitabı bitirmek zorunda hissettiğim zamanlarda olsa) çıkar karımı bulurdum. Başladığımız şu işi bitirelim, derdim. Elaleme rezil olmayalım. Şimdi umurumda değil. Başladığım her şey yarım kaldı. Evliliğim dahil. Bari Friedrich'le olan ilişkim de yarım kalmasa.

Yerdeki gömleklere, kazaklara, ceketlere, kâğıtlara, dergilere basmamaya çalışarak, onu gördüğüm kapının yanına gittim tekrar. Orda öylece duruyordu. Tamam, dedim. Kızmadım sana. Aslında biraz kızdım ama önemli değil. Barışalım. Bir kahve içer misin. Güldü. Mutfağa geçip ocağa su koydum. Bir çay kaşığı kahve, bir çay kaşığı süt tozu, iki de şeker. Afiyet olsun. Ne garip. Hayat.

Bir sürü evli insan var. Nasıl beceriyorlar anlamıyorum. Sabah kalkıyor-sun, akşam yatıyorsun. Çocukların falan oluyor. Aynı duvarlar, aynı tablolar, aynı koltuklar, aynı saat, tik tak tik tak tik tak. Hani sorunun bende olduğunu kabul etmiyor da değilim aslında. Bir kere sıra dışı bir adamım. Sıralardan hep nefret ettim zaten: hep sıranın dışında durdum. Okulda da sıraya girmezdim: Hastayım, derdim yanıma yaklaşan bıyıklı öğretmene, güneşin altında duramıyorum, raporum var. (Çoğu zaman gerçekten hasta olurdum; ama hasta olmadığım zamanlarda da kullandım bunu.) Bu öğretmenler de rapor lafından acayip ürkerler. Tamam evladım sen şurada gölgede bekle. Bak bak, bir de izin vermiş numarası yapıyor. Sen izin vermesen de duracağım zaten burada. Hayır, öğretmen ya, o izin vermezse dünya bile dönemez sanıyor. Banka kuyruklarından, elektrik, su ve telefon kuyruklarından da hep kaçtım. Evlendikten sonra bile yıllarca babam yatırdı borçlarımı. Sonra zaten bu apartmana taşındım: Yaşasın modern dünya, yaşasın kapitalizm, yaşasın işçi sınıfı: faturaları kapıcı yatırıyor. Bu onun görevleri arasında. Evet sitenin girişin-

deki panoda kapıcının görevleri yazıyor. Ekmek dağıtmak, çöpleri boşaltmak falan filan, bir de faturaları yatırmak. Panoda, kapıcının görevlerinin hemen yanında bir kâğıt daha var: Site Sakinlerinin Dikkatine, diye bir başlığı var. Hiç okumadım. Ben site sakini değilim: Ben site heyecanlısıyım. Hah ha. İşime gelmedi mi böyle kaçarım işte: Kapıcının görevlerini satır satır okuyorum da kendi sorumluluklarımdan böyle basit yöntemlerle kaçıyorum. Ben buyum işte. (Belki de karım beni bunun için terk etmiştir.) Hayır ne diyordum, sıra dışı olduğum için terk etmiştir karım beni. Galiba bununla biraz da övünmek istiyorum. Ey komşularım ve ey bu şehirde yaşayan diğer evli çiftler ve ey ülkenin tüm evlileri! Ne kadar aptalsınız! Kesin bir taviz veriyorsunuz evliliklerinizi sürdürmek için. (Ben ayrıldım ya, tüm evlilere sataşma hakkım var artık.) Bakın ben hiç taviz vermedim ve sonunda karım buna dayanamayarak evi terk etti. (Evi terk etti, deyince biraz daha yumuşuyor olay: beni terk etti, daha sert bir ifade.) Friedrich nerdesin, sen de mi evi terk ettin yoksa.

Biraz kıpırdamış. Kapının altına doğru yürümüş ya da ilerlemiş ya da sürünmüş. Kertenkeleler sürüngen midir? Hayır adamın dört tane ayağı var resmen. Her bir ayağında beş parmak var, parmaklarının uçlarında sivri tırnakları bile var. Derisi müthiş parlak ve hatta saydam: dedim ya neredeyse iç organları görünecek. Selam dostum, kahvemi sigaramı içtim. Neden bana eşlik etmedin. Sana ihtiyacım var görmüyor musun. Sana ihtiyacım olmasa neden on dakikaya bir gelip bu kapının dibine çöküyorum ha. Pekala bu suskunluğun sinirimi bozmaya başladı. Sana burda patronun kim olduğunu göstermem gerekiyor anlaşılan.

Mutfığa gidip sırf camdan yapılmış bir kap aldım: tutma yeri dışında kapığı bile camdan: yemek pişerken içerde olup biten her şeyi görebilelim diye yapmışlar. Bir de kaşık. Cam kabı tezgâha bıraktım. Elimde kaşıkla tekrar Friedrich'in bulunduğu salon kapısına yöneldim. Aman Allahım niyetimi anladı ve kayboldu. Hiç profesyonel değilim: yüzümü hiç iyi kullanamıyorum: duygularımı hemen belli ediyorum. Kaşığı kapının dibine bıraktım. (Aslında bu yaratıkların neyle beslendiğini bilseydim kaşığa biraz ondan koyardım ama, maalesef bilmiyordum. Fare değil ki kapana peynir koyup bekleyeyim öyle değil mi.) Hemen banyoya koştum. Banyomda özel olarak yaptırdığım nefis bir ayna var: İyice yaklaştım. Bir saat kadar, bir planı olduğu halde bunu belli etmeyecek bir adamın yüzü nasıl olmalı, onu bulmaya çalıştım. Sonunda buldum tabi: gözler boş boş bakacak, ağız hafif açık olacak -aptallık belirtisidir- kaşlar da hafif kalkık olacak: İşte kimsenin şüphelenmeyeceği bir yüz ifadesi. Surata bak: aptal adam. Birkaç gün evin içinde böyle dolaşırsam Friedrich'in tüm kuşkuları yok olur. Ama önce gidip o kaşığı kapının dibinden almalıyım. Hafızam: Bazen çalışıyor. Kutlarım seni, o kaşığı orda unutsaydım,

değil birkaç gün, birkaç ay bu yüz ifadesiyle dolaşsam bile Friedrich benden kuşkulananmaya devam ederdi. Toparlayamıyorum. Hep bir tarafı eksik bırakıyorum. Allahım bu hayatla baş etmek ne kadar da güç.

Birkaç gün daha idare ettim. İşe gittim geldim. Bir işim var. Para kazanıyorum. Park yerinde arabam da var. Ama mutsuzum. Yıllardır mutsuzum. Emekliliğimi isteyeceğim artık mutsuzluktan: görevimi senelerce sadakatle yerine getirmiş olmam hususu göz önünde bulundurularak, ülkenin bu kadrolu mutsuzuna en üst dereceden emekli ikramiyesi verilmesini arz ederim. Amin. İmza ve tarih. Kaşe. Efendim dilekçeniz kabul edilmedi. Nedenmiş o? Yüksek mahkememiz dilekçenizin kabul edilmesi durumunda ülkedeki milyonlarca davaya emsal teşkil edeceği endişesini taşıyor. Bu yüzden önce sümenaltı edilecek, sonra köyden yeni gelmiş bir odacı tarafından yanlışlıkla yırtılıp çöpe atılacak. Olay zaman aşımına uğrayacak. Neticede takipsizlik kararı çıkacak. Postacı bir gün savcılıktan, taahhütlü bir evrak getirecek: Muhatabın adı, soyadı, adresi. Duruşma günü, duruşma saati. Takipsizlik Kararı: Hazırlık evrakı incelendi: Müşteki, aynı evde yaşadığı sanık mutsuzluğun kendine çok çektiirdiği, hayatını kararttığı ve yaşamı içinden çıkılmaz bir hale getirdiği iddiası ile şikayette bulunmuş olup, tam teşekküllü hastaneden alınan uzman doktor raporunda kalan ömründe iş göremeyecek şekilde yaralandığı tespit edilmiştir. Sanığın olaya ilişkin savunması alınmış olup, mutsuzluk, suçlamaları kabul etmemiştir. Sanığın müştekiye yaralaması yolunda, müştekinin iddiasından başkaca kamu davası açmaya yeterli delil elde edilemediğinden, takibata yer olmadığına; sanığa ait yaralama suçlarının 456/4 ve 482. maddeler kapsamında olup, 346. madde gereğince şahsi dava ile takibinin mümkün bulunması ve kamu yararı da görülmemesi nedeniyle yine takibata yer olmadığına; kararın müştekiye tebliğine; müştekinin, yaralama suçundan sanık mutsuzluk hakkında Sulh Ceza Mahkemesinde şahsi dava açmak ve karara karşı ise, tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içerisinde Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığına itiraz etmek hususlarında muhtariyetine; 165. madde gereğince itirazı kabil olmak üzere karar verildi. Savcı. İmza. Mühür. Hah ha. Canım hatta o bile çıkmayacak. Günlerce posta kutuna kederle bakacaksın: hep boş. Dilekçen işleme bile konulmayacak belki de. İyi mi. İyi. Hata bende zaten: Her şeyi devletten beklememek lazım. Kendini mutsuzluktan emekli et: ihraç et, azlet, taret, diskalifiye et, istifa et, yap bir şeyler işte: kurtar kendini.

Pekâla, kriminoloji açısından çözemedik. Bizde çare çok: Etimoloji açısından ele alalım o halde meseleyi: Mutsuzluk. Dil düşüncenin kabıdır. (Böyle bir söz vardı.) Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük. Mutsuz: Mutlu olmayan. Hoppala. Bu sözlükler de adamı hep böyle yarı yolda bırakır. Ulan açıklasana gerisini: o kadarını biz de biliyoruz. Peki devam ediyoruz; mutlu'yu bula-

lım. Mutlu: Mutluluğa erişmiş olan, mesut. İyi mi. Çevir sayfaları çevir çevir. Meselenin köküne git. Derûnuna git. Hah! Mut: Elli şiniklik tahıl ölçeği. Hayda. Yukarıdaki: Mut: Mersin'in ilçesi. Hah yukarıdaki: Mut: bütün özelemlerin eksiksiz ve sürekli olarak yerine gelmesinden duyulan kıvanç, kut, saadet. Hep bir yerlere gönderirler. Bu bilim meselelerinde en önemli şey, yöntemdir. Usûlünü bilmezsen böyle kapı kapı dolaşırsın. Her bilgi seni bir başka maddeye yönlendirir. O kaynak, şu madde, bu dipnot, falan şerh derken yığılır kalırsın. Neden? Çünkü yöntem bilmiyorsun. Hangi kapının ardında hangi bilgi var, onu bilmiyorsun. Elinde yüzlerce anahtar, karşında yüzlerce kapı. (Bilgi çağındayız ya: Bilgiye ulaşmak artık çok kolay, diyorlar. Yalan! Sadece 'onların' istediği bilgilere ulaşabiliyoruz. 'Onlar' kim? Bunu da tam olarak bilemiyoruz: karışık ve tehlikeli bir durum. Bir sabah pencereden içeri bir kurşun giriverir. Gülm! Adamın işini bitirirler: servisler, örgütler... Ama yine de 'onlar'dan korkmuyoruz: bizim de başka bağlantılarımız var.) Devam ediyoruz efendim. Tabi ki sonlandıramayacağız ama bir süre daha devam ediyoruz. En son, kut ve saadet kavramlarına ulaşmıştık. Bir de o hocalara soralım. Kut: Mutluluk. Anlaşıldı. Buyur buradan yak. Bu hoca da buraya torpille gelmiş. Yabancı dillerdeki bazı makaleleri dilimize çevirip (hatta asistanlarına çevirtip) altına imzasını atmış. Bazı eski kaynaklardan derleyip yeni kitaplar yazmış. Hakkıyla gelmemiş buralara. Kut diyorsun, mut diyor. Ulan ben buraya mut'tan geldim zaten. (Mersin'in ilçesi olan değil, kut olan mut'tan.) Vazgeçme devam et: sen bilgisevgisi yapıyorsun: philiasophia yapıyorsun: vazgeçme. Saadet: Bir siyasi partinin adı. Hah ha. Önce hep ilgisiz maddeye bakılır. Saadet: Mutluluk, mut, kut. Allah belanızı versin. Kör olun da sokaklarda dilenin inşallah: Bir Oğuz Atay daha çıksın sizin rezilliklerinizi yazsın. Amin. Hepsi birbirine gönderiyor. İşin aslını açıklayan yok. (Fakat tabi asıl hata, mutluluğu sözlüklerde aramaktır. Nerde arayacağımızı bir bilsek belki de günün birinde bulacağız mutluluğu. Gözlerimiz ışıldayacak. Yüreğimiz pır pır edecek. Gülümseyeceğiz. Bir insanın elinden tutacağız. Tamam kes, saçmalama, romantik olma.)

Evet, evde birkaç gün o aptal suratla dolaştım. Friedrich'in tüm kuşkularını yok ettikten sonra harekete geçmeyi düşünüyordum. Fakat ortalarda görünmüyordu. Gözlerimde manasız bakışlar, ağzım açık, kaşlarım kalkık vaziyette, bütün halıların, kilimlerin altında, raflarda, dolaplarda aramama rağmen Friedrich'i bir türlü bulamadım. Bir gün yine sabahtan akşama kadar onu aramış ve artık aramaktan vazgeçmiştim. Hatta pijamalarımı giyip yatağıma girmiştim bile. Fakat bir türlü uyku tutmayınca, bir kitap almak için kitaplığıma geçtim. Dev kitaplığımın yabancı eserleri dizdiğim bölümünde, yedi santimlik boyuyla, toplam üç kitabın üstünde duruyordu: Die Geburt der

Tragaedi Aus dem Geister Musik adlı kitaba kafası ve boyun kısmı; Menschliches Allzumenschliches adlı kitaba gövdesinin büyük bölümü ve kuyruğunun başlangıç kısmı; Also Sprach Zarathustra adlı kitaba da tamamen kuyruğu denk gelmiş, uzanmış yatıyordu. Tek satır Almanca bilmediğim halde, Nietzsche'ye olan ilgimi bilen bir arkadaşım tarafından Almanya'dan gönderilen bu kitapları seçmiş olması, Friedrich'in hiç de görüldüğü kadar aptal olmadığını kanıtlıyordu. Patlak, siyah gözlerinin donuk bakışından, sorun çıkartmayacağını anladım: o da bıkmıştı bu işten. Gidip mutfaktan kaşığı getirdim. Gel pisi pisi, dedim. Tahmin ederim güldü. Fakat usulca kayarak kaşığın içine yerleşti aynı zamanda. Ha şöyle, dedim. Friedrich dostum, seninle güzel şeyler yapacağız. Örnek olacağız tüm insanlığa. Herkes şöyle diyecek: Bu iş ancak bu kadar iyi yapılabilirdi. Hah ha. Ecce Homo. Hah ha.

Onu cam kabın içine koydum, kapağını da kapattım. Uzun süre kıpırdamadı. Sonra ayaklarındaki incecik tırnaklar cam zemini hafifçe çizerek kaydı; hareket etti. Kontrolün tamamen kendinde olmadığını hemen fark etti sanırım. Durdu. Patlak gözlerinin biriyle zemin etüdü yaptı, diğer gözüyle de bana bakıyordu. Bir iki adım daha ilerledi, yine kaydı. Yeni yaşam koşullarına alışmakta zorlanacağını biliyorum Friedrichciğim. Fakat Allah tüm varlıkları, içinde bulunduğu koşullara uyum sağlayacak donanımda dizayn etmiştir. Varlıklar ikiye ayrılır zaten: 'şartlara uyum sağlayanlar' ve 'şartları değiştirmek isteyenler' olmak üzere. Şartlara uyum sağlayanlar sürüye dahil olup mutlu olurlar. Kiralarını ödeyip faturalarını yatırırlar. Evlenirler, çoğalırlar. Şartları değiştirmek isteyenlerinse sonları bugüne kadar pek de hayırlı olmamıştır. Devrimci adı verilen bu adamlar, önce kendileriyle, sonra da bütün bir sistemle kavgaya tutuşurlar. Bunların bir kısmı devrimciliklerinden genç yaşta vazgeçip, bir takım sınavlara girerek, şartlara uyum sağlayanlar sınıfına yatay geçiş yaparlar: erken uyanıp hayatlarını kurtarırlar. Parayı, kadını ve şöhreti severler. (Yapılan araştırmalar, bu tip adamların ilk önce devrimciler safında yer almasının da bir şöhret beklentisi sebebiyle olduğunu göstermektedir.) Devrimcilikten vazgeçmeyip ısrar edenler ise, değişik akıbetlere uğrarlar: bir kısmı, çok kitap okudukları, aile fertlerine yeterli zaman ayırmadıkları ve ülkenin durumunu düşünmekten ailenin durumunu düşünmeye vakit bulamadıkları gibi klişe gerekçelerle karıları ve çocukları tarafından terk edilirler. (Bana böyle oldu örneğin.) Bu birinci aşamadır. Sonraki aşamaları henüz yaşamadığım için bilemiyorum. Fakat tarih kitaplarından okuduğum kadarıyla, içlerinden bir kısmı dengeyi bozup akıl hastanesine düşüyor, bir kısmı hapse atılıyor, daha uslanmaz bir kısmı ise yöneticiler tarafından bir punduna getirilip asılıyor. Başarıya ulaşanlar hiç yok değil tabi. Fakat o ünlü sözü bilirsin: Tarihi, kazananlar yazar. 'Şartları değiştirmek isteyenler' sınıfına dahil olan devrim-

ciler, meseleyi halledip şartları değiştirdiklerinde maalesef kendilerine devrimci demeye devam ediyorlar. Diyorlar ki eski şartlar kötüydü, biz onları değiştirdik, şimdi bu şartlar var. Bir kısım insanlar da çıkıp diyor ki: Fakat bu şartlar da kötü. Bunları da değiştirmek gerekir. İyi mi. Eski devrimciler (bu durumda yeni statükocular) yeni devrimcilere yapmadıklarını bırakmıyorlar. Bu iş böyle sürüp gidiyor. Anlayacağın kısır döngü. Biraz karışık olduğunu biliyorum Friedrichciğim: içinde bulunduğun durumu sana izah etmeye çalışıyorum: Ben (eski) devrimci (yeni) statükocu olarak, senin bu şartlar altında yaşamamı istiyorum. Şartlara uyum sağla: kaçmaya çalışma. Zaten görüyorsun, ayağın kayıyor. Kapak da sımsıkı kapalı: boşuna uğraşıp kendine eziyet etme. Burası senin yeni evin. Camdan bir ev. Saydam. Açık. Güneş alıyor. Pe ki yiyecek? Ah haklısın!

Hemen kitaplığımıza gidip, o güne dek belki de en az kullandığım kitaplardan birini aldım: Hayvanlar Ansiklopedisi. Bunların nasıl bir yaşam düzeni olduğunu, neyle beslendiklerini öğrenmeliydim öyle ya. Tam üç saat kitaplığın önündeki masada uğraşmama rağmen işe yarar tek satır bilgi bulamadım: Bir kere bu kitabı yabancılar yazmıştı ve her şeyi doğal olarak kendilerine göre düzenlemişlerdi: yaratıkların Türkçe adları yoktu. Her bir yaratığın, söylenmesi ve yazılması zor Latince bir adı vardı ya da o yaratığı keşfeden bilim adamının ismini almıştı. (Bizim üniversitelerdeki bilim adamlarımız, batılı üstadların keşiflerini dilimize çevirmekle meşgul olduklarından, kendileri bir şey keşfedemiyorlardı ve doğal olarak böceklerle Türkçe isim vermek zevkinden mahrum kalıyorlardı. Bana kalırsa, herhangi bir keşifleri olmasa bile, yıllarca üstadların eserlerini dilimize çevirmeye çalışmış olmalarını ödüllendirip bütün böceklerle bu mütercim bilim adamlarımızın adlarını vermeliydik.) Bilmemneos bilmemneoslar arasında saatlerimi boşuna harcadığımı anlamam için gözlerimin iyice sulanıp kafamın iyice bulanması gerekmişti. Hayır: yabancıların yazdığı kitaplarla onu yeni evinde mutlu olması imkan dahilinde değildi. Arkadaşlarımı düşündüm: doktor, öğretmen, avukat, yazar, çizer, işsiz, güçsüz, âşık, serseri...aralarında konuyla ilgili bilgi alabileceğim bir zoolog yoktu. Başımın çaresine bakmak zorundaydım.

Deneme yanılma diye bir şey vardı bir kere. Önce, cam kabın içine biraz marul koydum. Ertesi gün baktığımda marulun yanında somurtup duruyordu: dokunmamıştı bile. Sonra biraz maydanoz. Sabah koşarak baktım cam kaba. Yine somurtuyordu. İnat etme. Açıktan öleceksin, bir şeyler yemen lazım. Cık. Kıpırdamadan duruyor. Üçüncü gün maydanozu çıkarıp domates ve salatalık koyarken biraz kıpırdanmasa, öldüğüne hükmedecektim. Soğuk nevale. Buz gibi yaratık. Canlan biraz. Sonunda dayanamadım; vicdanım elvermedi geberip gitmesine. O gece yatarken kapağı açık bıraktım: sabah ortalık-

ta görünmüyordu. Ulan ne istiyorsun, ne buluyorsun kapılarda, duvarlarda? Sana mis gibi sırça bir köşk verdik, ne gerekiyorsa yapalım, bakalım, besleyelim dedik. Somurtup durdun. Dışarıda mutluluk mu var sanıyorsun. Buyur bakalım: Tırman duvarlara, kapılara. Ara mutluluğu. Aptal şey.

Yaklaşık bir hafta hiç konuşmadım onunla: ara sıra salonun kapısına, kütüphaneme ya da oturma odasının duvarına tırmanmış somurturken görüyordum ama hiç pas vermiyordum doğrusu. Bu evde benim kurallarım geçer. Yok öyle yağma. Yine de çok acımasız davranmadım aslında: Cam kabin her yanını süsledim: dört köşesine, kendini doğal ortamında hissetmesini sağlayacak şeyler yerleştirdim. Tabanı tamamen yeşillikle kapladım; renkli görünsün diye yer yer kırmızı domates dilimleri bile koydum. (Tıpkı kanepeler gibi oldu domates dilimleri. İstediginde bu kanepelere uzanıp keyfine bakabilirdi.) Birkaç kek parçası, biraz ekmek kırıntısı eklemeyi de ihmal etmedim. Yeşil tabanın üstüne biraz tuz serptim, biraz şeker. Evet tuhaf bir karışım olduğunu biliyorum ama, ne istediğini tam olarak anlayamadığım için her yöntemi denemek zorunda kalıyordum. Gelip girmek ister diye, kapağı tabi ki hep açık tutuyordum.

Birkaç gün sonra...bir sabah uyandığımda bana bir sürpriz yaptı: sırça köşküne kurulmuş, patlak gözleriyle etrafı seyrediyordu. Hiç sesimi çıkarmadım. Güllümsedim. Hazırlanıp işime gittim. Ah işte mutluluk budur: birisi evde sizi bekler. Fakat akşam döndüğümde yoktu. Her tarafa bakındım, bulamadım. Ertesi sabah yine oradaydı, akşam geldiğimdeyse yine yoktu. Bir zaman bu böyle devam etti. Canı istediğinde cam kaba giriyor, istediğinde oradan çıkıyordu. Fakat bu böyle sürüp gidemez. Neticede bu da bir oyun Friedrich: kurallar var. Madde bir: Hep sen saklanıyorsun ben arıyorum. Niye hep ben ebe oluyorum. Bundan sonra ben de saklanacağım. Madde iki: Yüze kadar saymadan gözlerini açmayacaksın. Sonra hemen bulursun, hiç zevki kalmaz. Madde üç: Aramaya hemen elbise dolabından başlamayacaksın. Yine hemen bulursun ve yine hiç zevki kalmaz. (Ne yapmamı bekliyorsun, senden farklıyım, saklanacak başka yer mi var.) Madde üç: Portakalı soyma başucu-na koyma. Yani? Yani kafana göre takılamazsın. Tamam komutanım. Rahat. Hizaya bak. Yürüyüş kararı sayılacak! Say! Her! Türk! Asker! Doğan! Her! Şey! Vatan! İçin! Rahat. Tüfek çatılacak! Çat! İstirahat edilecek! Et! Ya Friedrichçğim emir komuta diye bir şey var, hiyerarşi diye bir şey var.

Gece su içmek için kalktığımda yine cam kaba girmişti, uyuyordu. Kalk, dedim: konuşacağız. Biz senle neyi paylaşıyoruz? Ben sana niçin bir ev yaptım? Bak, ben çok çalışan, yorgun, öfkeli ve hüznü bir adamım. İnsan istiyor ki, akşam eve geldiğinde kertenkelesi onu güler yüzle karşılasın, gününü nasıl geçirdiğini sorsun. Beraber yemeklerini yesinler, sonra oyunlar oynasınlar. Ama mızıkçılık bu. Hep sen saklanıyorsun ve seni bulmamı bekliyor-

sun. Olmaz ki. Nereye kadar. Dinle beni Friedrich. Anla beni. Sev beni. Hatasız kul olmaz. Merak etme sen. Batsın bu dünya. Ya evde yoksan. Tek istediğim şey şefkat. Anlayan bir çift göz. Sevgiyle bakan bir çift göz. Hepsi bu. Çok açık ki ben normal bir adam değilim. Benden normal bir adamdan beklenebilecek şeyleri bekleme. Vesaire.

Günlerce, hatta haftalarca bu böyle sürüp gitti. Evet onun için hazırladığım sırça köşkte yaşıyordum; ama paylaştığımız hiçbir şey yoktu. Önceleri hayattan, çocuklardan, ekonomik zorluklardan falan bahsederdik. Gittikçe daha az konuşur olduk, birbirimizi daha az görür olduk. Kimi zaman mutfağa su içmeye gittiğimde (o mutfakta yaşıyordu) cam kaba şöyle göz ucuyla bir baktım: yok, yine gitmiş. Bazı günler yatak odasının, bazı günler oturma odasının duvarından kayıp geçerdi. Bazen kapıya tırmanır hiç kıpırdamadan saatlerce somurtup dururdu.

Bir akşam yine işten gelmişim. Yorgundum, öfkeliydim. Bir şeyler atıştırıp hemen yatmak istiyordum. Mutfaka girdim: cam kaba baktım: Friedrich yine içinde görünmüyordu. Nasıl oldu bilmiyorum, sinirlerim tepeme fırladı, kabı aldığım gibi buzdolabının derin dondurucusuna koyuverdim. Marullar, maydanozlar, domatesler, kek ve ekmek kırıntıları, yeşillikler arasından iyice dibe kaymış tuz ve şeker parçacıkları...Dursun bakalım derin dondurucuda. Gelince sırça köşkünün bulamasın da bir şaşırsın. Yeter artık.

Derken kendimi gündelik hayatın telaşına kaptırdım. İşime gittim geldim, evraklar, dosyalar takip ettim. İmzalar attım, bir şeyler anlattım. İnsanlarla lokantalarda yemek yedim, arabalara bindim. Kitaplar okudum, filmler izledim. Aradan ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Friedrich'i de sırça köşkü de neredeyse tamamen unutmuştum.

Bir gece...

Nedense uyandım. Kalkıp bir bardak su içtim. Yatağıma tekrar uzandım. Sırtıma sert ve soğuk bir şey temas etti. Dalgacı hayal gücümün numaralarından biri olduğunu düşündüm ilkin. Fakat hayır: Sert, hatta kemiksi denecek kadar sert; ama kemik olmadığı belli, soğuk, yırtıcı, nemli, siyah, tiksiniç, pütürlü bir şey bana temas ediyordu. Ayaklarımı hafifçe oynattım. Şimdi de ayaklarıma değiyordu o şey. Biraz yan döndüm, boydan boya sağ kolum ve sağ bacağım o şeye değiyordu. Kalkıp lambayı yaktım: Friedrich! Yatağımda boylu boyunca uzanıyordu; fakat dev bir timsaha dönüşmüştü. Sevimli, sarı, parlak derisi, yerini korkunç, kara, pütürlü bir deriye bırakmıştı. Müthiş bir çığlık atmışım. Kendime geldim: Ayaktayım. Odanın lambası yanıyor. Yatak bomboş. Sadece yorgan.

Evdeki bütün ışıkları yaktım. Saat gecenin ikisiydi. Oturma odasının altını üstüne getirdim: kanepeleri kaldırıp altlarına baktım, sonra halıların altına. Televizyon dolabına. Yoktu. Salona geçtim. Vitrinin her katına dikkatle baktım. Konsolun her deliğini inceledim. Koltukların minderlerini kaldırıp tek tek

kontrol ettim. Yok, yok! Yatak odası, benim odam, mutfak, banyo, tuvalet...her yere baktım. Tüm duvarlara, kapılara. Yok. Boğazım kurudu. Bir su içmek istedim. Dolabı açtım. Ting! Tabi ya! Suyu falan unutup hemen derin dondurucudan, günler, belki haftalar önce koyduğum cam kabı çıkarttım: Dikkatle tezgâha bıraktım: Her şey donmuştu: marul yaprakları, maydanozlar, ekmek ve kek parçacıkları, tuz ve şeker tanecikleri, domatesler...ve Friedrich! Aman Tanrım! Orda, bir sürü yeşilliğin arasında, kıvrılmış bir marul yaprağının içinde, yine gözleri patlak ve siyah, yine derisi altın gibi sapsarı ve parlak, kıpırdamadan duruyordu. Marul yaprağını dikkatle çıkardım. Friedrich'i kuyruğundan tutup çektim: geldi. Kuyruğundan yere doğru sarkıttım ve izledim: Gözleri yine iri iri, gözkapaksız ve kirpiksizdi. Her yana birden bakıyor gibiydi. Demek ki o akşam...Cam kapta olduğunu bilmeden... Daha doğrusu, onu göremeyince, nasıl olsa yoktur diye düşünerek... Aman Tanrım. Zavallı, cam kapta, o sırça köşkte donarak ölmüştü. Kuyruğun uç kısmı çıt dedi ve kırıldı: Friedrich yere düştü. Paramparça oldu: beyaz karoların üstünde, parçaları birleştirilsin diye bekleyen bir yapboz gibi. Bütün parçaları dikkatle topladım ve porselen yemek tabağının içine koydum. Bir tutkal bulup hepsini yapıştırdım. (Bazı parçalar tam yerine oturmamıştı, şimdi toplam üç ayağı vardı, demek toplarken birini bulamamıştım, kuyruğu biraz kısalmıştı ve gövdesi de eğri duruyordu.) Bazı hayvanların, toprağın altında milyonlarca yıl donmuş halde beklediklerini ve nihayet sıcakla temas ettiklerinde canlandıklarını anlatan bir bilimkurgu romanı okumuştum. Aklıma o geldi. Hemen ufak bir tencereye su koydum. Friedrich'i içine bıraktım: batmadı. Suyun yüzünde oraya buraya gitti. Tencereyi ocağa koydum ve ateşi yaktım. Yeterli sıcaklığa ulaşırsa acaba canlanır mıydı. Bu gerilime dayanamayıp balkona çıktım. On dakika kadar geceyi izledim. Geri döndüğümde Friedrich iyice haşlanmıştı, pazı parçaları kopmuş, suda yüzüyordu. İyice şişmişti. Hayır. Friedrich bir daha asla eski haline dönmeyecekti. Anlamıştım. Ocağı kapatıp Friedrich'i tencereden çıkarttım. Kopan parçalarını da çay kaşığıyla aldım. Masamdan bir beyaz kâğıt alıp bu haşlanmış nesneyi sardım. Giyinip çıktım.

İşte şimdi buradayım. Ona iyi bir cenaze merasimi düzenlemeliyim. Bu tür törenlerde bazı kutsal kitaplardan bölümler okunur, öyle değil mi. Kütüphanemde bulunan kutsal kitaplardan birini, çıkmadan cebime sıkıştırmıştım. (Aslında Friedrich'e hangi dinin cenaze merasimini uygulamam gerektiğini tam olarak bilemiyordum. Fakat işte ortada bir gömülen vardı. Hangi din olduğu pek de fark etmez, diye düşündüm: İsevi de olsa, Musevi de olsa, Muhammedi de olsa, bir Friedrich, bir Friedrich'tir yalnızca. Üstelik ben bu töreni insanlık adına yapıyorum.) Kitabı cebimden çıkartıp, kısık bir sesle (bir dua gibi) okumaya başladım:

Bu kalbin birini sevmeye ihtiyacı vardı. Ve sen bunu anlamadın. Ve bana eziyet ettin. Ve eziyet ettiğini bilmedin. Gözyaşımı silmedin. Amen.

Susardı. Sonra benim akıllı kocacığım'ın boynuna sarılırdı. Günler geçerdi; aynı yatağın ayrı köşelerinde, ayrı şeyler düşünürdük. Amen.

Evlilikten ağızım çok yandı öğretmenim... Çocukluk ettim öğretmenim: Ülkemizin sorunlarını çözdüğüm gibi, evliliğin içinden de kolayca çıkacağımı düşündüm. Amen.

Kapıyı Sevgi açtı. Merhaba. Ülkemizin sorunları geldi. Amen.

Bu ayrılığın beni hiç sarsmadığı söylenemez. Amen.

Ağır bir günün bunaltıcı, öfkelenendirici yaşantısı bitince, eve dönen evli ve yalnız bir erkek ne yapacağını bilemez. Amen.

Biz onları kafamızdaki oyunlara uydurmaya çalışırken onlar -kafaları olmadığı için- bizi hayata uydurmaya çalışırlar. Amen.

Gündüz çevremizde bir rahatlık ve gece yatağımızda dolaşan bir sıcaklık uğruna bütün hayallerimizden vazgeçmemiz gerekiyordu. Amen.

Siz gerçekten doğru söylüyorsunuz albayım: Ben adam olmam. Ben tek başıma yaşamalıyım; başkalarını zehirlememeliyim. Dama çıkıp ulumalıyım kurtlar gibi. Amen.

Fakat benim de sevmeye hakkım yok mu albayım. Yok. Peki albayım. Amen.

İşte kalem işte ısırap albayım. Amen.

Kadınlar aptaldır albayım. Amen.

Biz bu dünyaya seyretmeye, hayran olmaya gelmişiz. Amen.

Tabi ben arkadaş istemiyorum, köle istiyorum albayım. Amen.

Kitabı kapatıp ağacın dibine bıraktım ve ceketimin cebinden Friedrich'i sarıdığım kâğıdı çıkardım. Mümkün olduğunca düzeltiltim. (Biliyorsunuz bazı parçaları eksikti, iyice dağılmıştı.) Kazdığım çukura özenle yerleştirdim. (Ölülere saygı duymak gerekir.)

Bugün burada müteveffa Friedrich için son görevimizi yapmak üzere toplanmış bulunuyoruz. O aslında iyi bir kertenkeleydi. Hiç yaşamaması gereken şeyler yaşadı. Büyük acılar çekti. Sahibi onu alıp bir sırça köşke yerleştirmenin iyi olacağını düşünmüştü. (Aslında o da iyi bir adamdı.) Fakat Friedrich duvarlarda dolaşmak, kapılara tırmanmak istiyordu. (Genlerinde vardı bu: değiştirilemezdi. Ayrıca etraftaki bütün kertenkeleler böyle yaparken, bir sırça köşkte yaşamak ona çok zor geliyordu.) Maksudımız kimseyi yargılamak ve suçlamak değildir. Tarih elbette hakkıyla haksızı ayıracaktır. Şimdi veya daha sonra. Bizi bu hallere düşürenler utansın. Ayarımızı bozanların ayarı bozulsun da tamirci tamirci sürünsünler inşallah. Tanrı bizleri bağışlasın. Amin. Ya da amen. Ya da her neyse. Dağılın.

Çukuru toprakla doldurdum. Hayat işte. Ne garip. ❧

ABDULLAH HARMANCI

İLÂN-I AŞK

Kız ara vermeksizin sevgilisinden bahsediyordu. Kendinden geçerek, kendini unutarak, gözlerini kısıarak, ruhunu arıtarak konuşuyor, söylüyor, her seferinde sevgilisini anlatıyordu. Sevgilisi nasıl giyiniyordu. Sevgilisi gömleğinin kollarını nasıl kıvrıyordu. Sevgilisi nasıl gülümsüyordu. Sevgilisi televizyona bakmaktan pek hoşlanmıyor muydu. Sigarayı seyrek mi içiyordu. Sevgilisi kafasını bir şeye çok fazla mı takmıştı. Ama o şeyin ne olduğunu pek belli etmek istemiyor muydu...

Sevgilisinin ömrü pastanelerde arkadaşlarıyla sohbet ederek geçiyordu. Sevgilisi yavaş konuşuyor, kelimelerin arasını açıp duruyordu. Cümlelerin sonunu bir türlü getiremiyordu. Ama o konuşmaya başlayınca dinleyenler bilirdi ki, önemli şeyler söyleyecek. Tartışmaya, insanları şaşırtacak bir bakış açısı kazandıracaktı. Sevgilisi tembeldi. Sevgilisi sorumsuz bir öğrenciydi. Sevgilisi çay içmeyi pek seviyordu. Sevgilisi yemek yapma konusunda tam bir beceriksizdi. Bu konu ne zaman açılrsa kendisi ya da bir arkadaşı kör eşeklerden bahsetme gereği duyardı. Sevgilisi yine de pek sevimliydi. Konuşurken alnı çizgilenirdi. Sevindiğinde gözleri ıslak ıslak olurdu.

Oğlan bu meçhul delikanlıyı kıskanıyordu. Oğlan kızın delikanlıyı sevişinden, tertemiz bir kalple ona bağlanmış oluşundan rahatsız oluyordu. Böylesi bir kız tarafından sevilme ölü müydü bilmiyordu ama, böyle delice, böyle safça, böyle hesapsızca seilmek istiyordu. Kim bu? diyordu. Kim bu şanslı adam? diyordu kızın su içmek ya da yemeğinden lokma almak veya masadaki çiçekleri koklamak üzere -nasılsa- konuşmasına ara verdiği zamanlarda. Kim bu şanslı oğlan? diyordu. Kızın göz bebeklerinden bir elektrik akımını geçmiş gibi oluyordu böylesi anlarda, sen onu tanıyorsun, diyordu kız o zaman, biraz düşünsen bulursun...

Düşünüyordu. Bulamıyordu. Kareleri yan yana getiriyordu. Kalbine kısıkançlık acıları doluyordu. Kızın gene o yoğun ayrıntıların, o akıl almaz ayrıntıların arasında, kelimeler, cümleler sağanağında yitip gittiğini, gözlerinin kısıldığını, sesinin titrediğini görebiliyordu. Kim bu adam? diyordu. Kız anlatıyordu. Kız sayıp döküyordu. Kız oğlanın saçlarına pek bakmadığından, parmaklarının inceliğinden ama cüssesine göre pek de uzun olmadığından ve bu durumun ilginçliğinden, tırnaklarının etten ayrıldığı noktada belirmiş beyazlıklardan ve daha nelerden, ne ayrıntılardan bahsediyordu. Sevgilisi biraz

tutucuydu. Sevgilisi biraz suskundu. Sevgilisi biraz kibirli gibiydi. Takım elbise giymiyor, eline üç dal gül alıp karşısına dikilmiyordu.

Dinlemekten sıkıldığı bir akşamdı. Belki de içini kıskançlık ateşinin yaktığı bir akşamdı. Sana üç dal gül alıp da karşına dikilmiyor, öyle mi? dedi üzüntüyle. Sen onu böylesine severken o sana böyle davranıyor öyle mi? Demek o kadar çok istediğin halde... Oğlanın cümlesi yarım kaldı. Dudakları aralık. Sigarası kül tablasında eriyor, bitiyor, işte tam da şu anda akan ve kaybolan zaman gibi dağılıyor, çözülüyor, tükeniyordu. Sana üç dal gülü çok mu görüyor? diye yineledi sorusunu. Sesinin tonu değişmişti. O zaman kız, iki parmağını diğerlerinden ayırıp gözlerine yaklaştırdı oğlanın, onu sevdiğimi bilmiyor ki... dedi, onun bu sevgiden haberi yok ki... Sonra parmaklarından birini diğerinin üzerine yerleştirdi. Kalkalım mı, dedi, içim sıkıldı burada...

Pastaneden çıktılar. Yürüyor, uzak bir yerlerde bir gül bahçesi varmış da, bahçenin bütün fidanları maharetli bir bahçıvanın ellerinde budanmış da, güller, şehre en güzel kokularını salıvermişler gibi, anlatılamaz bir güzelliğin gecenin içine yayıldığını duyuyorlardı. Beni bir dakika bekler misin? dedi kıza. Döndüğünde elinde üç dal gül vardı. Gülleri ona uzatırken gülümsüyor, uzaklarda bir yerlerde karanlıklar içinde bekleyen o gül bahçesinin patika yollarında adımlıyormuş gibi, zihninin ortasında açılan aynada, ıslak ıslak yanan gözlerini görüyormuş gibi gülümsüyordu. ❧

ALİYE FİGEN ADALI

AN

Kadın, o an kendini öteki kadının yerine koydu.

Kadın, bir işgalciden olan çocuğunu kucağına bastırıp hafızasını temizlemeye çalıştı.

Kadın, kırmızı ışıkta arabasının camını silen küçüçük bir çocuğa bile güven duyamadığı için kendini çaresiz hissetti.

Kadın, kısacık kestirdiğı saçlarıyla kuaförden çıktı.

Kadın, kocasını kaybettiğini öğrendiğı an ağlamaya başladı.

Kadın, yerleri temizlerken gözü televizyondaki şarkıcıya takıldı.

Kadın, parkta oynayan oğlunu beklerken ördüğü kazağın son sırasını söküp kıvrılan ipi yeniden parmağına doladı.

Kadın, dağdan sırtında odun getirirken lise son sınıftaki kızının üniversite sınavını kazanması için dua ediyordu.

Kadın, çilekli sodasını yudumlarken parmağındaki yüzüğüyle oynuyordu.

Kadın, pazardan aldığı naneleri ayıklarken nanelerden kararan ellerine bakan kızına gülümsedi.

Kadın, kocasının genç sevgilisini düşünürken kalabalık bulvarda ağlayarak yürüyordu.

Kadın, pencereden geçenleri izlerken gelenlerden birini torununa benzetti.

Kadın, eli yanağında Kız Kulesi'ne bakarken gülümsedi.

Kadın, sinemada filmi beklerken, okuduğu kitaptaki bir satırın altını yavaşça çizdi.

Kadın, o anda anne oldu.

Kadın, o anda asla anne olamayacağını öğrendi.

Kadın, o anda bebeğini aldırdı.

Kadın, elini öpen gelininin koluna bir bilezik taktı.

Kadın, her şeyden habersiz olan torununun gözlerinde oğluna bakarken gözyaşlarını tutmaya çalıştı.

Kadın, tekerlekli sandalyedeki kızı, parktaki çocukları izlerken konuşacak bir şeyler aradı.

Kadın, annesinin cansız bedeninin yıkanmasına yardım etti.

Kadın, odaya giren adama korkuyla baktı.

Kadın, toplantı sırasında, gündelikçi kadına dolabın arkasını silmesini söylemeyi unuttuğunu fark etti.

Kadın, askerden gelen oğlu için börek açıyordu.

Kadın, elinde danteli, pencere kenarında eşini bekliyordu.

Kadın, okul kapısında tedirgin bir şekilde aceleyle başını örten tedirgin genç kızın yanından geçerken gülümsedi.

Kadın telefonla konuşurken manikürcü kızın gözleri kadının ışıltılı ayak-kabılarına takıldı.

Kadın, tespihi elinde kuşların sesini dinleyerek “Ya Rahîm” çekiyordu.

Kadın, titreyen ellerle albümün sayfasını çevirdi.

Kadın, aynadaki görüntüden birinden kaçır gibi kaçtı.

Kadın, yaprakları salamura yatırırken komşusuna geçmiş olsuna gitmek gerektiğini hatırladı.

Kadın, oğluna bağırarak için pişmanlık içindeyken gözü duvardaki resme takıldı.

Kadın, kızı gelinliğiyle evden çıkarken gözleriyle kocasını aradı.

Kadın, rüyasında, yıllar önce kaybettiği dostunu gördü.

Kadın, bebeği damadının kucağına verirken kızıyla göz göze geldi.

Kadın, otobüs durağındaki ihtiyar kadının buruşmuş ellerine ve yıpranmış ojelerine baktı.

Kadın, marulları doğrarken annesinin sesini duyar gibi oldu.

Kadın, saatlerdir odasından çıkmayan kızının o gün ilk yarasını almış olabileceğini düşündü.

Kadın, yazdığı cümleyi çok iddialı bulup sildi.

Kadın, diz çöküp dua ederken gözyaşları annesinin taze mezarına damladı.

Kadın, dizinin en heyecanlı yerinde mutfaka koştuğunda çilek reçeli ocağına yayılmıştı.

Kadın, ekip sözcüsü olarak yeni geliştirilen ürünün tanıtımını yaparken bakıcıya bıraktığı hasta bebeğini düşündü.

Kadın, sabah gördüğü rüyayı suya anlatarak rahatlamaya çalıştı.

Kadın, kızı kahveleri ikram ederken içinden hakkında hayırlı olsun diye dua ediyordu.

Kadın, ütü yaparken radyodaki şarkıya eşlik ediyordu.

Kadın, sandığından çıkardığı birkaç yemeni ve kumaşı torunlarına paylaştırdı.

Kadın, gece yarısı kızının ateşini tekrar ölçüp yatağına uzandı.

Kadın, iri siyah gözlerine siyah bir far sürüp dışarı çıktı.

Kadın, yatalak kocası yere düştüğünde onu yerden kaldırmaya gücü yetmediği için çaresizlik içinde adamın gözlerine bakarak sessizce ağlamaya başladı.

Kadın, aynada kendine bakarken başörtüsünün çok renkli olduğunu düşünüp değiştirmeye karar verdi.

Kadın, ördüğü masa örtüsüne son motifi ekledi.

Kadın, sahnede ışıkların altında seyircileri selamladı.

Kadın, üst kattan gelen gürültüleri duymamak için kulaklarını tıkadı.

Kadın, gelinliğin belini daraltırken genç kızın gözlerindeki durgunluğun nedenini düşündü.

Kadın, o anı yazmak yerine yaşamayı tercih etti.

Kadın, salata için dereotu ufalarken çocuğu ekmeğe göndermek gerektiğini hatırladı.

Kadın, kürsüdeki kadını dinlerken gözleri doldu.

Kadın, yazarın “merhamet” üzerinde neden bu kadar ısrarla durmuş olabileceğini düşündü.

Kadın, kocasının gönderdiği çiçekleri suya koydu.

Kadın, uçakta yolculara servis yaparken ilk defa midesi bulandı.

Kadın, o anda dışarıda arkadaşlarıyla tramisu yiyen kızı için yaptığı un kurabiyesinin üzerine pudra şekeri ekiyordu.

Kadın, tabanda kullandığı sonbahar renklerine inat, resimdeki kadının elbisesini canlı renklerle boyadı.

Kadın, içinin sıkıldığını hissetti ve başını kaldırıp gökyüzüne baktı.

Kadın, metroda ineceği durağa yakın, saçını sıkıca yeniden topladı.

Kadın, pazarda kızına dolmalık biberleri nasıl seçeceğini gösterdi.

Kadın, konferans öncesi sırasını beklerken takım elbiseli, heyecanlı genç bir kızın gözlerindeki ısıltıyla yıllar öncesine döndü.

Kadın, kına gecesi eline kına yakılmasını istemeyen kızını ikna etmeye çalıştı.

Kadın, kalabalık bulvarda eşiyle yürürken eski sevgilisiyle karşılaştı.

Kadın, üvey annesinde kalan oğlunu almaya giderken aylardan sonra ilk kez makyaj yaptı.

Kadın, taksi şoförüne yolu tarif ederken adamın ne kadar güvenilir olabileceğini düşündü.

Kadın, masanın üzerindeki silgi lekelerini temizlerken oğlu için dua etti.

Kadın, hastanın ateşini ölçerken endişeyle cevap bekleyen refakatçi kıza sadece gülümsedi.

Kadın, nefesinin kesilmeye başladığını hissederken son parkura girdi.

Kadın, bebeğini emzirirken annesini düşündü.

Kadın, yeni bitirdiği kolyeyi dargın olduğu kız kardeşine vermeye karar verdi.

Kadın, re ha mim harflerinin ebcetteki karşılığına baktı.

Kadın, soğanı doğramaya başlamadan önce, ağlamaya başladı.

Kadın, saatin alarmı çalmadan uyandı ve çayı koydu.

Kadın, metinden dikkat çeken kelimeleri çıkarıp onlar üzerinden düşünmeye çalıştı.

Kadın, müziğin sesini açıp dans etmeye başladı.

Kadın, oğlunun ceplerini o uyurken kontrol etti.

Kadın, yağmur başlayınca çamaşırları toplamak için balkona koştu.

Kadın, çeviride karşılığını bulamadığı kelimelerin anlamlarının derinliğini fark etti.

Kadın, herkes uyuduktan sonra ışıkları söndürdü, kapıyı kilitledi ve yattı.

Kadın, ayakta güçlükle duran eşinin koluna girdi ve yürümesine yardım etti.

Kadın, sigarasını söndürüp kahve fincanını kapattı.

Kadın, evden ayrılırken yüzüğünü çıkarıp televizyonun kumandasının yanına bıraktı.

Kadın, çocukları için asla annesi gibi dua edemeyeceğini düşündü.

Kadın, kadının o an neler hissedebileceğini tahmin etmeye çalıştı.

Kadın, eğer öyküyü o “an” bitirmezse sonsuza kadar yazması gerekeceğini fark etti.

SEDAT DEMİR

ÜÇÜNCÜ KANAT

Kuş halkı, yağmurun nefesinden ürüp tünelerine çekilmişti. Kasabanın Kortasında yükselen kulenin etrafını gri-siyah bir karganın sultan buyruklarını andıran çığlıkları yankılıyor, bacaları ekmek ve tezek tüten, çamurdan yoğrulup yol kenarlarına bırakılan evlere musallat olan mıcır şıkırtısına, çimento tozuna bu karganın gri-siyah sesi karışıyordu. Bir kez daha yükseldi. Omuzlarına takılı iki kanatla birlikte boynunun altında taşıdığını varsaydığı üçüncü kanattan kuvvet alarak hızla yükselip cesurca bulutların arasına gömüldü. Boş midesinden olduğu kadar, aynalı camların içinde kendisiyle birlikte kanat çırpma cüretini gösteren o destursuzun, cenabetin varlığından da rahatsız olmuştu. Ancak eylül öğlesinin sessizce atlatıldığı kasabanın sur diplerine serpilmiş gazez tohumuyla döllen, cadı kazanlarında kaynatılan verem kökünün acı suyunu içmeden, cerahatli yapraklarıyla canı ölü tutan çiçeklerinin pis tadını ağzına bulamadan önce kendisine çok benzeyen kanatlıyla tanışma cesaretini toplamalıydı bulutların ıslaklığında.

Hızla aşağıya, dev binanın arkasına doğru düşer gibi uçmaya başladı. Gagasıyla önünü açıyor, tanışmayı ertelemiş bir endişeyle aynaya bakmamaya çalışıyordu. Binanın altında, bir bölümün aynalardan kopartılmış olduğunu gördü. Rahatladı. Kulenin toprakla birleştiği pencerenin dibine kondu. Açık pencereden gagasını içeriye daldırdı. Küfür etmek için alev alan gözlerini kıpırdayan kapıya yapıştırdı ve gırtlığının bütün koyuluğuyla sesini çatlatıp içeri bıraktı. Sesle biri karanlığı başlatmış, diğeri de o karanlığa omzunu dayamış gibi, biri cin memleketinin yeşil gölünü içmiş diğeri de onu kusmuş gibi çubuktan iki ademoğlu kapıda belirdi. Karga tekrar havalandı.

-Topla şunları....dosyalarına göre yerleştir...sırasıyla lan! diye dişlerini sıkarak konuştu daha kalın olanı, kızgınlığının ardından üç adımda koltuğuna yerleşti.

Kamburuyla ceketinin arkasını kabartan diğer adam, sadakatten terlemiş elleriyle yere çömelip, burnundan tıslamalar çıkartarak kağıtları toplamaya koyuldu, yine sadakatle iliklenmiş düğmelerini çözmeden kapıyı da yaban bir dokunuşla itti; kilidin dili yuvaya yerleştiğinde metal tını ahşabın tozuna karıştı. ‘Vantilatörü de kapat’, ‘Pencere! Ulan görmüyor musun giren rüzgarı!’; dağınıklıktan o adam sorumluymuş gibi, emirlerini azarlayarak sıraladıktan sonra güvenliği sağlamanın memnuniyeti içinde koltuğuna iyice yayıldı.

-Kapıyı aç, orada, kirişin altında bekle, diye mırıldandı. Mırıldanırken müteşekkir bir ifade yerine alaysı buğu taşıyan gözlerini onun tavuk derisine benzettiği yüzüne dikti. Birkaç kelimeyi daha cömertçe harcarmış gibi mırıldandı ve içinde ne olduğunu bildiği bir şakayı kutusundan çıkarır gibi sordu:

-Nasılsın Yadigar?

Yadigar, göğsünü çenesine sığınak yaparak 'iyiyim' diyebildi cevabı pek merak edilmeyen bu soruya.

Yadigar'ın gövdesine doğru seğirten gözleri, demir zırhından soyunup geri çekilirken içlerindeki anlamı merhamete terk etti; son defa dudağının kenarında aşağılayıcı bir kavis daha çizdi ve onu da binanın etrafında tertiplenen temizlik faaliyetleri hakkındaki soruları sorarken ufak parçalar halinde yuttu. Aynı soruları tekrar tekrar soruyor, aynı cevapları alıyordu. Sustu. Düşüncelerini toparlayamaması, susmasına yol açmıştı. Hafızası görüşmelerden, antlaşmalardan, yolculuklardan, en çok da kendi sesinden dolayı karma-karışık. Zekası, son zamanlardaki bu hafıza kaybını küçümsüyordu. Göğüs kafesinde, diyaframa yakın bir yerde küçük bir pakete sarılmış, sabun sertliğinde etten bir vicdanı sakladığına inanıyor, böyle bir parçanın varlığı üzerine mırıldanarak yeminler ediyor, ardından yorularak bu iddiasından vazgeçiyor, yaşlılığın yaklaşmakta olan yılları için üzüliyordu. Yaşlandığını, gücünün tükenmekte olduğunu biliyordu. Serin bir ikindiye ait yatağına gömülecek, küçük ve tatlı haberleri tepesinde kabarcıklar halinde döndürecek, uyuyacak ya da ölecekti.

Hatırladığı zaman kendisini keyiflendiren görüntü canlandı önünde; uzun yıllar önce, hakkında çıkan bir dedikoduyu duyunca kasabanın ileri gelenlerini meydanda toplayıp hepsine ağlamaklı bir öğle yaşattığı gün... Dedikodu da değildi hani... Ne fark eder! Tabancasının kabzasıyla, tekmeyle ve tokatla ortalığı kan gölüne çevirmişti. Kollarını koyduğu masanın, altındaki sandalyenin sertliğini yokladı ve göz kapaklarını hırsıyla ovuşturdu. Yadigar'ı hayatında ilk defa görüyormuş gibi çatık kaşlarla, meraklı bakışlarla süzdü. Otuzlu yaşlarına gelmiş, hala babasının partal eskilerini giyiyordu. Kirden parlayan siyah gömleğini karısı hiç yıkamaz mıydı acaba? Eline alıp, iki su bir deterjan, iki su bir deterjan. Bu kadar. Kravatı babasının kravatı, pantolonu... 'Allah'ın adamı işte!' diye mırıldandı, 'Ne olacak ki başka, sefil.' Ceket. Yılların çekiştirip ipliklerini lime lime ettiği ceket. Babasının.

İyi. Güzel. Ama. Ama bu adamın ne işi vardı bu odada? Bu oda, binanın ve diğer şehirlerdeki binaların karargahıydı; küçük bir penceresi olan ve binada çalışanların bile ne işe yaradığını bilmedikleri bir yerdi; sadece kendisi bulunabilirdi burada. Misafir kabul edilmediği için sandalye, koltuk, sehpa bulundurulmuyordu. Bu kata temizlikçilerin inmesi bile yasaktı. Peki, bu he-

rifi neden buraya kadar, yanında taşıyordu? Gülümsedi. Karşısında önü ilik-
li, ellerini kavuşturmuş biçimde bekleyen bu adama güveniyordu. Kemiksiz,
ifade yoksunu çehresiyle, kollarından ve ayaklarından tutulup katlanılabile-
cek bir kuklaya, daha çok bir eşyaya benziyordu, metaneti, basireti yoktu.
Şirketine iş başvurusunda bulunduğunda, müdürlerinden birisinin ilgilenebi-
leceği halde, meraklı biraz da tedirgin bir şekilde yanına çağırtmıştı. Yadigar
buraya gelmekten başka çaresi kalmamış derecede yoksulluktan yorulmuş,
erken ihtiyarlamış başka bir dünyanın yarattığı gibi karşısına dikilmiş, o da bir
beklenti içinde şirkette çalışmasını kabul etmişti. Ancak beklentisini, şaka-
larındaki ağrının okları yüzünden bir türlü hatırlamıyordu; bu, onun zeki ifa-
desini, bilmediği bir şehirde önüne gelene adres soran yaşlı bir kadın kadar
masum yapıyordu.

Adam, masadaki kağıtlara eğildi. Bir ses kıpırdadı kulağında, dalga uğul-
tularına karışan arkadaşının sesi... Kumsala yakın bir bahçenin sandalyesin-
de, ahababının ağzından onun sıra dışı hikayesini dinliyordu. Gözlerini tekrar
ovuşturup kendisini sese bıraktı:

*“... Babam... Buradan biraz daha ileride, şurada oturmuşum. Yirmi küsur
yıl önce manda deviren bir sıcak vardı, belki hatırlarsın, sıcak, amman bi sı-
cak... Kavruluyor ortalık gavurunki gibi... Dalmışım güneşin altında, öyle
dalmışım ki, donum bile su gibi ter olmuş, haberim yok. Ulan ne oturuyorsun
oraya değil m! Ama bi sıkıntı. Bi sıkıntı, bi sıkıntı, sorma, olmadık şeyler dü-
şünüyorum. Şu gördüğün adam, babam, o zaman da keldi. Ter, damla dam-
la, yerde gördüğün kırmızı taşlara akıyo, orada kan ıslaklığına benzer bir ıslaklık bırakıyo. Kan gibi... Bildiğin kan gibi görünüyo bana yerdeki yaş, ken-
di kanım gibi... Bi hüziün doldu içime, pişmanlık gibi. Sesler duydum birden,
gaibden midir, nedir. Dama tıktığım, dövdüğüm, canını yaktığım hızımı ala-
madığımda kazara elimde kalan bütün herifler karşıma dikilmeye başladı av-
radını satayım, naha şu kafada. Kendimi bi kötü hissettim, cevap da veremi-
yorum... Piç bi pişmanlık. Ama biliyorsun babam, bizimkisi memleket sevdası,
vatan aşkı, görev bilinci... Böyle anlatmaya başladım, çalıştım onlara,
böyle avunmaya çalışıyorum oturduğum yerde bir yandan da, böyle işte. Din-
lemiyorlar. Kafa bi milyon oldu, tansiyon fırladı, bilmiyorum, kafa vızıl vı-
zıl... Ulan dedim ki, ben ölsem, bu piç pişmanlık da ölür arkamdan. Baba-
aam! Babam, ağzı burnu kan içinde, dişleri simsiyah, ya da dişleri yok, çırıl-
çıplak bir sürü adam, karşıma dikilmiş benden hesap soruyorlar... Pişman-
lık, omuzlarıma bastırdıkça kan çıkıyor gövdemden, her yer kan oldu Allah
seni inandırısın. Dur. Mevzuya, asıl mevzuya gireceğim şimdi. Yüzüm, dudak-
larım büzüldü, sabi gibi ağlayacam neredeyse. Gelsin birisi vursun beni, yok-
sa ben kendimi vurucam. Ulan düşünüyodum da ha, ara sıra kendimi vurma-*

yı, yani önceden de oluyodu bunlar. Geceleri falan... Yalnız kaldığımda. Ulan bi cesaret... 'Ya Allah' dedim kalktım ayağa Ceketimi sıyırıp, belimden makineyi çekip şakağıma koydum, vurucam kendimi. Dua bilmem. Bir şeyler sayıklayıp duruyorum dua yerine... Ne sayıkladığımı şu an hatırlamadığıma inan... Horozu kaldırdım. Dinle. O sırada buranın berduşu mudur, delisi midir nedir bilmem, elinde şarap şişesi bana doğru koşuyor. Şimdi bak.... Kalk ayağa. Gel gel. Bak. Aşağı. Şuradan, yokuş yukarı, buraya doğru koşuyo... Bir yandan da 'Amirim! Amirim!' diye bağırtıyor, 'Dur! Yapma! N'aptıyosun! Şşşt. Amirim!' diye kıcını yırtıyor adam. Meselemi anlıyosun?"

Kağıtların üzerindeki harfler, genişliyor sonra büzüşüyordu. Ses, tekrar hecelenerek kulağına dökülmeye devam etti:

"Ulan dedim, tahtanı bellerim senin dedim, emaneti indirip ona doğrulttum. Tak! Baba, tak! Tek kurşun alına saplandı. Adam yere yığıldı; yanına gittim, şarjörü boşalttım üzerine. Kuş gibi hafifledim... Meselemi anladın mı şimdi? Halise'den çay istedim sonra, şöyle tavşan kanı! Ha ha ha! Meselemi anladın mı?.. Kimseye eyvallahımız yok, sen biliyosun bizi..."

Kahkahası çınlayarak uzaklaştı. 'Neden öldürdün?' diye sorarlarsa 'Şişeyle üzerime doğru geliyordu' diyecekti. Kendi vicdanına da açıklamayı 'Biri si ölmeliydi, o an rahatlamam için birisinin canı yanmalıydı.' diye yapmıştı. Ahbabının can sıkıcı güneş lekesi, kan lekesi önündeki masayı boyuyordu. Soluğunun yarısını ağzından, yarısını burnundan çıkartarak yumruğuyla masayı siliyordu...

'Gerçi ortada can man kalmadı, ha ha ha...' Ses, tekrar kulağının dibine gelip öksüre öksüre konuştu: "Ya bi de bak ne var, o deli bizim yaramazın arabasını kırdıydı. O arabanın hikayesini sen de biliyosun be babam. Senin gösterdiğin ev vardı hani, yahu şu paketleyip nezarethaneye almamı istediğin lavuğun evi. İçeriye daldık, kırdık geçirdik anasını satayım. Adamı patlattılar yanlışlıkla, halının ortasına yığıldı. Senin adını söyledi ölmeden önce. Bizim gavatlar, evin camını çerçevesini indirirken, adamın tavana kadar uzanan bir vitrini de vardı, içi küçük küçük antika arabalarla, ahşap, kibrit çöpünden evlerle doluymuş, onu da devirdiler, valla. Ulan köy yerine nereden getirtmiş o antikaları, hiç anlayamadım. Bi de oğlu vardı. Velet, pencerenin dibine çöküp perdeyi üzerine çekmiş, iki perdenin arasından bizi seyrediy o. Cık cık!.. Herşey ortalığa saçıldı, hepsi ezildi bizim gavatların ayaklarında. Çocuğun anası, saçını başını yoluyor, tükürükler saçarak kudurmuş gibi bağırtıp çağırıyor, dizlerini dövüyor. Meselemi anladın mı? Sadece ufaklığın elinde iki oyuncak araba kaldıydı. 'Ver onları bakayım amcana len' dedim. Çocuk iki arabaya da baktı, seçip birisini bana uzattı. Adını unutmam, Yadi-gar'dı, serinkanlı çocuğa benziyordu. Neyse, oynucağı eve getirip bizim oğla-

na verdiğim o vakit. Bu sarhoş da, vurduğum sarhoş, arabayı almış çocuğun elinden; kırmış mı, satmış mı, bilmiyorum Allah seni inandırсын. Satmıştır pezevenk, iyi para eder... Antika araba! ”

Ses, kulaklarını terk ederken yerini düzensiz dalga seslerine bıraktı.

Ahbabına, anılarının ortasına bir halı serdirtip ölümlerini neden oraya, şimdi, günün bu yorgunluk anında yağmasına neden müsaade ettiğini ve neden şimdi kapısında beklettiği bu adamı işe aldığını hatırlamıştı. İki arabadan birisi delinin elinde kırılmış; diğeri birkaç gün önce, Yedigâr'ın kendisine saklanması için verilen üçkağıtçı bir arkadaşından pazarlık yapmadan gizli bir alışverişte satın alınmıştı. Ne sevimsiz adamdı o öyle! Arkadaş satan, kanını içen! Yarasa gibi, gözleri de yok! Böyle adamları sevmezdi.

İrkildi. Koca bir trenin tekerlekleri ve kemiklerini parçalayacak kadar kuvvetli bir düdükle kulaklarının içinden geçti; arkasından Yedigâr'ın abisinin rayların arasındaki kesik kafası, babasının ölü gözleri, anasının lanetli tükürükleri ve bir perdenin arkasında saklanan Yedigâr'ın çocuk yüzü... Abiyi, babayı kendisini şüphe denizine soktukları için, o denizde kaybolmamak için kopartmıştı hayatlarından. Perdeyi araladı; tavuk derisinden yapılmış yüzüyle bugünkü Yedigâr... Üzerine atılmasını, boğazına sarılmasını, bıçaklamasını ya da kalbinin bataklığına, ucuna bir alev topu eklenmiş, kibar ama cesur bir mermi göndererek bataklığı kurutmasını beklemişti yıllarca. Gözlerini kapattı, iki parmağıyla boynunun derisini çekiştirdi. Boğazına bir bıçak dayandı, eski kabadayılardan saldırmalarından birisi. Yedigâr, üstüne çullanıp, kafasını vücudundan ayırırken kahkahalar atıyor, tok bir sesle en güzel türkülerini söylüyordu... Yutkundu. Üç yıl önce, kapıdan ilk girdiği gün bunu yapsa direnmezdi. Üç yıl boyunca, beraber uçaklara, otobüslere binmişler, aynı otellerde uyumuşlardı. Bu anlarda hep Yedigâr'ın en güzel türkülerini söyleyeceği masalına inanmıştı.

Artık türkü de, masal da yok! Elini, daha fazla kaybetmediğine sevinen küçük kahvehane kumarbazlarından birisi gibi masaya usulca vurdu. Yedigâr, kirisin altından uzaklaşmış, balık gözlerini tavana dikmiş, dizlerini sallayıp duruyordu. ‘Yahu bu adam saf saf ne düşünür böyle, aptal herif, mutlu, şuna bak, salak lan bu...’ diye mırıldandı oturduğu yerden, alnındaki teri silerek.

Akşam bineceği körüklü otobüsün ve mide bulantısının ortasında olmayacaktı bu sefer... Yedigâr, bunu düşünüyordu. Gözlerini kapadı, sessiz suyun ortasında balıkçı teknesinin güvertesindeydi. Balıkçı teknesi, çocukluğunda bir çırpıda tuval boyayan mahalle ressamlarının duvarlarında gördüğü balıkçı teknesiydi, ancak Yedigâr şu anki yaşındaydı. Kol kaslarını şöyle bir yekeledi. Dibe dalıp kaya diplerindeki süngerlere dokunmak, mercan toplamak istiyordu. Yedigâr, denizin içinde taştan kapılar olduğunu düşünür, kapıyı aç-

tığında gene suyla dolu bir yerin var olduğuna inanırdı. Oradaki balıklar dünyanın hiçbir suyunda yoktu. Elbiseleriyle denize atladı. Su onu boğmuyordu. Denizin zeminine indi. Yürümeye başladı. Yosunlar yüzünü okşuyor, bir eli cebinde, taşların üstünde zıplayarak yürüyordu. Taş kapıyı araladı. Yokuş aşağı inip, düzlüğe ulaştı, dümdüz bir yalana... Gerçekleştirebildiği kadar her şeyi gerçekleştirdi, boyayabildiği kadar boyadı denizi. Gülümsedi, gülümsemediğinde dudağına terin sıcaklığı aktı. İşte cennet; burası gerçek bir cennet, ölmeye gerek yok cennet için... Mercanların, mavi renkli yosunların, koca süngerlerin, yıldız tozuna boyanmış taşların kapladığı zemini adımlamaya koyuldu. Kılıç balıkları, yunuslar, lapisler, aynalı sazanlar, alabalıklar, fedailik yapan dülgerler; isimleriyle adını bilmediği balıklar onun yanına geliyor; dokunuyor veya süzülerek yanından geçiyorlardı. Her biri ayrı bir rengi paylaşan misket büyüklüğünde balıklar...incilerini bir dokunuşa hediye eden istiridyeler...binlerce canlı türü, vücutlarında milyonlarca rengi dünyanın çirkinliklerine kaptırmadan salınıyordu. İsimleri. İsimleri, bu su bahçesinde anlamak için kullanılan kelimelerdi; onlardan yapılan cümleler pekala bir ülkenin dili olabilirdi. Hepsinin derisi, ışksız suda pırıl pırıl yanıyor; Yadigar ışıklı bir şehrin sokaklarında yürümeye devam ediyordu.

-Yadigar! Babandan kalan araba, oyuncak araba, adamından aldım onu. ‘Dodge 56’ymış. Müzayedede sattım. İyi para verdiler lan. Ne değerliymiş lan o öyle! Parasını sana vereyim mi? Lan?

Su bulandı. Yadigar, kendisine doğru yuvarlanan bir çamur yığını gördü. Balıklar dağıldı. Yosunlar ve mercanlar artık görünmüyordu. Kıyıya ya da bir faleze gelmiş olabilirdi. Çamur kütlesi, Yadigar’ın kafasını içine alarak vücudunu sürüklemeye başladı. Ağzına plastik kokulu çamur ve kum doldu. Nefes alamıyordu. Nefes alamamak!.. Bir kafesin içine yarleştirdi çamur onu. Çamurla boğuluyordu. Boğulmak... Yüzü bir fırının içinde yanıyor, yanakları kan ve çamur halinde ayaklarının dibine damlıyordu.

-Duydun mu Yadigar?

Bir elini uzun boylu kel bir adama uzatan Yadigar’ın göğsüne bastırıldığı oyuncak araba elinden kaydı, düştü; gürültüyle yere çarptı. Kafasını kaldırdı. Masadaki adamdan daha çok, pencerede asılı duran demir renkli ışığa baktı. Büyümüş ve parlayan gözler, adamı oturduğu sandalyeye kelepçeledi. Dudağında, canının yandığını belli eden gülümsemeye benzeyen bir çizgi belirmişti. Hızla bulunduğu kafesten çıkıp adamın üzerine doğru yürüdü. Zarf açacağını kapıp, oturan adamın diyaframının hemen altına, bir domatese batırır kadar rahat bir şekilde soktu. Sokarken yukarı aşağı hareket ettiriyor ve yukarıya doğru kaydırıldığında göğüs kafesinden kemik sesleri geliyordu. Zarf açacağı hiçbir organa değmeden hızla adamın sırtına değmişti. Vücudunun

içine akan ateş genişledikçe vücudu küçülüyordu. Yadigar'ın sıcak elleri vücudundan çekildiğinde içinde genişleyen şeyin yanma olmadığını, belki güneş çarpması ya da aldanma olduğunu ve birkaç saniye içinde, bunun beynini ısıracak koca dişli bir acı olduğunu fark etti. Boğazından hırlamayla karışık bir çocuk sesi çıkartıyordu. Islanmış gözleriyle Yadigar'a aradı, buldu. Neden kasaya alnını dayamıştı? Neden yumruğunu yiyordu?

İki parmağıyla zarf açacağına girdiği deliği yokladı. Etrafını ıslak etler kaplamıştı. Titreyen parmaklarıyla ucunu kavradı ve zarf açacağını ağlayan seslerle birlikte dışarı çıkardı. Eli titredi, aletin üzerindeki kana bakmaya fırsat bulamadan onu yere düşürdü. Kendisine yardım edilmezse burada birkaç saat içinde kan kaybından ölecekti. Vermekten vazgeçtiği son fırsatı Yadigar kullanmıştı. Yardım istemeyecekti. Kan rahatlatıcı bir ılıklıkla şişkin göbeğine doğru iniyor, bir akıntı oluşturuyor, adam bu akıntının içinde sürüklenip ölmek istiyordu. İşaret parmağıyla içinden ışıksız bir dünyaya dalacağı geçidi yakaladı, parmağını yarısına kadar daldırdı. Yara parmağını emiyordu, çıkardı. Eklenen sızıya sivri olan tırnağının mı yoksa, yaraya sızan terin mi sebep olduğuna anlayamadı. Gözlerinin ferri kayboluyordu. Bir kalabalığın uğultusunu duydu. Diğer seslerden Yadigar'ın sesini ayırdı. Kasıklarından kuvvet alarak başını kaldırdığında, çelik kasanın dibine çökmüş ağlayan Yadigar'ı gördü. Kıkırdamaya başladı. Bu kıkırdama, bütün kaslarına hırslı bir şehvet, yakıcı bir kuvvet veriyordu.

...

Karga pencerenin kenarına, bu kez bitkin bir şekilde kondu. Yorulmuştu, onu en çok yoran üçüncü kanadıydı. İçeri baktı. İçeride canlıların bulunduğu ayırmıyordu. Her çıkışında farklı bir anlamı olduğunu düşündüğü sestten çıkardı. Kanatlarını açtı ve sürüsünü aramak üzere üçüncü kez havalandı.

Kasabanın karakolunu ya da hastanesini aramak için adam, sandalyesinden son bir gayretle doğrulup elini telefona uzatırken hangisini önce araması gerektiğini düşünüyor, yakalandığı gülme krizi göbeğini titretiyordu. Karakolu arayacaktı. ❧

NEHİR AYDIN GÖKDUMAN

TATİLE ÇIKALIM MI?

Çatılarında hâlâ kiremt kalanlara...

Hiçbir konuda uyuşamıyoruz... İçtiğimiz çayın bile rengi farklı. Ben açık Seylan çayını seviyorum; kocam acımsı buruk kamelyayı. Evlenmeden önce ne zaman bir araya gelsek, bir çay bahçesinde ya da okul kantininde ben ne yersem onu yer, ne içerssem onu içerdi halbuki. Şimdi de öyle yapsın demiyorum ama sanki o inadına benim yaptığım işlerin tersini yapmaya can atıyor, cedelleşmek için fırsat kolluyor. Oysa evliliğimizin on ikinci yılını doldurduğumuz şu günlerde birbirimizin huyuna suyuna gitmemiz gerekmez mi? Fazla mı karamsarım? İyimser olmak için çevremdeki iyi gitmeyen evliliklere bakıp duruyorum yıllardır. Üst katımdan gelen karı-koca kavgası bana çoğu zaman tuhaf bir sükunet yaşıyor nedense. Onların birbirlerini acımasızca kıran sözleri, itişip kakışmaları, bağırıp çağırımları iç yangınımı söndürüyor. Her kavga sonrası çok şükür diyorum; çok şükür biz daha bu kadar ilerletmedik işi. Fakat başkalarının mutluluk ya da mutsuzluklarıyla nereye kadar avunabilir ki insan... Birbirleriyle uyumlu çiftleri görünce de ben nerede hata yaptım diye soruyorum doğal olarak; nerede hata yaptım?

Üniversitelerde hangi dönem başörtüsü sorunu yaşanmamıştır ki! Öyle yasaklı bir dönemde fakültenin önünde başörtümüzle varolabilmek için yaptığımız bir direniş sırasında; polisten mi kaçıyorduk, ayağım kaldırıma mı takılmıştı, bayan polislerden biri başörtümü mü asılmıştı işte öyle bir hengame de yere saçılan çantamı toplamaya çalışırken gördüm onu. Kanayan yüzümü silmem için bir kâğıt mendil uzatmış ve gözden kayboluncaya kadar koşma- ma yardım etmişti. Etmese miydi? Yüzüm oluk oluk kanasaydı da almasa mıydım uzattığı mendili? Bilmiyorum! Gittikçe kaybediyorum sağlıklı düşünme mefhumumu. Her gün aynaya bakıp bakıp bu ben miyim, diye dertlenip durmak, her şeyden önemlisi çocuklarıma iyi örnek olamamak derinden yaralıyor yüreğimi.

O günden sonra birkaç kez görüştük. Açık yürekli, açık sözlü mert bir delikanlı. İlk anda sevmiş ısınmış, niyeti ciddiymiş... Evet demem yeterliymiş ailesini bizimkilere göndermesi için. Bu acelecilik sanki pazardan ayna tarak, basma çorap beğenir gibi bir ironiyi çağırıştırmıştı bende. Bunu ona hissettirdim. Şiddetle karşı çıktı. Onun deyimiyle herkesten farklı bir mazbutluğum,

acılı denizlere benzeyen gözlerim varmış. Yaşamı boyunca ruh birlikteliği edemeyeceği biriyle evlenmekten korkarmış hep. Fakat bendeki ışık, mücadelecilik kimlik silmiş bütün tasalarını. Nişanlandığımızda birbirimizi tanıyalı dört ay olmamıştı bile... Belki de üç. Zamanı önemseyen kim! En çok kendimizi bulduğumuz o eylemlerde gözlemlemeyi severdim onu. Başörtümüzden dolayı derslere giremediğimizde arkadaşlarımızı aktive ederek Beyazıt'ın bir köşesinde yer alması, kalabalığın neredeyse iniltiye dönüştüğü saatlerde elini kaldırarak işaret vermesi ve ortalığı gürlük sloganların çınlatması uçsuz bucaksız deryalara sürüklerdi beni. Hep biz okullu genç kızların üzerine yıkılan tesettür sorumluluğunu yaşamımı birleştireceğim insanda böylesine coşkulu görmek yalnızlığı mı aralardı sanki. Ben aradığımı bulmuştum. Gençlik dinamizmini hayatım boyunca dipdiri ayakta tutabileceğim hayat arkadaşımı o benim.

Okulu bitince tayini Güneydoğu'ya çıkmıştı. Bense hâlâ başörtüsü nedeniyle giremediğim vize ve finallerin ardında koşturup duruyordum. Çemberimiz her gün biraz daha daralıyordu. Önceleri pek çok ders hocası yasağı kâile almazken son zamanlar kampüse girişimiz bile engellenir olmuştu. Her gün saatlerce oturma eylemi yapıyor, elele mitingleri düzenliyor, bir yığın kurum kuruluş ziyaret ediyor, imza kampanyaları başlatıyorduk ama kimseye anlatamıyorduk derdimizi. Üçüncü sınıfın finalleri geçit vermez dağlar gibi yığılmıştı önüme. Ve ben hâlâ biyolog çıkamayacağımı düşünmek bile istemiyordum.

Ona yaşadığımız sıkıntıları yazıyordum. Her mektubum gittikçe azalan umudumun ve bedbinleşen ruhumun sönük ışığını yansıtıyor olmalı ki: 'Bırak okul gel' diyordu... Bütün kararlılığımın karşı çıkıyordum ben de: 'Sen, ben, o bırakıp gidersek, kim sürdürecektir bu direniş?' Sonraları okuldaki olaylar iyice arttığından ve her gün televizyon ve gazetelerde boy boy görüntülerimiz yayınlandığından iyice huzuru kaçtı. Ben okulu bırakmamakta inat ettikçe, zehir zemberek satırlara dönüşüyordu iç yangını... 'Bir gün kim vurdu ya gideceksin!' diyordu... 'Bunların şakası yok! Ben bir biyologla evlenmek istemiyorum üstelik. Sen benim yaşama tutunuş umudumsun... Diploma dediğin nedir ki birinci hamura öylesine sıralanmış birkaç yaldızlı harf!...' İki kez göz altına alınmış, fakat ona yazmamıştım. Duymuş... Bana söz geçiremeyeceğini bildiği için aileme şikâyet etmiş. Bizimkiler hapis lafını duyunca soluğu yanımda aldılar... Bir şey yok dedimse de inandıramadım. Kızlarının polis gölgesinde yaşaması arlarına gitmişti. Lafı döndürüp dolaştırıp doktor damatlarına getirdiler. Benim ütopyalarım yüzünden onu gurbet ellerinde yalnız bırakamazlarmış. Onun ailesi de, bu karışıklıkta müstakbel gelinimizi oğlumuzun yanında görmek isteriz diye diretince kendimi bir oldu bittinin içinde buldum. Derdest evlenip çoluk çocuğa karışmak eskiden beri fobimdi

halbuki. Geleneğe direnmek!... Önce okulumu bitirmek, gönlümce bir iş bulmak, en az üç-beş yıl entellektüel birikimimi arttırıp, yaşama baktığım pence-reyi netleştirmek istiyordum. Fakat kimseye anlatamadım ki. Ben sonuna kadar bu yasağı delmek için mücadelede ısrar ettikçe, sanki oku da bana benzerme diyen o değilmiş gibi, ‘evlen de mürüvvetini göreyim’ deyip duruyordu annem. Babam eskiden beri bir lokma, bir hırka düşüncesinde olduğundan benim gayretlerimi yalnızca maaşa bağlanma sevdası olarak algılıyor, bir an önce nikâhlanmamı ve yaşamımı güvenceye almamı öğütüyordu. Böylece kız evlâdının omuz çökerten o büyük sorumluluğundan kurtulacaktı sanki. Bütün bunlar mazeret mi? Onunla evlenince her gün içimde devinip duran isyanlarımı paylaşacağımı mı umuyordum gerçekten... Belki lüzumundan fazla agresiftim. Eylemden eyleme koştuktan ve hiçbir netice elde edememekten kendimi dolap beygirlerine benzetir olmuştum. Ne bileyim işte, biraz da kendi işime gelmişti; her şeyi yüzüstü bırakıp akıntıya teslim olmak. Direnişi bırakıp her evlenen vatan haini sayılmazdı ya... Bu da bir yöntem olamaz mıydı?

İşte o gün bugündür (çok demode bir tabir olacak ama) rüzgârın önündeki bir yaprak misali savrulup duruyorum oradan oraya... Kocam rüzgâr, ben yaprak... Aslında sevgisizlik değil problemimiz. Üç çocuğumun babası, gençlik yıllarımda yüreğime düşen ilk cemre o benim. Hâlâ sıcaklığını koruyorum içimde, fakat düşlediğimin öyle ötesinde gelişti ki her şey. Eskiden beri emir almak yaralamıştır beni. Fakat on iki yıldır yaşamımı onunkine endeksleyip durmaktan başka yaptığım bir şey yok... Evlenmeden önce her şeyi birlikte plânlardık halbuki. Okunacak kitaplar, abonelikler, korumaya özen gösterilecek dostluklar, tüketim markaları, düğün tarihi, çıkılacak ilk seyahat... Ya şimdi?! Evliliğimizin ilk yıllarında başladı kariyer tutkusu. Ya da içinde hep vardı da ben yeni farkediyordum. TUS (Tıpta Uzmanlık sınavı)’ u kazanabilmesi için evde yıllarca adeta köşe kapmaca oynadık birbirimizle. Geri sarılmış bir film tekdüzeliğindeydi hayatımız. O her gün yorgun argın sağlık ocağındaki işinden gelir, yemeğini yer, canı isterse hal-hatır sorar, istemezse odasına çekilir ve kalın ciltli tıp kitapları arasında kaybolurdu. Ben de diğer odada kızımınla birlikte sessiz sakin otururdum. Evde gürültü olmasın diye televizyonu kutusuna kaldırıp kömürlüğe indirmişti. Çok sıkılırsam kısık sesle radyo dinleyebilirdim en fazla. Eğer kızım yanlışlıkla babasının odasına girecek olursa kızılca kıyamet kopardı evde. Efendim; böyle ikide bir kapı açılırsa nasıl konsantre olabilirmiş. Bir çocuğa sahip çıkamıyormuşum! Kaç sefer söylemiş onu gündüzleri uyutmama mı ama ben inadına uyutuyormuşum. Çocuk da karanlık basınca gece kuşu kesiliyormuş! Bu gidişle üç kurşluk pratisyen maaşına talim edecekmişiz. Her şeyden de önemlisi: ‘Yine mi kazanamadın?’ diyen ele güne ne cevap verecekmiş. Babası her telefonda

soruyormuş. Annesinin romatizmaları iyice azıtmış. Olursa dahiliye uzmanı olmalı iyice yaşlanan annesine ve babasına faydası dokunmalıymış. Ama o ne yapıyormuş? Bıkırcık ders çalışabilmek için evde bizimle bir boğuşmadığı kalıyormuş. Bu gidişle çalışmak için yeni bir ev araması gerekecekmış kendine. İçinde başka bir hatun da olabilirmiş! Sandığım gibi değilmiş canım. Şöyle on beş-yirmi yaşlarında ihtiyar bir hizmetçi! (bunu alaylı bir gülümsemeyle söylerdi.) Ben de o zaman bangır bangır bağırarak dinleyip - izleyebilirmişim istediğim şarkıyı, ezgiyi, marşı, bilmem hangi filmi. Ah ah ki-me anlatıyormuş ki bunları...

İlk yıllar tuhaf bir küskünlükle her şeyi içime atar, karşılık vermemeye özen gösterirdim. Onun tahammülsüzlüklerini fazla çalışıp yorulduğuna yorardım. Ben akşama kadar evdeydim. Karışanım girişenim yoktu. İki çocuğa bakmaktan ve ev işlerini yapmaktan başka hiçbir işim de... O ise sevimsiz tıp kitaplarındaki binlerce terimi; Diabetüs Mellitusları, Progresif Buber Paralizi'ni, Sisternal Ponksiyo'nu, Anjiografi'yi, Lateral Ventrikül Koraid Pleksusu'nu ve daha nicelerini bilmek, beyin kıvrımları arasına hiç unutmamacasına yerleştirmek ve yılda iki kez girdiği TUS' ta doğru seçenekleri işaretlemek zorundaydı. Kolay şey miydi bu? Bir de gün boyu dil tikir anlamaz hastalarla uğraşıyordu üstelik. Ne kadar kırıcı olursa olsun ona saygımı asla bozmuyordum. 'TUS kâbusu' tam yedi sene sürdü evimizde... Farklı odalarda ben çocukların ortasında o, dev ciltler arasında iki yılda bir yeni bir çocuk sahibi olarak geçen koca yedi sene...

Annesinin ve babasının istediği gibi dahiliyeci olma fırsatını yakalayamamıştı ama, Ege'nin incisi İzmir'de Çocuk Gelişimi ve Hastalıkları Asistanlığı'nı kazandığına da hiç üzülmeydi. Bu duruma belki de en çok sevinen bendim. Kariyerinde ilerlemek onu biraz olsun durultur sanıyordum... Durultacak! Meğer her şey yeni başlamış! İki günde bir nöbet, kırk saati aşan uykusuzluklar, evde binbir çabayla hazırlanan bilimsel tezler, bölüm profesöründen her seferinde geri dönen araştırma dosyaları, ast-üst polemikleri, hasta yakınlarının kaprisleri, hastanenin gergin atmosferi, tantana, curcuna, disiplinsizlik... Güneydoğu'nun sessiz-sade iklimini aratır olmuştuk bize. Ondan çok ben yoruluyordum sanki. 'Bana yeterince yardımcı olmuyorsun' diye sızlanıyordu. 'Hiç değilse şu araştırma dosyalarını gözden geçersen'... Şaşkın şaşkın yüzüne bakıyordum. Biyoloji üçten terkeden biri ne anlar bu tezlerden der gibi... Öyle bunalıyordu ki, kendi başarısızlıklarını benim bilgisizliğime yüklemek istercesine kırıyordu beni. 'Biyolojiyi bitirmiş olsaydın eğitim seminerlerime bir faydan dokunurdu,' dedi bir gün... Ben de hiç vakit kaybetmeden, yıllardır içimde yaşattığım fakat kendimden bile gizlediğim buruklukla: 'Okulumu senin yüzünden bıraktım,' diye diklendim... 'Ve kırk yıldır senin şu kah-

rolası kariyerin peşinde koşup durmaktan artık dizlerim ağrıyor!’ Benden böyle sözler duymaya alışık olmadığından ceketini giydiği gibi evden çıktı ve ancak iki gün sonra döndü. Dışarıda geçen iki uzun gece! Yo şüphe falan değil, anlatmak istediğim. O meydan okuyuş... O taframsı duruş...

İhtisasını bitirip Karadeniz’in bir sahil kentine atandığımızda çocuklar hayli büyümüşü. Dördüncü bir çocuk (Allah’ın izniyle) istemiyordum. Yaşantımız nispeten düzene girmişti. Karadeniz’in büyümlü yeşilinden mi, insanın içine garip ürpertiler salan denizinden mi bilmiyorum, gençlik yıllarımdan bir esinti yakalamıştım sanki. Yılların rutinliğini aşmak kendimle buluşma isteği de diyebiliriz buna. Çocukların en küçüğü de okula başlamıştı. Koca bir gün evde yapayalnız oturmaktansa öğrenebileceğim işlerin peşine düşmeliydim. Hem sosyalleşmek hem de sosyalleşirken toplumsal dönüşüme yardımcı olmak adına önemli bir adımdı bu. Öyle sıradan dikiş, nakış boyama, makrome gibi uğraşlar değildi istediğim. Çağın nabzını tutan, kültürümü geliştirebileceğim bir şeyler olsun istiyordum. Bir gün İngilizce, bilgisayar ya da ehliyet kursuna yazılmak istediğimi söyledim ona. Yüzü duymak isteyeceği en son şeyi duymuşçasına asıldı ve: ‘Bunlara ne gerek var ki’ dedi, bütün inanmışlığıyla. ‘İngilizce öğrenip İngiltere’ye mi gideceksin? Ya da bilgisayar öğrenip programcı mı olacak? Ee ikinci bir arabaya da ihtiyacımız olmadığına göre neden vaktini ve paranı boşuna harcayasın?’ ‘Evet İngiltere’ye gitmeyeceğim,’ diye yükselttim sesimi. ‘Programcı da olmayacağım belki! Korkma arabayı da kullanmam... Ben bu kurslardan birine gi-de-ce-ğim.’ ‘Ne yaparsan yap,’ dedi. ‘Üç çocuğun ve bir kocan olduğunu unutma da...’

Bir hafta oldu kursa başlayalı...

Bilgisayar kursu sandığımdan da güzel geçiyor. Hocamız kırk yaşlarında otoriter duruşlu, kıbar bir adam. Hepimizle yakından ilgili... Son teknolojiyle çalışıyoruz. Windows İşletim Sistemi’ni umduğumdan da çabuk kavırıyorum. Harddisk, bellek, işlemci, cd rom, anakart, ekran kartı, disket sürücü, cdler, disketler... Her kavram, her obje dimağımda muazzam bir ahenkle yer ediniyor. Hocamız üç çocuk annesi bir bayan olarak bendeki gayretin birçok gence taş çıkaracak ölçüde olduğunu gördükçe takdirlerini bildiriyor. ‘Böyle giderseniz sizi buraya programcı alabiliriz’ diye espri bile yaptı bir keresinde. İlk kez çocuklarımdan derslerine ya da kocamın kariyerine katkıda bulunmak yerine kendim için bir şeyler öğrenmenin kıvancını duyumsuyorum. Fakat asli görevlerimi de asla ihmal etmiyorum. Çocuklarımı, ev işlerimi, aşçılığı... Tabii bu benim görüşüm. Yemeklere eskisi gibi özenmiyormuşum oysa... Pilavın şehriyesini fazla kavurmuşum geçen akşam! Ütülediğim gömleklerin kıyısı kırpısı buruşuk kalıyormuş. Kravat, çorap, mendil çekmeceleleri birbirine girmiş. Oğlumun pantolonundaki koskoca lekeyi görmemişim de

ıslak bir bezle o silmiş geçen gün. Kendi başörtülerimi her gün ütülemeyi unutmuyormuşum ama! Kaç zamandır onun ailesini arayıp bir kere hal hatır sormamışım. Dolaptaki muzlar çürümüş de haberim olmamış; kilosu kaç liraymış haberim var mıymış? Dün gece küçük kızımız yatağında ağlıyormuş; çünkü söz verdiğim halde ona Gulliver'i okumamışım. Bilgisayar öğreneyim derken anneliğimi unutmuyormuşum. Yarın bu çocuklar toplum içine sorunlu birer fert olarak katılırsa bunun sorumlusu kimmiş ha kimmiş?

Vallahi ne yalan söyleyeyim bunlara yalnızca gülmek geliyor içimden. Hiçbir şey yıllar sonra kendimle kurduğum dostluğun arasına girmeyi başaramayacak. Ben son yüzyılın şu revaçtaki aygıtını her şeyiyle öğrenmeye kararlıyım. Madem öğrenimimi tamamlayıp bir biyolog çıkamadım, iyi bir bilgisayarıcı olamaz mıyım? Eğer bu kurs bana istediğim her şeyi veremezse başka bir kursa yazılacağım. Bilgisayar dergilerinden ikisine abone oldum mutfak masrafından arttırdığım harçlıklarla. Eğer istediğim noktaya gelebilirim evde vaktimi değerlendirebileceğim bir işim oldu bile. Fakat kocam şimdi de garip bir kıskançlık krizinin eşiğinde. Geçen gün geçiyordum uğradım diyerek baskın yaparcasına kurstaydı. Bilgisayar hocası o sırada benim oturduğum sıranın çok yakınında anlamakta zorlandığım bir işlemi açıklıyordu. İşte o mesafe yakınlığı bütün mesele... Neden anlatacağımı on adım geriden anlatmıyormuş da, araya bir dirsek payı mesafe koyuyormuş! Ya mausa ellerimiz aynı anda uzanıp birbirine değseymiş. Orada herkes meseleyi kavramış da bir ben mi anlayamamışım, gelip bana anlatmış... Hem neden anlayamamışım ki? Harddiski ikiye bölmekte ne varmış. Önce Başlangıç disketini sürücüye takacak, bilgisayarı açacakmışım; komut satırına fdisk yazıp enter'e basacakmışım... Bari bana o ders verseymiş. Hiç değilse bedavaya gelirmiş... Üstelik kaç aydır yemediği yaprak sarmasını ta annesinden kargoyla istemekten de vazgeçermiş böylece...

Bir iş çıkışı ben de yolum düştü dercesine uğruyorum hastaneye. Beyefendi İki hemşireyle karşılıklı yorgunluk çayı içiyorlar. Hemşirenin biri sarışın, mavi gözlü ve oldukça bakımlı; diğeri esmer ve ötekine göre sönük ve soluk. Beni görünce tuhaf bir gülümsemeyle yerinde doğruluyor kocam. Bütün kibarlığıyla: *"hoş geldin"* diyor, kolumdan hafifçe tutarak odasına götürüyor... Hemşireler aramızdaki yapaylığın farkına vardılar mı acaba diye düşünüyorum ister istemez. Apar topar odaya götürmek kadınlık gururumu incitiyor biraz. O öfkeyle, kapı kapanır kapanmaz: *"Çaylarınızı niye on adım öteden içmiyorsunuz!"* diye çıkışıyorum. *"Ne var karşılıklı çay içecek! Birbirinize sırtınızı dönerek içemez misiniz? Hem ben her gece kamelya demlemiyor muyum evde? Üstelik bardağı daha ucuza geliyor..."* Ne demek istediğimi anlamak yerine: *"Şu sıralar denetimlerin ne kadar sıklaştığından haberin var mı se-*

nin?” diye söyleniyor... “Ben namazlarımı gizli saklı kılmanın derdindeyken sen tesettürlü olduğunu herkese ilân etme gayretinde misin canım?” “Beni başörtüm için yaptığım eylemlerde görüp beğenen sen misin bunu söyleyen?” diye haykırıyorum. “Öğrencilik günlerimizde örtüye ve inanca dair yazılar yazan, bendeki takva ve azmi kendine ilham edinen sen! Neden göremedim ki okulu bırak da gel dediğinde sendeki tükenmişliği! Her şey atanana kadar mıydı? Ah ne hoş! Fantastik öğrencilik yılları... Sonuna kadar diren demen gerekmez miydi? Hah bekleyemezmiş, bek-le-ye-mez-miş!...”

Gözlerini uzaklarda çağıldayan bir şelaleye diker gibi yüzüme dikeyor. “Benimle bunları tartışmak için mi geldin buraya?” diyor. “Evimizin suyu mu çıktı? Evet başörtüne hayranım. Seni böyle seviyorum fakat fevri çıkışlar bize ne kazandırdı ki? Tam kariyerimde önemli bir noktaya gelmişken, doktora tezlerimin kabul aşamasında senin böyle bir bayrak gibi hastane koridorlarını arşınlayan hiç hoşuma gitmiyor. Neler oluyor söyler misin? Sanki karım değil, rakibim gibisin... O bilgisayar kursunda mı öğreniyorsun bütün bunları?” “Karizma,kariyer, prestij” diye bağıriyorum ellerimi havaya kaldırarak, (bu ben miyim?) “Ne zaman bitecek bu gidişat? Doçent, profesör, ordinaryüs... Ya ben, ya biz? İnadıklarımız!” Üniversite yıllarında gönlünü bir havacı teğmene kaptıran ve onunla evlenen tesettürlü arkadaşşıma intihar bu diye boşuna acımışım. Benim kocamın çalıştığı kurumun kışladan ne farkı kalmış...

Hâlâ inat ediyor gözlerimdeki acıyı anlamamakta. “Tüm bunları kendim için yaptığımı mı düşünüyorsun?” diyor. “Bukalemun gibi yaşamak benim çok mu hoşuma gidiyor sanki! Madem senin için kariyer hiç mühim değildi neden bir simitçiyle evlenmedin ha! Ya da bir çöpçüyle! Sütçü ya da kapıcı dediğimi de farzet!...” Dolukan gözlerimle pencerenin önüne sığınıyorum. Az önce sayılan meslek grupları değil gururumu inciten; bir kariyer avcısı olarak değerlendirilmek! Ah ben bu muyum sahiden? Şimdi ben senin yüreğine aşık olmuştum desem anlar mı beni! Direngenliğine, tavizsizliğine, havaya savrulan yumruğuna, işaret parmağına, ruhunun güzelliğine diye sıralasam. Onu sarsılmaz bir liman gibi gözümde büyüttüğümü, okul yıllarımı, direnişimizi, kantindeki tebliğ günlerini, binbir aşkla çıkarılan gazete ve dergileri, ölümüne dostlukları, evlilik kurumuna duyduğumuz saygı ve inancı, mücahit ve mücahide yetiştirmeye yönelik ebeveynce duygularımızı, parasızlıktan simitle geçirtilen öğle akşam öğünlerimizi hatırlatsam... Beni mazi takıntısıyla suçlayacak olsa olsa... İslamoğlu’nun o pişkin orta yaşlılarından olmadığımı da söyleyecek bütün inatçılığıyla... En iyisi çıkıp gitmek. Ve unuta-bildiğimce unutmak her şeyi...

Kapıya doğru yürüyorum. İçimde kopan fırtınadan habersiz; şaşkın şaşkın yüzüme bakıyor. Çehremdeki yıkılmışlık bütün çıplaklığıyla okunuyor olma-

lı ki, birden asık yüzü yumuşuyor, ellerimden tutuyor merhametle: “Boş yere birbirimizi kırıyoruz,” diyor. “Belki de sizi fazla ihmal ediyorum. Ama sen de şu bilgisayar işini gözünde fazla büyüttün. Tamam en yakın zamanda bir yerlere gidelim. Üç-beş gün kafa dinleyelim. Doktorama bir hafta kala döneriz geriye.” Gülünç! Çocuk kandırır gibi sözleri. Tıpkı romantik aşk filmlerinde geçen o budalaca karı koca kavgalarının ardından erkeğin hep karısına teklif ettiği komedi: -Ta-ti-le çikalım ha-ya-tım! Hangi seyahat geri getirebilir ki her gün sistemin potasında eriyip giden kişiliğimizi? Hangi otobüs, uçak, otel, rezervasyon, kumsal, dağ havası, kuşlar, böcekler, çiçekler... Tefekkür ettikçe kulluğumu dengi dengine yapamadığımı hatırlatmaktan başka neye yarar tüm bunlar...

Ah niçin anlamak istemiyor ki beni. Bir insan nasıl bu kadar değişebilir? Kapıyı açıp, eski kocamı istiyorum diye bas bas bağırarak istiyorum hastane koridorlarına. Az önceki sarışın hemşirenin boyalı yüzündeki şaşkınlığı tahayyül edince belli belirsiz gülümsüyorum... Kocam tatil fikrine gülümsediğimi sanıyor. Büyük kasırğa kopmadan, esen hafif bir rüzgar yuvayı yıkamamış, çatıdan birkaç kiremit uçurmuştur o kadar... Tatil dönüşü o kiremitler de yerli yerine konursa no problem! Başımı önüme eğiyor ve bütün yıkılmışlığı sürdürerek koridorları geçiyorum. Bahçeye kadar yanımda yürüyor, fakat duyduğu rahatsızlık her halinden belli. “İstersen eve kadar bırakayım,” diyor, arabamızı işaret ederek. Kederli gözlerimi yüzüne dikip birkaç saniye oyalanıyorum. Gözlerinde eski sevdiğimden bir iz bulabilmek için. Yok!... Dolaptaki çürük muzları, ya da akşam ne yemek yapacağımı düşünüyor olmalı. Yazık!... Belki de başhekim bizi odasından görüyor mudur diye telaşlanıyor içten içe... “Bu biz miyiz?” derken göz yaşlarımla sular seller gibi yıkıyor yanaklarım. Öylece kalakalıyor hastane bahçesinde.

Eve geldiğimden beri sekizinci kez boşaltıyorum bavulumu. Lüzumsuz birkaç giyim eşyasını bir koyuyorum, bir çıkarıyorum. Ne zaman bu son de-yip fermuarı çekip elime alsam, çocuklarımın odasına koşuyorum. Kızlarım ve oğlum uykunun en tatlı yerinde masumluklarını haykırır gibi dokunaklılar...Kaçınıcı veda öpücüğü bu. Oğlum minik bir adamı andıran çehresiyle tıpkı babasının bir kopyası. Onlara nasıl kıyacağım? Ne yapıyorum ben! Onlar-sız yaşayamayacağımı bile bile. Kariyer avcısı olarak değerlendirildim diye mi bunca tafram? Ya da şu evin dışından başka hiçbir yere yakıştırılamamamdan mı? Yoksa o sarışın hemşire mi? Başıma kakılan ütülü başörtülerim mi? Mausea uzanırken rastgele bir dokunuşla namusu zedelenecek ellerim mi? Binlerce çentik taşıyan yüreğim hangi birine ağlasın. Kim dinler, kim anlar beni... Of! Çivisi çıkmış dünyaya lüks bir dertli...

Elimde bavulum beni kapıda görünce, annemin yüzünün alacağı şekli görür gibi oluyorum. Ona ne anlatacağım? Kaloriferli bir eve ve çürütmeye bile terkedebileceğim muzlara sahip olduğuma göre derdim ne olabilir?’ Kimse beni anlamaz... Kimse beni anlamaz... Vicdanımın sesi bile çocuklarımdan yana. Yapamayacağım. Belki de yapmamalıyım. Vakit gece yarısına yaklaştığı halde niçin dönmedi hâlâ eve. Hiç böylesine bekletmezdi. En acil hastaya giderken bile arar bildirirdi. Cep telefonunu çaldırıyorum cevap vermiyor. Muayenehaneyi arıyorum yok! Birkaç tanıdık-dost telefonlarını çeviriyorum art arda; hiç görmemişler. İçimde bir sıkıntı bir sıkıntı. Pardösümü giyip saati önemsemeden muayenehanenin yolunu tutuyorum. Uzak değil, iki cadde ötede. Merdivenleri aşarken hüznü titreşimlerin etkisinde kalbim. İkinci katın kapısını çalıyorum titreyen parmaklarımla... Kısa bir sessizliğin ardından açılıyor kapı... O!

Gözleri kıpkırmızı, AĞLAMIS! Sessizce içeri çekiliyor. Yabancı birinin bürosuna girer gibi içeri giriyorum. 'Merak ettim' diyorum dil ucuyla. Yüzüne bakmaya korkuyorum. Öyle acımsı, öyle buruk ki çehresi. Bakışlarım masanın üzerindeki kâğıtlara takılıyor. Yoksa bilimsel tezler yine işe yaramadı mı der gibi... Ama hayır hiç mesleki bir şeye benzemiyorlar. Öylesine gözetiyorum içeriklerine. On iki yıl öncesinin şiir-deneme-makale çalışmaları değil mi bunlar... Okumuş ve ağlamış... Onları yırtıp attığını sanıyordum. Atmamış! Saklıyormuş!.. İşte benim için yazdığı deneme değil mi şu en üstteki. Kâğıdın üzerinde henüz kurumamış gözyaşları...İçim titriyor ıslak kâğıda uzanırken; gözlerimden İki damla yaş yuvarlanıyor adımın geçtiği satırın üzerine. Pencerenin önünde onun da ağladığını farkediyorum. Sevgi dolu bir yürekle yaklaşıyorum yanına. Sanki hasretle uzanacak dost elimi bekliyor. “*Bana yardım et*” diyor dokunaklı bir fısıltıyla. “*Sende ki aşk ikimize de yeter biliyorum.*” Bütün sevecenliğimle başımı sallıyorum. Alelâcele masanın üzerindeki kâğıtları toparlayıp kolumun altına sıkıştırıyorum. Işığı söndürerek çıkıyoruz bürodan. Kentin ıssız caddelerinde yürürken: “*Eve varınca Seylan çayı demle,*” diyor... “*Çürüyen muzları da unut gitsin... Sahi sizin bilgisayar hocası..*” ❧

HALE TORUN

NEREDESİN BE EMİN?

*Sen cam ustasısın, kuma hayat veren,
hayatın sırrını bilen demektir.
Yeşilden denizlerde yüzüyoruz Emin!
Dağın dibindeymişiz gibi geliyor ama değil.
Biz yaklaştıkça dağ uzaklaşıyor.
Bu dağlar bize ne demek istiyor?
Sen olsaydın anlardın dostum...*

E^{miin!}

Az önce sesini duyduğum sen miydin? Arkamı dönüp boşluğa baktım, güneşin kırık çizgilerinden başka bir şey yok. Saat kaçtır? Günlerden nedir? Beş saattir yürüyoruz. Tamam acemi yürüyüşçüyüz dedik ama cılkını çıkardın birader! Sizi az yoldan yürüteceğim dediğin bu muydu? Ah anneciğim, kızın dağlarda geziyor! Ne işin var be çocuğum? diyorsun. Diyorsun da, ben buralara geldikçe gözlerin parlıyor, benimle gurur duyuyorsun biliyorum.

Ormanın içerisinden yukarılara çıkıyoruz, daha daha, bacaklarımdaki tüm kaslar bu iş için nasıl zorlanıyor ah yediğim makarnalar pilavlar !!

Bu kadar güzellik varken ne diye insanlar güzellik yarışması düzenler ki? Güzellik nedir ki? Yüz mü? Gökyüzü kadar parlak bir yüzün olabilir mi? Boy mu? Dağlarla boy ölçüşebilir misin? Ne kadar fazla çevik olabilirsin ki? Benekli bir leoparden. Güzel diye gösterilen her şeyin varlığını kolayca kabullenmek o kadar da çözümüyor meseleyi. Meselemiz büyük. Meselemiz derin!

Bu yol bizi nereye götürür? Kimde kalır yalnız kalışımızın esrarı? Doğarken herkes bizi el üstünde taşıırken ilerleyen zamanda değerimizi neden yitiriyoruz? Artık bizi taşıması için yalnız arabalara, kaleler misali binalara sığmıyoruz. Binalar ve arabalar bizim ihtişamımızı sağlıyor. Ama onlardan ayrılmınca sadece **Biziz**. Ve kimse bize aldırıyor Neden kıymetimiz kalmıyor? Bizi yalnız bırakıyor insanlar! Şairin dizeleri ile; O İyi insanlar O güzel atlara binip neden gidiyorlar? Neden alıyorlar o atlar bizden güzellikleri? Değmiyor muyuz buna?

İnişli çıkışlı kuytularında, genişliklerinde yürüyorum.

İki kocaman dağ yan yana. Bağımsız özgür gölgelerle birbirlerine kavuşabiliyorlar. Belki de dünyanın en başından beri oradalar.

Dağlarını seviyorum.Gölgelerini de ...

Ve şimdi kendi gölgeme bakıyorum aciz,küçük,karanlık hiçbir yere ulaşmadan, kayboluyor.

Cansız ruhsuz bir karaltısın sen diyorum,

Sen benim gölgem olamazsın

Gölgeler uzamaya başladı. Mesajı aldım. Aşağı iniyoruz...

İnsan burayı görmeden çözemez bu bilmeceyi. Karşı tarafta bulutlar çökmüşler, hasbihal ediyorlar. Daha ne kadar var diye sorayım mı? Soruyorum; NE KADAR VAR! Eliyle dağdaki bulutları gösteriyor. Oraya kadar...

Bu kim ki saçına bu tel atma saatlerinde? Kim ki Tokat'ta ölüyor her zaman, ya da bir erkek bir erkeği öper gibi, hiçbir şey anlamamış yaşamaktan... Evet Ece Ayhan bu! Gür sesiyle bu dağ başında Ece Ayhan kollarını kavuşturmuş, bana bakıp gürlüyor; ***o Tokat'lıyı sevmemeliydin! Ben bu şiiri boşa yazmadım!***

Azarlama beni üstat! ben kaybolan tuhaf bir nesilim...-Öyleymişim-hani-dir yeni fark ettim.

Buradaydım, bu güzelliğe bakıp ağladım. Ama kimseye göstermeden, Başım uğuldadıkça yeşile bakıyorum.Toprağın renginin değişmesinden anladığım kadarıyla volkanik toprak bu, yastık gibi. Ellerininde yumuşacık sade kalıyor insanın...

Çıktıkça sarmal bir yay çiziyormuş hissi veriyor buralar insana, yanımdakilerle sohbet edemiyorum, bir kayarsam, beni aşağı indirmek için Herkül'ün canlanması lazım! Yeşil denilen renk insanda tuhaf bir kaybolmuşluk hissi veriyor. Çünkü baktıkça ayrı bir ton görüyorsunuz. Ha bunu ha şunu derken kayboluyor insan. Oraya, oraya diyor bizim rehber. (Adam rehber değil bir numaralı maratoncu, hımbıl bir rehber bulaydık, göbeklerimizi yayıp yatmıştık çoktan)

Ora?.....

Sen hayatında hiç dayak yedin mi ?.....Ey rehber!... ***Ora'***nın uzaklığına baksana! Ansızın bir yağmur vuruyor bizi, ipek yağıyor üzerimize, saydam tül gibi. Kırılgan, sessiz bir fısıltıyla .Ruh gibi ,düş gibi yağıyor. Merhamet eden, acıları dindiren bir yağmur bu.

Yağmurlarına ihtiyacım var,

Dağlarına ihtiyacım var,

Narinliğin kaybını telafi ediyor bu ipek kanatlar. Toprakta nilüferler açıyor. Haydi artık zaman ve mekanı kaldırdım. Dağların zamanı yok. Yok Rıdvan, yok yok yoksun.

Tek bir kelime için insan yaşamının tüm nefeslerini harcar, güzelliğe harcanan nefes ateşte harcanır kardeşim ney! Ateşten sesini çıkar kulaklarım yansın

yansın da unutamasın seni... Kimse unutamasın sesini, tıpkı yaptığın o narin çeşm-i bülbüllerin gibi. Aksın zaman aksın. Ne koşturmuştuk peşinden, bu gün yarın gelin dedikçe iştahımızı kabartmış o ufacık atölyeni bizimle paylaşmak için yalvartmıştın günlerce beni.

Ama değmişti, gözümlle gördüğüm en güzel parmaklar nasıl da ciğerlerinden, gönlünden gelerek nefes yapıp vermiştin çeşm-i bülbülü. Üzerinde hala ismim yazılı. “Ben sakarım, ta uzaklara götüremem de kırarım bunu” demiştin Cam Ustası

Emin, Dostum Emin, Dağcı Emin..

“Benim yaptığımı kolay kolay bir şey olmaz” demiştin. Olmadı 17 Ağustos gecesi kırılmayan tek eşyam senin çeşm-i bülbülündü .Onun üzerinde ismini capcanlı görünce yaşama inanmıştım. Ölüm gecesi yaşamı hatırlatmıştı güzelim nefesin...

Şimdi başka bir nefesin... Kocaman bir bulutun içinde aşağıyı seyrediyorum üç tane göl yan yana...

Buradan o kadar ufak görünüyorlar ki, kaşıkla alıp içesin gelir.

Yükseğe çıkmayı seviyorum Emin Usta, çok seviyorum.Buradan seni de görebiliyorum...

Seni çok aradık deprem ertesi...

Hep masamın üzerindesin....hale ✍

H. HÜMEYRA ŞAHİN

MEZAR ADASI

Sırtlarını korulara dayayan yalıların bağdaş kurup oturduğu boğaz, rüya beşiklerinde uyuklayan balıkçıları sallıyor, klimalı salonlar çınar gölgelerinden insan çalıyordu. Sıcak rüzgâr, dalgaların ıslattığı betonu iştahla yalıyor, su da terleyen balıklar kızgın ağlarda serinliyordu. Gün bitiyor, Profesör Aron, çınarın altında beni bekliyordu.

Onu uzaktan görünce, nasırların asabîleştirdiği adımlarımı sıklaştırıp, kahveci çırağı ile aynı anda Aron'un masasına geldim. Keskin bakışlarını göz kapaklarının uzun saçakları altına saklamış, gazete okuyordu. Yanına oturdum. Bizi, Mezar Adası'na götürecek kayık henüz iskeleye gelmemişti.

Profesör, şapkasının altındaki terli alnını kuruladıktan sonra kulpu kopmuş deri çantasından kalınca bir dosya çıkarıp, önüme koydu. Aylardır uğraştığı mezarlık çalışmasının müsveddesiydi bu. Sayfaları çevirirken, on dolarlık bahşişle takas edilen köpüklü kahve, masadaki deniz kokusunu yuttu. Aron gibi ben de kahveyi içime çektim.

Telve, fincanın dibine oturunca, yerimden kalktım, yan masadan bir kül-lük alıp, sigaramı yaktım. Aşıyan, Karacaahmet dumanının ardından bana baktı. Çiçek satan çingeneler, himmet bekleyen kolsuz-ayaksız dilenciler ve kiralık duâcılar, satırları köprü yaptı zihnime. Komşumuz Mehpare Hanım'ın ölen kocası için tuttuğu duâcılar aklıma geldi, güldüm; Ismarlama fatihalar, tapusuz yâsinler, âmme pazarları...

Tezgâhlar kuruldu hayal düzlüğümde; Aron'un kitabı ülkesinde yayınlandığında insanlar kitapçılara koşacak, *In the Middle East, Cemeteries*¹'i soracaklar, nekropollerini kasvetli ölü tarlaları olarak görmekten vazgeçip, Ortadoğu mezarlarına hayat veren tezgâhları kendi nekropollerinde de kurup, tapınak ilahilerini satışa çıkaracaklardı. Bu işten ne kadar kâr ederlerdi bilmem ama elimdeki mezarlık kitabında ölümlerden çok dirilerle karşılaşmak tuhafıma gitmişti. Halbuki bizim, servilerle mûnisleştirdiğimiz bu kutsal şehirlerde ölümler, kurdukları taş masaların çevresinde dirilerle dost sohbetleri yapar, güvercinlerin eşlik ettiği huzurlu sukûneti bozmaktan çekinmezlerdi;

“Ziyaretten murad bir duâdır

Bugün bana ise yarın sanadır” derken biri, buluşmanın randevusunu verir,

“Gonca gülüm uçdu cennet bağına

Firâkı kaldı validesi cânına” derken diğeri, sırasız ölümden şikayet ederdi.

Mezarlıklarda varsa bir hayat, taş soğuşunda yaşayan bu sıcak nefes olmalıydı.

Başımı kaldırıp o gizli nefesi asla duyamayacak olan Profesör Aron’a bakınca, bir kitabe de onun yüzüne hakk etmek geldi içimden. Taş kesilmiş karşımda oturuyordu. Kalkık burnuna yatırdığı gözlüğünün üstünden Mezar Adası’nın hayaline bakıyordu. Ben de baktım. Aron’un orada ne gördüğünü bilmiyordum. Ama Mezar Adası’nın gerçek sahibinin diriler olmadığını hayaline sığdıramadığına emindim. Neyse ki iskeleye yaklaşan kayıkçı feneri, ışığını bu şuursuz bakışın gölgesine tuttu da, hayale doğru yola çıktık.

Kayığa bindik. Vapur uğultularının gömüldüğü boğazı hızla aşip, bizi yutmak için ağzını açan denize çılgınca koşmaya başladık. Geniş omuzlarından parkasını sallandıran kayıkçı, küreklerini savurdukça karanlık artıyor, yıldızlar Yoros Kalesi’nin burçlarına sığınan ay’ın kucagında arkamızdan bize bakıyordu. Artık Mezar Adası’nı görebileceğimiz hiçbir ışık kalmamıştı dünyada. Denizle göğün birleştiği karanlık bir topun içinde yüzer gibiydik. Koku, ses, hava her şey bizim dışımızdaydı. Boğuluyordum. İstedğim sadece aydınlıktı. Geride kalanlar onun şefkatli kucagındaydı. Fakat karanlığa gözlerimi kapatmadan aydınlığı bulamayacağımı biliyordum. Kirpiklerim birbirine sıkıca sarıldı, ben de titreyen bedenimi kucakladım. Birinin gelip, içinde iki büküm olduğum bu topu ikiye yarmasını, kollarımdan çekip beni dışarı çıkarmasını sabırla beklemeye başladım. Sessizlik hücrelerime yerleşirken, kulağımı pervasızca işgal eden bir sesle irkildim; “Adaya sevkiyat var, ölü kayıkları bunlar!”

Sesin karanlıkta yayılışını yeniden duymak istedim, bekledim. Fakat kayıkçı bir daha ağzını açmadı. Kızıl bir ışık göz kapaklarımı bıçak gibi yardığında içinde yüzdüğüm topun erimeye başladığını ve gözlerimin bu kızıl aydınlıkta yıkandığını hissettim. Ölülerin kızgın kora çevirdiği kayıkların kızılığıydı bu. Aron’a dönüp baktığımda onun büyüyen gözlerinde kendimi gördüm. Aynı toprakta yaşadığım ölülerle, aynı suda yüzmenin beni getirdiği hâli görünce daha da korktum.

Mezar Adası artık karşıımızdaydı. Yanımızdan geçen ölü kayıkları adaya demir attığında suya gölgesi düşen ölüler, zincirlerinden kopup sırayla aşağı indiler. Fakat hepsi birkaç adım atmaya kalmadan servi demetlerinin yaydığı kokuyla kendilerinden geçip sahile uzandılar. Karanlık yine her şeyi yuttu.

Adaya inme sırası şimdi bizdeydi. Kayıkçı, küreklerini adanın yumuşak toprağına bıraktı, önce Aron, ardından ben indim aşağıya. Bir müddet parmaklarımızın ucuna basa basa yürüdük, nefes sesimizi içimize gömdük. Sandaletlerimden fırlayan ayaklarım ölü kokan çamur bataklarına girip çıktıkça, bacaklarım birbirine dolaşıyor, dengemi zor sağlıyordum. Görmeden yürüdü-

ğüm yolun dikliğini ancak Aron sendeleyip düşünce fark ettim. Profesörün iri cüssesi beş-altı metre yuvarlandıktan sonra bir servi sütununda durabildi. Yanına koştum. Ayağa kaldırmak için kollarını kavradım. Ellerim tutmuyordu. Yorgundum. Aron’u uykusuyla baş başa bıraktım. Uyandığımda göreceğim dünyanın burası olmayacağını bilsem bir dakika durmaz, göz kapaklarımın yayını germekten vazgeçer, ben de uyurdum. Fakat yay gittikçe gerildi, gerildi, kopacak gibi oldu. Gözbebeklerim yuvasından fırladı. Kızıl ışık yenisinden bütün bedenimi sardı. Bu defa ateşe bürünmüş küçük bir kızdı karşımdaki. Elini uzattı, hoş geldin dercesine masum. Yanma pahasına ben de uzattım. Sıkıca kucakladı beni. Kaskatı bedenim bir ölünün dokunuşuyla gevşedi. Sonra kulağıma eğildi, bizden biri gibi. “Adadan götür beni” dedi. Mezar Adası’ndan kaçmak, Karacaahmet’e dönmek, eskisi gibi taş masaların çevresinde annesiyle sohbet etmek istiyordu.

Karşımda ateşten de olsa küçük bir kız duruyordu. Onu kollarımın arasına almak, annesine kavuşturmak istiyordum. Ama o bir ölüydü, mahkum bir ölü! Mezar Adası’ndan ölü kaçırarak, sürgün adasından mahkum kaçırmaktan daha zordu. Yaklaşan gardiyanların ayak sesleri kulağımda uğulduyor, içimde çoğalan korku, kızın bütün masumiyetini öldürüyordu. Taş kesilmişti vücudum. Bakışlarından kaçmak, onu hiç duymamış olarak bu adayı terk etmek istiyordum. Son bir defa baktım ve ayağımın altından kayan toprağa, açılan sandukalara, devrilen şahidelere aldırmadan koştum. Dik yokuştan hızla aşağıya indim. Nefesimin tükendiği yerde ateş kayıklarının yeniden adayı çevrelediğini gördüm. Şehirde yerlerinden kaldırılan ölüler, tabur tabur Mezar Adası’na getiriliyordu. Sevkiyat bu defa çok büyüktü.

Kızın kora dönüşen bakışları yüzüme yapışıp kalmıştı. Yanıyordum. Kendimi denize attım, saatlerce yüzdüm. Vücudumdan akan ter, denizleri kabartıyor, boğazda oturan yalılar yerlerinden kalkıp korulara kaçıyordu. Tek bir kulaç atacak hâlîm kalmamıştı. Fakat Mezar Adası’nda mahkum bir ölü olmamak için bütün gayretimle bir çınar dalına tutundum ve Aron’la oturduğumuz masanın yanına kadar geldim. Ve ay’ın cilaladığı denizde yüzümü gördüm; küçük kızın sıcak nefesiyle ateşe dönen harflerden bir kitabe okudum;

*“Ey benim dertli validem ağlayıp etme figân
Buluşmak ahrete kaldı, dünyayı etme ziyan” ...*

Yorgundum, yüküm ağırdı; bekâdan fenâya bir mektup taşıyordum.

¹ Ortadoğu’da Mezarlıklar

ALAN MARSHALL

Türkçesi: ASLINUR KARA

EMEK ÖYKÜLERİ, SİYASET VE SOL

Corangamite Gölünün etrafını sarmış mantarlı otların ve sazlıkların arasından çıkageldi. Ardından büyük adımlarla kardeşi onu takip ediyordu.

Sarışın bir çocuktü. Saçları soluk altın sarısıydı, başını kaşıyınca, iki yana ayrılmış saçlarının arasından kafasının pembe derisi göründü. Gözleri masmaviydi. Çilliydi. Burnu havaya kalkıktı. Onu görür görmez çok sevmiştim. Dört, bilemedin dört buçuk, ağabeyinin de onun iki katı yaşında olduğuna hükmettim.

Mavi tulum giiyorlar ve giysilerini gösterişli bir şekilde taşıyorlardı. Suyun üzerinden gelen temiz rüzgar tulumlarını bacaklarına yapıştırıyordu. Hava bir özgürlük, başıboşluk havasıydı.

İzlemekte olduğum iki kuşu ürküttüler. Kuşlar tedirgin çığlıklarla havalandılar ve rüzgara karşı döndüler. Maviyle yamalanmış kocaman beyaz bulutların arasından sulara yakın kanat çırparak geçip gittiler.

Çocuklar beni, ben onları baştan aşağı süzerek selamlaştık. Sanırım beni sevdiler. Küçük olan bana dair pek çok şey sordu. Burada ne yaptığımı, neden yeşil gömlek giydiğimi, annemin nerede olduğunu öğrenmek istiyordu. Sorularını bir başka bilgi arayışçısına karşı duyduğum saygı ile cevaplandırdım. Sonra ben ona bir soru sordum ve böylece başından geçen tehlikeleri ve felaketleri öğrenmiş oldum.

“Kafadaki yara izi neden oldu ?” diye sordum. Alnının tam ortasında pembe bir yara izi çillerini bölmüştü.

Küçük kardeş çabucak ağabeyine baktı. Ağabeyi onun adına cevapladı. Küçüğü de bunu bekliyordu hemen onayladı. Ağabeyi konuşurken yüzüne bir şeyler uman bakışlarla baktı, ürpertici bir hikâye dinliyormuşçasına gözleri parladı, dudakları aralandı.

“Küçükken bebek sandalyesinden düştü,” dedi ağabeyi. “Başı küreğe çarptı ve kanlar fışkırdı.”

“Evet ,” dedi küçük çocuk bocalayarak, ortaya çıkan manzaradan dehşete kapılmış, gözlerinde atlatılmış tehlikenin heyecanı ve ürpertisi ile.

Düşünceleri sandalye, kürek ve kan tarafından sarıp sarmalanmış bir halde durgun sulara baktı.

“Bir keresinde de onu inek tepmişti,” dedi ağabey.

“Bir inek !” diyerek hayretimi ifade ettim.

“Evet,” dedi.

“Devam et, Jo,” dedi küçük çocuk hevesle, ağabeyinin önünde durmuş yüzüne bakıyordu.

“Ayağından bağlamaya çalışıyordu,” diye açıkladı Jo , “ ama inek kurtuldu ve karnına bir tekme attı.”

Küçük çocuk, hemen bana döndü, kafasını sallayarak, “karnıma,” diye vuruladı.

“Vay be!” dedim.

“Vay be!” diye tekrarladı küçük çocuk.

“İnek onu havaya savurdu,” dedi Jo.

“Savruldum,” dedi küçük çocuk şüpheye düşmüş gibi yavaşça.

“Havaya savrulmak ne demek Jo?”

Jo bana hitap ederek, “Düzgün nefes alamıyordu.” dedi.

“Hiç nefes alamıyordum,” dedi küçük çocuk.

“Kötü olmalı,” dedim.

“Evet, kötüydü, değil mi Jo?” dedi küçük çocuk.

“Evet.” dedi Jo.

Jo, küçük çocuğun yüzüne sanki başka kazaların izlerini arar gibi manidar baktı.

“Bir keresinde de başına merdiven düşmüştü,” dedi.

Küçük çocuk bu son sözün beni etkileyip etkilemediğini anlamak için çabucak yüzüne baktı. Bu söz onu çok etkilemişti.

“Yok daha neler,” dedim şüpheli bir tavırla.

“Ona göstereyim mi, Jo?” dedi küçük çocuk hevesle.

“Göster.” dedi Jo.

Küçük çocuk bana hoşnutsuzlukla hızlı bir bakış attıktan sonra eğildi ve ellerini dizlerinin üstüne koydu. Jo kardeşinin gömlek yakasının arkasını kaldırdı, sırtı ile pamuklu kumaş arasındaki gölgeye yakından baktı.

Beyaz tenin neresinde olabileceğini araştırırken, “Görebilirsiniz,” dedi tam da emin olamayarak

Küçük çocuk kolunu bükerek sırtına doğru uzattı, omuzlarından birindeki bir noktaya dokunmaya çabaladı.

“İşte orada, Jo. Görebiliyor musun Jo ?

“Evet, işte bu,” dedi Jo. “Gel ve gör.” Bana baktı. “Kıpırdama, Jimmy.”

“Jo onu buldu.” diye duyurdu Jimmy, kafasını beni görmek için çevirerek.

Çimenlerin içine yuva yapmış, aşınmış bir kaya olan oturağımdan kalkıp, onlara doğru yürüdüm. Eğildim ve kıvrılmış yakanın içine doğru baktım.

Omzunun beyaz derisinde yumuşak ince bir çizgi halinde küçük bir yara izi vardı.

“Evet orada,” dedim. “Bahse girerim çok ağlamışsındır.”

Küçük çocuk Jo’ ya döndü. “Ağladım mı Jo?”

“Biraz.” dedi Jo.

“Ben hiçbir zaman çok ağlamam, ağlar mıyım Jo?”

“Hayır.” dedi Jo.

“Nasıl oldu?” diye sordum.

“Merdivenin üzerinde çengeller vardı...” diye başladı Jo.

“Çengelleri vardı,” diye üsteledi küçük çocuk bana bakıp kafasını sallayarak.

“Ve merdiveni aşağıya, başına doğru çekti,” diye devam etti Jo.

“Oo!” dedi küçük çocuk heyecanla, ellerini birbirine kenetleyip dizlerinin arasında tutarken bir yandan da ayaklarıyla yere vuruyordu. “Oo-o-o!”

“Merdiven onu yere serdi,” dedi Jo.

“Yere serildim,” diye açıkladı çocuk, sanki bu gerçeği kendine ilk defa açıklıyormuş gibi.

Küçük çocuk düşüncelerinin tadını çıkarırken bir sessizlik oldu.

“Güzel bir gün, değil mi?” Jo benimle yeni münasebetler kurmanın yollarını aradı.

“Evet.” dedim.

Küçük çocuk ağabeyinin önüne dikilip gözleriyle yalvardı.

“Daha başka başıma neler geldi Jo?” diye mızıldandı.

Jo yere bakıp, başparmağını ısırarak uzun uzun düşündü.

Sonunda, “Başka bir şey başıma gelmedi.” dedi.

“Üff, Jo!” dedi küçük çocuk mevzunun kapanmasına sıkılarak. Birden eğildi ve tulumunun paçalarını sıyırdı. Çıplak bacağına hasar izleri aradı.

“Bu ne Jo ?” Dizindeki belli belirsiz bir izi işaret etti.

“O bir şey değil,” dedi Jo. Jo yaban gelincikleri hakkında konuşmak istiyordu.

“Bilirsin, yaban gelincikleri...” diye başladı.

“O bir şeye benziyor,” dedim ize yakından bakarak.

Jo öne doğru eğildi ve izi inceledi. Küçük çocuk pantolonunun buruşmuş paçalarını eliyle tutmuş bir benim yüzüme, bir ağabeyinin yüzüne bakıyor, sonra tekrar bana bakarak endişeli bir şekilde verilecek kararı bekliyordu.

Jo parmağını sürerek izi daha yakından muayene etti. Küçük çocuk Jo’nun incelemesini beklenti ve dikkatle izledi.

“Bir yanık izi olabilir, bilemiyorum!”

“Umarım bir yanık izidir, Jo,” dedi küçük çocuk. Bu Jo ‘nun kabul etmesi için bir yalvarıştı: ama Jo gerçeğe sımsıkı bağlıydı.

“Yandığını hatırlamıyorum,” dedi. “Annem bilir.”

“Belki heyecan verici başka şeyler bulabilirsin.” diye bir öneride bulundum.

“Evet,” dedi küçük çocuk hevesle. Bana doğru geldi ve elimi tuttu böylece Jo ‘dan çıkacak sonucu beraberce bekleyecektik. Bana döndü ve “Jo iyi, değil mi?” dedi.

“Çok iyi,” dedim.

“Benimle ilgili şeyleri, her şeyi biliyor.”

“Evet,” dedim.

Arkamızdan belli belirsiz bir “Merhaba” işittik. Hepimiz döndük. Küçük bir kız ekili araziye gölden koruyan kaya duvarın hizasından koşarak geliyordu. İnce bacakları vardı ve uzun, siyah çoraplar giymişti. Çoraplardan bir tanesi dizbağından gevşemişti, kız koşarken eğildi, çorabını yukarı çekerek lastikli dizbağının gerisine itmeye çalıştı. Yürüyüşü bir dizi zıplamadan ve birbirini tutmayan uzunluktaki adımlardan ibaretti.

Koşarken kardeşlerine adlarıyla seslendi, sesinde yeni bir havadisin tınısı vardı. “Babam gelmiş olmalı,” dedi Jo.

Fakat küçük çocuk bu davetsiz misafirden hoşlanmamıştı. Yüzünü ekşiterek, “Ne istiyor ?” dedi.

Küçük kız düz bir çimenliğe varmıştı, hızını arttırdı. Koşarken çıkardığı rüzgarda saçları dalgalanıyordu.

Elini salladı. “ Yeni bir kız kardeşimiz oldu,” diye bağırdı.

“ Hıh ! ” diyerek burun kıvırdı habere küçük çocuk.

Döndü ve Jo’nun koluna asıldı. “Hala heyecanlı bir şey bulamadın mı Jo?” dedi. Yüzü ani bir hatırlayışla aydınlandı. “ Ona hindinin beni nasıl kovaladığını anlat Jo,” diye bağırdı. 🐾

MAHMUT TEYMÜR

Türkçesi: HALİM ÖZNURHAN

FARE

Neredeyse yedi yaşını tamamlıyordu; ama onu gören biri dördünü geçmediğini düşünürdü. Zayıf görünüşlü, ufak boylu, siyaha yakın tenli idi. Onu görenler, bu siyahlığın teninin gerçek renginden mi, yoksa üzerine yapışan tozlar ve pisliklerden mi olduğunu anlayamazdı. Başında bulunan simsiyah, lüleli, dalgalı saçları esmerliğini daha da artırıyordu. İnsanların çarşaf diye adlandırmayı hoş görmede anlaştıkları eski, yırtık giysinin içinde kemikleri sayılacak kadar organları zayıf, kolu bacağı kuru idi.

Birisi, “kızım, babam kim?” diye sorsa, doğal bir korku içinde, saf bir dille “bilmiyorum” diye cevap verirdi. “Annen kim?” diye sorulsa, giysisinin yırtık kısmının kenarlarını tutar, parmakları arasında ovalar, solgun gözleriyle yere doğru, hiçbir şey söylemeyen soluk bakışlar atar ve “bilmiyorum” diye mırıldanırdı.

Cevapları çoğu kere soru soranı daha da meraklandırır, onunla uzun uzun konuşma isteği uyandırır. “Nerede kalıyorsun?” dendiğinde, hemen zayıf parmaklarıyla evlerin kalabalığında boğulacak gibi duran bakımsız bir yapıyı gösterir ve cılız bir sesle “burada” derdi. Evet bu kız çocuğu burada, bu evin ilk katında, her akşam sığındığı her zamanki mekanında kalırdı... Bedenini dinlendirmeye çalıştığı kapının arkasındaki yerde, çöp ve atıkların kenarında, çocukluk düşlerinin engellerini kaldıran bu yerde...

Küçük kız bu rahatı ancak yaşlı, sanki kurumuş ve eğilmiş bir dal gibi sıska ev sahibinin kendisine yüklediği hizmetleri bitirdiğinde, gece sükunetinden sonra bulabiliyordu... Bu kadın, Allah’ın çirkin yarattığı, kötü tabiatlı, küfürbaz, şirret birisiydi. Kız, kadına “halacığım” diye sesleniyordu. Kadınsa kıza “fare” adını takmıştı. Bu lakap semtteki komşularınca da kabul görmüş ve hoş karşılanmıştı. Kız böyle çağırıldı; sonunda o da bunu kabullendi, eski adı hızla hafızasından çıktı ve geçmiş hayatının izleri arasına katıldı.

Onun da her insan gibi bir geçmişi var mıydı? Yoksa, evin yakınındaki tuzlu suyun içinde biten yeşil yosun gibi, burada mı bitivermişti? Bütün bunlar onun için ne anlama geliyordu? O, bu yaşlı kadının yanında kendisine zar zor yetecek kadar yiyecek bulabiliyordu ve tanıdığı diğer insanlar gibi, onun da bir adı vardı. Adı da “fare” idi. Adının “fare” olmaması için bir neden var mıydı ki? Allah’ın yarattığı bu tür varlıklardan nefret etmiyorken, bu isimden

nasıl hoşlanmazdı ki? Hatta o, dairenin kapısının arkasında bulunan her zamanki yerini paylaştığı küçük fare ile aralarındaki tanışıklık ve samimiyet bağı sağlamlaşalı beri farelere karşı sevgi hissi taşıyordu... Her samimiyetin bir nedeni ve her tanışıklığın bir başlangıcı vardır.

Bir akşam kız, köşesindeki eski hasırın üzerine büzülmüştü ve gözlerinden uyku akıyordu. Birden yanındaki çöp kümesinden gelen bir hareketlenme onu rahatsız etti. Gözlerini dikti, dikkat kesildi ve endişeyle ne olacağını bekledi. Birden hareket arttı, çöpler dağıldı. Duvara asılı tozlu gaz lambasının cılız ışığı altında korkuyla ve etrafı gözleyerek bakan bir çift gözün parıldadığı siyah bir baş belirdi. Kız korku hissetti, bağırarak istedi; ama dili tutuldu, sesi boğuldu, organları hareket edemedi; yalnızca kalbi çarpıyordu ve gözleri farenin hareket eden başına dikilmişti.

Fare, çöplerin tozunu üzerinden atarak yığının içinden çıktı ve ince, sarkık burnunu uzatıp kokladı; bıyıkları sallanıyor, hareket ediyordu. Karşısına küflü bir kırıntı çıktı, hevesle tutup önüne aldı ve iştahla kemirmeye koyuldu. Kız ise, hem merak hem de korku içinde yattığı yere başını gizlemişti. Kızı, fareyi inceleme ve tanıma arzusu sardı. Bu da, biraz sakinleşmesini sağladı. Fare kırıntıyı yemeye dalmışken, kız ona bakakaldı. Biraz sonra kız istemeden hareket etti, fare sıçradı ve pek azını kemirdiği kırıntıya aldırıksızın kendisini çöp yığınının üzerine atıp, çöplerin içinde kayboldu.

Kızın yüzünde bir gülümseme belirdi ve düşüncelere daldı. Acaba fare kendisinden korkmuş muydu? Onun varlığını hissettiği için mi hemen kaçmıştı?... Hayret şey!.. Bu dünyada ondan korkan ve onu adam yerine koyan bir varlık var mıydı?

Kız, gözlerini küflü kırıntıdan ayırmadan düşünmeyi sürdürdü. Fare, mutlaka açlıktan kıvranıyordu. Böyle olmasaydı bu kırıntıya gelmez ve bir lokma bile almazdı. Biraz önce kızın kendisi de dolaşmış, her akşam açlık acısını duyduğunda yaptığı gibi yiyecek bir şeyler bulmak amacıyla çöp birikintisini kontrol etmişti. O akşam, bu küflü kırıntıdan başka bir şey bulamamış, onu yemeyi canı da çekmemiş ve aç karnına gecelemeyi yeğlemişti. Bu gelen, alışık olmadığı fareye ne olmuştu ki peş peşe ısırmıştı bu kırıntıyı? Bu durumda, kendisinden daha fazla aç ve yiyeceğe muhtaçtı.

Peki, bu fare niçin yiyecek aramak için sağa sola koşuşturuyordu ki?

Ona bakan, onu yiyecek arama zahmetinden kurtaracak kimsesi yok muydu? Kız, annelerin çocuklarına gösterdiği ilginin boyutunu biliyordu. Onlar, çocuklarına yemek yedirmek için çaba gösteriyorlar, çocuklar doymuş olsalar bile elleriyle yemek yediriyorlardı... Küçük fare de kesinlikle kendisi gibi anasız babasızdı. Fare de, kendisi gibi acıktığı zaman açlığını bastırmak için çöpler arasında bir şeyler arıyordu. Durumları birbirine ne kadar da benziyordu!.. “İnsan Fare” bir süre düşüncelere dalmış olarak kaldı, sonunda başı düştü ve düşünce-

lerini düşler otağında tamamlamak için yerine uzandı.

Kız ertesi gün ev işlerinden üzerine düşenlerle meşgul oldu. Evin sahibi kocakarının tokadından, tekmesinden, sövgüsünden payını aldı... Akşam olunca serbest kaldı ve kapı arkasındaki köşesine çekildi. Katlanmış elbiselerine yöneldi ve arasından küçük bir lokma çıkardı ve bir gün önce farenin gördüğü köşeye bıraktı. Gözlerini kırpmadan, tedirgin olarak, uyumadan, dikkat kesilmiş, gözlerini oraya doğru dikmiş halde hasırın üzerine uzandı.

Biraz sonra kalbine bir titreme sirayet etti; çünkü kulağı bir ses duymuştu. Çekinerek etrafı koklayan, bıyığı hareket eden, sarkık bir baş belirdi. Fare, çok arayıp yorulmadı. Küçük lokmayı yakınında bulmuştu. İştahla ve doymak bilmez bir şekilde lokmanın üzerine yumulup dişlemeye başladı. Kız ise, içi sevinç ve coşkuyla dolu, büyülenmişçesine bir heyecanla gözlerini ona dikmişti... Aç fareyi doyurma hedefini yerine getirebilmişti.

Farenin lokmaya geldiğini ve kırıntı bile bırakmadığını görmek küçük kızın hoşuna gitti ve hemen başka bir lokma attı. Hedefi tutturdu ve lokma farenin önüne düştü. Bunun ardından fare, korkuya kapılarak geri çekildi. Ama çok geçmeden, parlak gözleriyle küçük kıza çekinen ve inceleyen bakışlar atarken lokmaya yapıştı, ısırıklarıyla ufalamaya ve çiğnemeye başladı. Küçük kız da sevinç ve neşe içerisinde gözlerini ona dikmişti... Fare kuyruğu üzerinde doğrulup lokma parçasının arta kalanını narin elleriyle tuttu. Sanki yiyeceğin keyfini olabildiğince çıkartmak istiyordu... En şaşırtıcı görüntü, kızıdan çekinmemesiydi. Bu, kızın neşelenmesine, mutlu olmasına neden oldu ve güldü. Fare, kızın gülmesini duyar duymaz hemen kaçtı.

Küçük kız, hemen acı duydu, üzüldü ve kendi kendine sormaya başladı: Acaba fare kızdığı için mi kaçmıştı? Acaba onunla alay ettiğini düşünmüş ve alay konusu olmayı içine sindirememiş miydi? Yoksa korkusunun sebebi, kız hakkında kötü düşünmesi ve ona zarar vereceğini düşünmesinde mi gizliydi?.. Eğer öyleyse, fare iki durumda da hatalıydı. Kız onunla ne alay etmişti ne de ona bir kötülük yapmayı düşünmüştü... Keşke fare, küçük kızın ona nasıl şefkat duyduğunu, saf bir sevgi ve dostlukla yaklaştığını bilseydi.

Günler peş peşe geçti. Küçük kız, kendisinden kaçan farenin hoşnutluğunu kazanmak ve ona karşı duyduğu yakınlık ve sevgiyi kanıtlamak için çabalamayı sürdürdü. Kendi açısından, bu küçük yaratıkla kendisi arasındaki bağlar açıldı. Hayatlarındaki benzerlik apaçıktı ve kaderleri görülebilir biçimde birbirini andırıyordu.

Gecenin bir kısmını fareyle beraber geçirmek küçük kızın hoşuna gitti. Bu samimi gece birlikteliği sırasında gerçek mutluluğu bulduğunu hissediyordu. Etrafını kuşatan ev ıssız, karanlık ve sessizdi... Bu, uzun bir gün boyunca deforme bir cildin kapladığı çürük bir kemiğe sahip, eğri, kuru bir değnek gibi olan yaşlı hanımının hizmetini görürken çektiği sıkıntı ve eziyetin tesellisiydi-

di... Küçük kız, çileli gününe bunu nasıl sığdırıyordu? Evde kalıyor, durmadan dinlenmeden merdivenleri bir iniyor bir çıkıyor, etrafta dört dönüyordu... Çocuklarına oynadığı, etrafına ipi daire yaparak sardıkları, yere fırlatırken ipini hızla çektikleri, dönüp duran, dönmesi zayıfladığında üzerine onu ateşleyen kırbaçlar indirilen, tekrar dönen, çocuklar bıncaya kadar böyle devam eden, bıktıklarında ise bitkin halde yere yığılıp kalan bir topaç gibiydi... Bu küçük kız, yaşlı hanımı başta olmak üzere evde kalanların kırbaçlarını indirdikleri canlı bir topaçtan başka neydi? Evin topacı, gece saatlerinde sevgili fareyle beraberken nasıl rahata kavuşmaz ve sükunet hissetmezdi ki?

Küçük kız, hoş gece buluşmasına hazırlık olarak, gündüz biriktirebildiği kadar yiyecek biriktiriyordu. Küçük arkadaşına yakından yemek yedirmekten hoşlanıyor, ara ara ona yiyecek kırıntıları atıyordu ve ikisi de sevinçle, zevkini çıkararak karşılıklı yemek yiyorlardı.

Günler geçtikçe aralarındaki sevgi sağlamlaştı. Fare, küçük kızdan korkmaz olmuştu, elindeki yiyeceği yemek için ona yaklaşıyordu. Önünde neşe içerisinde duruyor, oynayarak, şaka yaparak oraya buraya sıçırıyordu. Sanki sahnede seyirciyi hoşnut etmek için ilgi çeken oyunu oynayan bir oyuncu gibiydi. Küçük kız ise, sevinç ve neşe içinde gözleriyle onu izliyordu. Fare oyunu ve eğlenceyi tamamladığında, arkadaşına pek de uzak olmayan bir yere çöküyor, bıyıkları hareket ederken parlak gözleriyle ona bakıyor ve sanki “bende olanı sundum, sıra sende”diyordu. O zaman küçük kız, hoşnut ve gönül huzuru bulmuş halde hasırından kalkıyor ve fareye dilediği öyküyü, fıkrayı, ilginç bir olayı anlatıyordu. Bunu yaparken, bazen hafızasından yardım alarak gördüğü olaylardan aklında kalanı anlatıyor; ya da duyduğu konuşmalardan yaralanıyor; bazen de bunları saf hayal dünyasından çıkarıyor ve düşler dünyasında, ileriki günlerde biçimlendireceği yüksek kuleler inşa ediyordu.

Yaşlı hanımının onu çağırıp yatalak hasta olan, yardım edecek kimsesi olmayan bir komşu kadına bakması için hemen üst kata çıkmasını istediği gün gelinceye kadar küçük kızın akşamları bu şekilde zevk ve keyifle sürdü. Kızın bu isteğe uymaktan başka çıkar yolu yoktu. Komşu kadın mafsallarındaki hastalıktan şikayetçiydi. Yattığı yerden hiç ayrılamıyordu ve yatağında zorlukla dönüyordu. Kemiğine kalın çiviler çakılmış ve öylece kalıp yatağa bağlanmış gibiydi. Ah vah ederek kıvranıyordu. Küçük kız, karşısında duran solgun yüze bakıyor, kulağında ise acı ve rahatsızlık çığlıkları yankılanıyordu. Hasta kadın uykuya dalıp çığlıklar ve ah çekmeler kesilince odada bir hareketsizlik oldu ve kız korkunç bir yalnızlık duygusuna, korku ve endişeye kapıldı. Küçük kız, çok endişelendi ve evhama kapıldı; çünkü karşısında soluk, kırışıklar birikmiş bir çehre, acı ve ıstırapın belirttiği müthiş bir solgunluk, biraz açılmış gözkapakları, cılız, karaltıya dönüşmüş bir ışıltının yayıldığı-

ğı bir çift göz, zar zor nefes alıp veren, kendinden tıslama yayılan korkunç bir yarığa benzeyen dudakları şişmiş bir ağız görüyordu. Küçük kız kendi kendine sordu: “Acaba mezarın içine bırakılacak, ölmek üzere olan bir kadının önünde mi duruyordu, yoksa korku ve sihir dünyasından gelen bir cinin mi karşısındaydı?” Küçük kız kaçıp kurtulmak istedi; ama yerinden kıpırdanmadı, kaçıp gidemedi.

Küçük kızın zihnini meşgul eden en önemli şey, arkadaşı fareden ayrılmış ve her akşam verdiği yiyeceğini verememiş olmasıydı. Acaba fare, onun hakkında kötü düşünmüş, yerinde bulunmamasını ihmalkarlığına ve unutmuş olmasına mı bağlamıştı? Yoksa evde olan biteni biliyor ve olanlar için ona mazeret buluyor muydu?.. Küçük kız karanlığı fırsat bilerek sıvışıp her zamanki yerine gitmeye, sevgili arkadaşıyla buluşup, bulabildiği bir yiyeceği ona vermeyi, fısıldaşarak ve sohbet ederek bir süre geçirmeye çalıştı. Fakat hasta kadın yarasa hayatı yaşıyor, geceyi uykusuz geçiriyor, gündüzleri uyuyordu. Küçük kız beklediği fırsatı bulamadı ve oradan ayrılamadı. Oradan kurtulmayı dileyerek hasta yatağının yanı başında eli kolu bağlı kaldı. Kurtulma zamanı da bir türlü gelmedi!

Bir gün sabah, küçük kız her zamanki gibi evde, hasta kadının yanındayken kulağına bağırtı, patırtı, kargaşa sesleri geldi. Dikkat kesilerek durup dinledi. Sıçrayarak yerinden kalktı, odadan ayrıldı ve merdiven boşluğundan eğilip bakınca, çoğunluğu, çınlayan sesleri diğerlerinin sesinden yüksek çıkan, patırtıları erkek ve kadınların gürültüsünü bastıran çocuklardan oluşan komşular ve bina sakinlerinin oluşturduğu bir kalabalık gördü. Küçük kız, patırtılar arasında yaşlı hanımının sesini fark edebildi: “Seni yakaladım, lanet olası... Elimden kaçamazsın!”

Küçük kız merdivenden eğilip baktı, iyice meraklanmıştı. İtişip kakışan kalabalığı gördü. Yaşlı kadının sesi net duyuluyordu: “Mahvetmediğin bir giysim kalmadı, üzerine konmadık bir yiyecek bırakmadın... Cezanı bulacaksın, hain!”

Kız, gülüşmelerin ve bağırtıların arasından kendisine hiç de yabancı olmayan bir ses duydu. Ürperdi ve hızlı adımlarla merdivenin sonuna kadar gitti. Kalabalık evden ayrılmış, sokağa çıkmış ve kapı kapanmıştı. Kız, kapının arkasında durdu ve kapı aralığından gizlice baktı. Sonra kapıyı açıp dışarıya koştu. Yaşlı kadının etrafında toplanmış kalabalığın arasında bir gedik açıldı ve kız, bu gedikten ilerledi. Yaşlı hanımının elindeki kapanda hareket eden, kapan tellerinin kaçma çabasına engel olduğu ufak, siyah bir varlık gördü.

Küçük kız, daha da heyecanlandı ve demirden bir elin boğazını sıkıp nefessiz bıraktığı duygusuna kapıldı. Hemen kafasını uzattı ve olayı daha net görebilmek için gözlerini kapana dikti. Kendisini küçük bir baş, parlayan bir çift göz ve hareket eden bir bıyıkla karşı karşıya buldu. Baş darmadağın ol-

muş, kanıyordu; neredeyse tanınmayacak haldeydi. Farenin gözleri ile kızın gözleri buluştu. Küçük kızın dikkatini kapalı telleri ardındaki farenin sessiz kalışı çekti. Ona yaklaştı ve dikkatle baktı. O an, farenin yardım isteyerek, kaygıyla ses çıkardığı duyuldu. İçinden, her şeyi göze alarak kapana doğru atılmak geçti. Fakat kalabalık yaşlı kadının etrafını tekrar kuşattı ve küçük kız, kapıyı göremez oldu. Farenin yardım isteyen sesi, boğucu hava içinde yankılanıyordu.

Yaşlı kadının sesi yükseldi: “Bu pis hayvanı yakmak için gazyağı getirin. Onu sokakta yakalım. Çocuklar, harika bir görüntü olur!”

Çocuklar neşeyle bağırıştılar. Küçük kız ise kapı önünde oturmuş titriyor ve yanaklarından gözyaşları süzülüyordu.

Yaşlı kadın elini gazyağı şişesine uzattı ve farenin vücuduna birkaç damla damlattı. Kibriti yakarken bağırıyordu: “Evlerin kapılarını kapatın ki, fare içeri girip yangına sebep olmasın.”

Kapılar peş peşe kapatıldı... Kalabalık, bir ateş topunun hızla kapandan fırlayıp gittiğini gördü. Küçük kız ise, ateşin bir kısmı kendi vücuduna isabet etmiş ve onu da yakıyormuş gibi acı içinde kapının yanında durmuş, ateş topunu izliyordu.

Kız, ateş topunun kapıya doğru yöneldiğini gördü, hemen elini uzatıp kapıyı açtı. Ateş topu, ok gibi kapıdan içeri girdi. Kız da onu izledi. Yaşlı kadının söven ve tehdit eden sesi duyuldu. Kadın tüm cesaretini topladı ve elinden geldiğince hızlı adımlarla içeri girdi. İçeri girer girmez, arkasından kapı çarpılıp kilitlendi.

Kalabalık müthiş bir korkuya kapıldı. Kapının etrafında toplanıp, gözlerini oraya diktiler. Dilleri tutulmuş, ağızlarından tek kelime çıkmıyordu. Sonra tek bir ses gibi çıkan bağırışlar yükseldi: “Ev yanıyor!”

Çarşafını sürüyen bir kadın öne doğru çıkıp şöyle dedi: “Sakin eve yaklaşmayın... Bu fare, bedenine kızıl cin girmiş büyülü bir hayvandır.”

Kalabalığın içinde korku dolu mırıldanmalar dolaştı. Evdeki ateş daha da büyüdü. İçeriden yardım isteyen sesler geliyordu; ama hiç biri eve yaklaşmaya cesaret edemedi.

Ateş, çatırdayarak yükseldi. Çatırdayışı, etrafta yankılanıyordu! ❧

¹ Mahmud Teymûr (1894 – 1973): Arap Dünyasında ilk öykü yazarı olarak tanınan Muhammed Teymûr’un (1892 – 1921) kardeşidir. Ağabeyi yanında Maupassant ve Chekhov’dan etkilenmiş, Avrupa edebiyatıyla yakından ilgilemiş, Arap öykücülüğünün gelişimine önemli katkılarda bulunmuştur. Başlangıçta romantik öyküler, sonraki yıllarda ise gerçekçi öyküler yazmıştır. Yukarıdaki öykü, yazarın “fa’re”adlı eserinin çevirisidir.

GASSÂN KENEFÂNÎ
Türkçesi: AYHAN ERDOĞAN

KALICI BİR ŞEY

Yorgun tren Tahran'a giden güzel yolda ilerliyordu. Abadan'dan ayrılmadan önce, kontrol memuru dikkatli olmamızı söylemişti. Yol uzundu ve hırsızlar, icrayı sanat eylemek üzere gecenin gelmesini bekliyorlardı.

Uyumamaya karar verdim. Geceleyin okuyabileceğim renkli resimli bir kitap vardı. Yazarı, gereğinden fazla duygusal ve gereğinden fazla anlayışlı biriydi. Kompartımanım oldukça mütevaziydi. Karşı koltuktaki İranlı dilber, şu ana kadar emin olamamış ki, benim hırsız olup olmadığını anlamak için sürekli beni süzüyordu. Bu uzun yolculuk için tren hareket etmeden uykuya dalan şu yaşlı adam babası olmalıydı. Yanımda oturan sakın yol arkadaşım yolu seyretmekteydi. Onun da en iyi tarafı fazla konuşmamasıydı. Konuştuğunda da Arapçayı kullanmaktaydı.

Birkaç kelimeden fazla Arapça bilmeyen şişman memurun tavsiye ettiği gibi emniyetimi sağlamak için en iyi yol uyumamamdı. Memur benim, soluk benizli, ufak tefek yapılı olmamdan dolayı kaygılarını ifade etmişti. Ancak İranlı dilberi işaret ederek yaptığı Farsça espiriyi anlamamıştım. Ama kendisi bu espiriye uzunca gülmüş, dilberin de yüzü kızarmıştı. Sonra da babasıyla birlikte trene binmişlerdi.

Arkadaşım İranlı dilberin yüzünü hiç beğenmemişti. Onu Dr. Musaddak'a benzetiyordu ki, bayan olsa kesinlikle güzel olmazdı. Arkadaşım bu ifadesiyle, şayet o dilberle konuşma fırsatı yakalarsa, herhangi bir art niyet aranmaksızın bunu değerlendirebileceğini zannediyordu. Tabi beni bu ifadesiyle ikna ettiğini düşünmüştü.

Gerçekten konuşmak istemiyordum. Kitap çok güzeldi. Baskısı güzel, resimleri eşsiz, kelimelerinin her biri derin bir kuyu kapağı gibiydi. Bu kapaklardan birini kaldırsan bile derin kuyunun dibini kesinlikle göremezdin.

Bu kitap, Ömer el-Hayyâm adını taşıyordu.

Benim için değeri, bir keresinde bir dörtlüğüne kurşun kalemle bir işaret konmuş olmasındandı. Sevdiğim bir kız tarafından konmuş bir işaret.

Dörtlük şöyle diyordu:

“Ah ey aşk! Seninle birlikte kaderle bir anlaşırsak, şu dünyanın düzenini parça parça etsek. Sonra da yeniden inşa etsek, gönlümüzce..”

Farketmeden o sayfayı açmıştım. Uzun yolun korkusu beni etkilemişti.. Kurşun kalemle çizilen dörtlüğün çevresindeki çizgi yok olmaya yüz tutmuştu. Onun bu çizgiyi çizmesinin üzerinden sekiz yıl geçmişti. Buna rağmen onu kesinlikle unutamam.

Trende uyumak istemiyordum. Emniyetim açısından değil, sekiz yıl önce yaşanan sisli olayları hatırlamak istiyordum. Karanlık çökmeye başlamıştı. Tekerleklerden çıkan ses, ilk anda bu yorgun beyni geçmişe taşıyan garip bir müzik gibiydi.

* * *

İranlı dilber sonunda benim hırsız olmadığımı karar vermişti; en azından tehlikeli bir hırsız. Tedirgin bir şekilde uykuya dalmıştı. Yolu seyreden arkadaşım, uyuyan güzeli seyretmeye koyuldu.

Leylâ benden, uykudayken kendisini seyretmememi isterdi. Uykudayken yüz hatlarına hükmedemediğini düşünür, benim hakkımdaki gerçek duygularını öğrenmemden ve kendisine karşı gururlanmamdan korkardı.

Adı gerçekten “Leylâ” değildi. Ona “Leylâ” dememin sebebi, beni “Kays” diye çağırmasındandı.

Hayfa’daki evimiz onun evinden çok uzak değildi. Evimizin sağ tarafında ilk kavşaktan sağa dönünce, dördüncü sıradaki beyaz binanın üçüncü katına gidersen, kesinlikle Leylâ’nın evine ulaşırdın. Şayet Hayfa’nın bombardımanında bu bina yıkılmamışsa, şüphesiz Leylâ orada oturuyordu.

Hayfa’dan, Yahudilerin eline düşmesinden önce ayrıldım. Hayatımda elim hiç tüfek almadım. Bizim caddeyle uzun caddenin birleştiği yer benim yegane meydanımdı. Bu yerin demirbaşlarından biri olarak bilinirdim. Mahallemizin gençleri şöyle derlerdi: “Hayri’yi görmek istersen caddedeki en güzel kıızı ara, onun ardındadır..”

Leylâ’yı iyi tanıdıktan sonra demişti ki: “Hayri! Sen cıvık bir adamsın. Ancak keşke gerçekten de böyle olsaydın. Bu yüzden sana aşık olacağıma inanıyorum.”

Leylâ farklı bir insandı. Bunu tanıştığımız günlerde bilmiyordum. Benden birşeyler sakladığını biliyordum ama, sıradan erkeklerin hayal etmeye bile cesaret edemediği sabotaj operasyonlarına bu yumuşak başlı kızın kalkıştığını o kötü olaydan sonra öğrendim.

Aslında Ömer Hayyâm’ı bilmezdim. Onun hakkında birçok şeyi bana Leylâ öğretti. Bu kitabın dörtlüklerinden çok içindeki resimlerini beğeniyordum. Dörtlükleri bana, ağır hasta birinin hezeyanları gibi geliyordu.

Hayyâm’ın rubailerinden ilkinin anladığımda Leylâ’ya, “Bu, yenik bir insan” demiştim. Bu tespitimden dolayı çok sevinmiştim. Bunu söylediğimde Leylâ’nın benimle öğüneceğini düşünmüştüm. Ancak buna delâlet edecek

hiç bir tepki vermeyip kitaba işaret ederek, “Gereğinden fazla hisseden insan, hiç hissetmeyen insandan daha iyidir.” demişti.

“Hiç hissetmeyen insan”ın sonunda ben olduğumu anlamıştım. Bunu anladığımda kızmadım, çünkü o günlerde Leylâ’yla olan beraberliğimiz bitmişti.

Daha sonraları Leylâ değişti. O günlerde bir kısım insanlar direniş halindeyken, diğer bir kısım seyirci durumundaydı. Üçüncü grup ise ihanet içindeydi.

Bu üçüncü grup insanların yüzünden, ayrıntısını hiç öğrenemediğim bir bir operasyon sırasında Yahudiler Leylâ’yı yakalayabildiler. Dokuz gün sonra dönebildi. Nasıl olduğu belli olmayan bir dizi tesadüflerin sonunda hayatını kurtarabilmişti.

“el-Hâdâr”dan dönüşünde onunla ilk karşılaşmam zihnimde kazılıdır. Onu ağlar ve korkudan titrer bir halde bulacağımı zannediyordum. Birçok ağızdan onun içeride ne kadar kötü geceler geçirdiğini duymuştum. Ama onu gördüğümde çok sakindi; ürkütücü bir sükûnet içindeydi. Gözlerinde hiçbir pırıltı yoktu. Üzgün bir yüzden başka bir şey değildi. Alçak bir sedayla “Dokuz gün boyunca bana tecavüz ettiler” dedi.

Hiçbir şey diyemedim. Sanki bana “Dokuz gün boyunca namaz kılıyordum.” demiş gibi geldi. Onu teselli edebileceğim kelimelerin, olabildiğince yetersiz ve değersiz olduğunu hissettim. “Beni bırakman senin için iyi olur, ben kötü bir kadını.” sözü, durumu daha da kötüleştirdi.

* * *

Tren yolun üçte birlik mesafesindeki bir istasyona ulaşmıştı. Durmak için rahatsız edici bir gıcırta çıkarmaya başladı. İranlı dilber uyanmış, yeniden kendine çeki düzen vererek süslenmeye başlamıştı. Yaşlı adam hâlâ uyuyordu. Arkadaşım yolu seyrediyordu. Önünden küçük ağaçlar geçti. Sonra istasyonun zayıf ışıklarla aydınlatılmış peronu gözüktü. Pencerenin önünden sanki geriye çekiliyordu.

Peronda dokuz yaşlarında bir çocuğu farkettim. Elbiseleri yırtık ama temizdi. Önünden yavaşça geçen vagonları parmağıyla sayıyordu. Arapça sayıyordu.

Arkadaşım çocuğa işaret etti. Birlikte ince sesine kulak verdik. “.. altı, yedi, sekiz..”. Arkadaşım başını sallayarak öylesine “Arabistan” dedi. Biraz rahatsız olmuştu. Sonra yiyecek aramak için trenden indi. Esmer çocuk güzel yüzlüydü. Eğlencelik şeyler satıyordu. Ancak görünen o ki, uzun treni seyrederken asli görevini unutmuştu. Yorgun gözükiyordu. Arapça onu pencerenin yanına çağırıp ne sattığını sordum. Pencereye tırmanarak ben de Arabım diye cevap verdi.

“Baban ne iş yapar?”

“Orada, gazete satıyor.”

* * *

Tren yeniden hareket etti. Arkadaşımla benim için getirdiği yiyeceği İranlı dilber yedi. Ben yemek istemiyordum. Kitabın, üzerine kurşun kalemle çizilmiş çizgisi neredeyse silinmeye yüz tutmuş dörtlüğün olduğu sayfa açıldı. Dörtlüğü yüksek sesle yeniden okudum, İranlı dilber çiğnemeyi durdurdu.

“Ah ey aşk! Seninle birlikte kaderle bir anlaşsak, şu dünyanın düzenini parça parça etsek. Sonra da yeniden inşa etsek, gönlümüzce..”

Kesinlikle Leylâ’yı haketmiyordum. Benden birçok yönden daha üstündü. Korkak biriydim ve ölümden korkuyordum. Hayfa’nın savunmasında elime silah almayı reddetmişim. Hayfa Yahudilerin eline düştüğünde “Ra’su’n-Nâfûra”daydım. Niçin bilmiyorum, o anda Hayfa’yı terketmeden önce Leylâ’nın şu cümlesini hatırladım: “Ben bu zor geçen dokuz günü unutamiyorum. Ancak Hayfa’yı savunmaya devam edeceğim. Ben, hayatımdan daha fazlasını feda ettiğimi biliyorum. Ama ben yaşamımı da bu uğurda feda etmek istiyorum. Böylesi daha iyi. Sen Hayfa’dan ayrılabilir ve kaçabilirsin. Ancak sen bir gün gelecek ve kaçınılmaz bir şekilde uyanacaksın; anlayacaksın ve pişman olacaksın.

Hazin Leylâ, miskin Leylâ. Hayfa’dan ayrılmayı reddedip orada kaldı. Komşuları onu götürmek için geldiklerinde, herşeyini yitirdiğini, güzel Hayfa’da geçen güzel geçmişini de yitirmek istemediğini söylemiş. Onun için kalıcı birşeyin olmasını istemiş.

Hayfa’dan çikalı çok oldu. Bugün Leylâ’yı kesinlikle haketmediğimi hissediyorum. Hatta Hayfa’yı bile haketmediğimi anlıyorum. Bu asil insan, benim gibi korkak biriyle niçin ilgilendi acaba? Bu mükemmel insan sekiz yıl boyunca nasıl benimle birlikte oldu? Dönemeci dönerken trenin ısrarla çaldığı düdüğü gibi niçin bütün bunlar ısrarla zihnimde?

* * *

Yaşlı adam uzun uykusundan uyandı. Kurumuş toprakta oluşan yarıkları andıran kısıp gözleriyle çevreye bir baktı. Bana gülümsedi ve bozuk bir Arapça ile dizlerimin üzerindeki kitaba işaret ederek sordu: Ömer el-Hayyâm mı?

Başımı salladım ve dizlerimin üzerindeki kitabı almasına ses çıkartmadım. Resimlerine bakıyordu. Arkadaşlarım benim, hayalperest bir aşık olduğumu söylerlerdi. Kuveyt’te olduğum sırada İran’a gidip Ömer el-Hayyâm’ın kabrine bir gül demeti koyacağımı söylediğimde hep beraber gülüşüp, “O, sıkı bir tecrübe yaşayarak, kendi kendine aşık olduğunu kanıtlamak istiyor” dediler.

Kendi topraklarında yaşamayan bir insan olduğumu anladım. İnsan çocuk kalmalıydı, Leylâ’nın da dediği gibi. Bir an geldi ve geçmişimin gerçekte utanç verici bir şey olduğunu gördüm. Sekiz yıl, Leylâ’yla olan hatıralarımı derinden anımsıyorum. O sanki hatırlamak için icat ettiğim biriydi. Acaba

gerçekten Leylâ diye biri var mıydı? Yoksa ben uydurdum, sonra kendim de inandım mı?

Arkadaşım trenin penceresini açtı. Soğuk hava yüzüme şamar gibi geldi. O anda kendi kendime, aşk kurbanı olduğumu anlatmak için Ömer Hayyâm'ın kabrine koyacağım değersiz bir gül demetini, Leylâ'nın önemseyeceğini düşündüm.

Hayyâm'ın kitabını niçin ısrarla saklıyorum? Bunu kimse bilmiyor. Acaba ben bu kitapla başkalarına hâlâ Hayfa'ya bağlı olduğum izlenimi mi vermek istiyordum?

Yaşlı adam Ömer Hayyâm'ın kitabını teşekkür ederek iade etti. Kitap dizlerinin üstüne düştüğünde zayıf bir çizgiyle çizilmiş dörtlüğün olduğu o sayfâ açıldı.

Leylâ beni değiştirememişti. Bunu şu an daha iyi hissettim. Hiç bir faydası olmayan bir insan. Olayın tamamı buydu. Ölmüş birinin kabrine konan bir gül demeti. kalıcı değildir. Oysa Leylâ, kalıcı bir şey istiyordu.

Geniş bir virajı alırken tekerlekler gıcırdadı ve tren düdüğü çaldı. Orada ufukta bir mezarlık var. Kabir taşlarının görüntüsü kader gibi. Soğuk ve katı. Solmuyor... Leylâ'nın kabrinde de mermer var mıdır acaba? ❧

ÖYKÜCÜLER VE ÖYKÜ KİTAPLARI SÖZLÜĞÜ-9

HÜSEYİN
SU

ÖMER
LEKESİZ
(İLG – İZM)

İLGAZ, ÂFET

1937'de Çanakkale'de doğdu. İlköğretmen Okulu'nu, Çapa Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü bitirdi (1956). Bir süre, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe ve Klasik Diller Bölümü'nde okudu.

İzmit ve İstanbul'da Türkçe öğretmenliği yaptı. Kasımpaşa Lisesi edebiyat öğretmenliğinden ayrılarak İtalya'ya gitti. Yurda dönünce Muhteremoğlu Kitabevi'ni açtı ve işletti. Rifat Ilgaz'la evlendikten (1969) sonra, onunla birlikte Sınıf Yayınları'nı kurdu. Bir anaokulu açıp, yönetti. Rifat Ilgaz'dan ayrıldıktan (1974) sonra tümüyle edebiyata yöneldi. Edebiyat hayatına, 1954'te Dünya gazetesindeki yazılarıyla başladı. İlk öyküsü 1955'te Yücel dergisinde yayımlandı. Öykü ve yazıları 1956'dan sonra İstanbul, *Varlık*, *Türk Dili*, *Yeditepe*, *Gelecek*, *Yansına*, *Sanat* ve *Toplum*, *Hürriyet Gösteri*, *Yazko Edebiyat*, *Türkiye Yazıları* dergileriyle, *Yeni İstanbul*, *Cumhuriyet*, *Yeni Şafak* ve *Milli Gazete*'de yer aldı. Öykülerinde Afet Muhteremoğlu, Afet Muhteremoğlu Ilgaz imzalarını da kullanan Afet Ilgaz, halen Milli Gazete'deki köşesinde yazıyor. Öykü kitapları dışında, *Eşikteki* (1960), *Aşamalar* (1977), *Sendika* (1987), *Garip Bir Dava* (1987), *Bir Feministin Doğruya Yakın Portresi* (1988), *Âd Semûd Medyen* (1991), *Yol* (1993), *Yolcu* (1994), *Ermış* (2000) adlı roman, *İtalya Mektupları* (1962) adlı gezi, *Annem Annem* (1972), *Değişen Sevgiler* (1976), *Çocuklar da Savaştı* (1979), *Filiz Büyüyor* (1991), *Karadaylak* (1991) adlı çocuk romanı, *İbn'ül Vakt* (2000), *Ateş Denizinde Yol Alan Gemi* (2001), *İkindi Güneşi* (2003), *Statükocu Dana* (2005) adlı deneme, makale, *En Güzel İtalyan Hikâyeleri* (1962) adlı çeviri kitapları bulunmaktadır. *Başörtülüler*'yle Türk Dil Kurumu 1965 Hikâye Armağanı'nı kazandı.

Öykü Kitapları:

Bedriye (Yeditepe, İstanbul 1963, 9 öykü: Bedriye Sorunu I; Koruklar; Korku; Kısır

Çember; İnsanlar ve Çocuklar; Sevmek; Bedriye'ler ve Çocuklar; Bir Aşk Mektubu; Bedriye Sorunu II)

Başörtülüler (Yeditepe, İstanbul 1964, 5 öykü: Nine; Başörtülüler; Aşk; Evlilik; Ev Hizmet İşçileri)

Toprak (Yay, İstanbul 1968; Toprak İnsanları; Sınıf, İstanbul 1972, Başlıksız 12 bağlam öykü)

Halk Hikâyeleri (Sınıf, İstanbul 1972, 11 öykü: Gülten ile Niyo; Fidan ile Necati; İdamlık Hakkı ve Gülbahar; Simin ile Hesna Hanım; Pembe ile Ramazan; Aşık Fatma; Kapıcı Hasan ile Zengin Kızı; Şerife ile Kâmil Efendi; Ali Osman ile Seniha; Yürüyüş; Hasta Adam ve Küçük Kız)

Çeribaşı Apdullah'la İdamlık İsmail (Doyuran Matb., İstanbul 1974, 10 öykü: Çeribaşı Aptullah'la İdamlık İsmail; Arabın Yalellisi; Beyler Koğuşundaki Hulusi Bey; Tanıklar; Bayburtlu Necati; Çay; Lise Müdürü; İmrallılar; Süngütüler; Ekmek Torbası)

Ölü Bir Kadın Yazar (Yazko, İstanbul, 1983, 20 öykü: Sahur; Tiyatro; Dişi Bencilik ve mor Diken; Küçük Evim; Beylik Acı; Bir Öğretmenin Günlük'ünden; Parça Parça; Hamam; Paralı Yatılılar; II. Mevki; Çocuk Sevgisi; Uçak Yolcuları; Ağır Ağır Gelen Yalnızlık; Sarhoş Bir Öğretim Üyesi'nin Yaratılması Güçlülüğü; Menapoz; Ölü Bir Kadın Yazar; Yaşantılar; Avize Temizleyici Sıvı; Öyküsü Kaybedilmiş Yazar; Yaratıcılık)

Menekşelendi Sular (Timaş, İstanbul 1997, bir uzun öykü: Menekşelendi Sular)

Kazdağı Öyküleri (İz, İstanbul 2000, 6 öykü: Aşk Büyüsü; Havva ile Altın Yürek; Sağır İbrahim ile Konikon; Deve İle Çocuk; Köylülerin Aklını Karıştıran Dönüşüm; Gerceci Asmak İsteyen Köylüler)

ILGAZ, RIFAT

1910'da Kastamonu'da doğdu. İlkokulu Cide ve Terme'de, ortaokulu Kastamonu'da okudu. Maddi güçlükler nedeniyle liseden

ayrılıp, Kastamonu Muallim Mektebi'ni bitirdi (1930). 1930'tan itibaren Gerede, Akçakoca ve Gümüşova'da ilkokul öğretmenliği yaptı, Nuriye Hanım'la evlendi (1931). Askerliğini yaptıktan sonra Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nü bitirdi (1938). Adapazarı Öğretmen Okulu'na Türkçe öğretmeni olarak tayin edildi ancak Ankara'da yakalandığı tüberkülozun ilerlemesi nedeniyle İstanbul'da sanatoryuma yattı. İyileşemeyince tayinini Türkçe öğretmeni olarak Karagümrük Ortaokulu'na aldırdı; Rikkat Hanım'la evlendi (1939). Yürüyüş dergisinin yazı işleri müdürlüğünü üstlendi (1940). İÜ Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne kaydoldu, 1943'te Nişantaşı Ortaokulu'na geçti. Sınıf adlı şiir kitabı nedeniyle tutuklandı, altı ay hapse mahkum edildi (1944), öğretmenliği ve felsefe öğrenimi sona erdi. Cezaevinde sağlığı bozulduğundan, oradan çıkında tekrar sanatoryumda tedavi gördü. Başvurusu üzerine öğretmen olarak Boğazlıyan Ortaokulu'na tayin edildi ancak tedavi için İstanbul'a döndü ve öğretmenlik mesleğini bıraktı (1947). Gün, Gerçek ve Markopaşa'da kurucu, sahip, yazar ve yazı işleri müdürü olarak bulundu (1947-50). Adembaba dergisini çıkardı (1952), Dolmuş, Karikatür, Şaka, May, Türk Solu dergilerinde ve Tan gazetesinde yazdı. Fikret Hanım'la (1954) ve Yüksel Koptagel ile evlendi (1966). Demokrat İzmir, Vatan, Yeni Gazete, Yeni Ulus, Cide ve Bartın gazetelerinde köşe yazıları yazdı. Dördüncü eşi öykücü Afet Ilgaz'la birlikte Sınıf Yayınlarını kurdu; büyük oranda aynı öykülerini içeren kitaplarını ilk kez özenli ve derli toplu yayımlama imkanı buldu. Gazetecilikten emekli oldu; öykücü Afet Ilgaz'dan da ayrılınca Cide'ye yerleşti (1974). Yaklaşık altı yıl hapis yatmasına neden olan takip ve kovuşturmalardan kurtulamadı; son olarak 12 Eylül darbesinde tutuklandı (1981), serbest kalınca tekrar İstanbul'a döndü; 1993'te vefat etti. Edebiyat hayatına 1927'de Nazikler gazete-

sinde yayımlanan bir şiiriyle başlayan Rıfat Ilgaz *Güneş, Çığır, Oluş, Yücel, Varlık, Hamle, Uyanış* ve *Yeni İnsanlık* dergilerindeki şiirleriyle tanındı. İlk nesirleri 1940'ta *Yürüyüş* dergisinde yer aldı. *Hababam Sınıfı* adlı romanı Ulvi Uraz tarafından sahnelendi, Ertem Egilmez tarafından filme aktarıldı (1975). İbişo adlı öyküsü İ. Yüce (1980), Kararatma Geceleri Yusuf Kurçenli tarafından filme alındı (1990). Öykü kitapları dışında *Yarenlik* (1943), *Sınıf* (1944), *Yaşadıkça* (1948), *Devam* (1953), *Üsküdar'da Sabah Oldu* (1954), *Suluk Soluğa* (1962), *Karakılçık* (1969), *Uzak Değil* (1971), *Güvercinim Uyur mu?* (1974), *Kulağımız Kirişte* (1983), *Bütün Şiirleri 1937-1983* (1983), *Ocak Katırı Alagöz* (1987) adlı şiir, *Hababam Sınıfı* (1957), *Bizim Koşuş* (1959), *Pijamalılar* (1993), *Karadeniz'in Kıyıcığında* (1969), *Meşrutiyet Kiraathanesi* (1965), *Karartma Geceleri* (1974), *Sarı Yazma* (1976), *Yıldız Karayel* (1981), *Hababam Sınıfı İcraatın İçinde* (1987) adı roman, *Halime Kaptan* (1972), *Kumdan Betona* (1976), *Bacaksız Kamyon Sürücüsü* (1977), *Öksüz Cıvcıv* (1979), *Cankurtaran Yılmaz* (1979), *Küçükçekmece Okyanusu* (1979), *Bacaksız Okulda* (1980), *Bacaksız Tatil Köyünde* (1980), *Bacaksız Sigara Kaçakçısı* (1980), *Bacaksız Paralı Atlet* (1980), *Apartıman Çocukları* (1984), *Hoca Nasrettin ve Çömezleri* (1984) adlı çocuk romanı, *Hababam Sınıfı* (1987), *Karadeniz'in Kıyıcığında* (1965), *Hababam Sınıfı Uyanıyor* (1972), *Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı* (1971) adlı oyun, *Nerede Kalmıştık* (1984), Cart Curt (1984) adlı fıkra/makale, *Yokuş Yukarı* (1982), *Kırk Yıl Önce Kırk Yıl Sonra* (1986), *Fedailer Mangası / Kırk Kuşağı Anı-lar* adlı anı kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Radarın Anahtarı (Düşün, 30 mizahi öykü: İstanbul 1957, Radarın Anahtarı; Gele Atıyoruz; Bu Sefer Tamam; Yapamazsın

Sen!; Delta Başına 50 Lira; Sokakta Kaldık; Sus, Terbiyesiz; Babam Sandalcı Hamit; Yolcu; Radyonun Ankara'sı; Karpuz; Çifte Bahis; Karakolun Önünde Dur!; Vapur bir Bucukta; Yak Şu Banyoyu; Anahtar Dolabın Üstünde; Saygı Diye Birşey Vardır; Eskiler Alım!; İnsan Kendine Benzemez; Do Ha?; Bir Şiir Sergisi; Oldu Bir Yanlışlık; Bu Kadar Tesadüf Olur; Torik mi, Çinekop mu?; Postadan Çıkan Bilet; Doktor Korkusu; Hastayım Yaşıyorum!; Rozet; Hababam Sınıfında)

Don Kişot İstanbul'da (1957, **Palavra** adıyla Sınıf, İstanbul 1972, 18 mizahi öykü: Dev Adımlarla; Bizim Patron; Rüsvet Yok; Elden Düşme; Paris'te Bir Yurtsever; Sevişebilirsen Seviş; Aptalsın Sen!; Kefil Olur musun?; Ne Marka?; Kurtarın Benil!; Bilet Beleşçisi; Beş Kangal Sucuk; Saçlarım Dökülüyor; Ver Şu Emanetleri; Vereceksin Dostum; Doktor Korkusu; Benim Değil Senin!; Palavra)

Kesmeli Bunları (Tan Gazetesi Matb., İstanbul 1962)

Nerde O Eski Usturalar (Tan Gazetesi Matb., İstanbul 1962)

Saksağanın Kuyruğu (Tan Gazetesi Matb., İstanbul 1962, 13 mizahi öykü: Devrimci Kaymakam; Romanımı Basar mısınız?; Sevişmek Yasak; Saksağanın Kuyruğu; Katırlar Tavlaya; Salmastra Nedir; On Beş Gün İzin; Formalite Bozulmasın; Keş; Morfin İğnesi; Şakir'in Balığı; Hastanecileer!; Babafingo)

Şevket Ustanın Kedisi (Kitapçılık Servisi, İstanbul 1965)

Geçmişe Mazi (Fahir Onger, İstanbul 1965, 27 mizahi öykü: Çamaşır mı Asıyor-sun?; Bir Kuru Meeburi; Kindir Bu Adam; Dokuz Numaranın Temeli; Kurt mu, Tilki mi?; Sansüre Kaşı Çılbır; Karı Nasıl Boşanır?; Terkos Kaçağı; Lodosun Attıkları; Kızanlar Nicedir?; Kravatınızdan Utanın!; Uyuyan Millet; Dama Dedik; Satılık; Kofti-ler Arasında; Türk Parasının Değeri; Ben mi

Kaldım?; Bir de Akıldan Olmayalım; Kimyacı'nın Defteri; Totolor Yattı!; Sineklerin Baskını; Dedikodu Düzeni; Ayşe Hızlı!; Yorgun Sekreterler; Herşeyin Baş; Çarşafın Altındaki; Kıraathaneden İşkembeciye)

Garibin Horozu (Öncü, İstanbul 1969)

Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı (1971)

Keş (Sınıf, İstanbul 1972)

Altın Ekicisi (Sınıf, İstanbul 1972, 24 mizahi öykü: Ali Osman'ın Çakalı; Ağır Gelir Sana; Sağlam Bir Aday; Böyle Baş...; Hassas Kantar; Benzin Kokusu; Devrimci Kaymakam; Çinekopların Sağlığına; Beğenmedin mi?; Yılbaşını Nerede Geçireceksiniz?; Kızlardan Hangisi; Yağcılık; İki Tanık; Şakir'in Balığı; Peşin Teşekkür; Kartal Uzaylandı!; Suya Düşen Umutlar; Yaşsa, Ulan İnecek!; Uzun Boy İnce Bel; Karşıdaki Top Ağaç; Şarıl Şarıl!; Keklik Geliyi Pırrr!; Altın Ekicisi)

Tuh Sana (Sınıf, İstanbul 1972)

Hababam Sınıfı Baskında (Sınıf, İstanbul 1972; Çınar, İstanbul 1993,)

Bunadı Bu Adam (Sınıf, İstanbul 1972)

Al Altını (Sınıf, İstanbul 1972,)

Hababam Sınıfı Uyanıyor (Sınıf, İstanbul 1972)

Çatal Matal Kaç Çatal (Sınıf, İstanbul 1972, 32 mizahi öykü: Ben İyiniyet Sahibi; Sen Daha Oralarda mısın?; Kimyacı'nın Not Defteri; Resmen Konuğumuzsunuz!; Turşu Suyu; Öksürük; Dantelli Mendil; Sokakta Kaldık; Kaldırım Mühendisi; Paris'ten Son Gelen; Arka Pencere; Yak Şu Banyoyu; Sansüre Karşı Çılbır; Yedi Numaranın Aysel'i; Do Haaa?; Keçiboynuzu; Kumaşımız Pazarda; Okuma Yazma Öğrenip de...; Ispanak Haftası; Saç Sakal Yedi Buçuk; Gazete Manşetleri; Gözyaşı Tahlili; Ormanlarımız Yanıyor; Kız Kaçırınlar; Kadillak Nedir?; Bir de Uyandım ki; Lokomotif de Kaçarsa; Alınanlar Satılanlar; Koypacılıkta Yeni Gelişmeler; O Beni Bırakmaman; Yüz Yüze; Kurultaydan Notlar; Çatal Matal Kaç Çatal?)

Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı (Sınıf, İstanbul 1973)

Rüşvetin Alamancası (Yalçın, İstanbul 1982, 21 mizahi öykü: Rüşvetin Alaamancası; Elden Düşme; Aliosman'ın Çakalı; Ağır Gelir Sana; Sağlam Bir Aday; Böyle Baş; Hassas Kantar; Benzin Kokusu; Devrimci Kaymakam; Çinekopların Sağlığına; Nesi Meşhur; Kıbrıs'a Çıkıyoruz; Ha Ayı Ha; Madrabazlar Köyü; Ana Yüreği; İftiradır Nuriciğim; Al Bunu da; Bir Şiir Sergisi; Sıçan Artığı; Keklik Geliyi Pırrr; Altın Ekicisi)

Çalış Osman Çiftlik Senin (Çınar, İstanbul 1983, Çınar, İstanbul 1988, 24 mizahi öykü: Çalış Osman Çiftlik Senin!; Şevket Ustanın Kedisi; Kefil olur musun?; Al Altını!; Keş; Ne İşin Var Karakolda!; Neden Yaşıyorsun?; Biz Eski Denizciler; Açlık Ekmeğin Katığı; Yuvarlanıp Gidiyoruz; Muhabbet Tellallarının Saçları Kesilecek; Şarıl Şarıl!; Ne Marka?; Telefondaki Arıza; Assalar Yedirir; Dokanır!; Karadeniz Delegesi; Kafa Var Herifte; Nerde Öyle Koca!; Çocukların Sevgilisi Dany Kaye Aramızda; Marilyn Monroe 30 Yaşında; Kadınların Sevgilisi; Havaya Üç El; Karşıdaki Top Ağaç)

Sosyal Kadınlar Partisi (Çınar, İstanbul 1983, 24 mizahi öykü: Sosyal Kadınlar Partisi; Anneme Ne Diyeyim; Barış İçinde Bırada; O Nasıl Söz?; Biz de İnsansız Bel; Kal-kancılar; Ne Rakısı?; Arka Pencere; Yak Şu Banyoyu; Uzun Boy İnce Bel; Kadillak Nedir?; Bir de Uyandım ki; Monoko Prensinin Düşününde; Gelelim Kadının Yaşına; Neşe Doluyor İnsan; Bir Makam Pacard'ı Anlatıyor; Sansüre Kaşı Çılbır; Yedi Numaranın Aysel'i; Do Haaaa?; Keçiboynuzu; Mutlu Kişi; Köye Gelen Okul; Ben Tavuk Değilim; Çatal Matal Kaç Çatal?)

Şeker Kutusu (Çınar, İstanbul 1990)

Dördüncü Bölük (Çınar, İstanbul 1992)

ISPARTALI, MUSTAFA NİYAZİ

1912'de Balıkesir'de doğdu. Ortaöğrenimini İstiklal Lisesi'nde tamamladı (1936). İÜ Hukuk Fakültesi'nden bir süre okudu,

maddi zorlukları nedeniyle iş hayatına atıldı. Devlet Demir Yolları'nda memur, daha sonra *Türk Dili, Yeni Sabah, Vatan, Yeni Gazete* ve *Tercüman*'da gazeteci olarak çalıştı. Öykü ve şiirleri *Vakit, Yarımaya, Haber* gazete ve dergilerinde yer aldı (1934-1940). Öykü kitapları dışında *Alo Alo* (M. Taşkın'la birlikte, 1934), *Köy Melodileri* (M. Taşkın'la birlikte, 1936) şiir, *Küçük Balıklar* adlı bir oyun kitabı bulunan İspartalı 1977'de İstanbul'da öldü.

Öykü Kitapları:

Pazar Ekmegi (1966)

Mevi Bluzlu Kadın (1968)

İŞİK, NECLA

1947'de Kilis'te doğdu. Denizli Öğretmen Okulu'nu, Atatürk Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümü'nü bitirdi. Bir süre bilimsel amaçla Fransa'da bulundu. Halen Marmara Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğretim üyesi. Öykü ve şiirleri *Sanat Olayı, Varlık, İn Vivo* dergilerinde yer aldı. Öykü kitapları dışında, *Güz Göndermişsin Aldım* (1990), *Rüzgarın Doğduğu Yer* (1991), *Yol Açtı* (1991), *Göç* (şiir-roman, 1993) adlı şiir, J. Cortazar, A. Carpentier, A. Clot, A. Jardin ve Adonis'ten çeviri kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Yusuf (Etik, İstanbul 1992)

Üç Kuşaklık Bilmece (Afa, İstanbul 1993, 19 öykü: Öte Yan: Ölmek Hakkımız Bile Yok; Kağan Aysıla ya da İktidardaki Görkem; Büyüyen Büyü; Üç Kuşaklık Bilmece; Bir Dünya; Ninemin Masalı; Tutsaklar; Öte Yanı Dünyanın; Bu Yan: Prizma; Yaş Yirmi Bir; Vadide Bir Genç Adam; Perspektifi Olan Sokak; Suç; Manolyalar; Olmayanlar; Kıştı; Bir Ana-Kız; Hıdırellez; Kuyu)

İŞİK, TOPRAK

1973'te Elazığ'da doğdu. Çocukluğu ve ilk gençlik yılları İnegöl'de geçti. Bilkent Üniversitesi Elektrik-Elektronik Bölümü'nü bitirdi (1996). Öykü ve denemeleri *Kül, Kü-*

lökü, Patika dergileriyle, ağırsite e-dergisinde yer aldı.

Öykü Kitapları:

Sırabaşı (İletişim, İstanbul 2002, 11 öykü, Tatlı Şey; Öz Disiplin; Sırabaşı; Zemin On İki; Mutluluk Peşinde; Hayata Atılırken; Arsız Kız; Anne ve Oğlu; Ev Derdi; Son İş Günü; Kırkıncıdan Sonra)

Halat Gölgesi (İletişim, İstanbul 2003, 11 öykü: Bakkal Halil; Katır Ali; Üniversitede Aşk; Halat Gösterisi; Kapıcı; Köy Minibüsü; İyi Polis Kötü Polis; Lütfü; Eğlenmek İçin; Pantolon; Çiğköfte)

İŞİN, SERKAN

1976'da İstanbul'da doğdu. Çapa İlkokulu, Özel Kültür Koleji ve Kabataş Erkek Lisesi'ni bitirdi. İTÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Fizik Mühendisliği Bölümü'nde okuduktan sonra yüksek öğrenimini İÜ Su Ürünleri Bölümü'nde sürdürdü. Edebiyat hayatına, 1997'de *Düşlem* dergisinde yayımlanan bir şiiriyle başladı. Sonraki ürünleri *Yeni Biçem, Altamira, Varlık, Uç, Atlılar, Işık, E, Aura, Bir-Bilet Gidiş Dönüş, İmece, Araf, Eylül Öykü, Ağır Ol Bay Düzyazı, Kökler, Yasakmeyve, Kül, Apples And Onanges* (Amerika), *Annetna Nepo* (Fransa) dergilerinde yer aldı. Mizan edebiyat dergisinin (1998) kurucu, editörlerinden olan Işın, 2003'ten bu yana Poetik Hars dergisini çıkarıyor ve halen Yasakmeyve dergisinin editörlüğünü yürütüyor. Bir öykü kitabı dışında *Metropol Aşkları* (1999), *İki Şahir Arası Gece ve Şeyler* (2000), *Nesnevi* (2002), *Hız. Hubble'ın Rüya-ları* (2005) adlı şiir kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Ofis (Eylül, İstanbul 2003, 19 öykü: Ofis; İş; Tartışma; Eve Dönüş; Aşk; Gizem; Karşılaşma; Fırtına Öncesi Sessizlik; Topografik Olarak; Karar; Gizem Tekrar ve Tekrar; Karafatma Kavanozu; Şef Süleyman; Neoloji; Herkesin Maskesi Yüzüne Yapışık; Birkaç Ay Sonra; Aslında Hepimiz Nefret Ederiz

Kentten; Her Zaman Senin Her Zaman Benim Her Zaman Bizim; Aşk Ehli ya da Son)

İŞINSU, EMİNE

1938’de Kars’ta doğdu. Hâlîde Nusret Zorlutuna’nın kızıdır. Yazar İsmet Kür teyzesi, Pınar Kür kuzenidir. Emine Zorlutuna, Emine İşinsu Ökstüz, Emine Okçu imzalarını da kullandı. Ankara İnönü İlkokulu’nu, Cebe-ci Ortaokulu’nu, Ankara T.E.D. Koleji’ni bitirdi (1957). Dil Tarih Coğrafya Fakültesi’nde, önce İngiliz Dili ve Edebiyatı, sonra Felsefe, ODTÜ’de İşletmecilik Bölümünde ve Hukuk Fakültesi’nde kısa sürelerle okudu. Bir ara kazandığı “Fulbright” bursu ile Amerika’da sosyal hizmetler uzmanı kurslarına katıldı. Edebiyat hayatına, 1954’te Eğitim dergisinde yayımlanan bir şiiriyle başladı. Yazı ve öyküleri Ayşe, Töre ve Hisar dergilerinde yer aldı. Yeni İstanbul ve Sabah gazetelerinde fıkra yazarlığı yaptı. “Ayşe” adıyla annesi tarafından kurulan kadın dergisini, 1969’da “Töre” adını vererek 1981 yılına kadar yönetti.

Bir öykü kitabı dışında, İki Nokta (1956) adlı şiir, Bir Yürek Satıldı (1966), Bir Milyon İğne (1967), Ne Mutlu Türk’üm Diyene (1969), Adsız Kahramanlar (1975) adlı oyun, Küçük Dünya (1966), Azap Toprakları (1969), Ak Topraklar (1971), Tutsak (1975), Sancı (1975), Tutsak (1975) Çiçekler Büyür (1979), Canbaz (1982), Kaf Dağının Ardında (1988), Atlı Karınca (1989), Cumhuriyet Türküsü (1994), Nisan Yağmuru (1997), Havva (1998), Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri (2002) adlı roman, Dost Diye Diye (1995) adlı deneme kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Bir Gece Yıldızlarla (Ötüken, İstanbul 1991, 21 öykü: Kapım Kilitli; Bir Gece Yıldızlarla; Havagazı Faturası; Siz Martıları Bilir misiniz?; Bir Fincan Kahve; Geç Kalma! Fakat Nereye; Yağmurda Bekleyen Yaşlı Kediler; Kayısı Kurusu; İki Kadın; Migren

Dalgası; Karar; Küçük Hırsız; Koca Cadı; Portakalcı İsmet Bey; İlk Nefes; Gönül Ateşi; “Var Git Bildiğin Gibi”; Defineye Malik Viraneler; Tanrı Misafiri; İki Kardeş; Selam)

İĞCİ, NURETTİN

1959’da İstanbul’da doğdu. Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu’nu bitirdi (1980). Mizah edebiyatına *Gırgır*’da başladı, ilk mizahi oyunu TRT İstanbul Radyosu’nda 1981 yılında yayınlandı. Yazıları *Doğan Kardeş*, *Milliyet Kardeş*, *Gırgır*, *Hıbrır*, *Limon*, *Gıcık*, *Dalga*, *Avni*, *Gümgüm*, *Fırt*, *Pişmiş Kelle* dergileri ile *Milliyet*, *Cumhuriyet*, *Güneş*, *Yeni Asır*, *Hürriyet* ve *Fotoşpor* gazetelerinde yer aldı. Radyo ve Televizyon için senaryolar yazdı. 1988’de 1. Ulusal Nasreddin Hoca Gülmece Öyküsü Yarışması’nda birincilik kazandı. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti’nin günlük yayın organı “Bizim Gazete”de “İğci’nin İğnesi” ile “Oltaya Takılanlar” köşelerinde yazıyor. Öykü kitapları dışında, gülmece ve çocuk edebiyatı alanında çok sayıda kitabı bulunuyor.

Öykü Kitapları:

Hastır Lan Köyü (?, 1990)

Entellere Dantel (1992)

Masalımsı Dünya (2000)

Laf Ola Beri Gelmeye (2001)

İKESUS ALTAN, SAADET

1917’de İstanbul’da doğdu. Ankara Kız Lisesi’ni bitirdi. Fen Fakültesi’ndeki veterinerlik eğitimini yarıda bıraktı, yüksek öğrenimini burslu olarak Almanya’da Berlin Müzik Akademisi’nde tamamladı. 1941 yılında yurda döndü ve Tatbikat Sahnesi (bugünkü Ankara Devlet Operası) gösterilerinde rol aldı. Cosi Fan Tutte’yi sahneye koyarak ilk Türk kadın opera yönetmeni oldu. Ardından Hansel ve Gretel, Palyoçalar, Çingirak, Evlenme Bonosu, Çardaş Fürstin, Viyana kanı gibi opera ve operetlerin yönetmenliğini yaptı. Ankara Devlet Konservatuari’nda şan öğ-

retmenliğine atandı (1955), radyoda Opera Saati adlı uzun süreli bir program hazırladı. Almanca, İtalyanca ve İngilizceden elliye aşkın libretto'yu, Brahms, Schubert, Schumann'ın liedlerini Türkçeye aktardı.

Ankara Devlet Operası'ndan dan İstanbul Devlet Operası'na atandı (1970). 50. sanat yılını, La Traviata ile Şen Dul'u sahneleyerek kutladı.

Öykü kitabı:

Kara Böcek (Sel, İstanbul 1995, 10 öykü: Kara Böcek; Ana Okulu; Önemli Bir Gün; Rüya; Çamlıca; Ankara; Bir Doğum Olayı; Bunak; Buluşma; Karaoglan)

İLERİ, SELİM

1949'da İstanbul'da doğdu. Galatasaray Lisesi'nde başlayan orta öğrenimini Atatürk Erkek Lisesi'nde tamamladı (1968). İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeki öğrenimini yarıda bırakarak yazarlıkta karar kıldı.

Dünya gazetesinin sanat sayfasını (1979), Argos dergisini yönetti. Çeşitli televizyon kanallarında kültür-sanat programları hazırladı, sundu. Halen TRT2'de Edebiyat Yarım Küre adlı kültür-sanat programını sunuyor. Edebiyat hayatına, 1967'de *Yeni Ufuklar* dergisinde yayımlanan bir yazısıyla başladı. Öykü ve yazıları *Yeni Ufuklar*, *Türk Dili*, *Yeni Dergi*, *Papirüs*, *Yeni Gazete*, *Soyut*, *Sanat Olayı*, *Yeni Edebiyat*, *Gösteri*, *Politika*, *Varlık*, *Birlikim*, *Argos*, *Yarına Doğru*, *Milliyet Sanat*, *Adam Öykü*, *Hece*, *Kitaplık* ve *Cumhuriyet*'te yer alan Selim İleri, *Dostlukların Son Günü*'yle 1976 Sait Faik Hikaye Armağanı'nı kazandı. Öykü kitapları dışında *Destan Gönüller* (1973), *Her Gece Bodrum* (1976), *Ölüm İlişkileri* (1979), *Cehennem Kraliçesi* (1980), *Bir Akşam Alacası* (1980), *Yaşarken ve Ölürken* (1981), *Ölünceye Kadar Seninim* (1983), *Yalancı Şafak* (1984), *Saz Caz Düşün Varyete* (1984), *Hayal ve İstirap* (1986), *Kafes* (1987), *Mavi Kanatlarıyla Yalnız Benim Olsaydın* (1991), *Kı-*

rık Deniz Kabukları (1994), *Cemil Şevket Bey*, *Aynalı Dolaba İki El Revolver* (1997), *Ada*, *Her Yalnızlık Gibi* (1999), *Solmaz Hanım*, *Kimsesiz Okurlar İçin* (2000), *Gramafon Hâlâ Çalıyor* (2000), *Bu Yaz Ayrılığın İlk Yazı Olacak* (2002) adı roman, *Çağdaşlık Sorunları* (1978), *Aşk-ı Memnu ya da Uzun Bir Kışın Siyah Günleri* (1981), *Düşünce ve Duyarlık* (1982), *Kamelyasız Kadınlar* (1983), *Seni Çok Özledim* (1986), *O Yakamoz Söner* (1987), *İstanbul Yalnızlığı* (1989), *Perisi Kaçmış Yazılar* (1996), *Sepya Mürekkebiyle Yazıldı* (1997), *Mihri Müşfik: Ölü Bir Kelebek* (1998), *Kurtuluş Savaşı ve Edebiyatımız* (İ. Enginün, Z. Kerman ile, 1998), *Kırk İnceliklerin Şairi: Behçet Necatigil* (1999), *Biten* (İki) *Yüzyıl* (1999), *Ay Hâlâ Güzel* (1999), *Oburcuğun Edebiyat Kitabı* (2002), *Rüyamdaki Sofralar* (2003), *Yıldızlar Altında İstanbul* (2003), *Uzak Hep Uzak* (2003), *İstanbul'un Sandık Odası* (2004) adlı deneme-inceleme, *İlk Gençlik Çağına Öyküler: I-II: Türk Edebiyatından 42 Öykü* (1980), *Abdülhak Şinasi Hisar* (Seçmeler, 1992), *Türk Romanından Altın Sayfalar I-II* (1995), *Peride Celal'e Armağan* (1996), *Modern Türk Edebiyatında 99 Hikayeciden 99 Hikaye* (1997) adlı antoloji, derleme, *Annem İçin* (1983), *Hatırlıyorum: Kişiler ve Zamanlar* (1984), *Evimizin Tek İstakozu* (2000), *Kar Yağıyor Hayatıma* (2005) adlı anı, *Nam-ı Diğer Kaptan: Attila İlhan'ı Dinledim* (2002), *Anılar: Issız ve Yağmurlu* (2002) adlı söyleşi, *Kırık Bir Aşk Hikayesi* (1983) adlı senaryo, *Ayışığı* (1986) adlı şiir kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Cumartesi Yalnızlığı (Adam, İstanbul 1968, 8 öykü: Hüzün Kahvesi; Yürek Burkuntuları; Türküstüz; Asalak; Güzün Savaş; Cumartesi Yalnızlığı; Ağlayan Kiremitler; Zeytinliklerin Altında Sükun Yok)

Pastırma Yazı (Bilgi, Ankara 1971, 8 öykü: Mustafa Suphi; Hicran Yarası; Müsamere; Duyarlık; Pastırma Yazı; Hayatımın Romanı; Annemin Sardunyalari; Kılıç Artıkları)

Dostlukların Son Günü (Bilgi, Ankara 1975, 16 öykü: Para; Yarın Ağlayacağım; Gelinlik Kız; Ayrılık Var; Bütün İstanbul Bilsin; Erişmez Nevbahar; sizinle İğrenç; Elbise Haritaları; Kırık Minyatür; Mecnunu Çok Dağlar; Yarın Olsun; Kırılma Fırtınası; Bir Gönül Gurbetinde; Dostlukların Son Günü; Kuşlar mı Konar; Söyle Kalbim)

Bir Deniz Eteklerinde (Altın Kitaplar, İstanbul 1980, Doğan Kitap, İstanbul 2002, 5 öykü: Laterna Magica; Oda Musikisi; Sabahsız Geceler; Kapalı İktisat; Bir Denizin Eteklerinde)

Eski Defterde Solmuş Çiçekler (Adam, İstanbul 1982)

Son Yaz Akşamı (Altın Kitaplar, İstanbul 1983, 3 öykü: Denizkızının Öyküsü; Kötülük; Son Yaz Akşamı)

Hüzün Kahvesi (Remzi, İstanbul 1991),

Kötülük (Remzi, İstanbul 1992),

Otuz Yılın Bütün Hikâyeleri 1967-1997 (Oğlak, İstanbul 1997, 45 öykü: Bi Keman; Hüzün Kahvesi; Yürek Burkuntuları; Türküsüz; Asalak; Güzin Savaş; Cumartesi Yalnızlığı; Ağlayan Kiremitler; Zeytinliklerin Altında Sükun Yok; Mustafa Suphi; Hicran Yarısı; Müsamere; Duyarlık; Pastırma Yazı; Hayatımın Romanı; Annemin Sardunyalari; Kılıç Artıkları; Eski Bir Kalbim; Yıllar Var ki; Para; Yarın Ağlayacağım; Gelinlik Kız; Ayrılık Var; Bütün İstanbul Bilsin; Erişmez Nevbahar; sizinle İğrenç; Elbise Haritaları; Kırık Minyatür; Mecnunu Çok Dağlar; Yarın Olsun; Kırılma Fırtınası; Bir Gönül Gurbetinde; Dostlukların Son Günü; Kuşlar mı Konar; Söyle Kalbim; Laterna Magica; Oda Musikisi; Sabahsız Geceler; Kapalı İktisat; Bir Denizin Eteklerinde; Denizkızının Öyküsü; Kötülük; Son Yaz Akşamı; Prens Hamlet'in Trajik Öyküsü; Suva dö Pari)

İLHAN, ATTİLA

1925'te İzmir'de doğdu. İlk ve ortaokulu İzmir Karşıyaka'da bitirdi. İzmir Lisesi'nde okurken komünistlik suçlamasıyla tutuklan-

dığı için (1941) okuldan uzaklaştırıldı. İtiraz davası Danıştay'da görülürken Fransızca öğrendi. Okuma hakkını tekrar kazandı, İstanbul Işık Lisesi'nden mezun oldu (1946). Bir süre Hukuk Fakültesi'ne devam ettiyse de yazarlıkta karar kılarak yükseköğrenimini tamamlamayıp Paris'e gitti (1949); Türkiye'ye dönerek (1950) Gerçek gazetesinde işe başladı. Gazeteciliğin yanı sıra sinema eleştirmenliği yaptı. Demokrat İzmir gazetesinde genel yayın yönetmeni ve başyazar olarak bulundu (1965-73). Ankara Bilgi Yayınevine danışmanlık yaptı (1973-79). İstanbul'a yerleşerek Yelken, Sanat Olayı ve Cönk dergilerini yönetti, Vatan, Yeni Ortam, Dünya, Milliyet, Güneş, Meydan ve Cumhuriyet gazetelerinde köşe yazıları yazdı. Ali Kaptanoğlu adıyla yazdığı senaryoların filme aktarılmasını sağladı. Çeşitli televizyon kanallarında tarih ve kültür programları hazırlayıp, sundu. Edebiyat hayatına 1941'de *Yeni Edebiyat* dergisinde yayımlanan "Balıkçı Türküsü" şiiriyle başladı. Bir öykü kitabı dışında *Duvar* (1948), *Sisler Bulvarı* (1954), *Yağmur Kaçağı* (1955), *Ben Sana Mecburum* (1960), *Bela Çiçeği* (1962), *Yasak Sevişmek* (1968), *Tutuklunun Günlüğü* (1973), *Böyle Bir Sevmek* (1977), *Elde Var Hüzün* (1982), *Korkunun Krallığı* (1987), *Ayrılık Sevdaya Dahil* (1993), *Kimi Sevsem Sensin* (2001) adlı şiir, *Sokaktaki Adam* (1954), *Zenciler Birbirine Benzemez* (1957), *Kurtlar Sofrası* (1963), *Bıçağın Ucu* (1973), *Sırtlan Payı* (1974), *Yaraya Tuz Basmak* (1978), *Fena Halde Leman* (1980), *Dersaadet'te Sabah Ezanları* (1981), *Hacı Hanım Vay!*; *O Karanlıkta Biz* (1988), *Allah'ın Sürgünleri: Reis Paşa* (2002) adlı roman, *Abbas Yolcu* (1957) adlı gezi, *Hangi Sol* (1970), *Hangi Batı* (1972), *Faşizmin Ayak Sesleri* (1975), *Gerçekçilik Savaşı* (1980), *Hangi Sağ* (1980), *Hangi Atatürk* (1981), *Batının Deli Gömleği* (1981), *İkinci Yeni Savaşı* (1983), *Yanlış Kadınlar Yanlış Erkekler* (1985), *Sağım Solum Sobe* (1985), *Ulusal Kültür Savaşı* (1986), *Aydınlar Sava-*

şı (1991), *Sosyalizm Asıl Şimdi* (1991), *Kadınlar Savaşı* (1992), *Hangi Edebiyat* (1993), *Hangi Laiklik* (1995), *Hangi Küreselleşme* (1997), *Bir Sap Kırmızı Karanfil* (1998), *Ufkun Arkasını Görebilmek* (1999), *Sultan Galiyef: Avrasya'da Dolaşan Hayalet* (2000) adlı inceleme, düşünce, deneme, makale, *Attila İlhan'a Edebiyat Dünyasından Mektuplar* (2001) adlı mektup, A. Malraux ve Aragon'dan çeviri kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Yengecin Kışkacı (Bilgi, Ankara 1999; İş Bankası, İstanbul 2002, 4 öykü: Geceleyin Rüya Görtürüz; Hizip; Dr. Cemile Ceyda; Yengecin Kışkacı)

İLHAN, CENGİZ

Hakkında bilgi bulunamamıştır.

Öykü Kitabı:

Umursanmak (Arma, İstanbul 1995, 20 öykü: Hasan Bey ve Bizans; Hasan Bey ile Karısı; Hasan Bey ile Kadınlar; Bekir Bey'in Kızartması; Hasan Beye ve Paris; Hasan Bey'e Karşı Mahmut Bey; Hasan Bey ile Osman; Düştüm ve Öldüm; Çapakçur'da Beethoven; Öldürmek; Ben; Güneş ile Çocuk; Git Bahar; Kumsalda; Umursanmak; Sedir Çamı; Baba Tüberküloz; Ahlsız; Denge; Ölmek)

İLHAN, UĞUR

1954'te doğdu. Şehirlerarası telefon santalında, bankada çalıştı. Özel bir kuruluştaki muhasebe müdürlüğü yaptı. Bakırköy Belediyesi Kadın Hakları Danışmanlığı'nda bulundu. Öykü ve yazıları Kadın, Penthouse dergilerinde yer aldı. Bir öykü kitabı dışında, Kadın Evi adlı kitabı bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Kırık Tas Namus (Cep Kitapları, İstanbul 1993, 10 öykü: Kırık Tas Namus; Suçlu Kim?; Adım Gülnaz, Lezbiyenim; Güneş Pansiyonu; "Müjde! Bir Oğlun Oldu"; Geçmiş Yolculuk; Çılgın; Bir Kadın Bir Erkek; Derin Bir Soluk; Ölüm Sessizliği)

İLKER, AYŞE

1960'ta Manisa'da doğdu. Demirci Öğretmen Lisesi'ni (1977), DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1982). Ankara ve İzmir Polis Kolejlerinde edebiyat öğretmeni (1983-88), Buca Eğitim Fakültesi'nde araştırma görevlisi (1988-90), Gazi Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı (1990-92). Halen Celal Bayar Üniversitesi'nde öğretim üyesi. Edebiyat hayatına 1979'da Divan dergisinde yayımlanan "Karşıyaka" adlı öyküsüyle başladı. Öykü ve yazıları Töre, Doğuş, Ana, Türk Edebiyatı, Kanat, Türk Kültürü, CBÜ Dergisi, Akademik Bakış dergilerinde yer aldı. Bir öykü kitabı dışında mesleki kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Bir Başka Sevda (Kültür Bakanlığı, Ankara 1987)

İLKİN, METİN

1932'de Zonguldak'ta doğdu. Düzenli bir öğrenim görmedi. Yücel Yayınları'nı kurdu (1970); Gerçek Sosyalist Edebiyat (6 sayı, Mayıs-Ekim 1971) ve Yeni Adımlar Aylık Sanat ve Siyaset (25 sayı, 1973-75) dergilerini çıkardı. İlk yazıları İşçi gazetesinde yayımlandı. Öykü ve yazıları Yeditepe, Gerçek, Yansıma dergilerinde yer aldı. Öykü kitapları dışında İlk Kahraman Promete (1994) adlı şiir, Aydınlıkçı Şair, Aydınlıkçı Yazar: Nazım Hikmet (1976) adlı inceleme, J. London'dan bir çeviri kitabı bulunan Metin İlkin, 1998'de İstanbul'da öldü.

Öykü Kitapları:

Mescit Çıkmazı (Barış, İstanbul 1966, 8 öykü: Şaşmak İçin; Koşu; Cin Oyunu; Kavg; İç Sıkılan Adam; Eksik Olan; Erikler; Musadan Sonra Musa)

Konuşmak (Yeditepe, İstanbul 1966)

Yarın İçin (Yücel, İstanbul 1970, bir uzun öykü: Yarın İçin)

Nöbet (Yücel, İstanbul 1971, 14 öykü: Çuval; Köprü; Reçel; Nöbet; Yaşanılan; Ara-

ma; Arkadaştlar; Ardından; Dilber; Erkek Gibi; Durum; Çoban Ateşi; Eski Candarma; Daha Ölmedik)

Yarın İçin – Selam Olsun (Yücel, İstanbul 1972)

İLYAS HALİL

1930'da Adana'da doğdu. Çocukluğu ve gençliği Mersin'de geçti. 1960'ta Kanada'ya göçtü, bankalarda çalıştı. Kanada'daki bir şirket adına uzun süre Birleşik Arap Emirlikleri'nde bulundu. Edebiyat hayatına şiirle başladı, sonra öyküye yöneldi.

Öykü Kitapları:

Doyumsuz Göz (Memleket, Ankara 1983, 26 öykü: Bir Özgür Adam; Bir Mühendis Aranyor; Uysal Fehmi Bey; Doyumsuz Göz; Çinli Tuey; Alışkanlık; Tavuk Hırsızı; Angola'daki Altın Madeni; Akıllı Dünya; Ucuz Yaşamak; İnsancıl Başkan Nikson; CIA Ajanı Olmağa Karar Verdim; Fakirlerin Kızacak Kimsesi Yoktur; Topal Spiro niye Topallıyor?; Grevler; Elektronik Beyin; Ayarsız Tavuk Kıç; Ekmek Parası; Hayvan Hayri Nerede?; Türkiye'den Gelen Yeğen; Mahalledeki Türk; Koka Gazozu Nasıl Bulundu?; İhtiyar Eskimo; Hintli Olup Olmamak; New York'da İntihar; Mill Sokağı Grevi)

Çıplak Yula (Memleket, Ankara 1985, 24 öykü: Agaluk; Montreal.. Montreal; Çöl Denizi Unutulmuş Kıyıdır; Parkta Üç Sarhoş; Magog'da Bahar; Oturaklar; Göçmen Nezle Recep; Hava Bilgisi; Özgürlerin Ülkesi; Solgunlar; Bir Milyon Dolar İsteyen Var mı?; Şişko Tom; Çıplak Yula; Yer Altındaki Rezalet; Montreal'de Güz; Kartal Göz; Çiğ Süt; Canı Yanmıyan Çabuk Yaşlanır; Yaşamak Bir Türlü, Yaşamamak Başka; Doktor İsmail Düzer; Ucan Kuşlar; Kök; Toprakla Su Karışımı İnsan Elinde Çamur Olur; Sabah Trafikçi)

İt Ağı (1987)

Boyansın Ramazan (1989)

İskambil Evler (1991)

Sarhoş Çimenler (1995)

Gavur Memur Aranyor (1999)

Kıralık Mabeyn (1993)

Körler Bahçesi (2004)

İMRE, MEHMET FEHMİ

1957'de Ankara'da doğdu.

TED Ankara Koleji'ni, DTCF Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi.

Yankı dergisinde çalıştı (1979-1982). Halen Ankara'da yaşıyor.

Öykü kitapları dışında Picadilly'nin Kırmızı Işıklar (1984), Gerçeğin Fantastik Tahayyülleri (1985), Ramon Manuel Ortega'nın Kitabı (1986), Yüzyetmişaltı Yıl (1992) adlı roman, Türk Mucizesi I-II (1997, 1998), Ben-Tanır-Gerçek (1999) adlı inceleme, P. Handke, Y. Zamyatin, A. Huxley'den çeviri kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Siyah (Estetik, Ankara 1986)

Sessizlik Hikayeleri (İletişim, İstanbul 1995, 6 öykü: Gözyaşı; Tebessüm; Sonsuz; Büyükada; Yolculuk; Düello)

Cennet ve Cehennem (İletişim, İstanbul 1995, bir uzun öykü: Cennet ve Cehennem)

İNAL, BERKHAH

İzmir'de doğdu.

Edebiyat hayatına İstanbul Radyosu'nda oynanan "Aktör" adlı radyofonik bir eserle başladı. Ankara, İzmir ve İstanbul gazetelerinde tefrika edilen romanları Kıbrıs Volkanı, Kırbaç Yarası, Eşrefpaşalı Derler Bize, Rüzgar Gibi, Fedai Osman, Bizim Ziya adlarıyla filme alındı.

Öykü Kitapları:

Sevgili Öğretmenim (?)

Kutsal Aşk (Doğruluk Matb., İzmir, tarihsiz, 14 öykü: Bu Bizim Anamız; Cavluz; Toprak Sıması; Kara; Güllü; Güzel; Altın; Baba; Reis; Torpil; Doktor; Elif; Yazar; Acı Güldürtü)

İNAL, GÜNSELİ

1947'de İstanbul'da doğdu. Atatürk Kız Lisesi'ni, İÜ Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi (1974). 1994'ten beri Galerî Baraz'da danışman olarak çalışıyor. *Yeni Yüzyıl* gazetesinde köşe yazıları yazdı (1994-96). Edebiyat hayatına 1981'de *Yazko Edebiyat*'ta çıkan bir şiiriyle başladı. Şiir, öykü ve yazıları *Sanat Olayı*; *Oluşum*; *Varlık*; *Broy*; *Defter*; *Şiir Atı*; *Sombahar* ve *Ludingirra* dergilerinde yer aldı. Bir öykü kitabı dışında *Sulara Gömülü Çağrı* (1985), *Lale Sesiydiler ve Yoktular* (1987), *Letoon* (1989), *Dans Natura* (1990), *Bakkaris* (1991), *Sif ve Gula* (1992), *Saklanmış Levha-Korku Metinleri* (1995), *Chöd Raksları* (1998), *Kayıp Bağlantı* (2000) adlı şiir, *Dolunay* (1998) anlatı ve monografi kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Gelincikler Sürgünde (ABC, İstanbul 1981; Kirke, İstanbul 1985, 12 öykü: Bülbülü Aramak; Göğsü Limon Çiçekli Adam; Sarı Akşam; Güneşte Yıkık Kuleler; Gün Geceye Dönüyor; Gelincikler Sürgünde; Donmuş Okyanus Şarkıları; Görücü; Soyтары; Yağmur; Sarsıntı; İnsan Eskisi)

İNAL, MECBURE

1963'de Sivas'ta doğdu. Sivas'da ilkokulu bitirdikten sonra özel dersler alarak kendisini yetiştirdi. Edebiyat hayatına 1988'de yayımlanan yazılarıyla başladı. Öykü ve yazıları *Bizim Aile*, *Kardelen*, *Hüner*, *Güneysu*, *Çerağ* ve *Bursa Marmara* gazetesinde yer aldı. Bir öykü kitabı dışında *Gündönümü* (1995), *Beklenen* (1994), *Sızı* (1995), *Ayrılık Benimle Kaldı* (1990), *Kuşlar Vuruldu* (1992), *Sabah Yakın Değil mi?* (1993), *Erik Ağacımı Kestiler* (1995), *Kuş Kaderle Uçar* (1999), *Sana Dünyayı Anlatıyorum* (2002) adlı roman, şiir ve anlatı kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Yalnızlığın Rengi (?, 1996)

İNAN KARATEPE, MİHRİBAN

1972'de İzmir'de doğdu. İlkokulu Amasya/Taşova'da (1982), ortaokul ve liseyi Samsun'da okudu (1990). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1996). Adapazarı/Karasu'da başlayan öğretmenliğini, İstanbul Özel Sultan Fatih Eğitim Kurumları'nda sürdürürken başörtülü olduğu gerekçesiyle işinden uzaklaştırıldı. Öğretmeliğe tekrar döndü, halen İstanbul'da çalışıyor. Edebiyat hayatına 1992 yılında yayımlanan öyküleriyle başladı. Öykü ve yazıları *Dergah*, *Hece*, *Kafdağ* ve *Yedi İklim* dergilerinde yer aldı.

Öykü Kitabı:

Kadife Durağı (Yedi İklim, İstanbul 2001, 26 öykü: İki Mor İki Gül; Çok Haklısınız Efendim; Hayretler İçindeyim; Ormanın Uğultusu; Armut Ağacı; Haktan; Çocuk; Marie; Palaz; Aç Kapıyı Bezirganbaşı; Papatya Oturmuş Dört Köşeli; Rüya; Bekleyiş; Rastgele; Geçmiş Olsun; "Yarımın Adı Yarışar"; Denizi Gören Kız; Soba; Macit Kundura; Nilüfer; Kağıt Adamlar; Kadife Durağı; Dilsiz; Yağmurdan Arta Kalan; Ara Söz; Bir Varmış Bir Yokmuş)

İNAN, ESİN

1944'te Trabzon'da doğdu. İTÜ İnşaat Fakültesi'ni bitirdi (1966), aynı bölümde doktor ünvanı aldı (1970); halen öğretim üyesi olarak çalışıyor. Bilimsel çalışmalar için İngiltere ve ABD'de çeşitli üniversitelerde bulundu. Bir öykü kitabı dışında *Karanlıktaki Aydınlar* (2000) adlı bir romanı, çok sayıda mesleki kitabı ve bilimsel çevirileri bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Bu Yazar Yalan Söylüyor (Berfin, İstanbul 2002, 10 öykü: Koşu; Recve; Bu Yazar Yalan Söylüyor; Karanlığın Rengi; Kağıt Mendil; Fabalü Yeldi; DMV; Direksiyondaki Kim; Bu Kez Ben Gidiyorum; İkinci Koşuş)

İNANÇ, REMZİ

1935'te Diyarbakır'da doğdu. Diyarbakır Ziya Gökalp Lisesi'ni bitirdi, AÜ Hukuk Fakültesi'ndeki öğrenimini tamamladı. Ç o c u k Esirgeme Kurumu'nda memur (1956-60), Devrimcilere Bekçi gazetesinde yazı işleri müdürlüğü (1957-60) Türk Kültürü dergisinde yayın şefliği, Sosyal Adalet dergisinde yazı işleri müdürlüğü (1964-65) yaptı. Toplum Yayınları (1964) ve Memleket Yayınları'nı kurdu (1980). Siyasal nedenlerle bir buçuk yıl hapis yattı. Halen Ankara'da sahibi olduğu Toplum Kitabevi'ni yönetiyor. Edebiyat hayatına 1950'de *Demokrat Güven* gazetesindeki yazılarıyla başladı. Öykü ve yazıları *Hisar*, *Yelken*, *Kitap Belleten*, *Dönem*, *Varlık*, *Papirüs* ve *Kıyı* dergilerinde yer aldı. Öykü kitapları dışında *Gün Gördüm Yüzler Gördüm* (1998), *Kar Altında Güller* (2002) adlı anı kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Adle (Toplum, Ankara 1965)

Şey (De, İstanbul 1986)

İNCESU, YILDIZ

1939'da Ankara'da doğdu. Ankara Kız Lisesi'ni (1956), AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye ve İktisat Bölümü'nü bitirdi (1961). Maliye Bakanlığı, Hazine Genel Müdürlüğü, Milletlerarası İktisadi İşbirliği Teşkilatı'nda çalıştı (1961-70). Memurluktan ayrılarak Yeni Ankara Yayınevi'ni kurdu. Öyküleri *Varlık* dergisinde yer aldı.

Öykü kitapları dışında, *Doktor Cemil* (tefrika, 1972), *Süt Güğümündeki Kurbağalar* (1977) adlı bir romanı bulunuyor.

Öykü Kitabı:

Bir Saat Onüç Dakikalık Seçim Koşması (?, 1970)

Saygılarımı Sunarım (Ararat, İstanbul 1971, 6 öykü: Saygılarımı Sunarım; Dönme Salıncak; Orta Dalga Çukurova; Agfa-Kodak; Kıbrısçılık; Çini Mavisî Gözler)

İPEK, YÜCEL

1937'de Karaman'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kayseri ve Bursa'da tamamladı. AÜ İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi (1962). Elazığ, Balıkesir, Amasya ve İznik liselerinde öğretmenlik yaptı. Edebiyat hayatına, 1963'te *Yeni Fırat* dergisinde yayımlanan bir yazısıyla başladı. Öykü, şiir ve yazıları *Çağrı*, *Çınar*, *Erciyes* ve *Ümit* dergilerinde yer aldı. Bir öykü kitabının dışında *Mevlana* (1960), *Çağlayan Ruh* (1966), *Aşk Tılsımı* (1990), *Tuğların Gölgesinde* (1998), *Alperenler Destanı* (1998) adlı şiir, *Cem Sultan* (1999) adlı oyun kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Minik Yürekler (2003)

İPLİKÇİ, MÜGE

1966'da İstanbul'da doğdu. Ortaöğrenimini Kadıköy Anadolu Lisesi'nde tamamladı. İÜ Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Sorunları ve Araştırmaları Merkezi'nden popüler kültür ve kadın konulu teziyle yüksek lisans derecesi aldı. Kadıköy Kız Lisesi'nde İngilizce öğretmenliği, ABD Ohio Eyalet Üniversitesi'nde Türkçe okutmanlığı yaptı. Türkiye dönerek Bilgi Üniversitesi Medya ve İletişim Fakültesi'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Açık Radyo'da "Sabun Köpüğü" adlı programı hazırlayıp, sundu; tekrar ABD'ne gitti (2005). Öykü ve yazıları *Varlık*, *Milliyet Sanat*, *Adam Öykü*, *Hece Öykü* dergilerinde yer aldı. Öykü kitapları dışında *Cimbızın Çektikleri* (2002), *Yıkık Kentli Kadınlar* (2002) adlı deneme, *Kül ve Yel* (2003) adlı roman, *Hapishaneden Öyküler* (Aytekin Yılmaz'la birlikte, 2005) adlı antoloji kitapları bulunmaktadır.

Öyküleriyle 1996 Yazar Nabi Nayır Gençlik Ödülü'nde birinciliği, 1997 Haldun Taner Öykü Ödülü'nde üçüncülüğü kazandı.

Öykü kitapları:

Perende (İletişim, İstanbul 1998, 24 öykü: Doğum Günün Kutlu Olsun; Her Şey Bir

At Sineğiyle Başladı; Harika'nım; Yalnızlığı Sevmeyen Günce; Lizet, Ah Lizet; Sevdigimiz Günün Fotoğrafi; "Geçmiş Olsun, Tamam"; Her Yerde; Şakayıklar; Keşif-I; Keşif-II- ya da Herman'ın Sally'ye Olan Aşk; Kronolojik Sonuçlar; Değişiyoruz Sanırım-I; Katırtırnakları Mantarlara Karşı; Bir Sarı Elbise Peşinde; Aşure; Bildik Masallar; Şalgamlar, Vitraylar ve Yolculuklar; Yaşlı Adam ve Deniz; Vedasız Dostlar; Kıskaç Kadın; Perende)

Columbus'un Kadınları (İletişim, İstanbul 2000, 12 öykü: Santa Maria: Büyük Aşkı Christopher Columbus; Gidiyor muyum, Kalıyor muyum; Küçük Ev Masalı; Kakuleli Bir Zaman; Filistinli Hannah El-Yusuf Lübnan'dan Bildiriyor; Akademisyen; Zayıf Anlar, Kaçışlar, Hatırlayışlar; Günler; Kapı; Tek Kişilik; Kız Gibi Bir Aşk; Ara)

Arkası Yarın (Can, İstanbul 2001, 13 öykü: Şamatalı Yolculuk; Zararsız Bir Ankara Yolculuğu; O Yaz Hepimiz Bitlendik; Bizden Biri; Yönler; Zaman Zaman; Kevser Hanım; Arnavut Yenge; 400 Metre Engelli Koşucu; Hayat Karşısındaki Tezler; Gazetede Yazdığı Gibi; Yeni Kent Dedikoduları; Arkası Yarın)

Transit Yolcular (Can, İstanbul 2002, 17 öykü: Beklemek Zamanı Artırır Aysel; Hudutyer; Düğün; Ardicıkuşu; Çartır Yolcuları; Kimsesiz Aşk; b; Telefon Yolculuğu; Ren Uçağı; Yargısız Gece; Karanlık Ziya; Bensizsiniz; Kalenin Bedenleri; Sütü Seven Kamyon Şoförü; Berjer Koltuklarla Gelen; Mürtüvet'e Endaze Olmaz; Transit Yolcular)

İŞİGÜZEL, ŞEBNEM

1973'te Yalova'da doğdu. Yalova Lisesi'ni, İÜ Edebiyat Fakültesi Antropoloji Bölümü'nü bitirdi (1995). Sokak dergisinde bant karikatürleri yayımladı (1990). Özel televizyonlarda muhabirlik ve editörlük yaptı (1992-94). Halen İstanbul'da yaşıyor. Edebiyat hayatına 1993'te *Varlık*'ta yayımlanan

"*Sevgili Bayan Arvadah*" adlı öyküsüyle başladı. Öykü ve yazıları *Milliyet*, *Radikal*, *Öküz* ve *Adam Öykü* dergilerinde yer aldı. Öykü kitapları dışında *Eski Dostum Kertenkele* (1996), *Sarmaşık* (2002) adlı roman, *Neşeli Kadınlar Arasında* (2001) adlı deneme kitapları bulunuyor. *Hanene Ay Doğacak*'ıyla 1993 Yunus Nadi Öykü Ödülü'nü, Öykümü Kim Anlatacak'ıyla 1995 Marmara İletişim Fakültesi Yılın Öykü Kitabı ödülünü kazandı.

Öykü Kitapları:

Hanene Ay Doğacak (Can, İstanbul 1993, Everest, İstanbul 2001, 9 öykü: Sevgili Bayan Arvadah; Tabut; Suyu Yazılan Mektuplar; Bir Öğleden Sonra; Benimle Ölü mü sün?; Hanene Ay Doğacak; Şehir Beni Terk Etti; Bir Filmin Son Sahnesi İçin Gerçek Yaşamdan Alıntılar; Ayrıntılı Planlarımız Buraya Kadar)

Öykümü Kim Anlatacak (Can, İstanbul 1994, Everest, İstanbul 2001, 8 öykü: Devinimler; Öykümü Kim Anlatacak; Düş Gören; Klişe Hayatlardan; Geri Kalan Yaşamımın Tüm Perşembeleri; Işık Hızındaki Spermler; Köprüleri Yaktım Ana Kanatlarım Var; Ters Akan Deniz)

Kaderimin Efendisi (Everest, İstanbul 2001, 15 öykü: Gül ile Fikri; Kaderimin Efendisi; İstanbul Yemiş Onu; Selma'nın Büyük Sırrı; Paris Dalgası; Zengin Bay Ronaldo; Doğuramayan Emine; Beyhan'ın Alınganlığı; Plajda; Dimitri'nin Papağanı; Para; Fildişi Sarısı; Horoz Nuri'yle Karşılaşma; Kralın Arabası; Dertsiz Bayan Kuharık)

İŞLEK, NEVİN

1936'da Tekirdağ'da doğdu. İstanbul Kız Lisesi'ndeki öğrenimini yarım bıraktı.

Resimle uğraştı, bir çok karma sergiye katıldı; şiirden sonra öyküye yöneldi. Öyküleri *Dost* ve *Varlık* dergilerinde yer aldı (1958-60).

Öykü Kitabı:

İkinci Güneşi (Büyük Kervan, İstanbul 1962)

İYİLER, ORHAN

Hakkında bilgi bulunamamıştır.

Öykü Kitabı:

Generaller Kışında Yaşam Kaynakçaları (Bibliotek, İstanbul 1989, 4 öykü: Bir Küçük Burjuva'nın Tanığı Olduğu Olaylar; Görtüş; Hastahane ya da Sakallı Hurşit; Odasını Boyayan Adam)

İZGÜ, MUZAFFER

1933'te Adana'da doğdu. Diyarbakır Öğretmen Okulu'nu (1952), Diyarbakır Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi (1968). Diyarbakır (1952-56) ve Aydın'da (1957-78) ilk ve ortaokullarında öğretmenlik yaptı; emekli oldu (1979). Edebiyat hayatına *Hüraydın* gazetesinde çıkan yazılarıyla başladı. Mizahi öykü ve yazıları *Akbaba*, *Dönemeç*, *Milliyet Sanat*, *Yansına*, *Çivi* dergileriyle, *Demokrat İzmir*, *Yeni Asır*, *Milliyet* ve *Cumhuriyet* gazeteslerinde yer aldı. Mizahi öykü kitapları dışında *Gecekondu* (1970), *İlyas Efendi* (1971), *Halo Dayı ve İki Öküz* (1973), *Kasabanın Yarısı* (1982), *Üç Halka Yirmibeş* (1984), *Zakkımın Kökü* (1988), *İt Adası* (1992), *Sıpa* (1993), *Dilber* (1995), *Matador Mahmut* (1996), *Kaçak Kız* (1997), *İçimde Çiçekler Açınca* (2000) adlı roman, *Gecekondu* (1971), *İnsaniyettin* (1972), *Kara Düzen* (1974), *Reçetesi Peçete* (1974), *Utanmıyorum Üşüyorum* (1974), *Sınırda ve Duvar* (1982), *İsrafilin Dündüğü* (1983), *İcraatın İçinden İnsan Manzaraları* (1990), *Bekçi* (1991), *Dandini Vatanındaş Dandini* (1991), *Demokrasi Parkımız* (1992), *Lütfen Kızım Evlenir misiniz?* (1994) adlı oyun ve çok sayıda çocuk kitabı bulunmaktadır. "Anayasa Hangi Yasa" öyküsü ile 1977 *Milliyet Sanat* dergisi Gülmece Öykü Yarışması'nda birinciliği, Dayak Birincisi'yle 1978 Bulgaristan Uluslararası Al-

tın Kirpi, Sviştov ve Nasrettin Hoca Altın ödüllerini, Donumdaki Para'yla 1978 Türk Dil Kurumu Öykü Ödülünü kazandı.

Öykü Kitapları:

Bando Takımı (1974)

Donumdaki Para (1977; Bilgi, Ankara 1980, 27 mizahi öykü: Komünist Leylek: Hücrenin Baş; Donumdaki Para; Komünist Leylek; Cicim Şu Pamuğu Eller misin?; Köyün Kahramanı; Boyumu Kırk Santim Uzat-tım; Müdür Olmak Çok Kolay; Bir Bir Sizden Bir Bizden; Nasıl Kalkındık: Nasıl Kalkındık; Çatıdan Bakınca; Açılıştaki At Arabası; Foto Torpil; Eksiği Var; Eksi Koruk; Hıfzı Sadullah Kabakulak Hazretleri; İnsanı Deli Edecekler; Kadın Budu; Merdiven: Merdiven; Bedri Baba; Şekeriiiiim; Fennin Son İcadı; Lunapark Arabası; Konstantin'in Şey Ettiği Taş; Heyecanlanmak Yasaktır; Kadifeden Kesesi; Kasabanın Çiçek Gibi Kızları; Yaşasın Yenerspor)

Deliye Her Gün Bayram (Bilgi, Ankara 1980, 28 mizahi öykü: Deliye Hergün Bayram; Hıdır Baba; Dinibütün İsmail Efendi; Mahmut Efendi Kuyusu; Ülke Batıyor; Fatih; Sarımsak Yoğurt Biber Fraksiyonu; Alanın Anasını; Komünizm Gelirse; Hüdaverdi Amca; Altgeçit; Donkişot Dayı; Daha Okkalı Yaz; Bu Kabakla Bu Koltuğa Nasıl Oturulur?; Geri Kalmış Bir Ülkenin Başbakanının Delirdiğinin Öyküsüdür; Garibanlar da Emlak Beyannamesi Dolduracaklar; Emek ve Yemek; Kader Kurbanı; Ünlü Politikacı Nasıl Kaçırıldı?; Ağlama Duvarı; Bakana Bir Odun; Büyük Ağır Sanayi; Çingen Niyazi; Yardımsever Kasaba; Tokat; On Yıl Sonra; Dört Fişli Adam; Kes Konya'ya Bir Bilet!)

Sen Kimsin Hovardalık Kim (1980; Bilgi, Ankara 1989, 21 mizahi öykü: Sen Kim Hovardalık Kim?; Lüküs Aygıt; Ev Alma Komşu Al; Aman Tek İyi Geçinsinler de; Hüsamettin Bey Niye Fıydrıttı?; Evlen Gelsin, Boşan Gitsin!; Çıplaklar Koşusu; Milli Cephe Sucukları; O Söyler, Biz Uyurduk; Sağ Olsun

Atalarımız; Sapohamari; Kaymakam Beyimizi Vermeyiniz; Şeytanın Telefonu; Gariban Yankesici; Memurlar Kışkırtıyorlar; Şenlik Var!; Cinsisapık Hüsnü Bey; Selam Dur!... Kaçakçı Geçiyor; Şaplak Hasan; Baleye Değer Veren Ulus; Sayın Başkan)

Her Eve Bir Karakol (1980; Bilgi, Ankara 1998; 25 mizahi öykü: Her Eve Bir Karakol; Hidayet'in Durumu; İşkenceciler; Biz İşimizi Biliriz; Şakacı Polis; Tamsiper; Demokrasiyi Kim Ş'aptı?; Nasıl Milyonluydum?; Babaya Bak Babaya; Yarım Milyonluk Kazım Bey; Modern Ruh; Deveden Büyük Fil Var; Sekiz Çadır Kabilesi; Kendin Et, Kendin Yak; Kendi Kendine Konuşanlar Ülkesi; Mektuplar; Doğal Kalorifer; Babanının Evi Gibi Oturun; Devletin Temeline Dinamit Koyanlar; Dükkanlar; Musluk; Bize Yakışmaz; Mazotlu Yolculuklar; Dayı Metoduyla Isınma; Resim Sergisi)

Dayak Birincisi (1980)

Devlet Babanın Tonton Çocuğu (1981)

Lüp Lüp Makinesi (Bilgi, Ankara 1982, 25 mizahi öykü: Kaç Mark Vereceksin?; Baklava; E.M.S. 18 Aygıtı; Donsuzluk Madalyası; Kökü Dışarda; Sabıka Kayıt Defteri; Kaymakamın Donu; İki Paşanın Geçtiği Delikli Taş; Ak Horoz; Elmalar; Damdaki Aslan; Üzerinizde Eskisin Bayram Ali Bey; Katina Evde mi?; Seyfi Bey'in Günlüğü; Milli Sporcumuz; Kese-Sabun; Deniz Ayağımızın Altında; Tanınmış Yazar Olmak Başka; Safoğlan; Bir Günlük; Kühlah Müdürlüğü; Turist Burhan; Triumvirlik; Çalmayan Hırsız; Lüp Lüp Makinesi)

Çanak Çömlek Patladı (Bilgi, Ankara 1983, 25 mizahi öykü: Merhabalar Efendim; Aman Beyefendi; Kaç Tür Kebap Olduğunu Düşünmek; Duvardaki Fotoğraf; Otuz Üçüncü Dakika; Seçimci Hüsnü Bey; Paralar; Boşluk Müdürü; Öküz Parası; Bereketli Ürün; Yetimler Köyünün Yolu; Yoğurtlu Saldırı; Smokinli Köy; Mehmet Hergelesi; Kötü Yemek Rejimi; Mikropçuk; Hostes

Kızlar; Sen Bunu Yiyemezsin; Bakan Koltuğu; Yangında İlk Kurtarılacak; Tekme; Vatanı Bekletmesini Bilelim; Sabır Bey; Fiş Şakir; Okul Aile Birliği)

Orta Direği Yıkan Ayı (1984; Bilgi, Ankara 1985, 19 mizahi öykü: Ortadireği Yıkan Ayı; Yedi Uyurlar; Milliyetçilik Bozgunculuğu; Eşek Keyfi; Ne İş Olsa Yaparım; Altın Sahillerimiz; Kendi Kendini Kredilendirme; Memura Kız Verilir mi?; Zıkkım İçsin, Zıkkım Yesin; Ayakkabınama; Beğen Hanım Beğen; Mestan Beyin Arşivi; İki Ruhlu Müdür; Bir Türlü Ölmeyen Adam; Faruk Bey'in Gizli Aşkı; Köyün Namusu; Güzellik Suyu; Gomonis Hasan; Dul Kız)

İşte Mühür, İşte Sen (1984)

Devlet Mahi Deniz (1986)

Azrail Nasıl Rüşvet Yedi? (1986; Bilgi, Ankara 2000, 24 mizahi öykü: Göz Öntünde ki Uzun Hidayet; Rambo Conan Kim Oluyormuş?; Birinci Gelen Öcü; Soruşturma; Azrail Nasıl Rüşvet Yedi?; Pipo Sever Dostumuz; Apollon'un Şeyi; Vatandaşlık Onayı; Sarı İsmail; Temel Atma; Kasabaya Bir Kız Geldi; Benim Sevgili Öğretmenim; Öğretmenler Günü; Hainlere Ölüm; Ne Sihirdir Ne Karamet; Kaç Deli İstersin; Hovarda Memur; Sıcak Aile Yuvası; Uyku İlacı; Zam Falı; İş Buldum; Pastırma; En İyi İlaç; Ülke Yürüyor)

Siz Bilirsiniz Paşam (1987)

Demokrasimiz Kaç Para Eder (Bilgi, Ankara 1988; Bilgi, Ankara 1995, 23 mizahi öykü: Fesleğenli Cinayet; Hangisini İhbar Etsem; Hırsız – Polis; Dayak Vaziyeti Al!; Öteki Bumbum; Kaynanam Beni Nasıl Yakıtı?; En Kötü Gün; Demokrasimiz Kaç Para Eder; Falakalı Oy Pusulası; Atatürk Beş Kişiyi Dövmüş; Hiçkırıklı Mıçkırıklı Pandomim; Nasılsınız?; Öyle Olmaz Böyle Olur; Yiimi Dööt; Köfte Ekmek Yemenin Serüveni; Yolsuzluk; Dumansız Basur; Baba Sadık; Figen Hanım'ın Aklında Ne Var?; Veli Efendi; Süymegöz Amca; Hamamcı Bahri'nin Önlemeyen Yükselişi; Büyük Hazırlık)

Oturaklı Başkan (1988)

Yıl Sıfırı Darbe Hazır (Bilgi, Ankara 1989, Bilgi, Ankara 2000, 23 mizahi öykü: Ya Öyle mi Evladım?; KÜM; Dikkat Dikkat Karakollar Denetleniyor; Hıyar; Kabak Hızır; Fısıltı; Yıl Sıfır Darbe Hazır; Celo; Çağ Atlayan Gecekondu Mahallesi; “Hakkıhuzur” Bulunmalık Parası; İğde Güzeli; Amerika’ya Danışalım; Yap.. İşlet.. Devret; Yanke-sici Yasin; Mafya Vedat; Beş Memur İhtilal Yapmışlar; Onuncu Derecenin Dördüncü Kademesi; Baş Pezo; Sövülecek Adam; Dondaki Enflasyon; Geçim Meçim; Ağlama Birincisi; Ayrılma Şöleni)

Bir Namussuz Aranıyor (Bilgi, Ankara 1990; Bilgi, Ankara 1998, 22 mizahi öykü: Devletin Resmi Ayısı; Robinson’un Anıları; Rüzgara Karşı Altı Metre İşeyen Adam; Haberler; İmdat, Kurtarım Bizi!; Üniversite Polisi; Sülüklerden Özür Dilerim; Eski Bir Polis’in Anıları; Eşekler; Bir Namussuz Aranıyor; Güzel Şebboy; Konuksever Köy; Yemek Ressamı; Belediye Otobüsünde Kitap Okudum; Mühürçübaşı Osman Bey; Benim Dedeem ki!; Beş Yıldızlı Mandıra; Özel Plajlı Deniz Sitesi; Dört Dil Bilen Ayı; İki Sarhoş; Yazık Oldu Osman’a; Çifte Bayram)

Bizim Ayılar Amerikalıları Çok Sever (1991)

Bir Mayıs Polis Bayramı (1992)

Nasıl Baba Oldum (Bilgi, Ankara 1993; Bilgi, Ankara 1996, 25 mizahi öykü: Anlıyız Şanlıyız Amerikanlıyız; Karakol Derdin miydi?; Buraya Ne Yapılıyor?; Nasıl Baba Oldum?; Mafya Mustafa; Kışın Darbe Olur mu?; Bizim Başkan Öteki Başkanı Nasıl Öptü?; Doktor Civanım; Tam Otomatik; Telefon Müdürlüğü; Ne Güzel Dinlendik; CMUK; Alo İkizler Burcu; Moskova’ya Moskova’ya; Şadiye Abla; Neşecan; Palto; Bayram’ın Kurtulamadığı Kurtuluş Bayramı; MİT’in Hava Raporu; Kasabanın Köprüsü; Kardeş Şehir; Unutbeni; Kravat; İsmail Adlı Kaplumbağa, Cevahir)

Dandini Vatandaş Dandini (Bilgi, Ankara 1994; Bilgi, Ankara 1995, 26 mizahi öykü: Devlet Babanın Kadife Giysili Memurları; Tohumla Kaçanlar Ülkesi; Rüşvet ve Hırsızlık; Ben Çalarım Beyefendi; Dandini Vatandaş Dandini; Vergi Vereyim mi, Yoksa Vermeyeyim mi?; Benim Polislerim; Ah Bir de Hotantoca Bilseydin; Medyum Melih; En Ateşli Aşk Mektupları; Belkıs’lı Düşler; Beni Cumhurbaşkanı Karşılar; Deli Uçurmak Kolay mı?; Bakanı Karşılama Provası; Düğün Hediyesi; Nataşa; Afiyet Olsun; Orhan’ın Oyuncakları; Dekomeron Hulusi; Kulakları Küpeli; Hayatım Roman; İnce Meltem Havuzu; Vizburger; Elini Eteğini Çek; Posta Kutusu; Çiçek mi, Erik mi?)

Ayvayı Yedik (Bilgi, Ankara 1995; Bilgi, Ankara 1996, 26 mizahi öykü: Yine de Şahlanıyor Aman; Bu Ülkenin Mesenleri; Eski Tüfek; Devetabanı İçin Uzun Bir Çıta; Ayvayı Yedik; Muz Cumhuriyeti; aklıma Akılsızlığım Geline; Tuttumutti; Ayıya Bak Ayıya; Bir Yudum Acı Rakı; Babamın Evine Giderim; Vah Babacığım Vah; Müfüşçü Nüfusçuyu Kaçırıldı; Doktor Damat; Altmışından Sonra Hovardalık; Tarzan ve Tarzaniye; Trafik Kilitlenmesine İsyan; Maçı Kazandık; Çatıya Bak Çatıya; Turist Hanımlara Tellallık; Ne Pırzolaydı O; Hazirola Geçme Hastalığı; Muhtar Secimi; Lokumlu Tencere; Çok Güzel Fıstıklarım Var; Dünyanın En Zor İş)

Hırsız Köpek (Bilgi, Ankara 1997; Bilgi, Ankara 1998, 28 mizahi öykü: Hırsız Köpek; Patagonya’da Birlik Beraberlik; Kızı Verdik Gitti; Zenci Futbolcu; Ggoooo!; Nöbet Ödülü; Kim Dolandırıcı?; Mümin Hoca; Doğrum – Çalışkanım; On Yumurta Bir Kangal Sucuk; Kendine İyi Bak; Fettan; Eski Kafalı; Tuttu Furitti Hulusi; Mahkeme Duvarı; Ana – Kız Fıstıklar; Kuşadası ve Niko; Fifi; Bostan Korkuluğu; Teks Meks Heks; İtır Kütüphanesi; Gülbahar; Seçimi Yeniletme Bürosu; Çok Saygın Kişiler; Öküz Savaşı; Salağı Var, Aptalı Var; Devlet Adamına Öğütler; Yaşasın Kralımız)

Hekese Bir Yastık (Bilgi, Ankara 1999; Bilgi, Ankara 2000, 25 öykü: Herkese Bir Yastık; Pinokyo; Mahpushane Çeşmesi; Sursurluk Olayı Çözümlenecek; Ötcübaşı; İncirlik; Doymaz Çetesi; Pis Hırsız; İyi Tatiller; Öteki Dünya; Sünnet Düğünü; Sula Beni; Maganda olmak Çok Zor; Cep Telefonu; Kahraman Başkan; Hafize ve Pakize; Üstgeçit; Yaş Yetmiş Viagra İçmiş; Yerli Viagra; Çok Ünlü Yıldız; Adem Baba; Garantili Kıracı Çıkarılır; Köyde Bir Evim Olsa; Henri'nin Tatili; Noel Baba)

Tom Babanın Tombalası (Bilgi, Ankara 2000; 25 mizahi öykü: Tom Babanın Tombalası; Kendi Hapishanenin Kendin Yapı; Devlet Hesabına Çalışacağım; Bakan Oluyorum; 23 Nisan; Adalet'i Beklerken; Kahpe Hanım Caddesi; Türban; Avrupa Birliği'ne Güllü Lokum; Kurtlar Kuşlar Bile; Nikah Tanığı; Yakmak Yıkmak; Son Model Maganda; Aşk Kurbanı; Anmalık; Şenlik; Palyaço ve Çocuklar; Girdim Yaptım Yendim; Koyun Sürüsü; Aganini Naganini; Ben Kaymakamken; Maskeni Takmayı Unutma; Venedik Kebabı; Horoz; Kış Uykusu)

Anadolar (Bilgi, Ankara 2001, 25 mizahi öykü: Çıktık Açık Alınla; Anadolar; Torunlarıma Miras; Düğmeye Kim Basacak; Şimşek Operasyonu; Ankara Canavarı; Utanmak; Yasak; Ders: Hayat Bilgisi; Yeni Komşumuz; Biz Mağarada Yaşardık; Kemerde Delik Bitti; Ruhsuz Ülke; Ruh Sağlığı; Usandım Senden; Gözleri Doysun; Seyit Hoca'nın Eşeği; Yankesici; Seni Çok Seviyorum Ayşe; Mor Patlıcan; Erikli Roka Salatası; Denizin En Güzel Kızı; Nisa Ablam Güzeldi; Löpestikçi Namussuz; Asa)

Soyma Beni Utanırım (Bilgi, Ankara 2002, 24 mizahi öykü: Soyma Beni, Utanırım; Başbakanlıkta Piknik; Ben Cumhurbaşkanırken; Vatandaşın Yüzünü Güldürmek; Yüzsüzler; tutum Haftası; Bakan Geliyor; En

Büyük Devlet; Zifaf Geceleri; Ben Entelim; Ben de Giyiyorum; Ah Yöneticiler; Çok Acı Bir Kayıp; Hamam; Söyleşi; Dolar; Sarhoş Fesleğenler; Rüzgar Çanı; Orhan'ın Yeşil Dünyası; Takı Töreni; Hamlet; Benim Bandom; Ahır Bar; Bizim Sinan)

Hükümet Çiftetellisi (Bilgi, Ankara 2003, 25 mizahi öykü: Hükümet Çiftetellisi; Amerika'ya Hücum; Bir Tetikçinin Günlüğünden; Dayı; Her Şeyi Satalım Gitsin; Hastaneyi Zaptettik; Tez Gel Dayı Oğlu; Süper Kaan; Hanzade; Bir Sepet Karanfil; Ne Olacak Şimdi; Serenat; Kuşku; Köfteci Nafiz; Boşanıyoruz; Sevginin Böylesi; Karım Hastanede Abi; Gözüm Bir Yerden Isırıyor; Ozan Nilgün; Mavi Kuş; Berdilek; Küçük Hafız; Yıllar Sonra; Şemsiye; Aşık Oldum)

İZMİRLİ, MÜBECCEL

1934'te Tekirdağ'da doğdu. İstanbul Çapa Kız Ortaokulu'nu bitirdi. Maddi zorlukları nedeniyle liseyi bitirmeden iş hayatına atıldı. Sekreter, memur, çeşitli gazetelerde redaktör, reklâm filmlerinde dublajcı olarak çalıştı. Bir grup arkadaşıyla birlikte "Otağ" dergisini çıkardı (1963-64), İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nde, *Tercüman*, *Yeni İstanbul* ve *Milliyet* gazetelerinde çalıştı. "Yelken" dergisini yönetti (1966-69). Milliyet Yayınları'nda görev yaptı. Edebiyat hayatına, 1955'te şiirle başladı. Öykü, şiir ve yazıları *Otağ*, *Çatı*, *Yelken*, *Varlık*, *Çağrı*, *İlgaz* ve *Ataç* dergilerinde yer aldı. Bir öykü kitabı dışında *Gök Katında Kaza* (1963) adlı şiir, *Ay Kızla Gülen Oğlan* (1983) adlı çocuk kitabı bulunan Mübeccel İzmirli 1982'de İstanbul'da öldü.

Öykü Kitabı:

Sabah Geçidi (Sıralar Basımevi, İstanbul 1967, 6 öykü: Sabah Geçidi; Koku; Ölü Yargıçlar; Sodom – Gomore; Gecinin Not Defterinden; Ayrikotu)

SENNUR

SEYİT GÖKTEPE

Yapı Kredi Yayınları

Henüz yirmi iki yaşında olan Seyit Göktepe'nin, "Defter ve Çikolata"dan sonra geçtiğimiz aylarda ikinci öykü kitabı yayınlandı: "İlkyazların Anısıyla". Kitap bittiğinde iki kavram zihnimde dolaşıp durdu: şiir ve şiirsellik. Çünkü kitap baştan sona şiirin gücüne yaslanıyor, ritim ve akışkanlığa, aforizma ve çağrışımlara. Anlam ve "anlatmak" hep geri planda. İşte tam burada durmak lazım: şiir ve şiirsellikte. Bu kavramların öyküdeki yerinde, ondan ne getirip ne götürdüğünde.

Pek çok sanat ve yazınsal tür için kullanılan "şiirsellik" kavramının, öykü sanatının modern disiplini ile birlikte daha kabullenilebilir bir anlam alanına kavuştuğunu biliyoruz. Çünkü günümüzde artık geleneksel formunu terk ederek imgesel, simgesel anlatımın peşine düşen öykü, "anlam yoğunluğu, doku zenginliği, biçim sıklığı" özellikleriyle şiirin doğasına daha bir yaklaşmıştır. Modern öykü artık kelimenin gücünden ve çağrışımından yararlanırken konuşma diline ve gevezeliğe uzak durarak vurucu ve net bir anlatımı arıyor. Ses'e yönelik ritim çabaları ile, akışkanlık ve sözdizimi titizlikleriyle, kelime dokusunu gözetken işçilikle şiirselliğe

ulaşıyor. Ama bütün bu yakınlaşmaya karşın öykü yine "şiir" olmuyor, kendisi kalıyor ve doğasını zenginleştiriyor.

Bu konuda gözden kaçan nokta işte burası, "şiir" ve "şiirsellik" ayrımı. Öyküde şiirsellik olur ama "şiir" in kendisi olmaz. Kestirme sonuç şudur: Öykü şiirselliği reddetmez ama "şiir" i reddeder. Öyküde asla şiir "yazılmaz." Hiçbir okur öykü okumak için eline aldığı metinde şiir okumak istemez. Şiir okumak istediğinde onu bulur.

Unutulmamalıdır ki öykü ile şiirin doğası farklıdır. Öncelikle öykü şiirin aksine çoğunlukla bir "hikâye"ye gereksinim duyar. Bu şiir için bir zorunluluk değildir. İkinci temel ayrım ise ne kadar yakınlaşırsa yakınlaşırsın şiirin

dili ile öykünün dilinin farklı oluşudur. Öykü, dili, şiir kadar zorlamaz, germez, arayıp içerisine girmez.

Bütün bunları "İlkyazların Anısıyla" bağlamında değerlendirsek kimi zaman bu dengeyi korunamadığını görürüz. Özellikle ilk öykülerde Göktepe'nin öyküde "şiir" yazmaya çalıştığını görüyoruz.

Ama yukarıda da belirttiğimiz gibi bunun pek çok sakıncası var. Kitabın son öykülerinde ise anlatım biraz daha rahatlıyor, anlam öne çıkıyor, metin şiirden öyküye evriliyor. Göktepe'nin yeteneği ve başarısı da zaten buralarda netleşmeye başlıyor.

ÖYKÜ
KİTAPLIĞI

Genel olarak öykülerde ince bir duyarlılık ve derin bir kahır var. Yaşanmamış, kaçınılmış aşkların yakıcı kahır. Belki de bu yüzden Göktepe “şiiir”in kapısını çalıyor. Bu duyguların ancak şiirin ateşiyle dışlaştıracağını düşünüyor. Ama daha ilginç aynı kitapta bunun “öykü”yle de yapılabileceğinin örneklerini veriyor.

Kitabın bütününe baktığımızda yazarın çocukluğunu ve ilk gençlik çağını kayıt altına aldığını görüyoruz. Yazar, annesini, babasını, dedesini, mahallesini ve çocukluk izlenimlerini anlatıyor. Hayatı da bakış açılarından yorumluyor. Futbol oynayan, okula giden çocuğun özlemlerini, anne ve babasının yanında ilk aşklarını yaşayan gencin acılarını öyküleştiriyor.

Pek çok öyküde ana tema aşk. Ama hep kaçınılmış aşklar bunlar. Çünkü sevilen kızlar hep başka erkeklere gitmekte, kahramanımız bir başına kalmaktadır. Bu temalar yirmi iki yaşında ikinci kitabını çıkaran bir yazar için anlaşılabilir temalar ve ilgiler. Bu nedenle duygusallık, hatta aşırı duygusallık mazur görülebilir. Hayatın, çok katmanlı derinliğin azlığı da...

Ama Göktepe’nin zamanla hem temaları zenginleştirecek, hem de biçimsel zorlamaları aşacak bir birikime sahip olduğu hemen fark ediliyor. Bu ince, derin duyarlılık, biçimsel rahatlığa, konu, tema çeşitliliğine ulaştığında Göktepe kalıcı olmanın yolunu da bulmuş olacak.

NECİP TOSUN

SAAT KULESİ

REFİK ALGAN

Yapı Kredi Yayınları

Refik Algan, birkaç cümle, hatta kelimeden ibaret olan “kıpkısa öykü”leri 1978-1980 arasında Yazı ve Oluşum

dergilerinde denedikten sonra 23 sene tatil yapıp Geceyazısı’nda yer alan öykülere dek “yayın” dünyasından elini, ayağını çeken bir yazarımız. Algan’ın ilk kitabı olan Saat Kulesi ise geçtiğimiz aylarda Yapı Kredi Yayınları’ndan çıktı. “Kısa Metinler” ve “Saat Kulesi” başlıklı iki bölümden oluşuyor “Saat Kulesi”. Kimi bir paragraf, kimi de birkaç cümleden oluşan metinlerin toplamından oluşan ilk bölümde Algan, anlatmaktan çok söylemeyi hedef almış. Mesela ilk metin olan Minnoş’ta bir kadının kedisini torunu yerine koyup, onunla konuşmasından ibaret bir paragraf var ama metin sadece kadının söylediklerinden ibaret. Metnin ismi Minnoş olmasa kadının kedisiyle konuştuğu katiyen belli olmuyor. Sadece kadının söylediklerinden, söylenmelerinden ibaret tutulan metnin boşlukları çok fazla. Algan, diğer kısa metinlerinde de pek çok şeyi okurunun hayaline bırakıyor. Bu boşlukların ne menem şeyler olduğuna dair ip uçlarını belki de Algan’ın kitabın girişinde kendisinden yaptığı alıntıdan okumak mümkün. “Her

yeni öykü gibi o da kendisinden önce anlatılanların toplamına bir katkıda bulunuyor ve kendisinden öncekiler arasındaki ilişkileri kendi katılımıyla bambaşka bir açıdan yeniden tanımlıyordu.” Demek ki öncelikle kıpkısa metinleri “kendilerinden” ibaret bir okuma yerine daha büyük bir metnin parçaları şeklinde okumaya tabi tutmamız gerekecek.

Bu meyanda “Saat Kulesi” başlıklı bölümün ilk öyküsünü okumanızı salık veririm size. “Soytarılar Bayramı” adını taşıyan ve önceki kısa metinlere göre hayli uzun olan bu öykü esasen bir kıpkısa metinler toplamından ibaret. Bu noktada “Otuz kuşun berberce uçmasından doğan gölgede bir simurg görebiliyor muyuz?” sorusu kalıyor elimizde. Zannediyorum ki bu sorunun cevabı gölgede değil gölgeye bakıp ona anlam veren gözde gizli.

Bu sebeple “Saat Kulesi”nde yer alan öykülerin ilk bölüme göre uzun olması iki bölüm arasında bir mahiyet farkı olduğu fikrini uyandırmasın. Gerçi Algan metin uzadıkça anlatmayı da hesaba katmıyor değil ama onun asıl derdi söylenenler, söylenmeyenlerle. Bunun için bilgisayarı da bahane edebilir (Bknz. “sevgilim.doc”) Dede Korkut’un “Basat’ın Tepegözü Öldürdüğü Destan”ı da. Tepegözü, tevegöze dönüştüren ironiyi elden kaçırmadığınız sürece simurgu da gözden kaçırmazsınız. Yoksa okuduğunuz metinde laf kalabalığından öte bir anlam görebilmeniz zor olur.

Refik Algan’ın “Saat Kulesi”nden görünen daha pek çok şey var elbette. Ama ben inatla kitaptaki boşluklara, söylenilmeyenlere göz atın derim. Kıp-

kısa öykülerin kendilerini oluşturan kelimeler toplamından daha farklı ve daha büyük bir bütüne işaret ettiği bence ancak bu yöntem ile anlaşılabilir çünkü. ☞

SUAVİ KEMAL YAZGIÇ

A.ALPER AKÇAM

GİDENLER GELENLERDİ

Ürün Yayınları

İnsan yaşlandıkça nostajik yönü gelişen bir varlık (galiba!). Alper Akçam’ın Gidenler Gelenlerdi isimli öykü kitabı böyle bir havada. Bunun kötü bir yanı mı var? Hayır, aksine bazen güzel bir anlatım buluyoruz karşımızda.

Akçam daha içindikilerden başlayarak ilginç bir şekil veriyor öykülere. 12 öykü Ustam , Nereden Gelir, Nereye Gidersin üst başlıklarından oluşuyor.

Ustam öyküleri adından da anlaşılacağı üzere ustaları anlatıyor. Ama Zamanını Yitirmiş Saat öyküsü bana göre bu bölümde kendini ayrı bir yere koymamızı sağlıyor.Ali Usta ve onun saatleri. Bir

gece duran meydan saati ve Ali Usta’nın ölümü, Ali Usta’nın oğlu Orhan ve borçlular. İyi bir öykü anlatım kurgu olarak. Borçluların Orhan’a böcek şeklinde görünmesi, ödeme yaptıkça insan şekli kazanmasının anlatımı ise bambaşka yorumlarla süslenebilir.

A. Alper Akçam

GİDENLER
GELENLERDİ

Ürün / öykü

Nereden Gelir öyküleri nostaljik algının zirve yaptığı ama o kadar da sıkımayan öyküler. Yazar zaman zaman şiirsellğe düşerek öykü gücünü kaybetse de, bununla beraber okuyucuya okuduğunun öykü olduğunu unutturacak derece yükseltse de bu dozu anlatımı yine bir noktada toparlıyor.

Bu kısım adeta kurgularla kurtarmaya çalışıyor kendini ve başarıyor. Nostaljik bakış bugüne geliyor ve ağır bir ton yakalıyor. Kim Yazdı Bu Tarihi, Kâftarküski gibi öykülerin anlatımı bu şekilde bir seyir izliyor.

Nereye Gidersin kısmı ise, anlatımda daha çok şimdiki zaman içeren ama yine de geçmişe dönüşlerden kurtulamayan öykülerden oluşuyor.

Tamıdık Biri Gibiydi ilginç bir yazar oyunu ile yazılıyor. Kişiler ve kimlikler üzerinde biraz zeka kullanarak bir sağ sol oyunu. İyi yani. Kırmızı Gecelik ise anlatıcının geçmişe dönerek biraz erotizme yönelmesi gibi bir seyir izliyor. İronik bir şekilde geçmişte kaldığı sanılan ve okuyucuya anlatılan katil fail, birden anlatıcının yanında beraber yolculuk yaptığı kamyoncu olarak resmediliyor. Bu da iyi.

Bu kapakları neden bu kadar özensiz yapmaya devam ediyor bu yayıncılar? ❧

MURAT EROL

CELAL İLHAN

ATEŞLE DANS

Kum Yayınları

Ateşle Dans 14 öykü oluştan 120 sayfalık bir kitap. 2002 Sağlık Emekçileri Sendikası (SES) Özendirme Ödülü, 2003 Abdullah Baştürk İşçi Öyküleri Bi-

rincilik Ödülü almış bir kitap Ateşle Dans. Ama biz kitabın ödüle layık görülen kısmını yani “işçi öyküleri”ni geçerek kitabı tanıtmak istiyoruz. Öykü öyküdür, bunu “işçi öyküsü” “patron öyküsü” gibi sınıflandırmalara tutmak (burada yazarı hedef almıyorum) bir takım ideolojik yada başka duygusal (!) yanların tatmininden öteye geçemeyecek.

İşçi öyküleri hakkında şunu söylemek lazım yazarın sahip olduğu teknik bilginin okurda olması mümkün değil. Ve ideolojik bir romantizme kayabilme tehlikesi taşıyor bu öyküler.

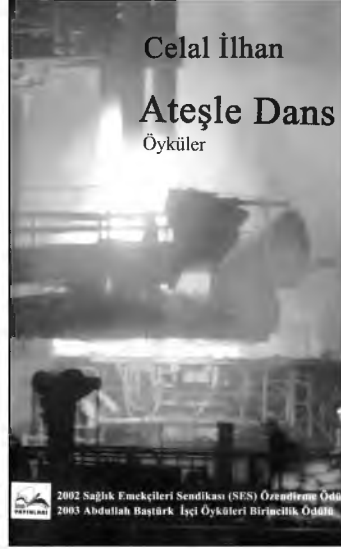
Almancının Ölümünü işçi öyküleri sınıfına katmamak gerek. Bir kültür olayı göçmenler ve kimlikleri. Bu sebeple bu öykünün bir kültür, ve hatta kültür psikolojisi gibi bir kavram üreterek, burada değerlendirmek lazım.

Babamın Beyaz Atları, ölmek üzere olan bir babanın hayatının bilinmeyen yanlarını oğluna anlatarak geçmişe dönüşü işleniyor. Kendini ve kimliğini keşif, öykünün görünen yüzünün kazanmasının ardından çıkacak olan asıl temel hareket noktası

Derviş, iki aklın çatışması adeta. Modern ve rasyonel akla karşı bu mantığı şaşkına çeviren bir dünya algısı ve yorumu. Derviş bir grup bilgesi öyküde. Ama kendisi derviş dahi değilim diye söylüyor hakikatını. Bu öyküde her şey anlatımla beraber yolunda giderken öykünün sonunda kopuş oluyor. Anlatıcının dervişle konuşması sırasında, Derviş Hallac’tan, Nesimi’den bahsediyor. “‘Enel hak’ diyenlerin derisinin yüzülmediği bir zaman” diyen anlatıcıya karşılık, Derviş bile bir Marksist edasıyla Maraş’ı, Sivas’ı örnek veriyor ve bunları da bir anlamda “enel hak” diyenlerin derisi-

nin yüzüldüğü bir olay olarak müthiş bir benzerliğe imza atıyor. Yüzyılların tartışmasının bir kitap tanıtımı kısmında özetlemenin mantığı yok. Ama anlamakta zorlandığım sol nenden edebiyatı ideolojiye kurban etmekte ısrarlı. Oysa bu ideolojik kısır bakışın yanında öyle güzel anlatımın yakalandığı öyküler var ki kitapta... Hele yazarla aynı çevreden “buralara” gelmiş olmak. Bin kere gidip geldiğim bozkır Yozgat yolu, çocukluğuma kazınan

Sekili’nin Tuzla söylentileri, Yerköy vs vs... Bu anlatım varken ve bu anlatım yazara yeni kapılar açacakken diğer anlatım tercihini yorumlamak zor. Hele de o anlatım tarzı bir de ödüllendirilmişse

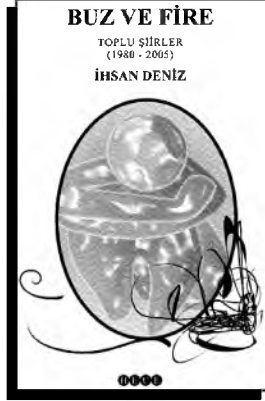
artık yazara kaçamayacağı bir tuzak kurulmuş demektir.

Yazarla ortak mekanlarımızdan bahsetmeliydim. Cebeci’den Seyhan Palas’tan, Yerköy’den, Tuzla’dan ama olmadı. Son Yolculuk, Unutmadım Seni, Bal Ol-san da, Uykum da Gömüldü Çobanlarla, Kaldırımdaki Kestane öyküleri anlatımın ya-lınlığı yakaladığı öyküler. Bu öyküler temel

olarak kişinin, çevre, geçmiş ve gelecek arasında gel-gitleri yaşadığı başa-rılı öykülerdir. ☞

MURAT EROL

YENİ KİTAPLAR

Türü : ŞİİR
Sayfa Sayısı : 432
Fiyatı : 15.00.YTL.

Türü : İNCELEME
Sayfa Sayısı : 160
Fiyatı : 8.00.YTL.

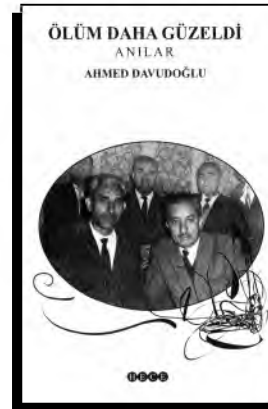
Türü : ANI
Sayfa Sayısı : 312
Fiyatı : 13.50.YTL.

Türü : İNCELEME
Sayfa Sayısı : 240
Fiyatı : 12.00.YTL.

Türü : DÜŞÜNCE
Sayfa Sayısı : 184
Fiyatı : 10.00.YTL.

Türü : ANI
Sayfa Sayısı : 200
Fiyatı : 10.00.YTL.

